

EDGARS AUZIŅŠ

Slapta koncentrācijas stovykla

Edgars Auziņš

Slapta koncentrācijas stovykla

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=70542205

SelfPub; 2024

Аннотация

Krokvos išvadavimo metu Raudonosios armijos kontržvalgyba sužino apie Lenkijoje veikiančią vaikų koncentracijos stovyklą. Joje gydytojai teroristai atlieka eksperimentus su mažaisiais pacientais, išgaudami specialius fermentus, iš kurių gaminami vaistai rekonstrukcijai. SMERŠ kapitonui Aleksejui Mazarinui įsakoma tiksliai išsiaiškinti, kur yra "mirties fabrikas" ir ar įmanoma išgelbėti likusius gyvus vaikus. Operatyvininkai išsiaiškina, kad naciams pavyko perkelti stovyklą į Vokietijos teritoriją. Kapitonas Mazarinas seka paskui. Tačiau netrukus paaiškėja, kad su maža grupe kalinių išlaisvinti nepavyks, todėl reikia pastiprinimo. Tačiau kol vyksta pasiruošimas oro desantui, stovykloje įvyksta netikėtas įvykis.....

Содержание

Prologas	5
1 skyrius	7
2 skyrius	17
3 skyrius	37
4 skyrius	61
5 skyrius	76
6 skyrius	92
7 skyrius	101
8 skyrius	115
9 skyrius	128
10 skyrius	138
11 skyrius	154
12 skyrius	178
13 skyrius	189
14 skyrius	198
15 skyrius	207
16 skyrius	215
17 skyrius	222
18 skyrius	232
19 skyrius	245
20 skyrius	256
21 skyrius	263
22 skyrius	273

Edgars Auziņš

Slapta koncentrācijas stovykla

Prologas

1945 metų pradžioje Raudonoji armija įžengė į Lenkijos teritoriją. Prasidėjo Lenkijos miestų ir kaimų išvadavimas iš fašistinių okupantų. Žingsnis po žingsnio sovietų kariuomenė žengė į vakarinę Lenkijos sieną ir atitinkamai iki rytinės Vokietijos sienos.

Kartu su įprastais koviniais vienetais Smersh taip pat žengė į priekį ta pačia kryptimi. Smerševitai turėjo savo ypatingą užduotį – identifikuoti ir atskleisti fašistų šnipus ir diversantus, kurie liko nykiuose Lenkijos miestuose ir kankinamuose kaimuose, vokiečiams išvykus iš ten.

O jų, šnipų ir diversantų, išlaisvintos Lenkijos teritorijoje liko nemažai. Naciai skaičiavo ir tikėjosi, kad jie nepaliks Lenkijos amžiams, kad anksčiau ar vėliau jie čia sugrįš, todėl jiems čia reikėjo akių ir ausų, plataus agentų tinklo, jų diversantų, teroristų ir žudikų bei visokių sėjėjų. priešiški gandai.

Smersh turėjo kovoti prieš visą visuomenę. Jis taip pat kariavo ne mažiau žiaurų karą nei mūšiai fronto linijoje. Tiesa, «Smersh» kariavo pagal specialias taisykles. Tai buvo nematomas karas, buvo mažai šūvių, beveik nebuvo puolimų – nes šiame kare

nebuvo aiškiai apibrėžtos fronto linijos. Čia frontas buvo visur, iš visų pusių. Nematomas, negirdimas, bet dėl to jis tapo dar pavojingesnis.

Taip, taip, pavojingiau. Priekinėje linijoje ten viskas aišku ir tikslu. Štai tu ir tavo bendražygiai, o ten priešas. Smerševitai neturėjo akivaizdaus matomo priešo. Jiems iš esmės kiekvienas galėtų būti ir priešas, ir draugas.

Situaciją dar labiau apsunkino tai, kad tai buvo Lenkija. Kad ir ką sakytų, tai svetima žemė. Ir žmonės čia buvo svetimi. Gerai ar blogai – bet svetimi. Bet tu nežinai, ko tikėtis iš nepažįstamo žmogaus. Ar jis tau padės, ar ne, ar abejingai praeis pro šalį, ar vogčiomis durs tau į nugarą... Viskas galėjo nutikti svetimoje žemėje. Todėl didžiąja dalimi turėjau pasikliauti tik savimi. Už save – ir net už bendražygio, kuris yra šalia, pagalbą.

Smerševitai nebuvo sujungti į tradicinius kovinius dalinius – būrius, kuopas, batalionus ir pan. Dažniausiai jie veikė mažose grupėse. Tai turėjo savo prasmę ir priežastį. Geriau pulti būriais ir batalionais, bet pasislėpusį šnipą geriau atpažinti nedidelėje grupėje. Tokios buvo šio nematomo, nepastebimo, bet kartu ir labai tikro karo taisyklės.

1 skyrius

Smerš specialioji grupė įėjo į išlaisvintą Krokuvą kartu su Raudonosios armijos užnugario daliniais. Grupėje buvo tik trys žmonės: vyresnioji grupė – kapitonas Aleksejus Mazharinas ir du jo pavaldiniai – leitenantai Kirilas Černychas ir Semjonas Martynokas.

Dar visai neseniai grupę sudarė penki žmonės. Tačiau du iš jų – Ignatas Chausas ir jaunesnysis leitenantas Prokhoras Zarečnevas – neveikė. Ignatas Chausas mirė, o Prokhoras Zarechnevas atsidūrė ligoninėje su rimta žaizda. Taip atsitiko ir antrą dieną po to, kai sovietų kariuomenė įžengė į Lenkijos žemę.

Vieno Lenkijos kaimo valstiečiai Raudonajai armijai pranešė, kad jų kaime slapstosi įtartini žmonės. Anot kaimo gyventojų, šie žmonės buvo apsirengę vokiškėmis uniformomis, o jų ginklai buvo vokiški, tačiau tuo pat metu jie nemokėjo vokiškai, o tarsi kalbėjo rusiškai. Kaimo gyventojai tvirtino, kad iš viso jų buvo trys. Na, gal keturis... Dieną šie keistuoliai be galo sėdėdavo kokiame nors apleistame tvarte, o naktį iš jo išeidavo, tykojo po kaimą, ginklu įeidavo į namus, reikalaudami iš gyventojų maisto, o taip pat ir mėnulio.

Ir viskas būtų buvę gerai, kantrūs lenkų valstiečiai būtų toleravę šiuos nepageidaujamus svečius ir, greičiausiai, nebūtų apie juos pranešę sovietų kariams, bet atsitiko nepataisoma nelaimė. Vieną naktį šie įtartini žmonės nušovė vieną kaimo

gyventoją. Kaip įprasta, jie įėjo į jo namus, o paskui... O kas žino, kas nutiko toliau? Jie tikriausiai susiginčijo. Gali būti, kad šeiminkas nenorėjo su jais dalytis savo kukliomis duonos ir bulvių atsargomis, o gal net bandė neleisti jiems patekti į namus... Ir tada ateiviai šeiminką nušovė. Savininkas su savimi turėjo žmoną ir suaugusią dukrą, bet kažkodėl šie baisūs žmonės jų nelietė.

Po šio įvykio visas kaimas sunerimo. Tai suprantama, nes jei šie žmonės nušovė vieną kaimelį, tai kur garantija, kad kitą naktį nenušaus kito? O kaimiečiai, pasitarę tarpusavyje, vaikštynes aprūpino vienintele šiuo metu realia valdžia – Raudonąja armija. Sako: ateik ir apsaugok mus. Išlaisvinkite kaimą nuo šių baisių žmonių, kad ir kas jie būtų.

Bet kokios nebaigtos piktosios dvasios, įsitvirtinusios gale, buvo Smersh dalis. Būtent SMerševitai turėjo susidurti su tokia publika. Kaimo vaikščiotojai buvo išsiųsti pas Aleksejų Mazhariną.

Macharinas nemokėjo lenkiškai, o vaikščiotojai (jų buvo trys) nemokėjo rusų kalbos. Bet vis dėlto jiems pavyko suprasti vienas kitą. Sunkus pokalbis truko valandą, ir dėl to Mazharinas daugiau ar mažiau suprato situaciją.

Taip ir buvo, kiek jis suprato. Dar visai neseniai kaime buvo nedidelis vokiečių garnizonas – kažkas panašaus į artilerijos dalinį su trimis pabūklais. Kartu su vokiečiais buvo dar keli žmonės – apie dešimt, o gal ir penkiolika. Ne, jie nebuvo vokiečiai, nes nekalbėjo vokiškai, taip pat nesielgė kaip vokiškai.

Gali būti, kad šie žmonės buvo rusai, nors buvo apsirenę vokiškomis uniformomis. Kodėl kaimo žmonės tikėjo, kad šie žmonės yra rusai? Bet todėl, kad jie keikėsi rusiškai. O, rusiškų keiksmų negalima supainioti su jokiais kitais keiksmais!

Na, o tada, prieš pat Raudonajai armijai atvykstant, vokiečiai, paėmę ginklus, paliko kaimą. O kartu su vokiečiais pasitraukė ir tie žmonės, kurie nebuvo vokiečiai. Bet, kaip paaiškėjo, ne visi. Liko trys ar keturi. O kodėl jie liko – kas žino? Ir taip jie nužudė vieną iš kaimo gyventojų.

Išklausęs vaikščiotojų, Mazharinas iškart susitiko su keliais savo pavaldiniais. Reikėjo aptarti situaciją ir nuspręsti, kaip elgtis toliau.

«Greičiausiai tai yra vlasoviečiai», – pasiūlė Ignatas Chausas. – Tai gerai žinomas faktas... Jie nelabai nori slampinėti kartu su vokiečiais. Kai kurie lieka. Jie bando gauti sovietinius dokumentus ir praeiti kaip savo. Visai neseniai kalbėjomės su šiais vaikiniais. Netoli Bresto, jei prisimenate...

«Mes prisimename», – visiems atsakė Kirilas Černychas. – Kaip tu gali pamiršti? Jie buvo pikti vaikinai, užsispyrę. Jie atmušė iki paskutinės minutės. Jie bandė prieiti prie mūsų su peiliais.

«Tai yra tas pats», – sakė Ignatas Chausas. – Aš tau sakau tiksliai! Žemė po niekšų kojomis užsidegė! Jie ieško būdų, kaip išgyventi. Kelionei renkami charčiškiai. Jie paims jį ir eis į priekį. O tiksliau, atgal. Į buvusią tėvynę. Ten lengviau pasiklysti.

«Taigi turime juos pašalinti», – sakė Prokhoras Zarečnevas.

«Mes nuvažiuosime į tą kaimą tą pačią naktį ir... Jų ten tik trys ar keturi». Mes susitvarkysime.

– O jeigu jų bus daugiau? – suabejojo Macharinas. «Sakykim, trys ar keturi naktimis klaidžioja po kaimą, o likusieji laukia troboje?.. Kaipgi nesuklysti?

– O ne! – nesutiko Kirilas Černychas. «Jei kaime jų būtų daugiau, jie apie tai žinotų! Ar kaime galima ką nors paslėpti? Ten apie visus viskas žinoma. Ir nesvarbu, ar kaimas lenkiškas, rusiškas ar dar kas. Žinau, ką kalbu – pats esu kaimietis.

– Protinga, – nusišypsojo Maharinas. «Na, mes neprašausim pastiprinimo». Galime patys susitvarkyti. Ne pirmą kartą.

Kitą naktį penki smerševičiai kartu su trimis vaikščiotojais išvyko į kaimą.

– Štai, jų tvartas! – vaikščiotojai nedrąsiai parodė į tupus pastatą, tamsėjantį už kaimo pakraščio.

– Suprantu, – pasakė Maharinas. – Ką gi, ačiū. Dabar eik iš čia! Ateik gyventi!

Kaimiečiams to kartoti nereikėjo, jie viską puikiai suprato iš pirmo karto, nors Macharinas kalbėjo rusiškai. Vaikščiotojai vienu balsu užduso ir dingo tamsoje.

Smerševikai tyliai ir nepastebimai prislinko prie tvarto. Tvarte nesigirdėjo jokių garsų, nesimatė šviesos ir net nesijautė dūmų kvapo. Tai yra, nebuvo juntamo žmogaus buvimo.

– Ar kaimiečiai mus apgavo, ar kaip? – suglumęs sušnibždėjo Chausas.

– O gal jie tiesiog išėjo? – tuo pačiu pašnibždomis pasakė

Černychas. – Kalbu apie vlasovitus... Tarkim, į kaimą. Arba visam laikui...

– Klausyk, vade! – Semjonas Martynokas sušnypštė Macharinui į ausį. – Leisk man priėti arčiau ir pasižvalgyti.

– Nagi, – pasakė Maharinas.

– Taip, – pasakė Martinokas.

Ir jis tuoj pat nepastebimai ir tyliai dingo tamsoje. Netrukus grįžo ir taip pat tyliai ir nepastebimai, lyg būtų išaugęs iš žemės.

– Jie niekur nedingo! – sušnibždėjo Martinokas. – Yra infekcijų. Mažiausiai vienas. Jis kvėpuoja... Na, jei taip, tai kiti yra kažkur šalia. Manau, kad taip, kormoranai gauna kasdienę duoną...

Martynokas buvo iš Odesos ir mėgo į pokalbį įvesti kokį nors konkretų Odesos žodį ar net visą frazę.

– Mes laukiam! – įsakė Maharinas.

Ilgai nelaukėme – apie pusvalandį. Netrukus tamsoje pasigirdo kelių žmonių žingsniai, po kurių pasigirdo kvėpavimas ir kiti garsai.

– Taip! – užkimdamas tarė Mazharinas, kai garsai ir kvėpavimas tapo labai artimi. Žodis «taip» šiuo atveju reiškė komandą «ugnis».

Fotografuoti tamsoje nėra lengva užduotis, net jei esate patyręs žmogus. Kur priešas, kur mūsų draugas? Po pirmųjų sprogimų du ar trys kūnai – tai buvo aišku iš būdingų garsų – nukrito ant žemės. Kažkas – tai vėlgi buvo aišku iš garsų – stačia galva puolė į tvartą ir užtrenkė už savęs sunkias duris, kurias

čirškėjo neteptais vyriais, ir šis užesys buvo stipresnis už visus šūvius. Iš tvarto iš karto pasigirdo šūviai – šaudė iš kulkosvaidžio ir šautuvo. Jei taip, vadinasi, buvo bent du šauliai. Nors buvo neaišku, iš kur jie šaudė – pro sienas ar iš kokių plyšių ar langų.

– Klausyk, vade! – sušuko Semjonas Martynokas (kalbėti pašnibždomis dabar nebeliko prasmės). – Man nepatinka ši naktinė serenada! Leisk man smogti jiems granatomis! Prieinu arčiau, surasiu kokį nors plyšį ir...

– Eime! – sutiko Maharinas. – Bet ne vienas, o kartu. Dėl patikimumo mums reikia kito žmogaus.

– Aš! – Ignatas Chausas iškrito iš kažkur iš tamsos.

«Gerai», – pasakė Mazharinas.

«Tu kol kas nustok šaudyti», – pasakė Martynokas. – O ką gero, užkabinkite Dievo tarnus Ignatą ir Semjoną...

Smerševitai nustojo šaudyti, bet toliau šaudė iš tvarto. Tiesa, nedažnai – retais pavieniais šūviais ir trumpais pliūpsniais. Jie tikriausiai taupė savo šovinius arba tiesiog nežinojo, koku būdu šaudyti. Ir tai buvo gerai: tai, kad priešas paleido retus šūvius, ir tai, kad jis buvo dezorientuotas. Esant tokiai situacijai, prisėlinti prie tvarto, surasti jame langą ar kitą plyšį ir mesti ten granatą yra daug lengviau. Nieko, viskas turėtų susitvarkyti. Viskas bus gerai, nes tai ne pirmas kartas.

Netrukus kažkur tvarto gilumoje nugriaudėjo duslus sprogimas – tai Martynokas, o gal Chausas mėtė granatas. Iš tvarto pasigirdo prislopintas riksmas, po kurio ilgu, beveik nesibaigiamu šūviu iššovė kulkosvaidis. Nugriaudėjo dar vienas

granatos sproginas, ir viskas nutilo. Daugiau šūvių iš tvarto nesigirdėjo.

– Visi gulėkite! – įsakė Mazharinas Zarečnevui ir Černykui. – Mes laukiam!

– Vadas! – Zarečnevas dejavo iš tamsos, ir šiame dejone buvo kažkas, kas privertė Machariną stačia galva veržtis ta kryptimi, iš kurios kilo dejonė.

Prokhoras Zarečnevas gulėjo ant šono, sulenktomis kojomis.

– Ką? – paklausė Macharinas, nors iš šio klausimo nebuvo jokios prasmės, nes viskas jau buvo aišku.

«Tai mane užkabino», – pro sukąstus dantis pasakė Zarečnevas. – Pataikė man į šoną. Atrodo du kartus...

«O, tu!...» – susierziņęs tarė Macharinas, čiupinėdamas Zarečnevo kūną. – Būk kantrus, aš tiesiog... Tiesiog...

Zarečnevas vilkėjo paminkštintą švarką, po paminkštinta striuke buvo tunika, o po tunika – apatiniai marškiniai. Tai sudėtingas reikalas! Pabandykite taip, su tiek daug drabužių ir net visiškoje tamsoje, kad nustatytumėte, kur yra žaizda ir ar tai viena, ar, galbūt, kelios iš jų! Be to, pabandykite nustatyti, kiek jie yra sunkūs. Dabar būtų gaisras, bet tu negali uždegti – o jei kas nors šaudys iš tvarto!

– Ką tu čia turi? – susuko iki Macharino ir Zarečnevo Černychų.

«Jį tai pataikė», – pro sukąstus dantis atsakė Maharinas.

«Leiskite man padėti», – pasakė Černychas. – Du žmonės yra patogesni.

– Stebėkite tvartą! – pasakė Mazharinas. – Niekada negali žinoti... aš kažkaip pats...

Iš tamsos pasigirdo trumpas atodūsis, ir priešais Mazhariną pasirodė Semjonas Martynokas.

– Štai ir aš! – pasakė jis ir sustojo. – Ar kas nors buvo subraižytas?

«Jis», – parodė į Zarečnevą Macharinas, nors tamsoje nebuvo matyti, į ką tiksliai jis rodo.

– Stipriai? – paklausė Martynokas.

– Velnias žino! – atsakė Mazharinas. – Tamsu, nieko nematai... Kur Ignatas?

«Ko nežinau, to nežinau», – atsakė Martynokas. – Aš buvau šalia. Jis net įmetė granatą į kažkokį plyšį. Bet aš nežinau, kur jis dabar. Nieko, pasirodys.

Martyno balsas buvo linksmas, bet tuo pat metu jame tvyrojo nerimą keliantis netikrumas.

– O tie, kurie yra tvarte? – paklausė Macharinas.

«Na, su jais, manau, viskas aišku», – atsakė Martynokas. – Jie kepti, pigūs vilkai. Kas gali išgyventi tris granatas? O kiti du dainavo savo serenadą...

– Kurie du? – nesuprato Macharinas.

«Tamsoje sutikau du žmones», – paaiškino Martynokas. – Jie gulėjo vienas šalia kito piktžolėse, netoli įėjimo į tvartą. Vienas pasiruošęs, kitas sužeistas. Jis mėtėsi ir vartojo, dejavo ir keikėsi. Rusiškai, žinai... Na, aš jį raminau... Peiliu. Peilis labai ramina. Manau, buvo keturi. Vlasovitai, kaip buvo sakyta.

Jis nutilo, klausydamasis tamsos.

– Bet kur mūsų Ignatas? – jis paklausė. – Man nepatinka ši partitūra... Klausyk, vade! Aš einu tirti! O tiksliau, aš slystu. O jei jis, Ignatas, irgi... Tuo pat metu į tvartą įmesiu dar vieną granatą. Būti tikram.

«Būkite atsargūs lauke», – sakė Maharinas.

– Kodėl gi ne! – Martyno balse skambėjo ironija. «Būk atsargus, dukra», – pasakė motina, siųsdama savo Sonečką į pasimatymą su jūreiviu. Nes tie jūreiviai yra tokie pokštininkai! «Aš tikrai padarysiu», – atsakė Sonechka...

Su šiais žodžiais Martinokas dingo tamsoje. Ir Macharinas pradėjo atsargiai, liedsdamas, atsegti sužeistąjį Zarečnevą, pirmiausia jo paminkštintą striukę, paskui tuniką. Jis turėjo būtinai priėti prie žaizdų ir jas sutvarstyti. Černychas buvo netoliese, jis gulėjo ant žemės, klausėsi ir žiūrėjo į tamsą.

Kuri laiką buvo tylu, tada sprogo granata. Po sprogimo nesigirdėjo jokių šūvių ar kitų garsų. Netrukus iš tamsos pasigirdo sunkus, užkimeš alsavimas. Černychas ruošėsi šaudyti, taip pat ir Macharinas.

– Tai mes, – iš tamsos pasigirdo Martynkos balsas. – Tiksliau aš... Padėkite – šiaip mūsų Ignatas buvo kietas vyrukas...

Pasilenkęs Černychas priėjo prie Martynkos ir atsiklaupė.

– Taip, – pasakė Martinokas. – Tu teisingai supratai. Ignatas Chausas buvo ten, o Ignato Chauso jau nebuvo... Netoli tos trobos aš jį sutikau. Ignatai, aš sakau, kad tu čia guli, kaip liepos mėnesio paplūdimyje? Kelkis, sakau, ir eikime pas savo žmones.

Taigi, mes priėjome prie savo... Atrodo – su Ignatu, bet jei pažiūrėsi, tai be jo. Štai tokia serenada...

Jis nutilo. Kiti irgi tylėjo, nes nebuvo ką pasakyti. Čia viskas buvo aišku ir suprantama: buvo Ignato Chauso, o Ignato Chauso nebėra. Todėl žodžiai čia buvo pertekliniai.

«Ir viskas, kas yra tvarte», – sakė Martynokas. «Mes įklimpome, jūs kormoranai... Žodžiu, mes atlikome savo užduotį».

Ir taip išėjo, kad penki smerševitai išvyko į misiją, o trys grįžo. Ignatas Chausas mirė, o Prokhoras Zarechnevas ilgą laiką praleido ligoninėje. Gal net iki pačios pergalės. Reikėjo sukompaktuoti grupę, bet tai subtilus reikalas. Čia nepaimsi pirmo pasitaikiusio. Čia reikia žiūrėti į žmogų iš visų pusių, išklaudyti, net pauostyti. Ir tik tada nuspręskite, ar jis tinkamas ar netinkamas tarnybai Smersh. «Smersh» grupei sukompaktuoti prireiks daug laiko.

2 skyrius

Pasirodo, šis lenkas galėjo kalbėti rusiškai. Negalima sakyti, kad tai buvo gerai, bet apskritai tai buvo suprantama. Ir daugelis lenkiškų žodžių taip pat buvo gana suprantami rusų ausiai. Na, gerai, jei taip yra. Jei jūs suprantate savo pašnekovą, o jūsų pašnekovas supranta jus, tada jūs greičiau suprasite, ko jums reikia vienas kitam.

Nors Aleksejui Mazharinui, Kirilui Černychui ir Semjonui Martynko iš lenko nieko nereikėjo. Atvirkščiai, šiam lenkui kažko iš jų reikėjo. O tiksliau ne konkrečiai iš Macharino, Černycho ir Martynoko, o, atrodo, iš visos Raudonosios armijos. Ryte pulko žvalgybos viršininkas pulkininkas leitenantas Rezunovas atėjo pas Mazhariną ir jam pasakė:

– Tada pas mus atėjo kažkoks lenkas. Jis sako, kad yra iš čia, iš Krokuvos. Jis sako, kad nori pranešti keletą svarbių naujienų. Kaip apie šnipus...

– Kokie šnipai? – nesuprato Macharinas.

«Vokiečių kalba, kas dar», – pasakė Rezunovas. – Na, kadangi šnipai yra jūsų specialybė, manau, būtų teisinga, jei aš perduočiau jums šį lenką, taip sakant, iš rankų į rankas. Apskritai, atėik ir pasiimk. Jis čia su manimi. Galbūt jis tikrai nori pasakyti ką nors vertingo...

Mazharinas pasiuntė Semjoną Martynką pas Rezunovą, o jis atvežė paslaptinę lenką. O dabar jie sėdėjo vienas priešais kitą

ir žiūrėjo vienas į kitą. Lenkas tampa smerševitu, trys smerševai – lenku. Lenkas buvo jaunas, maždaug dvidešimt penkerių, malonaus, protingo veido ir atviro žvilgsnio.

– Koks tavo vardas? – paklausė Macharinas lenko.

– Janas Kitsakas, – atsakė lenkas.

– Ar tu iš čia? – paklausė Macharinas.

«Taip, Krokuva», – atsakė lenkas. «Visa mano...» jis nutilo, ieškodamas tinkamo žodžio, «mano mama ir mano tatui, mano dėdė ir močiutė – jie visi iš Krokuvos».

«Krokuva yra geras miestas», – sakė Mazharinas. – Na, jis pusiau sunaikintas, bet vis tiek gražus.

– O taip! – pritarė lenkas. – Gera vieta... Ir bus dar gražiau, nes jų čia nebėra. Nemcevas.

– Iš kur tu žinai rusiškai? – paklausė Martynokas.

– O, aš gerai nemoku tavo kalbos! – numojo ranka Janas Kitsakas. – Toks mažas. Sužinojau... Prieš karą Krokuvoje gyveno rusai. Jie pabėgo... pabėgo nuo sovietų valdžios ir apsigyveno Krokuvoje. Pabuvau su jais... buvau draugai. Ir jie mane išmokė kalbos.

Lenkas nutilo ir su tam tikra baime ėmė žiūrėti į smerševičius, tarsi stebėdamasis, ar jis neišsprūdo ką nors nereikalingo.

– Ar norėjai mums ką nors pasakyti? – šypsodamasis paklausė Maharinas.

– Norėjau, – linktelėjo lenkas. – Tau ar ne, aš nežinau. Nesvarbu. Taigi jūs manęs klausiate, vadinasi, klausiate.

«Mes klausomės», – sakė Mazharinas.

– Iš pradžių norėjau paklausti... paklausti: kas jūs, ponai karininkai?

«Mes esame Smersh», – atsakė Mazharinas. – Reiškia «mirtis šnipams». Gaudome vokiečių šnipus ir tuos, kurie jiems padeda.

«Tai gerai», – linktelėjo Janas Kitsakas. «Nes aš norėjau tau pasakyti...» jis trumpam nutilo, rinkdamas mintis. – Norėjau papasakoti apie šnipus. Apie vokiečių šnipus čia, Krokuvoje. Tiksliau apie vieną damą... vieną moterį. Nežinau – gal ji ne šnipas, o tiesiog vokiečių paleistuvė. Žinote, valdant vokiečiams tokių buvo daug. Jaunesni ir gražesni buvo pas karininkus, kiti – su kareiviais. Nenoriu jų teisti... Noriu kalbėti apie ką kita. Nežinau, gal tai tau visai ne tsekave... neįdomu, bet...

– Ne, ne, mums labai įdomu! – Macharinas energingai mostelėjo ranka. – Mes atidžiai klausome! Pasakyk mums!

O Janas Kitsakas pasakė taip. Valdant naciams, jis gyveno Krokuvoje – kur jis galėjo eiti? Čia buvo jo namai, čia gyveno jo tėvai. Gyvenimas buvo sunkus, reikėjo kur nors dirbti, kad nemirtų iš bado, įsidarbino darbininku restorane. Tai buvo vokiečių karininkų restoranas, niekas kitas, galima sakyti, čia nelankė. Žinoma, išskyrus moteris, kurias pareigūnai atsivežė.

Kol kas Janas Kitsakas neskyrė didelio dėmesio nei pareigūnams, nei jų moterims. Jis neturėjo tam laiko ir buvo pavojinga atidžiai žiūrėti į restorano lankytojus, kad ir kas jie būtų.

Tačiau vieną dieną jis vis dėlto atkreipė dėmesį į vieną iš damų. Kodėl? Jis pats nežino kodėl. Taip atsitiko, galima sakyti,

savaime. Pirma, ponija buvo labai graži, ir jūs neišsvengiamai atkreipiate dėmesį į gražią moterį. Antra, ji visada ateidavo į restoraną su tuo pačiu pareigūnu, o dauguma kitų damų kartais nuo karto keisdavo ponus. Taip, būtų gerai su vienu, bet tai buvo ne tik karininkas, jis buvo vienas aukščiausių Krokuvos gestapo laipsnių – Kaufmanas. Galima sakyti, visa Krokuva jį pažinojo, o tie, kurie jo nepažinojo, girdėjo apie jo baisius kruvinus poelgius. Vardas Kaufmanas buvo mirties sinonimas. Ir būtent su šio vyro mirtimi į restoraną atėjo graži moteris. Tik su juo ir su niekuo kitu.

Bet tai nebuvo viskas. Be to, kiekvieną kartą, kai Kaufmanas ir jo bendražygis atsiskirdavo atskirame kambaryje, o jiems būnant niekas nedrįsdavo net priėti prie to kambario durų. Išskyrus, žinoma, padavėją, bet padavėjas kiekvieną kartą buvo tas pats. Be to, ši gražuolė puikiai kalbėjo vokiškai – Janas kartą visai netyčia išgirdo jos frazės fragmentą, skirtą Kaufmanui. Tai buvo gryna vokiška. Tai reiškia, kad ši moteris greičiausiai buvo vokietė.

Ir tai tęsėsi tol, kol Raudonoji armija priartėjo prie Krokuvos ir iš rytų pradėjo girdėti šūviai. Dauguma nuolatinių restorano lankytojų, įskaitant patį Kaufmaną, akimirksniu dingo. Janas, žinoma, nežino, ar jie dingo iš Krokuvos, bet restorane daugiau jų neatsirado.

Bet ta pati graži moteris išlieka! Ir ji vis tiek atėjo į restoraną, bet su kitu palydovu – kažkoku civiliais drabužiais apsirengusiu lenku. Ir vis tiek jie užsidarė atskirame kambaryje ir ilgai

apie kažką kalbėjo. Tiesa, juos aptarnavo kitas padavėjas. Tas buvęs padavėjas dingo kartu su Kaufmanu ir kitais nuolatiniais restorano lankytojais. Taip, taip, lordo pareigūnai teisingai suprato: restoranas vis dar veikia, neužsidarė, todėl lordo pareigūnai gali bet kada ateiti ir ten bus labai laukiami. Tiesa, moterų restorane nebėra, kaip buvo valdant vokiečiams, bet ponų karininkai gali ateiti į restoraną su savo moterimis.

– Vadinasi, sakai, kad šis Kaufmanas pabėgo, o ta moteris liko? – patikslino Macharinas.

«Taip, taip», – patvirtino Janas Kitsakas. – Ji liko. Ir tai man atrodo keista. nesuprantu...

– Kas čia nesuprantamo? – šyptelėjo Semjonas Martynokas. – Kai slampinėji, meilužėms nelieka laiko. Kas tokiais atvejais su savimi tempiasi gražuoles? Norėčiau, kad galėčiau čia išgyventi... Tai įprastas dalykas!

– O ne! – karštai paprieštaravo Janas Kitsakas. – Ji nebuvo kochanė... meilužė. Ji buvo kažkas kita!

– Kodėl taip manai? – Mašarinas primerkė akis.

«Ji nepanaši į Kohanką», – abejodamas pasakė Janas Kitsakas. – Kohanki – jie visi atrodo vienodai. Nors jie nepanašūs vienas į kitą, vis tiek visi turi tą patį veidą. Manau, lordo pareigūnai supranta, ką noriu pasakyti. Tame restorane mačiau daug moterų... Tačiau ši moteris turi visai kitokį veidą. Visiškai kitoks...

– Kas yra kitas? – paklausė Martynokas.

– Na, dar kažkas... – lenkas bejėgiškai pajudino pirštus. – Jie

atrodo kaip šunys. Taip, šunims. Kalbu apie vokiškas kohankas, kitų nemačiau. Kas parašyta ant šuns veido? Paklusnus savo šeimininkui. Paklusnumas... Taip yra su vokiečiais. Tačiau ši moteris turi visiškai kitokį veidą. Ant jo yra šalta... šalta. Ir dar – pyktis.

«Tu sakei, kad ji graži», – suglumęs pasakė Semjonas Martynokas.

«Šalta irgi gražu», – paprieštaravo lenkas. – Tik tai visai kitoks... grožis.

– Na, kaip manai, kas ji? – paklausė Macharinas.

– Nežinau, – gūžtelėjo pečiais Janas Kitsakas. – Kas man apie tai pasakys? Bet aš manau, kad... Jei ji nėra apleista kochanė, ir jei ji apie ką nors kalbėjo su pačiu Kaufmanu, ir jei juos aptarnautų tas pats padavėjas, kuris taip pat dingo iš restorano, kai tik tavo kariuomenė įžengė į miestą, o jei Kaufmanas pabėgo, bet ji pasiliko, o dabar eina į restoraną su koku lenku, ir tai kiekvieną kartą ta pati lenkė, tada...

«Visa tai labai įdomu», – lenkui užbaigė Mazharinas.

«Taip, taip», – pritarė Janas Kitsakas. «Tai labai tsekavi... Štai kodėl aš atėjau pas tave pasakyti... Man nepatinka vokiečiai», – po pauzės pridūrė jis. – Man jie niekada nepatiko. Ir aš noriu tau padėti. Jei, žinoma, manimi tiki.

– Kaip dažnai ši moteris ateina į restoraną su tuo lenku? – paklausė Macharinas.

«Tas pats kaip su Kaufmanu», – atsakė Janas Kicakas. – Du kartus per savaitę. Visada tik du kartus per savaitę. Trečiadieniais

ir sekmdieniais. Lygiai septintą valandą vakaro. Visada minutė į minutę. O kitomis dienomis – niekada.

«Štai kaip yra», – susimąstęs pasakė Macharinas. – Bet tai tikrai įdomu. Visada minutė po minutės... Ir tomis pačiomis dienomis kaip ir anksčiau...

«Teisingai», – pritarė Janas Kitsakas.

– Ar juos visada aptarnauja tas pats padavėjas? – paklausė Černychas. – O gal kaskart vis kitaip?

«Tas pats», – atsakė Yang. «Jis visai neseniai įsidarbino restorane, kai vokiečiai paliko miestą.

– Kam priklauso restoranas? – paklausė Semjonas Martynokas. – Na, kas jame yra svarbiausias savininkas?

– Pan Mironchak, – atsakė Janas.

– O kas jis, šis ponas Mirončakas? – paklausė Martynokas.

– Burva, – susiraukė Ianas. – Kaip ir visi savininkai. Jis mus nulupa tris kartus, bet sumoka tik porą zlotų.

– Ar jis valdant vokiečiams buvo ir restorano savininkas? – paklausė Martynokas.

– Taip, – atsakė lenkas.

– Kokia šiandien diena? – Maharinas susiraukė, bandydamas prisiminti.

– Atrodo, antradienis, – šyptelėjo Martynokas.

«Taip, antra», – patvirtino Janas Kitsakas.

«Taigi, rytoj ši moteris kartu su savo malonia lenke turėtų ateiti į restoraną», – pasitrynė kaktą Mazharinas. – Lygiai devyniolika nulis-nulis.

– Tikriausiai, – gūžtelėjo pečiai Ianas. – Ji visada ateina trečiadienį ir sekmadienį. Kodėl ji neateina rytoj?

– Ai... – pasakė Macharinas ir daugiau nieko nesakė.

Jis gana ilgai tylėjo. Martynokas, Černychas ir Janas Kitsakas taip pat tylėjo. Jie suprato, kad Macharinas galvoja. Černychas ir Martynokas taip pat galvojo, o Janas, atrodo, taip pat galvojo apie kažką savo.

– Ar tu dirbsi rytoj? – pagaliau paklausė Macharinas, atsisukęs į lenką.

– Taip, – atsakė jis.

– O tu juos pamatysi rytoj – tą moterį ir tą lenką, kuris bus su ja? – paklausė Macharinas.

«Jei reikės, aš pažiūrėsiu», – sakė Yang. – Kai jie įeina į restoraną. Arba kai jie išeina iš restorano.

«Taip, turėtume», – sakė Mazharinas. – Ir ne tik pamatyti, bet ir sekti ją. Sužinokite, kur ji eis iš restorano. Ar galėtum tai padaryti?

– Aš? – nustebo lenkas.

«Taip, tu», – pasakė Macharinas. – Sekti. Bet tik, supranti, slapta. Tai yra, kad nei ji, nei jos vaikinai nekreiptų į tavo dėmesio. Ar gali susitvarkyti?

– Aš? – dar labiau nustebę pakartojo klausimą lenkas.

– Na, ar nori mums padėti? – paklausė Mazharinas ir tuščiai pažvelgė į Ianą.

– O taip! – atsakė Ianas. – Aš noriu tau padėti! Bet...

– Ar nustebsite, kad taip lengvai jums pasitikime? – paklausė

Macharinas.

Į tai Ianas nieko nesakė, tik nuleido galvą ir išskėtė rankas.

«Mes taip pat nemėgstame fašistų, kaip ir jūs», – nusišypsojo Macharinas. – O visa kita nesvarbu.

Atrodo, kad šie žodžiai padarė įspūdį Janui Kicakui. Jis pakėlė galvą ir taip pat pažvelgė į Mazhariną.

«Padarysiu, ko pareigūnas manęs paprašys», – tvirtai pasakė jis. – Tiesa, už tai galiu būti išmestas iš darbo. Nes išėjau nepaklauses...

«Na, jei kas atsitiks, kažkaip sutvarkysime šį reikalą», – pažadėjo Martynokas. – Kas mes esame? Raudonoji armija, kuri saugo darbo elementą. Ir jūs esate tas pats darbo elementas. Ir šis jūsų džentelmenas Mironchakas yra žaidimo išnaudotojas ir oda! Ar negalime apsaugoti tavęs nuo tokio kraujasiurbio? Tiesiog duok man užuominą, jei kas atsitiks. Aš asmeniškai atrodysiu, kad įgyvendinsiu socialinį teisingumą.

«Gerai», – ne per daug užtikrintai nusišypsojo Ianas. – Aš tau pasakysiu...

– Taigi pasakykite man! – apibendrinio Semjonas Martynokas. – Ir neabejokite. Nes jūsų lenkų pasaulio valgytojų ir savanaudiškų žmonių laikas baigėsi! Dabar tavo laikas!

– Nesuprantu... – Ianas išskėtė rankas.

«Tai iš įpročio», – Martynokas paglostė vaikinui per petį. – Su laiku viską suprasi. Tai tas pats mokslas, kurį visi labai greitai perpranta. Ir išnaudotojai, ir darbo elementas. Tuo tarpu padėkite mums visais įmanomais būdais. Kadangi telpate į kelnes, turite

jas užsisegti. Priešingu atveju bus netvarka.

«Aš tai suprantu», – šį kartą Iano šypsena buvo labiau pasitikinti savimi.

– Na, gerai! – pasakė Martynokas. – Vade, visa kita paaiškink jam pats.

«Turime žinoti, kur ši moteris gyvena», – pasakė Mazharinas, atsigręžęs į Janą. «Arba kur ji eina kiekvieną kartą, kai išeina iš restorano. Tada: viena ji eina į savo vietą arba kartu su savo ponu. Tu supranti?»

– Taip, – linktelėjo Janas Kitsakas. – Tai aš turiu galvoje. Bet daugiau nieko nesuprantu. Ką daryti, jei jie išeis iš restorano ir eis skirtingomis kryptimis? Ką aš turėsiu daryti? Kuo man sekti?»

«Tai tiesa», – pagalvojęs pasakė Maharinas. – Greičiausiai taip ir bus. Tai yra, jie pasklis skirtingomis kryptimis. Ir būtų gerai stebėti abu. Ech, Semjonai!»

– Taigi tai tik mes! – nerūpestingu balsu pasakė Martynokas. – Tai įprastas dalykas.

«Na, jei tai pažįstama, tu turėtum tai padaryti», – sakė Mazharinas. «Tereikia sugalvoti, kaip tai padaryti geriau!»

– Geriau, – šyptelėjo Martynokas, – tada aš būsiu su panele. Čia manęs niekas niekuo neįtars. Ir ką? Į įstaigą atvyko pareigūnas ir jauna ponija! Įprastas dalykas. Kodėl sovietų karininkas negali pakviesti ponios į restoraną? Kitas dalykas – kur gauti tokią panelę per trumpiausią įmanomą laiką? Su pirmąja pasitaikiusiu tokio dalyko nepadarysi... Gerai, pagalvokime. Taigi, šis stulpas yra mano. Nuvesiu tave iki pat

lopšio. Beje, – Martynokas žvilgtelėjo į Ianą. – Kodėl manote, kad šis ponas yra lenkas?

– Kas jis dar? – paklausė Ianas.

– Na, kas... Tarkim, vokietis. O gal anglų kalba. Tau čia buvo visokių žmonių.

– Ne, – trumpai pagalvojęs pasakė Yangas. – Jis lenkas. Lenkai kitokie nei visi...

– Apie ką tu kalbi? – Martynokas ironiškai primerkė akis. – Ir ką tiksliai? Gal gali paaiškinti?

«Gerai, nesiginčyk», – į pokalbį įsiterpė Maharinas. – Lenkas, ne lenkas... Koks skirtumas? Bet jūs tikrai turite jį sekti. Apskritai, taip. Ianai, tu stebėk šią panelę. O tu, Semjonai, esi jos palydovas. Tai aišku?

– Tikrai ne, – pasakė Martynokas. – O jeigu jie nenori skirtis ir po restorano eina kartu apsikabinę? o kur?

– Tada Ianas stebės juos abu, o tu jį palaikysi. Bet kas žino? Keturios akys gali aptikti stebėjimą daug lengviau nei dvi.

«Tai suprantama», – sutiko Martynokas.

– Janas, – pasakė Maharinas. – Šiandien yra antradienis. Rytoj trečiadienis. O ketvirtadienį, anksti ryte, būtinai reikia čia būti. Pasakyk man, kas ir kaip. Tai viskas, ką norėjau pasakyti.

– Gerai, – trumpai pasakė lenkas ir atsistojo ketindamas išeiti.

– Palauk, – sustabdė jį Martinokas. – Tai viskas, bet ne iki galo. Apskritai, taip. Trečiadienį, pusę šešių vakaro, pasirodysiu jūsų nuostabiame restorane. Su manimi bus ponias, prašau į tai atsižvelgti. Būtų malonu, kad tu ir aš ten pasižiūrėtume vienas į

kitą. Ne apsikabinti ar pabučiuoti, o pasižiūrėti vienas į kitą. Kad žinotum, jog esu šalia. Ir kad aš taip pat žinočiau, kad esate šalia. Ir taip apsimetame, kad vienas kito nepažištame. Ir viskas: mes su panele linksminamės, tu skuti bulves. Ir mes visi laukiame, kol ta pati gražuolė pasirodys su savo vaikinu. O tada laukiame, kol jie išeis, ir judame paskui juos. Tai reiškia, kad jūs esate priekyje, aš ir mano ponias esame šiek tiek toliau. Ir tada elgiamės pagal aplinkybes. Dabar viskas galutinai.

«Atėjau į protą», – atsakė Yang, trypčiojo aplinkui ir pridūrė: «Padarysiu viską». Ar galiu eiti dabar?

«Taip», – pasakė Mazharinas. – Ačiū.

«Ir aš jus taip pat pabarsiu», – atsakė Janas Kitsakas.

– Kodėl mes čia? – nustebo iki šiol tylėjęs Černychas.

«Už tikėjimą», – sakė Yang. «Tu manęs nepažinai, bet vis tiek manimi tikėjai».

– Gerai, – mostelėjo ranka Maharinas. – Ten išsiaiškinsime. Beje, kaip vadinasi tas restoranas?

– Auksinis balandis, – atsakė Jangas. – Ir prie vokiečių taip vadinosi, ir dabar. Tik dabar jis turi kitą ženklą. Anksčiau ji buvo vokiečių kalba, o dabar lenkų kalba.

Jis išėjo. Smerševitai kurį laiką tylėjo.

– Ar manote, kad tai jūsų nenuvils? – pagaliau paklausė Martynokas Macharino.

«Manau, kad ne», – atsakė Mazharinas. – Priešingu atveju, kodėl jis pas mus ateitų? Bet atėjo... Ir dar sutiko sekti tą poniją. Taip pat galėčiau nesutikti. Ne, viskas bus gerai. Protingas

vaikinas, jaučiu tai savo žarnyne.

«Gal jis protingas», – nesiginčijo Martynokas. – Bet nesvarbu, kodėl tokia rizika? Galėtume patys sekti. Aš už džentelmeną, Kirilas – už panelę. Arba atvirksčiai. Ir viskas būtų normalu.

«Lenkas yra vietinis», – sakė Mazharinas. – Vadinasi, jis geriau pažįsta miestą. Ir tai labai svarbu stebint. Ką daryti, jei ponias tai supras ar tiesiog pajunta uodegą už nugaros ir nori supainioti savo pėdsakus? Ir tai tikrai jus suklaidins. Bet jei gerai pažįstate miestą, pasistenkite ir lengvai jus taip sumušti! Taigi, manau, šiuo atveju galite rizikuoti.

«Na, taip, taip», – sutiko Martynokas, nors buvo aišku, kad šiuo klausimu jis turi kitokią nuomonę. «Ir dabar, kaip suprantu, turime plačiau pakalbėti apie tą įdomią damą», – sakė Martynokas. – O apie visus aplinkinius... Ar aš teisingai suprantu?

– Taip, – trumpai atsakė Maharinas.

– Ir tada, – pasakė Martynokas, – leiskite man pradėti pirma. Nes klausiausi mūsų šlovingojo lenko ir sukūriau įdomią koncepciją.

«Išdėstyk savo koncepciją», – nusišypsojo Maharinas.

«Manau, kad taip», – pradėjo Martynokas. – Lenkas teišus – ši ponias labai įdomi. Kol nepasirodėme šiame mieste, ji bendravo su vokiečiais. Bendravau labai artimai, galima sakyti, reguliariai.

«Visų akivaizdoje ir tikrai nesislėpdamas», – prie žodžių pridūrė draugas Černychas.

– Būtent, – sutiko Martynokas. – Ir ne tik su kažkokiu niūriu vokiečiu, bet ir su pačiu velniu... koks jo vardas – Kaufmanas!

Apie kieno kruvinus darbus po miestą sklido gandai! Gerai, pakalbėjau... Bet kodėl tas pats Kaufmanas bėgo, o ponias liko? A? Tai rizika! Juk vietiniai žmonės šiek tiek atsigaus, susiprotės – taigi jis šakute pakels būtent šią damą! Neįmanoma, kad jis to nepasiėmė, nes taip nutinka visur. Na, ta pati ponias nesupranta jai gresiančių bėdų? Manau, kad jis supranta. Bet vis tiek jis negalvoja apie pasislėpimą ar, tarkime, persidažyti kokia nors mažiau pastebima spalva. Kodėl taip yra? Bet todėl, kad ji čia turi svarbių reikalų. Labai svarbu, kad ji neturėtų laiko slėptis. O gal ji mano, kad ji nupūs ir žmonės jos neprisimins. Bet kad ir kaip būtų, reikalas atrodo labai rimtas! Tai taip rimta, kad ši ponias net nenori maskuotis! Kaip ji susitikinėjo su Kaufmanu, dabar ji susitikinėja su koku nors lenku arba su kuo jis iš tikrųjų yra. Toje pačioje vietoje ir tomis pačiomis dienomis. Tai smagioji dalis! Belieka tik išsiaiškinti, kas yra šis paslaptingas dalykas. Nužudyk mane vietoje, bet aš vis dar negaliu patikėti, kad ji eina į šią užkandinę tik pavakarieniauti. Reguliariai, du kartus per savaitę, griežtai devyniolika nulis-nulis. Kaip, žinote, koks nors tarptautinis traukinys maršrutu Odesa–Paryžius! Fu! – ir Semjonas Martynokas pavargęs iškvėpė, baigęs tokią ilgą kalbą.

«Taip, atrodo, kad reikalas gerai žinomas», – pasiūlė Kirilas Černychas. «Ji yra vokiečių šnipė, tai faktas». Anksčiau ji dirbo gestape, dabar ji dirba kitam. Arba vis dar ant jo, bet per trečiąją šalį. Per tą lenką... Jis, vadinasi, duoda jai užduotis, ji jam atsiskaito. Neįmanoma, kad vokiečiai, besitraukdami, nepaliktu čia savo agentų. Taigi ji tokia agentė.

«Gal taip ir yra», – susimąstęs pasakė Macharinas. – O gal kaip nors kitaip. Nes ji elgiasi pernelyg atvirai. Galima sakyti – viskas per akis, nuo galvos iki kojų. Kažkaip ne visai šnipiška...

– Ir labai panašus į šnipą! – nesutiko Martinokas. «Žinote, saugiausia slėptis, kai matote.» Niekas nepagalvos, kad tu slepiasi, vadinasi, niekas į tave nekreips dėmesio. Tai vadinasi... po velnių, pamiršau žodį!

«Tai paradoksas», – pasiūlė Mazharinas.

«Gal tai paradoksas», – sutiko Martynokas. – Dėl paprasto auklėjimo sunkiai prisimenu visokius gudrius žodžius.

– Taip, bet mūsų lenkas vis tiek atkreipė į ją dėmesį! – nenorėdamas pagaliau susitarti su Martynoku, – pasakė Macharinas.

– Na ir kas? – nusijuokė Martinokas. – Ar daug tokių žmonių kaip šis lenkas? Jis buvo vienintelis rastas. O visi kiti praėjo pro šalį. Ne, jei ketinate slėptis, tada slėpkitės matomiausioje vietoje! Niekada neatspėsite! Ši ponija gerai apsigyveno. Atrodo, kad tai aiškiai matoma, bet atrodo, kad tai nematoma.

– Ką darysime dėl šio paradokso? – paklausė Černychas.

«Seksime paskui juos, o sekmadienį paimsime juos visus iš karto», – sakė Mazharinas. – Ir ponija, ir jos kompanionas, ir padavėjas. Manau, kad tai pats teisingiausias sprendimas.

– Kodėl iš karto jų nepaėmus? – paklausė Černychas. – Tarkim rytoj?

– Na, tai paprasta! – susiraukė Macharinas. «Turime žinoti, kur jie gyvena». Siekiant atlikti kratą jų skylėse tuo pačiu metu

kaip ir areštas. Kitu atveju įsivaizduokite: mes juos paimsime, bet jie bus užsispyrę ir nenorės pasakyti, kur gyvena. Ir kol jie priešinasi, kažkas, apie kurį nė neįsivaizduojame, įneš į jų namus švarą. Tai yra, jis paslėps viską, kas gali mus sudominti. Ir tada kas? Ir tada turėsime paleisti visą šią trejybę ir net jos atsiprašyti. Taigi mes turėsime įrodymų prieš juos. Bent jau kai kurie, bet vis tiek bus. Paieškų metu, o juo labiau netikėtai paieškų metu, visada galima rasti ką nors įdomaus ir vertingo. Tu žinai.

– Taip, žinoma, – linktelėjo Černychas. – Tai vadinama netikėtumo efektu.

«Kiekviena žmoguje galite rasti kažką gero, jei jį tinkamai ieškote! – paskelbė Semjonas Martynokas. – Liaudies išmintis! Bet čia mano sumaištis, broliai. Jei ketiname samdyti padavėją, būtų gera mintis ir jį stebėti. A? Kažkodėl ši darbuotoją netekome iš akių. Ir tai yra netvarka.

– Tai tiesa! – Macharinas trenkė sau į kaktą. – Padavėjas! Jis visai neseniai įsidarbino restorane, tik jis ir niekas kitas aptarnauja tą pačią gražuolę ir jos džentelmeną...

«Štai apie ką aš kalbu», – pritarė Martynokas. – Įtartinas žmogus, šis padavėjas. Visai kaip ta gražuolė su savo vaikinu. O tai reiškia, kad... – nebaigė Martynokas ir išraiškingai pažvelgė į Machariną.

– Taip, – sutiko Maharinas. «Mes taip pat turėtume jį stebėti». Kirilai, tai tavo užduotis.

– Suprantu, – linktelėjo Černychas. – Stebėsime.

Jie nutilo. Kiekvienas galvojo apie savo dalykus, o tuo pačiu

visi galvojo apie tą patį.

– Ir vis dėlto, ką šiuo metu turime dėl to? – pagaliau paklausė Martynokas.

«Taigi pasakyk mums», – nusišypsojo Maharinas.

– Aš tau pasakysiu, – sutiko Martynokas. – Visose smulkmenose. Taip sakant, faktų patiekalas su padažu iš mūsų fantazijų. Beje, tai irgi populiarus posakis. Prieš karą šlovingame Odesos mieste pažinojau restorano savininką. Na, tai buvo jo mėgstamiausia išraiška. Bet kur dabar yra tas restorano savininkas ir ar jo mielas restoranėlis vis dar yra? – atsiduso Martynokas. – Manau, kad ne. Nes visas pasaulis apverstas aukštyn kojomis. Na, gerai, ką mes galime pasakyti apie tai?

Jis stabelėjo, rinkdamas mintis, atsistojo, ištiesė pečius, vaikščiojo aplinkui, netgi sušoko kažką panašaus į veržlų trumpą stepo šokį. Ir tik po to pasakė:

– Na, ką mes turime šiuo metu? Ir šiuo metu tai yra tai, ką mes turime. Yra tam tikra artima grupė – mažiausiai trys įtartini asmenys. Tai reiškia gražią poniją, jos vaikiną ir padavėją su jais. Įprasta jų susitikimų vieta yra restoranas «Golden Dove», kur jie susitinka trečiadieniais ir sekmadieniais devyniolika nullo. Kartoju: tik trečiadieniais ir sekmadieniais ir kiekvieną kartą lygiai septintą vakaro! Kas tai yra? Kažkoks meilės pasimatymas? Ne, kaip sakydavo kitas mano ankstesnių laikų draugas. Į pasimatymą dažniausiai įprasta vėluoti, susitikti skirtingomis dienomis ir skirtingu laiku... Ar aš teisus, ar klystu?

«Tu teisus», – pasakė Maharinas.

– O tada – leiskite tęsti savo oratoriją, kaip mėgo sakyti mano trečioji prieškario pažįstama. Iš mūsų malonaus lenko žodžių žinome, kad prieš tai ponias susitiko su kitu džentelmenu – tam tikru gestapininku Kaufmanu, apie kurį Krokuvoje sklandė baisiausi gandai, ir, kaip suprantu, ne be reikalo. Ir susitikome – lygiai tuo pačiu grafiku ir lygiai toje pačioje vietoje. Ir ką mes galime pasakyti apie visus šiuos stebuklus?

Ir Martynokas paeiliui žiūrėjo į Machariną ir Černychą. Ir kadangi jie neatsakė į jo klausimą, jis tęsė:

– Ir mes galime pasakyti tai. Labai gali būti, kad turime reikalų su fašistine šnipų grupe. Vieningi, sumanūs, išlūsus ir pan. O restoranas «Golden Dove» yra nuolatinė jų susitikimų vieta. Taip sakant, saugus namas, kuriame jie aptarinėja savo reikalus. Koks tai verslas, žinoma, kol kas nežinome. Žinome tik tai, kad šioje grupėje yra mažiausiai trys žmonės: niūri ponias, jos vaikinai ir padavėjas...

– Keturi, – pasakė Černychas.

– Kas yra keturi? – nesuprato Martynokas.

«Grupėje yra ne trys, o keturi žmonės», – paaiškino Černychas. – Manau, kad taip... Užmiršome restorano savininką. Koks jo vardas? – Kirilas klausiamai pajudino pirštus.

«Panas Mirončakas», – prisiminė Mazharinas.

«Taip», – pasakė Černychas. – Tai tiek... Negali būti, kad jis nieko nežino ar nežino. Juk kiekvieną kartą restorane yra atskira patalpa konkrečiai dienai ir laikui, tie patys klientai, o dar ir tas pats padavėjas... Ir visa tai – vėl ir vėl. Kaip restorano savininkas

gali nekreipti dėmesio į tokius stebuklus? Būčiau jį pakeitęs prieš savo valią. Ir jei taip, tada jis taip pat yra vienas su jais.

– Taip! – sušuko Martynokas. – Veikia kaip saugaus namo savininkas.

– Tikriausiai, – linktelėjo Černychas.

«Na, tai logiška», – sakė Mazharinas. – Restorano savininkas dažniausiai pažįsta visus savo nuolatinis klientus. O dama su savo vaikinu daug pastovesnė! Na, įtraukime savininką į sąrašą.

– O kas jį stebės? – paklausė Martynokas. «Mūsų personalas visiškai išdžiūvo».

– Kam sekti jį? – atsakydamas paklausė Macharinas. «Mažai tikėtina, kad jis ką nors žino apie šią poniją ir jos džentelmeną». Jo numeris šešioliktas – laiku parūpinti susitikimo vietą. Na, ir, manau, vykdykite keletą kitų nedidelių ponios ar jos džentelmeno nurodymų. Tarkime, pasamdykite tinkamą žmogų padavėjui dirbti.

«Sąžiningai, neįsivaizduoju, kokį vaidmenį gaujoje atlieka šis padavėjas», – gūžtelėjo pečiais Martynokas. – Pasirodo, verslu užsiima visi: ir ponija, ir jos ponas, ir restorano savininkas. O kam tas padavėjas?

– Na, gali būti įvairių poreikių, – gūžtelėjo pečiais Maharinas. «Galbūt jo reikia atsargai». Pavyzdžiui, prireikus pridengti damą su džentelmenu. Ar tai gali būti? Manau, kad gali. Yra dar vienas svarstymas. Jis yra kontrolierius.

– Koks čia valdiklis? – nesuprato Martynokas, o tada jam pasirodė: – Ak, aš suprantu! Taip sakant, aukštesnės

valdžios atstovas! Už griežtą kontrolę! Kad žmonės apačioje neatsipalaiduotų!

– Kažkas panašaus, – linktelėjo Maharinas.

– Tai infekcija! – sumurmėjo Martinokas. – Viskas jiems nustatyta. Ir tuo pat metu jie trypia beveik akivaizdoje! Tai mane labiausiai nervina!

«Tu pats sakei, kad geriausia slėptis matomiausioje vietoje», – šypsojosi Mazharinas.

«Tai sakau ne aš, o liaudies išmintis», – šyptelėjo Martynokas. – Na, ar rytoj turėsime smagią dieną? O gal linksmas vakaras?..

3 skyrius

Iki trečiadienio vakaro dar buvo likę nemažai laiko, o tai buvo gerai. Nes reikėjo atlikti daug parengiamųjų darbų. Pirmiausia turėtumėte apgalvoti operaciją ir išanalizuoti savo veiksmus. Mazharinas buvo laikomas pagrindiniu analitiku mažoje Smerševo grupėje. Jis buvo ramus, kruopštus žmogus, niekada nepriimantis skubotų sprendimų, kiekvienas sprendimas buvo subalansuotas ir patikrintas. Visi kiti grupės nariai – impulsyvūs ir nekantrūs Semjonas Martynokas, melancholiškasis Kirilas Černychas, kryptingas ir nelankstus Chausas ir Zarečnevas – buvo labiau atlikėjai nei analitikai. Nors, žinoma, jie taip pat mokėjo galvoti. Be gebėjimo mąstyti Smerše nėra ką veikti, toks įgūdis, ko gero, yra pagrindinis smerševiečio ginklas.

Taip, Chausas ir Zarečnevas... Jų net negalėjo prisiminti, nes nei Chauso, nei Zarečnevo dabar grupėje nebuvo. Jų buvo tik trys – pats Mazharinas, Martynokas ir Černychas. Tai buvo jėgų pusiausvyra, ir patinka tai ar ne, į tai reikėjo atsižvelgti.

Taigi, pagalvojo Mazharinas – lėtai, kruopščiai, stengdamasis nepraleisti akimirkų ir niuansų, net menkiausių ir nereikšmingiausių. Ką jis galvojo? Apie įtartinus keturis žmones, kas dar? Tai yra apie gražią damą, nuolatinę jos kompanionę, padavėją ir restorano «Golden Dove» savininką.

Ne, jis jų dar nelaikė nei vokiečiais, nei kieno nors kito šnipais; jis neturėjo tam įrodymų. Buvo tik įtarimai, o tuo rimti

ir pagrįsti įtarimai, bet įtarimai nėra įrodymas. Dar reikėjo gauti įrodymų. Ir įvairiais būdais ir būdais.

Taigi. Naciams okupavus Krokuvą, ta įdomi ponia nuolat susitikdavo su Kaufmanu, vienu iš pagrindinių Krokuvos gestapo pareigūnų. Ir kadangi Kaufmanas užėmė svarbias pareigas Krokuvos gestape, tai reiškia, kad reikalas, kurį jis aptarė su ponia, buvo svarbus. Aukštas gestapo laipsnis neišspręstų kai kurių smulkmenų, tam yra kiti žemesnio rango darbuotojai. Logiška? Logiška.

Jei taip, tada eikime toliau. Kad reikalas buvo svarbus, liudija ir tai, kad ponios ir Kaufmano susitikimai vykdavo reguliariai. Tai yra, tai buvo klausimas, kurio neįmanoma išspręsti vienu ypu. Matyt, tai buvo rimtas reikalas, kurį reikėjo spręsti žingsnis po žingsnio. Taip sakant, žingsnis po žingsnio.

Kas buvo šis verslas, Mazharinas, žinoma, nežinojo. Net nemaniau. Net nebandžiau spėlioti, nes spėjimas yra itin nepatikimas dalykas. Galite daryti prielaidas, jei nėra faktų. O kai nėra faktų, neišvengiamai turi susikurti paveikslą remdamasis savo fantazijomis ir spėjimais, perteikdamas juos faktais. Ir tai neteisinga, nes anksčiau ar vėliau spėlionės ir fantazijos tikrai nuves į tokias abstrakčias džiungles, iš kurių bus sunku ištrūkti.

Nors, žinoma, be prielaidų neapsieidavo. Pavyzdžiui: kokias problemas galėtų išspręsti tas pats Kaufmanas ir ta paslaptinga gražuolė? Susijęs su intelektu? Taigi gestapas nėra žvalgyba. Gestapas turi savo, dažniausiai vidines, užduotis. Žinoma, gestapas turi ir savo agentus, bet jie pirmiausia orientuoti į

įvairiausių vidinių problemų sprendimą. Ir todėl, jei darysime prielaidą, kad graži moteris buvo asmeninis Kaufmano agentas, tada jis išsprendė su ja problemas, greičiausiai vidinio pobūdžio. Logiška? Atrodo logiška.

Jei taip, tada eikime toliau. Matyt, problemos, kurias Kaufmanas išsprendė padedamas savo agento, iš tiesų buvo tokio pobūdžio, kad jų nepavyko išspręsti iš karto. Ilgalaiškės užduotys. Ir dabar tai buvo ne tiek spėlionės, kiek faktas. Mat artėjant Raudonajai armijai Kaufmanas dingo iš Krokuvos, bet gražuolė agentė liko. Ji liko nepaisant to, kad bet kurią akimirką ją buvo galima atpažinti ir atskleisti. Tai yra, iš esmės ponia žaidė all-in. Kada jie paprastai patenka į viską? Ir tada, kai nieko daugiau nebelieka. Tai yra, užduotis dar nėra iki galo atlikta, bet ją reikia atlikti bet kokia kaina, nepaisant visų rizikų.

Kita vertus, kas yra all-in žaidimas? Tai trumpalaikis žaidimas. Sužaidėte vieną kartą, žaidėte antrą kartą, o trečią kartą negalėsite ištraukti to paties numerio. Tai, galima sakyti, yra įstatymas. Ir jei taip, vadinasi, ponia ir jos palyda Krokuvoje ilgai neiliks. Taigi mums reikia paskubėti. Tai yra, kuo greičiau griebkite damą ir visą jos palydą. Galutinis terminas – kitą sekmadienį.

Žinoma, per tokį trumpą laiką greičiausiai nesurinksite jokių įrodymų. Net ir tariama paieška gali nieko neduoti. Bet jūs taip pat negalite dvejoti. «All-in» žaidimas turi savo taisykles, kurios yra labai trumpalaikės.

Be to, vis dar yra keletas įrodymų. Ši ponia ilgai kalbėjosi

su Kaufmanu. Žinoma, jei pasižiūri, tai jos bendravimas su gestapu nėra jos nusikalstamos veiklos įrodymas. Na, tarkime, ji bendravo, o kas? Galbūt jie yra įsimylėję. Kur čia nusikaltimas? Nors tuo pat metu Kaufmanas buvo vienas pagrindinių gestapo pareigūnų Krokuvos okupacijos metais. Tai ta pati liūdnei pagarsėjusi skaudanti vieta, kurią galima paspausti – ir belieka laukti, kaip ponia elgsis. Gal šito užteks. Na, pažiūrėsim.

Bet vis tiek, vis tiek... Kokia tai užduotis, kokia jos esmė? Na, Krokuvoje fašistų nebėra, bet užduotis lieka... O jei tik tai būtų susiję su žvalgyba, viskas būtų aišku ir paaiškinama. Nes Vokietijos žvalgyba, net ir dabartinėmis aplinkybėmis, Krokuvoje taip pat gali turėti savų interesų. Bet gestapas? Ko jis nori išlaisvintoje Krokuvoje?

* * *

Kaip tik tuo metu, kai Mazharinas intensyviai mąstė ir analizavo situaciją su ponia, Semjonas Martynokas atliko visai kitą užduotį. Ši užduotis taip pat buvo susijusi su būsima operacija, tačiau ji buvo kitokia. Netgi galima sakyti, linksmas ir jaudinantis – bent jau pačiam Martynui su savo neramiu ir beatodairiška prigimtimi.

Semjonas Martynokas ieškojo moters, su kuria rytoj vakare turėjo vykti į restoraną «Golden Dove». Byla buvo sunki dėl daugelio priežasčių. Pirmas dalykas – iš principo susirasti tokią moterį. Ir ne šiaip sau moteris, o tokia, kuri būtų protinga, drąsi ir mokėtų elgtis su ginklais, nes – niekada nežinai? Kas žino, kaip viskas gali pasisekti tame prakeiktame «Golden Dove»

restorane? Ką daryti, jei kas nors pastebės, kad yra sekamas ir atidengia ugnį? Arba, tarkime, jis puls į tave su peiliu? Viskas galėjo nutikti: jie yra šnipai... Čia praverčia moters drąsa, sumanumas ir gebėjimas šaudyti.

O be to, tokia moteris, anot Martynkos, irgi turėtų būti graži. Semjonas ypatingą reikšmę skyrė moteriškam grožiui. Čia, pasak Martynkos, buvo paslėpta specialiai operatyvinė gudrybė. Tarkime, rytoj jis pasirodys restorane su bjauria ponia. Taigi kas iš to išeis? Bus taip, kad visi kiti restorano lankytojai iškart atkreips dėmesį į jį ir ponią ir pradės galvoti: kodėl ši ponia tokia negraži? Kas veža bjaurias moteris į restoranus? Ei, ei, nejaugi šis leitenantas pasirodė restorane su savo bjauriąja mergina kažkokiu slaptu tikslu? Juk visi žino, kad bjaurios ponios egzistuoja tam, kad atliktų tam tikras užduotis ir užduotis. Ir dar – už ką?

Ir visai kas kita, jei ponia su Semjonu yra gražuolė. Žinoma, tokiu atveju visi atkreips į ją dėmesį, tačiau galvos kitaip. Ir todėl niekam neateitų į galvą, kad tokia ponia taip pat budi. Moteriškas grožis yra geriausias ir patikimiausias būdas užsimaskuoti visais šnipinėjimo klausimais!

Tai tiesa, bet kur rasti tokį pavogimą? Ir per trumpiausią įmanomą laiką, nes trečiadienis jau čia, rytoj! O iki trečiadienio damai dar reikia pasiruošti, ją reikia tinkamai instrukuoti, nes net jei ji yra pati gražiausia moteris visoje Krokuvoje, laukianti užduotis yra subtili ir jos tiesiog imtis atsitiktinai neįmanoma!

Ir be viso kito, ponia neturėtų būti nei lenkė, nei vietinė gyventojas, nes kas žino, kuo jie kvėpuoja, šie vietiniai

gyventojai? Ne, čia reikia savo ponios, brangioji, sovietinės kilmės. Žinoma, reikalas nėra lengvas, bet, kita vertus, ar tikrai smerševikas turi paprastų dalykų? Visos jo bylos yra sudėtingesnės.

Ieškodamas partnerio būsimai bylai, Semjonas lankėsi ligoninėje, tarp priešlėktuvinių ginkluotųjų ir tarp signalininkų. Ir be konkretaus rezultato. Semjono nuomone, jis neatrado tinkamo kandidato.

Viskas, kaip įprasta tokiuose reikaluose, buvo nulemta atsitiktinai. Kai Semjonas jau buvo arti puls į neviltį, jo dėmesį patraukė pulkas merginų, vilkinčių karinę uniformą, sėdinčių ant suoliuko prie kokio nors oficialaus pastato, o prie įėjimo – sargybinis. Jų buvo penki, o tarp jų buvo vienas... Iš pirmo žvilgsnio į ją Semjonas suprato, kad tai yra ta laimė, kurios jis ieško! Bent jau sprendžiant iš merginos išvaizdos. Be abejo, ji buvo graži mergina. Šviesiai rudais plaukais, griežtomis, jūros žalumo akimis. Ir kitos merginos nepaliaujamai juokėsi ir čiulbėjo, bet ši toli tylėjo. Iš to Semjonas padarė išvadą, kad ji buvo ne lengvabūdiška plepioji, o rimta ir atsakinga mergina, tai yra būtent tai, ko jis iš tikrųjų ir ieškojo. Mergina ant pečių turėjo meistro antpečius, ir tai Semjoną dar labiau įkvėpė: nieko vertas žmogus nebus paaukštintas į meistrą.

Semjonas tapo orus, ištiesino diržą ir kardo diržą, pastūmė skrybėlę į vieną pusę ir priėjo prie merginų. Žinoma, jie pastebėjo jauną garbanotą leitenantą ir tuoj pat pažiūrėjo į jį gudriomis akimis. Visi, išskyrus tą pačią merginą seržantę. Ji vis

dar sėdėjo ant paties suoliuko krašto ir nepakeldama žvilgsnio žiūrėjo į plonu ledo gabalėliu padengtą balą, į kurią buvo išalęs iš kur nežinia išlindęs klevo lapas.

– Labas, drauge leitenante! – draugišku choru su Semjonu pasisveikino merginos. Jiems jis visai nesigėdino ir, žinoma, net negalvojo apie bent kažkokio pavaldumo išlaikymą. – Iš kur pas mus atėjai – tokia graži ir garbanota? Kodėl ten visi tokie gražūs? Na, supažindinsime jus! Mes neprieštaraujame!

Ir merginos juokėsi kartu – visos, išskyrus vieną. Ji tik žvilgtelėjo į Semjoną, ir viskas. Na, ji žiūrėjo ir akis! Tokios akys, kad Semjoną iš karto apėmė nevalingas tėvynės ilgesys – šiltų pajūrio kraštų, kuriuose jis nebuvo daug metų. Kadangi iš pradžių išvyko į aktyviają tarnybą, o paskui iš karto išvyko į karą, tėvynėje nesilankė. Ir kas žino, ar jis dar kada nors ten bus. Juk tai karas. O kare tu gali mirti.

– Taip, štai ką! – Semjonas žaidė kartu su merginomis. – Kuris iš manęs yra gražus? Taigi, valkata iš tolimų pakraščių... Bet tada visi kiti mano bendražygiai – tie, žinoma... Jie gražūs!

– Na, pristatyk mane! – linksmi šūktelėjo vienas čiulbesys. «Štai kodėl aš atėjau», – nusišypsojo Semjonas. – Bet aš pastebiu, kad tu čia merdi be vyriško dėmesio.

– Na, mums dar užtenka vyriško dėmesio! – pašaipiai sumurmėjo kita mergina. – Norėtume kažko patikimesnio. Taigi visam gyvenimui!

Semjonas norėjo ką nors atsakyti į šį nepretenzingą mergaitišką pokštą, bet persigalvojo, nes neturėjo laiko juokauti.

Trečiadienis artėjo nenumaldomai ir nenumaldomai. Tiksliau trečiadienio vakarą.

– Tiesą sakant, aš tikriausiai ateisiu pas tave, – tarė jis, žiūrėdamas į vyresniąją merginą.

– Oi-oi-oi! – iš karto pasigirdo keli linksmi mergaitiški balsai. – Taigi, drauge leitenante, jūs nusprendėte tuoj pat pažaisti koziriais! Stebėkite mūsų Pavliną! Bet jūsų pastangos bergždžios!

– Kodėl taip yra? – paklausė Semjonas.

– Nes mūsų Pavlina yra...

– Užsičiaupk! – suirzusi rėkė vyresnioji mergina, kurią jie vadino Pavlina, palūžusioms mergelėms ir ramiai pažvelgė į Martynką. – Kas tu esi ir ko tu nori?

Atrodė, kad pokalbis nuo pat pradžių įgauna dalykišką formą, Semjonui tai patiko. Su tokia mergina kaip ji, visokie požiūriai neturėjo prasmės. Reikėjo su ja pasikalbėti tiesiai ir atvirai.

– Štai, – pasakė Semjonas ir iš krūtinės kišenės išsitraukė raudoną asmens dokumentą. – Aš esu iš Smersh. Ar girdėjote šį pavadinimą?

– Oho! – iš nugaros sukrėstas sušuko merginos balsas. – Iš Smersh! Rimtas vaikinai! Ir mes kaip lygūs!..

– Mums reikia pasikalbėti, – pasakė Semjonas, atsisukęs į vyresniąją merginą.

– Kaip tik su manimi? – ramiai paklausė ji, o Semjonui patiko tokia ramybė. Jis pats daugeliu atžvilgių buvo neramus ir chaotiškas žmogus, todėl labai vertino ramybę kitame.

Pavyzdžiui, savo vadą Mazhariną jis gerbė pirmiausia už nuolatinę ramybę.

«Taip, būtent su tavimi», – pasakė Semjonas.

– Apie ką? – paklausė mergina.

– Ne čia, – Martynokas atsigrėžė į kitas tylias merginas. –

Kažkur į šoną.

Mergina tyliai pakilo ir ramiai ėmė žiūrėti į Semjoną.

– Koks čia biuras? – Semjonas linktelėjo į sargybinių.

– Bendravimas, – trumpai paaiškino vyresnioji mergina. –

Šifravimas ir iššifravimas.

– Suprantu, – pasakė Semjonas. – Na, eime į vidų. Ieškokime kampelio pokalbiui.

«Turime griežtą prieigos sistemą», – sakė mergina. – Jie tavęs nepraleis...

– Jie manęs nepraleis? – linksmai nustebo Martynokas. – Viskas gerai, mes prasimušim! Tai ne tokios tvirtovės, kurios buvo paimtos!

Jis atsigrėžė į apstulbusias merginas, nusišypsojo joms ir ironišku tonu pasakė:

– Kol kas būkite ten, gražios merginos! Norėčiau su tavimi pasikalbėti ilgiau, taip – verslo reikalais. Ir todėl linkiu tau...

Ir kartu su vyresniąja mergina patraukė prie įėjimo, kur šmėkstelėjo sargyba. Nepaisant to, kad Semjonas sargybiniui įteikė identifikavimo kortelę su užrašu Smersh – iš pradžių pluta, o paskui išskleista forma – sargybinis nenorėjo leisti Semjono.

– Negaliu to praleisti be savo vyresniojo! – baimingai, bet

kartu ir ryžtingai pasakė jis. – Įsakymas!

– Na, tada švilpkite vyresnėliui, – taikiai pasakė Martynokas.

Netrukus pasirodė niūrus vyresnysis leitenantas ir įtariai spoksojo į Martynką.

– Kas tai? – suriko jis. – Ko tau reikia?

Semjonas tylėdamas padavė jam asmens dokumentą. Sąmoningas niūrumas tuoj pat dingo iš vyresniojo leitenanto veido.

– Klausau jūsų, drauge leitenante, – pasakė jis. – Ar galiu tau kuo nors padėti?

«Galite», – pasakė Martinokas. – Įleisk mane į vidų ir surask vietos pokalbiui. Lauke šalta. Žiema!

– Ak... – vyresnysis leitenantas žvilgtelėjo į merginą šonu.

– Su manimi, – trumpai pasakė Martynokas.

– Suprantu, – pasakė vyresnysis leitenantas. – Prašau sekti mane.

Nuvedė juos į pastatą, kuriame sėlino uniformuoti vyrai. Čia buvo ir vyrų, ir moterų.

– Štai, – parodė vyresnysis leitenantas, atidarydamas duris. – Niekas tau čia netrukdytų. Ar tau dar ko nors reikia?

– Dar nieko, – atsakė Semjonas. – Jei manęs prireiks, aš tau paskambinsiu. Tik tuo atveju, neikite per toli.

– Suprantu, – pasakė vyresnysis leitenantas ir atsargiai uždarė už savęs duris.

«Visi taip tavęs bijo», – ramiai pasakė mergina. «Šis vyresnysis leitenantas net išbalo iš išgąščio.

– Ar tu manęs nebijai? – paklausė Semjonas.

– Ne, – ramiai atsakė mergina. – Kodėl turėčiau tavęs bijoti?

Aš nesu šnipas.

Semjonui patiko šis atsakymas ir jis nusišypsojo. Apskritai ši mergina jam vis labiau patiko. Jis net mintyse pagyrė save, kad atkreipė į ją dėmesį. Galų gale, jis galėjo to nepasukti...

«Mums reikia pasikalbėti», – pasakė jis.

– Apie ką?

– Apie vieną labai įdomų reikalą. Kitaip tariant, mums reikia jūsų pagalbos.

– Mano? – patikslino mergina.

– Taip, tai tavo, – patvirtino Semjonas.

– Kam turėčiau padėti? – paklausė mergina, o Semjonui šis klausimas taip pat patiko, nes tai buvo klausimas iki galo – be jokio meilės ir kitų damų dalykų.

– Mes, – atsakė Semjonas. – Tai yra, Smerša. Ir konkrečiai man.

Į tai mergina visiškai nieko nesakė, tik ramiai laukdama pažvelgė į Semjoną.

«Pirmiausia susipažinkime», – pasakė Martynokas. – Negaliu pakęsti kalbėjimo per stalą ar stovėjimą priešais. Tokie pokalbiai mane erzina dėl savo paprastumo... Mano vardas Semjonas.

«Pavlina», – prisistatė mergina, stabtelėjo ir pridūrė: «Pavlinos bučinys». Įvardink savo poziciją?

– Nereikia, – mostelėjo ranka Semjonas. – Kam man reikia tavo pareigų? Man reikia dar kažko... Jūsų pagalbos. «Taip,

atsisėsk», – jis parodė į kampe stūksančią senamadišką sofą. – Pakalbėkim... O, kokie baldai – nieko panašaus gyvenime nemačiau! Užsienyje supjaustyti! Nieko minkštesnio už medinį suolą gyvenime nesu matęs. Neturėjau galimybės dėl savo gyvenimo paprastumo.

Pavlina nusišypsojo pirmą kartą – ir tada tik iš lūpų kraštų. Atrodo, kad paprastumas, kuriuo Martynokas reiškė emocijas, ją džiugino. Ji priėjo prie sofas ir atsėdo ant jos krašto. Semjonas trypčiojo aplinkui ir atsėdo kitame sofas gale.

– Taip, padėk, – pradėjo Semjonas. – Padėti Smeršui ir man asmeniškai. Štai toks dalykas...

Per visą istoriją Pavlina neištarė nė žodžio. Ji tiesiog sėdėjo ant sofas ir tyliai klausėsi.

– Štai, – užbaigė savo istoriją Semjonas. – Tokia situacija. Be tavęs, žinai, tai neįmanoma. Ne, žinoma, tai įmanoma ir be jūsų, bet tai bus įsilaužimo darbas. Tačiau negalime leisti, kad įsilaužtų. Nes mes išgąsdinsime savo paukščius, jei susimaišysime. Turime būti tikimi. Galime neturėti kitos progos atlikti spektaklį.

– Suprantu, – ramiai pasakė Pavlina. – Noriu daugiau sužinoti apie savo vaidmenį.

– Taip, vaidmuo, tiesą sakant, paprastas – ir tavo, ir mano. Aš esu linksmas sovietų karininkas, jūs mano jaunoji. Pakviečiau tave į restoraną. Įprastas dalykas. Sėdime, apsimetame, kad vaikštome, gurkšnojame ir žiūrime. O kai tik mūsų klientai išeina iš restorano, mes, nepastebėti, sekame paskui juos.

Nepastebimai, tai labai svarbu! Tiesą sakant, kitas mūsų žmogus prisiriš prie jų, o jūs ir aš būsime tarsi atsarginiai.

– Kam? – paklausė Pavlina.

– Ir tada, kad šį žmogų galima pajausti. Ir jei jie užuodžia, jie gali bandyti atsikratyti arba supainioti savo pėdsakus. Tai yra, pabėgti į skirtingas puses.

«Taip, aš suprantu», – pasakė Pavlina.

«Tai nuostabu», – su palengvėjimu pasakė Semjonas. «Priešingu atveju turėčiau pasakyti ilgą ir pamokančią kalbą. Ir tokios kalbos mane vargina. Dabar štai kas. Ar gali šaudyti?

– Ugnis? – Pavlina pirmą kartą pažvelgė į Semjoną nustebusiomis akimis. – Į ką šaudyti?

– Iš principo, – atsakė Semjonas. – Iš pistoleto.

– Taip, aš galiu...

– Tai gerai, – nusišypsojo Semjonas. – Aš neturiu omenyje, kad turėsime šaudyti į visas puses. Tai aš tik tuo atveju... Nežinoma, kaip viskas gali pasisekti. Todėl ir paklausiau apie šaudymą.

«Suprantu», – atsakė Pavlina.

– Ir tada aš turiu dar vieną klausimą. Ar turi suknelę?

– Kokią suknelę? – sutrikusi paklausė Pavlina.

– Nuostabu. Pilietinis», – paaiškino Semjonas.

– Kam?

– Tada, jei eisi į šį prakeiktą restoraną su seržanto uniforma, vėlgi, tai bus liūdnas įsilaužimas. Viskas bus akivaizdžiai matoma, juk ar sovietų senoliai, net gražios merginos, vaikšto

į lenkų restoranus? Matai, jie nevaikšto. Bet jei pasipuošite prašmatnia civiline suknele, tai visai kitas reikalas! Tada mūsų serenada bus daug teisingesnė. Viskas bus paprasta ir aišku: į restoraną atėjo linksmas pareigūnas su poniu. Be to, ponius – graži lenkė, o ne Raudonosios armijos seržantė... Įprastas dalykas! Na, o kaip su suknele?

«Aš neturiu jokios suknelės», – sutrikusi pasakė Pavlina. – Kam man to reikia kare?

«Na, yra įvairių karo tipų», – filosofiškai pastebėjo Semjonas. – Kaip matote, kartais reikia civilinės suknelės... Taigi, jūs sakote, neturite prašmatnios suknelės.

– Ne...

– Na, jokių problemų! Sulauksime! Sako, čia tiesiog kvapą gniaužiančios buržuazinės parduotuvės. Mes ten eisime. Verslas!

– Bet...

«Apsieikime be «bet», – šypsojosi Semjonas. – Ką su tuo turi visokie «bet», jei reikia susitvarkyti? Geriau pasakykite man pagrindinį dalyką – ar sutinkate mums padėti?

– Taip, – atsakė Pavlina, tik šiek tiek dvejodama.

– Puiku! – Semjonas pliaukštelėjo sau per kelį ir pakilo nuo sofos. – Taigi, taip. Dabar tu ir aš einame pas tavo viršininką, ten pasakau jam keletą įdomių žodžių, po kurių einame tiesiai į buržuazinę parduotuvę naujų drabužių. O mums viskas bus gerai ir puiku!

«Neturiu pinigų naujiems dalykams», – dvejodama pasakė Pavlina.

– Na, čia tokia nesąmonė! – Semjonas nerūpestingai mostelėjo ranka. – Aš turiu pinigų. Ir mūsų brangūs rubliai, ir Lenkijos zlotai!

– Bet...

– Ir vėl «Bet»? – Semjonas nusijuokė. – Pabandykime apsieiti be šio žodžio. Geriau jį pakeisti žodžiu «privalai».

– Ar visi «Smersh» tokie turtingi, ar tik jūs? – paklausė mergina.

– Žinoma, tik aš! – Semjonas nusijuokė. – Visi kiti visiškai tuščiaagalviai ir valkatos. Taip, pamatysite patys, kai juos sutikssite! Baisus vaizdas! Na, kur tavo viršininkai? Nuveskite mane pas jį, aš noriu pasakyti jam keletą švelnių žodžių!

* * *

Martynokas tikrai greitai susitarė su viršininkais – tereikėjo pateikti asmens dokumentą su užrašu «Smersh».

– Ar ketini amžiams atimti mūsų kovotoją, ar sugrąžinsi ją atgal? – paklausė valdžia.

– Ir štai kaip išeis! – linksmi atsakė Semjonas. «O kas, jei ji mums taip patinka, kad norime, kad ji liktų su savimi amžinai». Ji rimta mergina. Na, mes irgi rimtai. Taigi viskas įmanoma.

Išgirdusi tokius žodžius, vadovybė tik purto galvas, ir tuo pokalbis baigėsi.

– Įsakymas! – Semjonas pasakė Pavlinai. – Jūsų viršininkai neturi nieko prieš. Tiesa, pagaliau apsiverkia. Jis sako, kad mes prarandame tokį kovotoją seržanto majoro Pavlinos asmenyje... pamiršai, kokia tavo pavardė?

– Pabučiuok.

«Tai geras vardas», – pritariamai pasakė Martynokas. – Man patinka. Tokia pavardė kelia ramybę. Ramybė, tylą ir jokio karo. Tarsi kažkas grotų akordeonu kur nors vakare ant griuvėsių.

– Ką jums rodo jūsų pačios pavardė? – šį kartą atviriau nusišypsojo Pavlina.

– Mano? – Semjonas atsiduso. – Manau, kad mano pavardė kilusi iš žodžio «martynas». Tai paukštis, kaip didelis žuvėdra. Baisia žalinga ir kvaila. Ir taip pat išdykęs. Taigi aš negaunu jokio malonumo iš savo pavardės.

Taigi, kalbėdami, jie ėjo pirma pasitaikiusia Krokuvos gatve. Gatvė, galima sakyti, buvo nepažeista; jos beveik nepaveikė pastarieji sprogdinimai ir artilerijos apšaudymai. Netrukus jie pamatė didelį pastatą su dideliais stikliniais langais.

– Štai, – sustodamas pasakė Martinokas. – Tai turi būti buržuazinė prekybos įstaiga. Teisingai, taip ir yra. Žiūrėk, net pasipuošusi manekenė kyšo už stiklo. Na, eikime į vidų, ar ne?

Vos jiems įėjus, prie jų iškart pridedėjo mažas plikas vyriškis. Semjono nuostabai, mažasis žmogelis kalbėjo rusiškai, gana aiškiai ir teisingai.

– APIE! – plonu, skardžiu balsu suriko žmogelis. – Panova, rusų karininkai! Teisingai pasielgei, įeidamas į mūsų kriptą... mūsų parduotuvę! Kitos tokios parduotuvės visoje Krokuvoje nėra, galite tuo įsitikinti. Ką iš mūsų nori nupirkti ponų pareigūnai? Vyriškas kostiumas? Moteriška suknelė? Turime abu! Pati geriausia kokybė! Iš Paryžiaus! Viso ko geriausio

ponams ir ponioms! Nes jūs esate herojai, o kas dabar nutiktu mums, jei ne jūs!

Net Semjonas buvo šiek tiek sutrikęs dėl tokio žodžių srauto, o Pavlina buvo visiškai pasimetusi. Tuo tarpu vyras toliau kažką barškėjo ir pakaitomis griebė Semjoną ir Pavliną už rankų, bandydamas juos nutempti gilyn į savo parduotuvę.

– Tikrai tiesiai iš Paryžiaus? – palaukęs akimirkos, kai žmogelis sekundę nutilo, paklausė Semjonas. – Kur Paryžius, o kur tavo Krokuva...

– Matau, kad pareigūnas manimi netiki? – išsižeidęs žmogelis nusišypsojo. – Na, tada pareigūnas gali savo akimis pasižiūrėti į prekes! Ir ponia pareigūnė taip pat. Ir net pasimatuoti drabužius, kurie patiks džentelmenams! Ką jie sako Rusijoje? Jie neima pinigų už žiūrėjimą – taip atrodo?

«Tu taip gerai kalbi rusiškai...» – pastebėjo Martynokas.

– O, tai atskira ir, pasakysiu, liūdna istorija! – mostelėjo ranka žmogeliukas, parodydamas, kad dabar šia tema kalbėti nenori. – Taigi, ką norėtumėte nusipirkti? Ką nors sau? Dėl panelės?

– Dėl panelės, – nevalingai nusišypsojo Semjonas. – Kokia graži suknelė, tada paltas ar lietpaltis... na, kad būtų šilta, o paskui...

Semjonas nutilo ir kritiškai pažvelgė į šalia jo tyliai stovinčią Pavliną. Ji buvo apsirengusi visais kareiviškais drabužiais – ilgu paltu, dėvėta kepurėle su auskarais, o ant kojų buvo aulinukai – nors ir ne brezentu, o chromu, bet vis tiek toks apdaras, Semjono nuomone, atrodė labai liūdnai. Ir – nesvarbu, atsižvelgiant į

užduotį, kurią turėjo atlikti Pavlina.

«Ir taip pat, – pakartojo Martynokas, – panelei reikia gražių batų. Ir taip pat gražus galvos apdangalas. Ir kažkas tokio... – čia Semjonas nerado tinkamo žodžio ir tik perbraukė ranka per veidą, parodydamas, kad, be viso kito, jam reikia ir kosmetikos.

– O, aš suprantu pone pareigūne! – entuziastingai sušuko žmogelis. – Ir aš suprantu pareigūną! Karas baigiasi, o poniai nori būti graži!

«Štai tiek», – patvirtino Martynokas. – Taigi, ar turite tokį asortimentą?

– Rusijos karininkų ponams – yra visko, ko ponai nori! – sumurmėjo žmogelis. – Kaip mes galime ką nors neigti savo gynėjams ir išvaduotojams! Jadzia! – sušuko jis kažkur giliau į parduotuvę. – Kur tu esi? Tada pas mus atėjo rusų karininkai!

Mergina iškart atėjo į skambutį.

«Jadvyga, mano dukra ir mano padėjėja», – pristatė mergaitę mažasis žmogelis. – Jadzia, ši poniai nori gražiai apsirengti. Pasiimk ją su savimi ir daryk viską teisingai. Pone, pareigūne, jums teks palaukti. Ką daryti – moteriškam grožiui reikia kantrybės! O gal džentelmenas irgi nori nusipirkti sau...

– Jis nenori, – pertraukė mažąjį žmogutį Semjonas. – Mes aprengsime damas.

– O, aš tave suprantu! – iš karto sutiko žmogelis. – Viskam savas laikas!

«Eik ir išbandyk», – sušnibždėjo Semjonas Pavlinai.

Bet Pavlina stovėjo ir stovėjo toliau.

– Kam visa tai? – sušnibždėjo ji atgal.

– Nes tai karas, – atsakydamas sušnibždėjo Semjonas.

Pavlina atsiduso ir nedrąsiai žengė paskui tyliąją Jadvygą.

...Pavlina pasirodė maždaug po pusvalandžio. Semjonas pažvelgė į ją, ir jo lūpos nevalingai drebėjo. Nes tai buvo ne Pavlina, o kažkas kitas. Prieš jį stovėjo liekna, didelėmis akimis, šviesiaplaukė mergina ir iš gėdos nežinojo, kur dėti rankas. Ji vilkėjo blyškiai mėlynos spalvos civilinę suknelę, ant galvos – tokios pat spalvos pūkuotą beretę, ant kojų – lengvus ir elegantiškus žieminus batus, o ant rankos – lengvą paltą su kailiniu pamušalu. Ir visa tai tiesiog nuostabiai tiko Pavlinai, todėl ji tapo neatpažįstama.

«Pasirodo, ji tokia graži...» Semjonas nevalingai pagalvojo.

«Ar įmanoma kovoti, kai esi toks gražus?..» O Semjonas negalėjo galvoti apie nieką kitą, dabar jis buvo kupinas ne minčių, o jausmų ir emocijų. Tačiau parduotuvės savininkas, pamatęs pasikeitusią Pavliną, tiesiog apsidžiaugė.

– O, kokia graži ponია! – sušnibždėjo aukštu balsu. – Ką turi omenyje – gražūs civiliai drabužiai! Kaip tai keičia žmogų, ypač jei tai jauna graži moteris! Manau, pareigūnas su manimi sutiks! Ar sutinki su manimi? – pažvelgė į Martinoką.

– Ką? – Semjonas pabudo. – O, taip... Gražūs civiliai drabužiai... Žinoma...

– Čia... – dvejodama tarė Pavlina.

– Kiek aš tau skolingas? – Semjonas paklausė parduotuvės savininko. Be to, jis to klausė su pastangomis, nes dabar nenorėjo

su niekuo kalbėtis, o norėjo pažvelgti į transformuotą Pova. Žiūrėk ir žiūrėk, nenuleisdamas akių ir nesakydamas jokių žodžių, nes dabar visi žodžiai pasaulyje buvo pertekliniai.

– O, tokių drabužių kaina nemaža! – sušuko žmogelis. «Nes jūs patys matote, koks čia grožis ir kaip jauna ponija persirengė tokiais drabužiais! Bet rusų karininkų džentelmenams ir tokiai gražiai panelei aš pasiruošęs padaryti nuolaidą. Didelė nuolaida! Sutinku parduoti viską už pusę kainos!

«Taigi tu derėsi», – nepatikliai nusišypsojo Martynokas.

– O, nesakyk man tokių žodžių! – paprieštaravo parduotuvės savininkas. – Nes ne viskas šiame pasaulyje matuojama pinigais. Ar pareigūnas sutinka su manimi? Galiu atsiskaityti tiek zlotais, tiek sovietiniais rubliais. Kaip džentelmenas nori.

Tiesą sakant, Semjonas mokėjo derėtis, nes nuo vaikystės turėjo užsidirbti sau centą ir žinojo jo vertę. Tačiau dabar taip nebuvo. Dabar prieš jį stovėjo beveik nepažįstama mergina, vardu Pavlina, ir droviai slinko iš kojos ant kojos. Gražiausia mergina pasaulyje – Semjonas tuo buvo nepajudinamai įsitikinęs. Taigi jis netyčia įsikišo į kišenę ir, neskaičiuodamas, išsitraukė sau ją suglamžytų kupiūrų. Atrodo, čia buvo sumaišyti rubliai ir zlotai. Ir įstūmė juos į parduotuvės savininko rankas.

– Barzo Zenku! – šeimininkas iš džiaugsmo net perėjo į lenkų kalbą. Panašu, kad Semjonas abejingai davė savininkui daug daugiau pinigų, nei buvo verti pirkiniai. «Pani nori išeiti iš parduotuvės naujais drabužiais, o gal nori persirengti? Jei nori persirengti, tai Yadviga gražiai supakuosi visus pirkinius!

«Pani nori persirengti», – pasakė Semjonas.

– O aš suprantu! – iškart sutiko parduotuvės savininkas. – Karas dar nesibaigė, o ponija yra rusų karininkė. Jadzia, padėk panelei.

Pavlina vėl nuėjo už ekrano ir netrukus išėjo apsirengusi sena kareivio uniforma. Ji rankose nešė keletą gražių dėžučių.

«Taip, karas!...» – atsiduso parduotuvės savininkas. – Karas turi savo veidą, ir tai labai baisus veidas! Manau, pareigūnas suprato, ką norėjau pasakyti.

Šį kartą parduotuvės savininko žodžiai nuskambėjo liūdnei, todėl nuoširdžiai.

* * *

Jie tylėdamiėjo atgal. Pavlina tylėjo, Semjonas tylėjo. Kiekvienas iš jų turėjo savo priežastį tylėti. Pavlina tylėjo, nes jai niekada neteko ne tik dėvėti, bet net pasimatuoti tokių gražių apdarų. Be to, juos pirkto ne ji, o jai visiškai nepažįstamas jaunuolis. Žinoma, ji suprato, kad tai būtina, kad ši apranga iš esmės yra ne apranga, o kažkas panašaus į sceninį kostiumą, ir kad rytoj, pasipuošusi, ji eis su šiuo jaunuoliu į restoraną ir apskritai, būtų ne restoranas, o kažkoks scenos panašumas, kur ji atliks jai skirtą vaidmenį prieš publiką, kurios galbūt net nepamatys, bet vis tiek – tie žiūrovai bus ten, ir jie stebės Pavlinos pasirodymą akys pilnos neapykantos, nes jie bus ne patys žiūrovai – jie bus priešai. Pavlina visa tai puikiai suprato, bet jos gėda niekur nedingo.

Bet kodėl Semjonas tylėjo, buvo sunkiau suprasti. Apskritai

jis pats nesuprato savo tylėjimo priežasčių. Jis tik vaikščiojo ir tylėjo, o prieš jo akis stovėjo liekna, susigėdusi mergina didžiulėmis mėlynomis akimis, pasipuošusi suknele ir berete, dėl kurios ji tapo pačia pirmąja gražuole pasaulyje.

«Niekada viso šito nenaudojau...» Pavlina pirmoji prabilo ir papurtė dėžutę, kurioje, matyt, buvo visokių kvėpalų. «Aš net nežinau, kaip teisingai pasidaryti makiažą».

– Viskas gerai, mano draugai tave išmokys! – atsakė Semjonas. Jis džiaugėsi, kad Pavlina bent apie ką nors kalbėjo. – Jie tokie gyvi!

– O, jie išmokys! – Pavlina išsišiepė, nutilo ir pridūrė: – O kaip jie pavydės!

– Nieko, – šyptelėjo Semjonas. – Tai geras pavydas. Tegul jie pavydi. Pavydėti grožio nėra nuodėmė.

– Ką su visu tuo daryti, kai spektaklis baigiasi? – paklausė Pavlina.

– Ko tik nori, – gūžtelėjo pečiais Semjonas.

– Štai kaip yra, – mergina pažvelgė į jį. «Ir tada aš viską atiduosiu merginoms». Jie bus laimingi!

Semjonui šie žodžiai taip nepatiko, kad jis net sustojo.

– Kodėl merginos? – jis paklausė. – Ar tau pačiam to neppureiks?

– Kam man viso to reikia? – Pavlina gūžtelėjo pečiais.

«Kai baigsis karas, – ne iš karto atsakė Martynokas, – tada gal jų prireiks. Kaip tu visą šitą grožį apsiliksi, kaip tu pasirodysi prieš... na, nežinau... prieš ką nors!»

– Taip, aš neturiu kam savęs parodyti! – nekaltai atsakė Pavlina.

– Kaip niekam nepastebėjus? – Semjonas pamažu grįžo prie įprastos, linksmos nuotaikos. – Pavyzdžiui, priešais mane. Kodėl gi ne? Aš tikrai tai įvertinsiu!

Pavlina nieko nesakė, tik pažiūrėjo į Semjoną.

«Na, štai mes», – pasakė Semjonas. – Taigi, taip. Rytoj lygiai šešioliktą ateisiu pas tave. Tiksliau, aš užsiksiu. Iki to laiko turėtumėte būti pasiruošę. Tai yra, pasipuošę, pasipuošę ir visas tas džiazas. Jei valdžia susidomės, kam skirtas toks kaukių balius, sakyk, kad «Smersh» taip užsakė. Ir niekam daugiau nieko nesakyk. Nei kur eisi, nei su niekuo, nei pagal poreikius – niekam nieko!

«Taip, aš suprantu», – linktelėjo Pavlina.

«Tai nuostabu», – nusišypsojo Martynokas. «Taigi, aš ateisiu, nuvesiu tave pas savo viršininkus, rekomenduosiu ir visa kita». O paskui – į restoraną. Tai yra, kovinėje misijoje. Na, kol kas pasilik čia.

Buvo aišku, kad Semjonas tikrai nenorėjo skirtis su Pavlina. Ir atrodo, kad Pavlina tai suprato. Taigi ji pasuko pirma išėiti. Ir ji nuėjo. Semjonas akimirką ją prižiūrėjo, o paskui sušuko:

– Pavlina!

– Ką? – ji sustojo.

– Taigi jūs sakote, kad mokate šaudyti iš pistoleto? – jis paklausė.

– Taip, aš galiu...

– Tai gerai, – iš niekur išsprūdo Semjonas.

4 skyrius

«...Tai tas pats Pavlinos bučinys», – pristatė Pavliną Semjonas. – O tai mano bendražygiai.

«Kapitone Maharinai», – prisistatė Maharinas, stabtelėjo ir pridūrė: «Aleksejus».

«Kirillas Černychas», – prisistatė Černychas.

– Ar jūsų tiek mažai? – Negalėjau nepaklausti Pavlinos.

– Taip išeina, – išskėtė rankas Martynokas. – Mums nereikia visos kariuomenės. Mes turime savo karą. Pagal specialias taisykles.

– Ar jums buvo paaiškinta jūsų užduotis? – Maharinas paklausė Pavlinos.

– Taip, – trumpai atsakė mergina.

– Ar tu nebijai? – paklausė Macharinas.

– Ir tu? – atsakydamas paklausė Pavlina, ir tai buvo taip netikėta, kad Mazharinas net nerado, ką atsakyti, o Martynokas linksmai prunkštelėjo: jei žinotum, sako, mūsų žmonės, aš nieko neįtraukčiau į toki reikalą!

«Štai tau ginklas», – pasakė Maharinas, paduodamas ginklą Pavlinai. – Paslėpk jį rankinėje. Žinoma, greičiausiai jums to neppureiks, bet jūs negalite be jo gyventi. Visko gali nutikti. Dabar nusivilk apsiaustą.

– Kam? – nesuprato mergina.

«Mes įvertinsime, kaip tu apsirengęs», – paaiškino

Maharinas. – Mūsų versle kiekviena smulkmena yra svarbi. Jūs pats galbūt neatkreipėte į tai dėmesio, bet iš išorės tai visada labiau pastebima.

Pavlina nusivilko apsiaustą, stabtelėjo ir padavė Semjonui.

«Atrodo, viskas teisinga», – pasakė Maharinas, trumpai žvilgtelėdamas į Pavliną. – Suknelė, batai, lūpų dažai... Svarbiausia, kad atrodytum kaip lenkė. Į lengvabūdišką polką», – patikslino jis. – Ar moki lenkiškai?

– Ne.

– Tada, kai įeini į restoraną, tylėk. Ir jei tau reikia ką nors pasakyti, tai sakyk jam į ausį», – linktelėjo Mazharinas Semjono link. – Ir taip – juoktis, šaudyti į akis, apsimesti. Ar gali apsimesti miela?

– Ne, – suglumusi pasakė Pavlina. – Kaip tai?

– Ech! – susierzinęs tarė Maharinas. – Gerai... Dar yra laiko iki operacijos pradžios – Semjonas tave pamokys. Semjonai, ar supratai užduotį?

– Kodėl gi ne! – linksmai atsiliepė Martynokas. – Aš tikrai tave išmokysiu!

– Beje, – tarė Maharinas, atsisukęs į Pavliną. – Turime tradiciją vienas kitą vadinti «tu». Nepriklausomai nuo rangų ir titulų. Ar neprieštaraujate, jei pradėsime vadinti jus vardu? O jūs – mes?

«Aš neprieštarauju», – šiek tiek nustebusi atsakė Pavlina ir pažvelgė į Martinoką.

– Taip, taip, – patvirtino Semjonas. – Teisingai – tradicija.

Tačiau tradicijų laužyti negalima. Tai yra blogas ženklas. Dabar, jei, tarkime, vienas kitą vadinsime «tu», mūsų operacija žlugs. Pasirodys, kad nesiseka. Aš tau sakau tiksliai. Įrodyta praktika.

Kol jie juokavo ir taip susipažįsta, Kirilas Černychas kažkur išėjo. Netrukus jis grįžo, bet jau ne karine uniforma, o dėvėtais civiliais drabužiais.

– Na, ar aš atrodau kaip lenkas amatininkas? – vienu metu paklausė visos kompanijos.

– Apsisuk, sūnau! – pasakė Semjonas ir vertinančiu žvilgsniu pažvelgė į Kirilą. – Na, panašu. Pavlina, ką tu manai?

– Nežinau, – nedvejodama atsakė Pavlina ir klausiamai pažvelgė į Martinoką. – Į lenkų amatininkus įdėmiai nežiūrėjau.

– Nesuprantu, kam to reikia? – spėjo Semjonas. – Paaiškinsiu. Tame restorane, be mus dominančios poros, bus dar vienas šešėlinis personažas – padavėjas. Mūsų vertinimu, jis taip pat yra iš jų įmonės. Ir todėl mes turime jį taip pat stebėti. Taigi Kirilas tuo pasirūpins. Nedera jo stebėti su karininko uniforma, nes tai bus paskutinė pigi oratorija! Taigi nusprendėme laikinai paversti savo Kirilą pabėgusiu lenkų amatininku. Krokuvoje tokių yra daug, todėl, manome, niekas į Kirilą nekreips dėmesio. Na, o šėlstantis žmogus – įprastas dalykas!

– Gerai, – pasakė Kirilas. – Jei taip atrodysiu, tada eisiu. Pažiūrėsiu atidžiau, kas yra kas, pirmyn ir atgal...

– Ar ką nors pamiršai? – paklausė Macharinas.

– Nemanau, – atsakė Černychas. – Butelis degtinės – štai, kišenėje, pistoletai – štai jie.

Jis atidarė savo palto uodegas: po rankomis buvo pistoletai, po vieną iš abiejų pusių.

«Štai, eik», – įspėjo Maharinas Kirilą.

Černychas linktelėjo, užsisegė palta, užsitraukė kepurę ir išėjo.

– Eisime po pusvalandžio, – pasakė Semjonas, žiūrėdamas į Pavliną. – Palauk, aš dabar...

Jis nuėjo į kitą kambarį ir netrukus grįžo, bet visiškai kitokiu pavidalu. Jis vilkėjo iškilmingo karininko švarką su auksiniais pečių dirželiais, buvo su Raudonosios žvaigždės ordinu ir keturiais medaliais. Bridžai taip pat buvo ne kasdieniai, o tamsiai mėlyni, o chromuoti aulinukai blizgėjo.

«Dabar aš pilnai apsirengęs», – tarė Semjonas, žiūrėdamas į save. – Taigi, vade, leisk man ir Pavlinai pasinerti į nenusakomą husarų šėlsmą!

«Aš leidžiu», – negailestingai nusišypsojo Maharinas.

– Ačiū, – mandagiai nusilenkė Martynokas. «Išvyksime po pusvalandžio». Tuo tarpu išmokime flirtuoti ir smulkinti.

Pavlina nieko neatsakė, tik atsiduso.

«Bet nereikia dūsauti», – pasakė Semjonas. – Neikite į restoraną nepaflirtuodami su panele. Aš žinau, ką sakau! Tai pirmas dalykas. O antrasis – labai lengvas mokslas. Daugumai moterų tai pavyksta iš pirmo karto.

Bet atrodo, kad Pavlina nepriklausė būtent tai daugumai, nes mokslas jai buvo duotas labai sunkiai. Semjoną iš uolumo net skaudėjo, bandydamas išmokyti Pavliną bent kelių tipiškų

moteriškų išdaigų ir grimasų. Bet buvo smagu. Visi juokėsi: Semjonas, Mazharinas ir net pati Pavlina.

– Na, manau, kad to užtenka pirmam kartui, – iškvėpė Semjonas. – Laikysime, kad esate ne lengvabūdiška, o rimta lenkė. Ko gero, yra ir tokių... Bet vis tiek rimtos damos, ne, ne, ir šaudykite akimis aplinkui. Jos tokios moteriškos prigimties... Nagi – šaudyk! Vėl! Ir toliau! N-taip... Na, tarkime, kad iš pradžių to užteks...

* * *

Į restoraną jie atvyko pusę šešių. Paėmėme staliuką, nuo kurio aiškiai matėsi įėjimas į restoraną ir atsisėdome. Prie jų priėjo padavėjas.

– Ką pareigūnas ir jo ponios nori išsakyti? – laužyta rusų kalba paklausė padavėjas.

«Viską savo nuožiūra, bet taip, kad būtų aišku, kad ponas karininkas ir jo ponios vaikšto», – atsakė Martynokas. – Gal man reikia pasiaiškinti?

– O ne! – atsakė padavėjas. «Mes padarysime viską dėl džentelmeno karininko ir jo ponios».

– Ar tai padavėjas, kurį turėtume stebėti? – sušnibždėjo Semjonui į ausį Pavlina.

– Velnias žino! – atsakė Martynokas ir nerūpestingai nusišypsojo. – Pažiūrėkime, ar jis toks, ar ne... O tu pakeisi veidą.

– Kaip tai? – nesuprato Pavlina.

– Šypsokis, – atsakė Martynokas. – Galima net juoktis. Ir kuo

kvailiau, tuo geriau. Aš tave išmokiau...

«Taip, prisimenu», – atsiduso Pavlina.

– Pirmyn, – padaršino Semjonas. – O tavo kvailas juokas ir šypsena, beje, irgi yra ginklai. Nepamiršk.

Pavlina vėl tyliai atsiduso ir plonu balsu kikenė. Tada ji priėjo arčiau Semjono ir sušnibždėjo jam į ausį:

– Na, ar man tai pavyksta?

– Ir kaip! – tyliu balsu atsakė Martynokas. – Protingas tu! Tiesiog gimęs žvalgybos pareigūnas! Matai, niekas į mus nekreipė dėmesio. Jei jie būtų sėdėję ramiai, kaip pelės, tikrai būtų atsivertę. Ir mums nereikia kitų žmonių dėmesio.

Padavėjas atėjo su padėklu, prikrautu užkandžių ir gėrimų.

– Tikra rusiška degtinė ponui sovietų karininkui ir jo panelei! – paskelbė jis.

– Na taip? – Martynokas nepatikėjo. – O iš kur gavai?

Į tai padavėjas tik paslaptinai nusišypsojo.

– Eime pasivaikščioti! – sušnibždėjo Semjonas, su šypsena žvelgdamas į Pavliną ir pildamas degtinę į taures.

– Ar turėčiau jį gerti? – Pavlina su pasibjaurėjimu pažvelgė į degtinę.

– Būtinai! – šypsena nenuleido nuo Martynkos veido. – Žinoma, ne vienu gurkšniu, o gurkšneliais – kaip ir pridera restorane esančioms mieloms damoms... Atsinešk prie lūpų ir gurkšnok. Kaip šitas. Tačiau raukti antakių nereikia. Ką tu! Apsimesti malonumu!

Kalbėdamas Semjonas tuo pat metu nepastebimai apsidairė

po salę. Lankytojų nebuvo daug. Iš kariuomenės buvo tik jis ir dar vienas lenkų karininkas, taip pat su ponija. Kartkartėmis virš lauko durų kabantis skambutis suskambėjo lankytojams ateidamas ir išeidamas. Martynas visus pastebėjo, įdėmiai apžiūrėjo visus ateinančius ir išeinančius, stengdamasis nieko nepraleisti. Ir kiekvieną kartą mintyse pažymėjo: «Tai ne viskas. Ne, ne tai...»

Taip praėjo pusvalandis. Dar kartą suskambo skambutis virš durų, į restoraną įėjo nauji klientai – vyras ir moteris. Martynas tyliai spustelėjo liežuvį. Pavlina pasilenkė prie jo ir sušnibždėjo:

– Štai matai...

– Suprantu, – pasakė Semjonas. – Gerai, kad pastebėjai. Nesijaudinti. Mes žiūrime.

Į salę įėjusi moteris išties buvo graži. Bet tai buvo šalta, atstumianti gražuolė. Tam tikra prasme ši moteris buvo panaši į gyvatę. Gyvatė irgi savaip graži. Moteris buvo lanksčios figūros, o jos veidas, kaip atrodė Semjonui, taip pat šiek tiek priminė gyvatę. Jos bendražygis buvo apsirengęs padoriu civiliniu kostiumu, dailiai išlygintais plaukais, visi jo judesiai buvo tikslūs ir neskubūs. «Taip! – tarė sau Martynokas. «Atrodo, tokie jie yra, šie gražūs vaikinai!»

Vyras ir moteris žengė kelis žingsnius ir sustojo salės viduryje. Prie jų iškart priėjo padavėjas – ne tas, kuris aptarnavo Martyną ir Pavliną, o kitas. Vyriškis jam kažką trumpai pasakė, o padavėjas jam taip pat trumpai atsakė. Lėtai pora ėjo toliau, priėjo prie įėjimo šone nepastebimų durų, padavėjas atidarė šias

duris, įėjo vyras ir moteris. Padavėjas kažkur dingo, bet labai greitai grįžo su padėklu, ant kurio buvo sukrauti užkandžiai, ir buteliu vyno. Padavėjas įėjo ir uždarė už savęs duris.

Į salę pro tarnybinį įėjimą įžengė jaunas šviesiaplaukis vyras. Tai buvo Janas Kicakas. Lyg atsitiktinai jis praėjo pro stalą, prie kurio sėdėjo Martinokas ir Pavlina, ir padarė vos pastebimą ženklą. Semjonas užsimerkė ir vėl jas atmerkė. Tai reiškė, kad jis matė jam duotą ženklą ir teisingai jį suprato.

– Ahh... – tarė Pavlina, žvilgsniu sekdamą Janą Kitsaką.

– Taip, – atsakė Martynokas ir nusišypsojo. – Tu esi protingas. Tai mūsų žmogus. Jis bus tas, kuris stebės tuos... – jis žvilgsniu parodė į atskiro kambario duris, kur dabar buvo įsikūrusi į gyvatę panaši moteris ir jos palydovas. «Ir tai reiškia, kad mes jį apdrausime». Tuo tarpu laukiam...

Užkandžių ir gėrimų įtartinais porai atnešęs padavėjas iš privataus kambario neišėjo. Atrodytų: kadangi esi eilinis padavėjas, tai susimąstai, ką tu ten taip ilgai veiki? Sutvarkė užkandžius, palinkėjo lankytojams gero apetito – ir tęskite savo tiesiogines pareigas. Tačiau vos įėjęs į kambarį, jis ir toliau ten pasiliko. Žinoma, tai nepraleido Martyno dėmesio. «Pasitarkite, kormoranai! – jis manė. «Tai reiškia, kad jie yra viena įmonė! Atrodo, kad Pavlina galvojo apie tą patį. Ji pastebėjo ir keistą padavėjo elgesį.

Dar kartą suskambo varpas, o į restoraną įėjo pats Mazharinas, lydintas dviejų ginkluotų kareivių. Dėl to buvo susitarta iš anksto. Mazharinas turėjo pavaizduoti karinio patrulio vadovą. Įėjęs į

saļē, jis neskubēdamas apsidairē. Padavējas iškart pribēgo prie jo, bet Maharinas tik mostelējo ranka ir nuējo link stalo, prie kurio sēdējo Martynokas ir Pavlina.

– Jūsų dokumentai! – tyčia garsiai tarē Maharinas, kreipdamasis į Semjoną.

– Prašau! – lygiai taip pat garsiai atsakē Martynokas, iš krūtinēs kišenēs išēmēs dokumentus ir paduodamas Mazharinui.

Macharinas apsimetē tikrinantis jam duotus dokumentus, o tuo tarpu tyliai žvilgtelējo į Semjoną.

– Štai jie, – sušnibždējo Semjonas, šypsodamasis nerūpestinga šēlotojo šypsena. – Ir padavējas taip pat su jais. Jie pasitaria.

– Viskas gerai! – tuo pačiu garsiu balsu pasakē Macharinas, duodamas dokumentus Martynui. – Prašau jūsų, drauge leitenante, nepasilikti vėliau nei paskirtas laikas! Ir dėl to, – parodē jis į degtinēs butelį, – taip pat būkite atsargūs. Atminkite, kad esate sovietų karininkas!

– Aš paklūstau! – pasakē Martinokas.

Maharinas su kareiviais išējo iš restorano.

«Jie bus netoliese», – pasakē Semjonas Pavlinai. – Kitaip niekada nežinai...

– Aš tai supratau, – atsakē Pavlina ir plonu balsu kikenō. – Na, ar galiu apsimesti?

– Kaskart vis geriau ir geriau! – padrašinančiai tarē Martynokas.

* * *

Padavējas iš privataus kambario išējo lygiai po aštuoniolikos

minučių – Martynokas šį faktą pastebėjo ypač atsargiai. O dar po šešiolikos minučių išėjo vyras ir moteris. Jie tylėdami nuėjo link išėjimo iš restorano.

– Dėmesio! – sušnibždėjo Martinokas.

– Matau! – lygiai taip pat trumpai atsakė Pavlina.

Semjonas mostelėjo ranka, pakviesdamas padavėją. Jis pribėgo prie stalo, Semjonas, neskaičiuodamas, įdėjo pinigus į rankas ir kartu su Pavlina taip pat patraukė link išėjimo.

«Pareigūnas taip greitai išeina...» – pasakė padavėjas.

«Ką mes galime padaryti?» Semjonas atsiduso. – Ar matėte čia atvykusį karinį patrulį?

– O taip! – atsakė padavėjas.

– Jis sugadino visą šventės džiaugsmą, – susierzinęs susiraukė Semjonas. – Velniai atnešė...

– O taip! – pakartojo padavėjas. – Bet karininkas su savo gražuole ateis pas mus kitą kartą?

– Tikrai, – atsakė Semjonas.

Lauke buvo tamsu, bet degė blankūs žibintai, kurie vos sklaidė tamsą. Martynas apsidairė. Jis buvo beveik apleistas. Priešais įėjimą į restoraną, kitoje gatvės pusėje, abejingu žvilgsniu stovėjo vyras, neaiškiai panašus į besižaidusį darbininką.

– Ahh... – tarė Pavlina.

– Taip, taip, – patvirtino Semjonas. – Tai mūsų Kirilas. Laukia padavėjo.

Ta pati pora tolsta gatve. Už dešimties žingsnių ją sekė vyras. Žinoma, tai buvo Janas Kicakas. Šiek tiek palaukę Semjonas

ir Pavlina nusekė ta pačia kryptimi. Tuo pat metu Semjonas apkabino Pavliną per juosmenį.

– Ką, tai irgi būtina? – įtariai paklausė Pavlina.

– Kas tiksliai? – paklausė Semjonas, nors puikiai suprato, apie ką kalbama.

– Na, apkabink...

– O šita! Žinoma, turėtume. Be nesėkmės. Spręskite patys: kas mus įtars, jei eisime apsikabinę? Jie manys, kad esame paprasta pora. Sovietų karininkas ir...

– Ir kas? – niūriai paklausė Pavlina, nesistengdama išsivaduoti iš Semjono glėbio.

– Mes žiūrime! – Martynokas pakeitė pokalbio temą. – Pažiūrėkime į keturias akis.

– Kur jie eina? – paklausė Pavlina.

«Manau, kad iki tramvajaus stotelės», – pasiūlė Martynokas.

– Maniau, kad jie automobilyje...

– Mažai tikėtina. Mieste mažai civilių automobilių, kiekvienas iš jų yra svarbus. Akimirką patrulis jį sustabdys. Kodėl jie turėtų rizikuoti? Geriau važiuoti tramvajumi...

Ir išties, įtartina pora privažiavo prie tramvajaus stotelės. Stotelėje buvo nedaug žmonių; Martynokas suskaičiavo vienuolika žmonių, tarp kurių buvo įtartina pora, Janas Kitsakas ir jis pats kartu su Pavlina. Žmonių nebuvo daug, ir tai buvo blogai: pasistenk čia pasiklysti, kad tie, kuriuos seki, nekreiptų į tave dėmesio. Ir todėl reikėjo maskuotis kitaip. Semjonas dvejojo, pusiau girtas nusijuokė ir pabučiavo Pavliną į skruostą.

Mergina iš nuostabos krūptelėjo, bet tuoj pat susitraukė, kikeno ir pabučiavo Semjoną atgal. Tai buvo dar vienas maskavimo būdas. Kas galėtų pagalvoti, kad ši pusiau girta pora budi ir ką nors stebi? Atvirksčiai, jie pagalvos apie visai ką kitą...

Atvažiavo tramvajus, sudarytas iš dviejų automobilių. Ir tai taip pat buvo blogai. Išėsti į tą patį vežimą su įtartina pora reiškė, sąmoningai ar nesąmoningai, patraukti jų dėmesį. Ar turėčiau sėsti į kitą vežimą? Ir tada iškilo pavojus porą prarasti iš akių. Semjonas pažvelgė į Janą Kitsaką ir padarė nepastebimą gestą ranka. Ijanas jį suprato teisingai ir išėdo į pirmąjį vežimą, į kurį įvažiavo ir įtartina pora. Tuo tarpu Martynokas ir Pavlina įlipo į antrąjį vežimą.

«Mes žiūrime pro langą», – pasakė Semjonas. – Svarbiausia nepraleisti šių kormoranų ir Iano vienu metu.

– Kas? – nesuprato mergina.

«Tas, kuris juos stebi, vadinamas Janu», – paaiškino Martynok.

– Suprantu, – atsakė Pavlina, stabtelėjo ir paklausė: – Ar dar reikia apsikabinti?

Semjonas atsiduso ir paėmė ranką. Taigi važiavome per tris stoteles.

«Jie išlipo iš tramvajaus», – sušnibždėjo Pavlina.

«Aš matau tokį dalyką», – atsakė Semjonas. «Taigi mes taip pat išeiname». Ir su apkabinimais ir bučiniais.

Mergina atsiduso, bet neprieštaravo. Apsikabinę jie išlipo iš tramvajaus. Išėjo ir Ianas. Ir tada atsitiko tai, ko bijojo

Martynokas. Atrodė, kad pora nujautė, kad yra sekami. Jie nekreipė dėmesio į pačius Semjoną ir Pavliną, bet atkreipė dėmesį į Ianą. Moteris kartą, paskui du kartus atsigrėžė į Ianą, tada kažką pasakė savo bendražygiui, po to vyras taip pat atsigrėžė...

Tai buvo blogai, tai buvo įspėjamas ženklas. Ir baisiausia buvo tai, kad Ianas taip pat suprato, kad jie atkreipė į jį dėmesį. Ir jis nežinojo, kaip elgtis toliau, buvo sutrikęs. Tačiau Semjonas nebuvo nusivylęs. Vis dar laikydamas Pavliną už juosmens, jis priėjo prie Iano ir sušnibždėjo jam:

– Išeik! Toliau – mes patys!

Ianas apsisuko ir ramiu žingsniu nuėjo gatve, aiškiai nekreipdamas dėmesio į įtartina porą, tada pasuko alėja ir dingo iš akių.

– Šauniai padirbėta! – pasakė Semjonas. – Viską padariau teisingai. Eime ir mes. Ten, pavėsyje.

Ir taip pat nekreipdami dėmesio į moterį ir jos palydą, jie įžengė pro pirmuosius pasirodžiusius vartus.

– Sustabdyti! – pasakė Semjonas, kai jie atsidūrė vartuose. – Dabar svarbiausia jų nepamesti iš akių. Ar matai juos?

– Suprantu, – atsakė Pavlina.

«Štai ką aš matau», – pasakė Semjonas. «Nemanau, kad jie toli nueis». Nors – velnias tik žino. Galbūt jie išlipo iš tramvajaus, kad supainiotų vėžes? Jie pajuto, kad yra sekami ir išėjo... O paskui nuėjo kažkur toliau. Pėsčiomis arba kitu tramvajumi.

Tačiau įtartina pora niekur toliau nesitraukė. Kelias minutes pastovėjusi ir trumpai apie kažką pakalbėjusi ji išsiskirstė. Moteris įėjo į vieno iš daugiaaukščių namų įvažiavimą, o vyras nuėjo į tramvajaus stotelę ir iškart įsėdo į artėjantį tramvajų.

– Dabar dėmesio! – tarė Semjonas, atsisukęs į Pavliną. «Likite čia ir stebėkite, kuriame lange užsidega šviesa». Kur jis užsidega, tai reiškia, kad yra šios ponios butas. O aš kitoje namo pusėje. Palauk manęs čia. Bet tik nepalikite šešėlių.

«Gerai», – pasakė mergina.

Semjonas linktelėjo ir iškart dingo tamsoje.

Palikta viena, Pavlina pradėjo stebėti. Ji labai stengėsi, kad visi trijų aukštų namo langai būtų matomi. Langai buvo tamsūs, o vakarais nebuvo elektros. Tik kai kuriuose languose blankiai švietė arba žvakės, arba žibalo degikliai. Bet tada viename iš trečio aukšto langų įsižiebė šviesa. Tai reiškė, kad kažkas įėjo į kambarį. Greičiausiai tai buvo ta pati moteris, kuri atrodė kaip gyvatė. Pavlina prie lango pastebėjo moters siluetą. Moteris priėjo prie lango ir užtraukė užuolaidą.

Kai Semjonas grįš, Pavlina jam viską pasakys. Jei tik jis grįžtų, kitaip niekada nežinai, kas jam gali nutikti... Galvodama, kad Semjonas gali negrįžti, Pavlina netikėtai pasijuto sutrikusi ir sunerimusi. Akimirka net verkti norėjosi...

Semjonas pasirodė taip pat netikėtai, kaip ir dingo anksčiau. Pavlina buvo tokia laiminga, lyg būtų maža mergaitė, palikta viena tamsiame kambaryje, o dabar į šį kambarį sugrįžo kažkas artimas, brangus ir ilgai lauktas...

– Štai aš, – tarė Semjonas. – Na, ar tu ką nors matai? Aš – taigi nieko. Langai taip ir liko tamsūs.

«Aš tai mačiau», – sakė Pavlina. – Trečiame aukšte yra langas... Štai kur ji dabar, ta pati moteris...

Ir Pavlina apie savo pastebėjimus ir išvadas išsamiai papasakojo Semjonui.

«Gerai padaryta», – merginą pagyrė Semjonas. – Greičiausiai ji ten ir gyvena. Palaukite minutę, dabar išsiaiškinsime, už kurių durų slepiasi ši bloga ponija. Na, mums viskas aišku. Taigi, pakili į trečią aukštą, o durys tiesios... O dabar reikia gerai atsiminti šią vietą, o be to adresą, kad kitą kartą nepasiklystume.

– Prisimenu, – pasakė Pavlina.

– Viskas gerai, – nusišypsojo Semjonas. – Dabar eime iš čia. Ir kas po velnių, mes tapsime pažįstami ir išgąsdinsime žvėrį.

Ir Semjonas apkabino Pavliną per juosmenį.

– Taigi, ar mes dabar irgi apkabinsime? – paklausė Pavlina.

– A? – susimąstė Martinokas. – Ne, dabar tau nebereikia apkabinti. Tai tik aš, iš įpročio... Žinai, pripratau. Ir kažkodėl nenoriu atsikratyti įpročio.

Pavlina ryžtingai atitraukė Semjono ranką nuo juosmens ir pirmoji išėjo iš tamsių vartų į šaligatvį.

5 skyrius

Kitą rytą jie visi susirinko: Mazharinas, Černychas, Martynokas ir Pavlina. Turėjome nuspręsti, ką daryti toliau.

Visų pirma, Martynok ir Pavlina pranešė Mazharinui apie gyvatės moters ir jos vadovo stebėjimo rezultatus. Jie kalbėjosi apie viską – kaip pora atkreipė dėmesį į Janą Kitsaką ir kas nutiko toliau.

«Apskritai viskas baigėsi gana gerai», – sekimo rezultatus apibendrina Semjonas. – Taip, ir aš manau, kad jie nesuprato mūsų lenko, bet jį pastebėję jie tik pasidarė atsargūs. Jis yra puikus vaikinai, šis lenkas. Jis elgėsi teisingai. Bet mūsų Pavlina yra gimęs žvalgybos pareigūnas! Juk būtent ji išsiaiškino, kur ta moteris gyvena. Be Pavlinos būtume praradę giją...

Pavlina niekaip nereagavo į tokius pagyrimus, ji tiesiog sėdėjo ant senamadiškos sofas krašto ir ramiai žiūrėjo į Mazhariną, paskui į Martynoką, paskui į Kirilą Černychą.

Kirilui viskas susiklostė visiškai kitaip nei Martynkai ir Pavlinai. Iš pradžių jis kantriai laukė, kol padavėjas išeis iš restorano. Bet padavėjas neišėjo. Černychas jau ėmė baimintis, kad kažkaip nepataikė į stebėjimo taikinį, kad išėjo per kažkokį slaptą išėjimą, apie kurį Kirilas nieko nežinojo, arba kad padavėjas įtarė, kad jį seka, todėl nenorėjo išeiti.

Viskas galėjo nutikti, ir Černychas jau pradėjo psichiškai priekaištauti dėl lėto, tačiau tada atsitiko nenumatytas įvykis.

Staiga prie restorano priėjo vyras. Jis sustojo prie įėjimo, atidžiai apsižvalgė ir įėjo į restoraną. Černychas, nors ir sunkiai, jį atpažino. Tai buvo tas pats vyras, kuris neseniai buvo restorane su moterimi, kuri atrodė kaip gyvatė. Taip, taip, tai buvo jos palydovas, tas pats... O dabar grįžo, bet be moters.

Maždaug po dešimties minučių tas pats vyras išėjo iš restorano ir nuėjo gatve. Černychas paslapčia jį sekė. Jis nusprendė pakeisti planus, tai yra sekti ne padavėją, o šį vyrą. Kirilui jo elgesys atrodė labai įtartinas. Tiesą sakant, kodėl jis grįžo? Kodėl taip ilgai užsibuvote restorane? Kur jis dabar eis? Kas už viso to slypi?

Labai tikėtina, kad vyras nenujautė, kad yra sekamas ir atitinkamai Kirilo nepastebėjo. Paėjęs pusę kvartalo, vyras įėjo į vieną iš namų. Tai buvo vieno aukšto dvaras, beveik visiškai paslėptas už aukštos akmeninės tvoros. Kirilui netgi teko perlipti per šią tvorą, kad pamatytų, kas bus toliau. Tačiau toliau nieko ypač įdomaus neįvyko. Netrukus po to, kai vyras įėjo į dvarą, viename iš langų sužibo lempa. Tai reiškė, kad vyras įėjo būtent į šį namą ir nesislėpė nuo Kirilo, jausdamas jo žvilgsnį. Be abejo, Kirilas dvare laukė dar geras dvi valandas, bet nei vyras, nei kas nors kitas iš namų neišėjo. Kalbant apie lempos šviesą, ji degė trisdešimt penkias minutes ir tada užgeso. Tai viskas.

«Greičiausiai šis vaikinasis gyvena šiame name», – sakė Kirilas. – Na, o gal jis ten turi kažkokį rūką... Bet aš pasiilgau padavėjo. Negalėjau pasidalyti į dvi dalis.

«Ir jis pasiėlgė teisingai», – sakė Mazharinas. «Šis žmogus

mums svarbesnis nei padavėjas». Nors, žinoma, padavėjas... Ech, oi gerai! Ką turime, tą turime. Dabar pagalvokime, ką turėtume daryti toliau.

– Ką čia galvoti? – Martynokas gūžtelėjo pečiais. «Mes turime juos visus paimti, tai viskas.» Tuo pačiu ir visa įmonė, kaip ir planuota. Sekmadienį restorane. Ir tie du, padavėjas ir savininkas. Ir tada atliekame paiešką jų skylėse. Tuo pačiu, kol pasklis gandai... Na, pažiūrėsime.

«Taip, mes taip ir padarysime», – sutiko Maharinas.

– O jei sekmadienį jie nepasirodys restorane? – paklausė Černychas.

– Kodėl jie neateina? – Martynokas primerkė akis. «Jie pasirodys kaip mieli».

– Na, o jeigu? – toliau reikalavo Černychas. – Tarkime, jie ką tik vakar baigė savo verslą... Arba vis tiek jautė, kad yra sekami. Niekada nežinai...

– Na, tada aš nežinau... – Martynokas išskėtė rankas ir klausiamai pažvelgė į Machariną.

«Manau, kad jie ateis», – trumpai pagalvojęs pasakė jis.

– O iš kur toks pasitikėjimas? – Martynokas dar labiau primerkė akis.

«Tai ne pasitikėjimas, o nuojauta», – paaiškino Mazharinas. «Galų gale, šis vaikinys dėl tam tikrų priežasčių grįžo į restoraną.

«Na, jis grįžo...» – šį kartą pasakė Černychas. Atrodė, kad jis nesuprato, kur Macharinas su juo eina.

«Ir jei jis grįžo, tai reiškia, kad jų darbas dar nebaigtas», –

sakė Mazharinas. – Priešingu atveju, kodėl jis grįžtu?

– Galbūt taip, – gūžtelėjo pečiai Semjonas. – O gal kaip nors kitaip... Bet vis tiek įdomu – kodėl jis grįžo? Ko jis neturėjo laiko užbaigti būdamas su ponija?

«Viskas galėjo nutikti», – atsakė Mazharinas. – Tarkime, kaip prisiminiau. kažkas labai svarbaus ir skubaus...

«O gal jis nujautė, kad yra sekamas», – pridūrė Martynok. – Šnipai jautrūs... O tai reiškia, kad grįžo įspėti padavėjo apie tai. Arba restorano savininkas. Arba abu kartu. Beje, ką į tai pasakys mūsų padėjėjas? – ir Semjonas klausiamai pažvelgė į tylią Pavliną.

– Nežinau... – susimąščiusi atsakė mergina. «Kažkodėl man atrodo, kad tai ne stebėjimas, o kažkas kita. Nors, galbūt, stebint. Juos stebėjęs lenkas... jie vis tiek atkreipė į jį dėmesį. Ir jei jie tikrai tokie jautrūs, tada...

«Tada savininkas su aistra tardys lenką! – spėjo Martynokas. – Neįmanoma, kad jis jo neapklausė. Kur, sako,ėjai darbo valandomis ir kokiais tikslais... O čia daug kas priklauso nuo to, ką atsakys mūsų lenkas.

«Manau, kad jis viską pasakys taip, kaip priklauso», – sakė Mazharinas. – Ir jis mums praneš.

– Norėčiau tikėti, – sumurmėjo Martynokas.

– Kas dar mums belieka? – Maharinas gūžtelėjo pečiai.

– Na, taip, taip, – nusijuokė Semjonas. «Mūsų versle, kaip visada, tai liečiant ir liečiant. Trumpai tariant, mes blefuojuame neturėdami rankose nei vienos patikimos kortos!

– Maždaug tiek, – nusišypsojo Maharinas.

– O, man patinka toks rizikingas verslas! – Semjonas kvailai pliaukštelėjo sau per kelį. Tada jis akimirksniu tapo rimtas ir paklausė: «O kaip su mūsų padėjėju? Taigi, ar tai operetės pabaiga?»

«Ir padėjėja gali grįžti į savo tarnybos vietą», – atsakė Mazharinas.

Pavlina tyliai atsistojo ir apsivilko madingą apsiaustą, kurią Martynas jai nupirko užvakar.

«Taip, eik», – pakartojo Maharinas. – Ačiū už pagalbą. Ir atminkite – niekam nesakyk nė žodžio.

Pavlina vis dar tyliai linktelėjo ir patraukė link išėjimo.

– Išleidžiu! – pasakė Martynokas.

Pavlina akimirką sulėtino greitį, bet nieko nesakė. Jie tylėdami ėjo gatve. Buvo vėjuota, todėl šalta, krito negausus sniegas. Staiga Pavlina sustojo.

«Užteks», – pasakė ji. – Nelydėk manęs toliau.

– Kodėl? – paklausė Semjonas.

Pavlina neatsakė.

– Turiu nuvesti tave iki pat prieangio, – nusišypsojo Semjonas, ir ši šypsena atrodė liūdna.

– Kam? – paklausė Pavlina.

– Kad būtumėte tikri, kad pateksite į savo pareigas, – pasakė Semjonas.

«Viskas gerai, aš ten atvyksiu», – pasakė Pavlina, stabtelėjo ir pridūrė: «Sudie».

– Kodėl atsisveikink? – nustebo Semjonas. – Aš turiu atsisveikinti.

«Nes tai karas», – atsakė mergina. – Kare mažai pasimatymų, vis daugiau atsisveikinimų.

– Vis tiek, atsisveikink! – atkakliai pasakė Semjonas.

«Na, tegul taip būna», – nelabai užtikrintai pasakė Pavlina.

– Pamatysi, taip ir bus! – dar labiau užtikrinčiau pasakė Semjonas. – Mūsų pasimatymas...

Šiais žodžiais jis nerangiai apkabino Pavliną ir pabučiavo į skruostą. Ji neatsitraukė, tik liūdnai nusišypsojo ir paklausė:

– Ar taip turi būti SMERSH?

– Ne, – pasakė Semjonas. – Tai aš iš širdies.

Pavlina pažvelgė į Semjoną rimtomis akimis ir pabučiavo jį į skruostą. Tada ji išsivadavo iš Semjono glėbio ir nuėjo. Martynokas kurį laiką tylėdamas ją stebėjo, o paskui sušuko:

– Pavlina!

Ji sustojo ir apsisuko.

– Niekam nedovanok savo drabužių, gerai? – pasakė Semjonas.

– Kodėl? – paklausė mergina.

– Na, kodėl... Bet tik įsivaizduokite: karas tuoj baigsis. Ir mes susitiksime. Ir šiame susitikime vilkėsite šiuos savo drabužius. Juk tu su šiais apdarais...» – nebaigė jis, ir tikriausiai tam nebuvo jokio poreikio. Nes jau buvo aišku, ką jis norėjo pasakyti.

* * *

Janas Kitsakas susitiko su smerševikais tą pačią dieną, vėlyvą

popietę. Ir jis jiems pasakė, kad restorano savininkas jį tikrai ilgai skambino pas save ir kruopščiai klausinėjo, kur jis dingio praėjusią naktį ir net nepaklausęs.

«Pasakiau jam, kad sergu», – pasakojo Ianas smerševičiams.

– Teta, ar kaip? – patikslino Černychas.

– Taip, tsotsya, – linktelėjo Jangas. – Barzo hora... Ir aš norėjau ją aplankyti. Nusipirkau žolės... maisto iš mūsų restorano ir nunešiau jai.

– Ar tikrai pirkote maistą restorane? – paklausė Macharinas.

– O taip! – pasakė Yang. – Iš tikrųjų. Kad niekas manęs neįtartų.

«Gerai padaryta», – sakė Maharinas. – Tu viską padarei teisingai. O kaip su savininku?

«Manau, kad jis manimi patikėjo», – atsakė Ianas. – Net baudos jam neskyriau. Tik liepė daugiau be leidimo niekur neiti.

– Ar yra padavėjas? – paklausė Macharinas. – Jis niekur nedingo?

«Vietoje», – patvirtino Ianas.

– Taigi, – susimąstęs pasakė Macharinas, nutilo ir pakartojo: – Taigi... Jei padavėjas niekur nedingo, ką tai gali reikšti? – Ir jis sau atsakė: – Ir tai gali reikšti tai. Jie susitiks restorane: ši moteris, jos palyda ir padavėjas... Jie susitiks dar bent kartą. Antraip padavėjas būtų dingęs iš restorano. O šis susitikimas įvyks sekmadienį.

– O gal ir ne, – paprieštaravo Martynokas. – Gal ne sekmadienį, bet anksčiau.

– Kodėl taip manai? – paklausė Macharinas.

– Nes šis lenkas, arba Dievas žino, kas jis toks, vakar antrą kartą susitiko su padavėju. Aš pamačiau savo moterį, o paskui grįžau ir sutikau jį. Jis tiesiog taip negrižtų. Tai reiškia, kad buvo svarbi priežastis. Ar teisingai galvoju?

«Taip, tikriausiai», – vienu balsu atsakė Mazharinas ir Černychas.

– Na, taip, – tęsė Martynokas. – Priežastis. Kyla klausimas, kokia tai priežastis? Ką ši pora pamiršo pasakyti padavėjui?

– Ir ką jūs apie tai manote? – paklausė Macharinas.

– Ką aš manau? – Semjonas pasitrynė kaktą, tada šelmiškai nusišypsojo ir spragtelėjo pirštais. – Labai panašu, kad visgi išgąsdinome savo porą. Jų kruopštūs veiksmai padarė ją atsargią. Tai yra, mūsų draugas Ianas tai padarė, kabėdamas ant uodegos. Šiek tiek persistengta.

«Bet aš...» pasakė Yang.

– Ramiai! – pertraukė jį Martinokas. – Niekas tavęs už nieką nesmerkia. Tu viską padarei teisingai. Ir tiesiog taip kartais nutinka. Mūsų versle taip nėra. Gerai, kad tavęs nenušovė. Kitaip jie galėtų. Na, jei nešaudė, vadinasi, nelabai išsigando. Taigi, mes buvome šiek tiek atsargūs...

Martynas nutilo ir net sušvilpė kokią nors trumpą, nerimtą melodiją. Ir tada jis pasakė:

– Kirilai, dabar tu tęsi mano mintį. Pažvelkite į tai šviežiomis akimis. Kad netyčia nepraneščiau. Ir tada niekada nežinai...

«Aš tęsiu», – atsakė Černychas. – Vadinasi, taip yra... Jie

pasidarė atsargūs ir, tik tuo atveju, nusprendė susitikimą nukelti kitai dienai. Tiksliau – kitą vakarą. Tarkime, šiandien ar rytoj. Arba šeštadienį... Kad mus suklaidentų. Manau, kad tai logiška.

«Ir jei taip, tai bus paskutinis jų susitikimas», – pasiūlė Mazharinas. – Bent jau šiame restorane.

– Na, o padavėjas mums pasakė, kad susitikimas vyks restorane, o ne kur nors kitur, be prasmės, nes jis iš restorano nedingo. Taigi jis laukiasi.

Visi nutilo ir susimąstė. Visi intensyviai ieškojo trūkumo sukonstruotoje loginėje grandinėje. Net Ianas. Bet kad ir kaip stengėsi trys smerševai, be to, su Yanu Kitsaku, jie negalėjo rasti trūkumo. Loginė grandinė atrodė gana stipri ir patikima, joje nebuvo nė vienos silpnos grandies. Ir iš čia išplaukė vienintelė galima išvada: turime veikti. Iš karto – kitaip gali būti per vėlu. Priešingu atveju galite nesunkiai praleisti paslaptinę porą, padavėją ir galimą jų bendrininką – restorano savininką poną Mirončaką.

«Janai, mums vėl reikės tavo pagalbos», – pasakė Maharinas.

«Girdžiu gandus», – lengvai atsakė Yang.

«Taigi taip yra», – sakė Mazharinas. – Dabar tu eisi į restoraną. Ir jūs būsite ten nuolat iki vėlaus vakaro kiekvieną dieną. Ar gali tai padaryti?

– Taip, – pasakė Yang. – Pasakysiu, kad turiu daug darbo. Kas toliau?

«Ir tada turėsite žiūrėti, ar mūsų draugai pasirodys restorane. Ir kai tik jie pasirodys, tu man iškart praneši.

– Kam? – paklausė Ianas.

– Štai, – parodė Macharinas į Kirilą Černychą. – Jis visada bus šalia.

«Trys vakarai iš eilės yra per daug», – pasikasė pakaušį Černychas. – Aš jau pripratau.

«Išitikinkite, kad nesusipažįsti», – nepatenkintas atsakė Mazharinas. «Tu supranti, kad nėra kam tau padėti».

«Gerai», – pasakė Černychas. – kažkas pagalvos.

– Taigi sugalvok. Ir kai tik Ianas jums praneš, kad mūsų draugai yra restorane, jūs, savo ruožtu, pranešate mums. Mes irgi šalia. Kažkur pasaloje. Aišku, kad jie ne vieni, o su kariais. Tikriausiai nesusitvarkysime vieni. Niekada negali žinoti – o jeigu jie nuspręs mus palikti į visas puses? Arba jie sugalvos koki kitą nešvarų triuką.

– Vadinasi, visus tris vakarus sėdėsite pasaloje? – patikslino Kirilas.

– Tai užtruks tris savaites! – atsakė Mazharinas. – Neklausk nereikalingų klausimų.

* * *

Taip jie ir nusprendė. Janas Kitsakas nuėjo į restoraną, tiksliau, į savo kovinį postą, o smerševitai nedelsdami pradėjo parengiamuosius veiksmus.

Visų pirma reikėjo parinkti tinkamą vietą būsimai pasalai. Tai turėtų būti vieta, kuri būtų netoli «Golden Dove» restorano, iš kurios restoranas būtų gerai matomas, o esantys pasaloje – nesimatytų. Užduotis nelengva, bet ją reikėjo išspręsti, ir

nedelsiant.

Tuo tikslu visi trys Smerševo vyrai persirengė civiliais, tiksliau – į darbinius civilius drabužius ir atvyko į restoraną. Čia jie pradėjo atidžiai tyrinėti netoliese esančias patalpas, įėjimus, vartus, visokius praėjimus ir išėjimus, taip pat griuvėsius.

Pašalinio akiai vaizdas turėjo atrodyti įprastas. Darbininkai apžiūri griuvėsius, svarsto, kaip geriausia juos išvalyti. Be to, mieste buvo daug griuvėsių. Miestas tik neseniai buvo išlaisvintas iš nacių, griuvėsiai dar nebuvo išvalyti. Vieni namai išliko ir juose gyveno žmonės, kiti – apgriuvę – buvo tušti.

Vienas iš šių apgriuvusių pastatų buvo netoli restorano «Golden Dove» – priešingoje gatvės pusėje, šiek tiek įstrižai nuo pagrindinio įėjimo į restoraną. Tai buvo ne gyvenamasis, o kažkoks administracinis pastatas, bet koks skirtumas? Taip pat buvo neįmanoma pasakyti, kad iš pastato atsiveria tiesiog idealus vaizdas į restoraną. Bet tai iš principo neturėjo didelės reikšmės. Griuvėsiai buvo netoli restorano, nuo jų daugiau mažiau matėsi pats restoranas – ko daugiau reikia? Čia jie nusprendė surengti pasalą.

Dabar reikėjo nedelsiant susitikti su aukštesnėmis institucijomis, paaiškinti situaciją ir paprašyti keliolikos karių padėti. Palikę Kirilą Černychą stebėtoju, Mazharinas ir Martynokas kreipėsi į valdžią.

Prie jų buvo paskirti kariai, problemų šiuo klausimu nekilo. Dabar jie turėjo būti tinkamai instruktuoti. Macharinas šią bylą gavo iš Martyno.

– Taigi, taip, herojai! – tarė Martynokas kareiviams. – Jūs visi laikinai esate mūsų žinioje. Mes esame Smersh. Ar girdėjote šį žodį? Gerai, kad išgirdai. Ir štai ką mes turime jums...

Trumpai papasakojęs kovotojams apie reikalo esmę, Semjonas tęsė:

– Na, čia pasala. Atsakingas verslas! Leiskite man paaiškinti išsamiau. Mes ilgai sėdėsime toje pasaloje. Gal visą naktį, gal net tris naktis iš eilės. Kaip išeis... Ir sėdi ramiai, kaip pelės. Nerūkyti, nekalbėti, ne... Žodžiu, sėdėti ir laukti.

– Kam laukti? – paklausė vienas iš kovotojų, vaikas su strazdanomis per visą veidą.

– Fašistų šnipai! – grėsmingu veidu atsiliepė Semjonas. – Štai kas!

– Štai kaip yra! – nustebejęs tarė kovotojas.

– Na, ką tu galvoji? – Semjonas pažvelgė į kovotoją. – Juos, mano brangieji! O kai tik jie įeina į restoraną, mes juos sekame! Ir mes juos priimame šiltai! Tai aišku?

«Ne, neaišku», – paprieštaravo kovotojas. – Kiek jų bus, tu šnipų?

– Tikriausiai keturi, – paaiškino Martynokas. – Trys vyrai ir ponija.

– Oho! – papurtė galvą neramus kovotojas. – Net moteris! Nuostabus dalykas! Kodėl ji turėtų tapti šnipe? Vis dar moteris...

«Štai ko mes jos paklausime, kai sugausime», – šyptelėjo Martynokas. – Tuo tarpu mes ruošiamės. O vakare – į pasalą.

– O jūs pats, drauge leitenante, taip pat esate su mumis? – paklausė tas pats kovotojas.

– Na, kur tu eitum be manęs? – atsakė Semjonas. – Žinoma, su tavimi. Iki karčios pabaigos. Ir aš ne vienas. Bus ir kitų atsakingų bendrašygių. Apskritai, nustokime klausinėti ir būkime rimti!

* * *

Kaip paaiškėjo, loginė grandinė iš tikrųjų buvo sukurta teisingai. Atrodė, kad įtariamieji tikrai nujautė kažkokį pavojų ir dėl šios priežasties nusprendė susitikimą restorane perkelti į ankstesnę datą.

Susitikimas įvyko ne sekmadienį, o penktadienį. Tai yra, kovotojai, o kartu su jais ir Macharinas bei Martynko, turėjo tik vieną dieną tūnoti pasaloje tarp griuvėsių. Ir Kirilas Černychas – būkite šalia įėjimo į restoraną, tiesą sakant, būkite matomi ir tuo pat metu stengdamiesi būti niekam nematomu. O Yan Kitsak visą laiką turi praleisti restorano virtuvėje, sugalvodamas sau naujų darbų.

...Taigi, penktadienio vakarą restorane pasirodė įtartina pora – kaip įprasta, lygiai devyniolika nulis-nulis. Pirmasis ją pastebėjo Černychas, o paskui – Janas Kitsakas. Jis išėjo į restorano priėmimą ir du kartus mostelėjo ranka. Tai buvo įprastas signalas, reiškiantis, kad pora buvo restorane. Janas nematė Kirilo Černycho, tačiau pats Kirilas pastebėjo Janą ir jo duotą ženklą ir nuskubėjo į griuvėsius, kur kartu su Mazharinu ir Martynoku buvo įsikūrę dešimt kovotojų.

«Mes atvykome», – sakė Černychas. – Ir jis, ir ji...

– Taip! – Martynokas geraširdiškai nusišypsojo, lyg kalbėtume apie kažką įprasto ir įprasto. – Na, tai nuostabu. Sveiki, kovotojai! Nagi, atsibusk! Ir kaip aš jus mokiau, būkite atsargūs, kad nesusipainiotumėte! Viskas turi vykti aiškiai pagal planą.

Gatvė buvo tamsi ir apleista. Septyni kareiviai iš karto apsupo restoraną, kiti trys kartu su Mazharinu, Martynoku ir Černychu (slapstytis nebebuvo prasmės) greitai įėjo į restoraną. Ijanas išėjo iš virtuvės jų pasitikti, parodė į atskirą kambarį ir parodė tris pirštus. Sako, čia jie visi trys: pora ir padavėjas.

Maharinas, Martynokas ir du kareiviai įsiveržė į tą patį kambarį. Černychas ir dar vienas karys tuo pat metu leidosi ieškoti restorano savininko pono Mirončako. Vos pastebimai linktelėjęs Yang patvirtino, kad savininkas taip pat buvo čia, savo biure.

Staigmena yra labai efektyvus ginklas. Nė vienas iš trijų neturėjo laiko pasipriešinti. Dviem smūgiais padavėjas ir kitas vyras buvo nugalėti, Macharinas ir Martynokas susisuko rankas. Ponia rėkė iš baimės, pašoko ir norėjo išbėgti iš kambario, bet kareiviai jai užtvėrė kelią. Ponia įnirtingai įsikišo ranką į rankinę ir išsitraukė pistoletą, bet nespėjo juo pasinaudoti. Vienas iš kareivių sugriebė jai už rankos pistoletu, o kitas į krūtinę išpaudė automato vamzdį.

– Nelepink manęs, gražuole! – pasakė kareivis, paimdamas iš ponios pistoletą.

Tuo tarpu Macharinas ir Martynokas apieškojo pririštus

vyrus. Pas padavėją jie nieko nerado, bet kito vyro kišenėje buvo Walther pistoletas.

– Hm! – tarė Martynokas ir pažvelgė į Mazhariną, o paskui į sulaikytą moterį. – Būtų malonu paieškoti ir šios vagystės!

– Jau! – atsakė vienas kovotojų ir padavė Martynui pistoletą. – Išsitraukiau iš rankinės, niekšeli! Gerai, kad sugriebiau jos ranką, kitaip...

Martynas priėjo prie damos ir pašaipiai šypsodamasis pažvelgė jai į veidą.

– Ką, jūs neturite daugiau žaislų? – jis paklausė. – Tarkim, po sijonu ar, tarkim, į krūtinę?

Šiais žodžiais jis paėmė moters piniginę ir apvertė ją aukštyn kojomis. Iš piniginės išsiliejo įvairios moteriškos smulkmenos, tarp jų – ir du pistoletų segtukai su šoviniais.

– Taupi moteris! – pasakė vienas iš karių.

– Na, kaip norėjai! – jam atsakė Martinokas. – Tai ne Marusya iš pajūrio turgaus. Tai rimtas reikalas. Bet vis tiek įdomu žinoti – kokie netikėtumai slypi joje, taip sakant, arčiau kūno? Jauti, ar ką?

Vienas iš kareivių susigėdęs prunkštelėjo. Martynas rimčiausiu žvilgsniu priėjo prie moters ir apsimetė, kad ketina įlįsti į jos krūtinę, o paskui – po sijonu.

«Aš guli», – lenkiškai pasakė ponias ir pasitraukė.

– Sakai, nieko nėra? – nusijuokė Martinokas. «Na, jūs turite priimti mano žodį.» Man nepatinka tokiose situacijose bendrauti su moterimis! – atsigrėžė į kareivius. – Nes jie dviprasmiški

asmenys. Nėra galimybės jos net ieškoti tikros. Tai tikrai bėda! Ereliai, patikiu tai jums. Stebėkite ją ir mes pasirūpinsime šiais piliečiais.

Restorano salėje pasigirdo triukšmas. Maharinas pažiūrėjo iš kambario. Paaiškėjo, kad triukšmą sukėlė kovotojas Černychas ir žemo ūgio, plikas, storas vyras – tikriausiai restorano savininkas ponas Mirončakas. Jo veidas buvo išsigandęs, kažką burbtelėjo lenkiškai, į chaotišką kalbą įterpdamas atskirų rusiškų žodžių.

«Jis sako, kad nieko nežino ir dėl nieko nekaltas», – spėjo Martynokas. – O gerai...

Restorane lankytojų nebuvo – kokie ten lankytojai? Iš virtuvės žvelgė išsigandę padavėjai ir virėjai. Tarp jų buvo ir Ianas. Pamatęs jų, Macharinas jam nusišypsojo tik akimis. «Bet ir Ianas, ir kiti liko be darbo! – Mazharinui į galvą šovė netikėta ir nesavalaiškė mintis. – Taip, nepasisekė...

Tai buvo tokia mintis, po kurios nebuvo jokio veiksmo. Tikrai, ką būtų galima su tuo padaryti? Smersh pareigos neapėmė bedarbių Lenkijos piliečių įdarbinimo. Smersh turėjo visiškai kitokias pareigas.

6 skyrius

Visi keturi sulaikytieji buvo uždaromi į areštinę – kiekvienas į atskirą kamerą, kad negalėtų tarpusavyje bendrauti ir taip parengti kažkokį bendrą planą, ką turėtų pasakyti per tardymą.

– O dabar – paieška! – pasakė Mazharinas. «Aš einu pas panelę, Kirilas – pas savo vaikiną». O tu, Semionai, ponui Mirončakui viską apversk aukštyn kojomis. Ir savo biure, ir namuose. Taigi, imkime karius į pagalbą ir pirmyn!

– O padavėjas? – paklausė Černychas.

«Taip, padavėju», – nepatenkintas tarė Maharinas. – Gerąja prasme turėtume surengti kratą ir pas jį. Bet mes tiesiog nežinome, kur jis gyvena. Tokia nelaimė.

– Na, paklauskime, – pasakė Černychas. – Kas nutiko?

«Bet faktas yra tas, kad jis greičiausiai mums nieko nesakys». Arba jis meluos“, – sakė Mazharinas. „Kad ką nors iš šios visuomenės gautum, reikia sunkiai dirbti. Tu žinai.

– Žinau, – sumurmėjo Černychas.

– Paklauskime pono Mirončako! – sušuko Martynokas. – Jis tau kai ką pasakys. Jei, žinoma, jis žino...

– Ką, tai idėja! – sutiko Maharinas. – Panas Mirončakas yra išsigandęs žmogus, o jei taip, vadinasi, jis kalbus. Taip pat galite pabandyti. Bet kas jeigu? Taigi jūs klausiate.

– Ir aš paklausiu, – pasitrynė rankas Martynokas. «Dabar aš įsilaužsiu į jo kamerą, padarysiu žiaurų veidą, o jis man pasakys!

Palauk manęs čia.

Martynas grįžo po pusvalandžio. Jo veide švietė gudri ir patenkinta šypsena.

– Ir aš jums atnešiau netikėtą staigmeną! – jis pasakė. – Sužinojęs tu uždusi!

«Nekankink savo sielos», – pasakė Maharinas. – Dabar neturime laiko staigmenoms. Pasakyk taip, kaip yra.

– Išivaizduokite, kad tas pats padavėjas gyvena su pačiu ponu Mirončaku! – iškilmingai paskelbė Semjonas. – Taip! Ir jis visai ne padavėjas, o tikras vokiečių žvalgybos pareigūnas! Atvyko į svarbią misiją iš už fronto linijos! Panas Mirončakas man tai paaiškino lenkiškai, rusiškai ir beveik kiniškai, bet aš pagaliau jį supratau! Viskas.

Macharinas sumurmėjo, Černychas nustebeęs sušvilpė.

– O su kokia užduotimi? – paklausė Černychas.

– Na, tu per daug iš manęs nori, – pasakė Martynokas. – Kada turėčiau laiko jo paklausti tokių įdomių detalių? Neturėjau laiko... Panas Mirončakas pažadėjo, kad vėliau viską papasakos. Kiekvienoje smulkmenoje. Po kratos.

«Šios detalės dar svarbesnės už paieškas», – sakė Mazharinas. – Laukti, ar per paieškas ką nors rasime. Ir čia yra informacija. Ir kokia informacija!

– Tai, žinoma, taip... – atsargiai pasakė Martynokas.

«Jei taip yra, tada tau yra nauja užduotis», – sakė Mazharinas. – Mes ieškosime, o jūs – pasikalbėkite su ponu Mirončaku. Ir išimk iš jo viską, ką gali. Bent jau lenkiškai, bent

jau rusiškai, bent jau kiniškai.

– Gerai, – sutiko Semjonas. – Bendruosiu su nuostabiu žmogumi – restorano savininku ponu Mirončaku. Jis man pasakys!

* * *

Tiek žalčio moters, tiek jos nuolatinio palydovo paieškos davė rezultatų.

Moteris gyveno viena erdviame bute, apstatytame išskirtiniais prieškario baldais. Su kaimynais ji beveik nebendravo, kaimynai nežinojo, iš ko ji gyvena. Jie net nežinojo, kokia jų kaimyno pavardė. Visi ją vadino ponia Ganna, bet niekas nežinojo, koks jos tikrasis vardas. Šiame bute ji gyveno dar prieš karą, gyveno ir vokiečių valdžioje, o dabar, vokiečiams palikus miestą, taip pat. Ji elgėsi tyliai ir nepriėmė svečių. Tik tiek galėtų pasakyti kaimynai.

Per kratą pas ponią Ganną ar kas ji iš tikrųjų buvo, jie nerado nieko, kas galėtų reikšti, kad ji buvo fašistinės žvalgybos darbuotoja. Jie rado tik kai kuriuos popierius, iš dalies parašytus ranka, iš dalies rašomąja mašinėle. Popieriaus buvo daug – net aštuoni stori rulonai. Visi ryšuliai buvo tvarkingai surišti špagatais, kiekvienas supakuotas į atskirą vandeniui atsparų maišelį. Kas buvo tuose dokumentuose, Mazharinas (būtent jis ir penki kareiviai atliko kratą) negalėjo suprasti. Jis išdarinėja vieną krūvą – ant popierių visur buvo surašyti skaičiai, nupieštos vienos rodyklės, kitos nesuprantamos piktogramos, taip pat žodžiai ir sakiniai, parašyti Macharinui nesuprantama kalba. Ir nieko

daugiau.

Be kitų, Mazharinui ieškoti padėjo tas pats strazdanotas kareivis, kuris prieš pasalą uždavė daug klausimų.

– Koks tavo vardas? – paklausė Macharinas kareivio.

– Eilinis Kalininas! – pranešė kareivis, stabtelėjo ir pridūrė: – Ivanas.

– Sakykite, eilinis Ivanai Kalininai, ką manote apie šiuos popierius? – paklausė Macharinas.

«Rimti dokumentai», – svarbiai atsakė kareivis.

– Ir iš kur tu tai gavai?

– Na, žinoma... Jos tvarkingos formos, visos suskaičiuotos ir sutvarstytos, ir net supakuotos, kad nesušlaptų. Akivaizdu, kad jie rimti. Smulkmenos popieriai nebūtų surišti ir supakuoti. Jie jau seniai būtų sudegę krosnyje.

«Ir aš taip manau», – sakė Mazharinas. – Rimti popieriai...

– Kitaip! – sutiko eilinis Kalininas. «Be to, manau, kad jie buvo paruošti siuntimui». Kažkur labai toli. Priešingu atveju, kodėl jie turėtų būti suskirstyti į ryšulius ir supakuoti?

– Ar galėtumėte išsiaiškinti, kas parašyta tuose dokumentuose? – paklausė Macharinas. – Negaliu. Aišku, kad parašyta užsienio kalba, bet tai ne lenkų ar vokiečių. Be to, visokios ikonėlės ir raibuliai...

Eilinis Kalininas paėmė vieną iš popierių ir ilgai žiūrėjo į jį, judindamas lūpas ir raukšlėdamas kaktą. Tada jis padėjo popierių ir pasakė:

– Ne, ir aš negaliu... Taip, aš turiu tik septynerius metus!

Čia, ko gero, reikia ko nors mokesnio už mane. Kažkoks profesorius...

– Ai... – susimąstęs pasakė Maharinas ir pažvelgė į kovotojus. – Taigi, taip, broliai. Visus šiuos popierius pasiimame su savimi. Išsiaiškinkime, kas juose parašyta ir nupiešta...

* * *

Kalbant apie kratą name, kuriame tariamai gyveno paslaptinga ne mažiau paslaptingos moters kompanionė, šią kratą Kirilas Černychas atliko kartu su kitais penkiais kariais. Kratos metu nieko kaltinamo nerasta, tačiau informacija, kurią Černychas gavo pakeliui, pasirodė labai įdomi ir reikšminga.

Nepažįstamasis iš tikrųjų gyveno šiame name. Bet jis buvo ne savininkas, o nuomininkas. Taip Kirilui pasakė namo savininkas. Savininkas pasirodė esąs ne paprastas žmogus, bet ne mažesnis nei medicinos profesorius. Taigi bet kuriuo atveju jis prisistatė Kirilu. Be lenkų, savininkas kalbėjo ir rusiškai, tad kalbėjimasis su juo ypatingų sunkumų Kirilui nesukėlė.

Sunkumai slypi kitur. Jie susirūpino nuomininku. Profesorius (gyveno name vienas) apie savo nuomininką beveik nieko nežinojo. Vis dėlto tai jis pasakė Kirilui. Vienintelis dalykas, kurį profesorius pasakė, buvo tai, kad jo nuomininkas atrodė koks nors svarbus valstybės tarnautojas, atvykęs į Krokuvą iš Varšuvos ir kuriam laikui išsinuomojęs kampelį profesoriaus namuose. Tai visa informacija.

– Koks profesoriaus vardas? – paklausė Macharinas.

«Sigmundas Morawieckis», – prisiminė Černychas. – Ir ką?

Manai, kad nesi profesorius, bet...

– Gal profesorius, gal ne profesorius, – gūžtelėjo pečiais Maharinas. – Apskritai, tai ne esmė. Esmė kitokia. Pasirodo keista: kodėl šis specialistas iš Varšuvos gyvena pas profesorių? Kodėl, pavyzdžiui, jam nebuvo skirtas koks nors kitas būstas iš vyriausybės fondo, nes jis yra svarbus pareigūnas iš pačios sostinės? Turėčiau tinkamai patikrinti šį profesorių...

«Suprantu», – pasakė Černychas. – Užduosiu paklausimus. Manau, kad Krokuvoje nėra tiek daug profesorių. Profesoriai, jie turėtų būti matomi. Ir jei jis tikrai yra profesorius, jie turėtų apie jį žinoti.

– Pažiūrėk, – įsakė Macharinas. «Ir aš ir Semjonas atliksime tardymus». Tai gi taip. Tu, Semjonai, darei spaudimą restorano savininkui. Tuo tarpu aš pasikalbėsiu su panele. Užduosiu jai porą klausimų. Įskaitant popierius. Šie popieriai mane persekioja.

– Parodyk man šiuos popierius! – paklausė Martynokas. – Norėčiau pažvelgti į juos viena akimi.

– Ten, spintoje, – pasakė Mazharinas. – Imk ir pažiūrėk, jei nori.

Martynokas nusijuokė, priėjo prie spintelės kampe ir atsitiktinai paėmė vieną iš ryšulių, atsargiai išėmė iš vandeniui atsparaus maišelio, atrišo virvelės, pritraukė vieną lapą prie akių, paskui antrą, trečią, ketvirtą...

«Žinoma, aš esu labai išsilavinęs žmogus, – ironizavo jis, – bet nepakankamai, kad ką nors suprasčiau iš šių raštų. Sudėtingi

raštai, be abejo. O kokia kalba parašyta – taip pat neaišku. Ne vokiškai, tai tikrai. Bent jau galėčiau suprasti vokiškai. Man teko mokytis įvairiausių vokiškų popierių, kai buvau priešakinės žvalgybos herojus. Taigi... Taigi... Bet šitas jau įdomus... Ne, tikrai įdomu! Jis čia ne veltui! Jaučiu, kad čia kažkas yra!

– Apie ką tu kalbi? – nesuprato Macharinas.

– Apie gėlę, – paaiškino Semjonas. – Jis labai įdomus, ši gėlė!

– Kokia dar gėlė? – nustebęs paklausė Macharinas.

«Pažvelkite į tai», – vienu metu tarė Martynokas Mazharinui ir Černykui. – Štai, gėlė. Ant kiekvieno popieriaus lapo. Ir visur – viršutiniame kairiajame kampe. Tikrai labai įdomu.

Ir iš tikrųjų: ant visų lapų viršutiniame kairiajame kampe buvo maža gėlė, pavaizduota ranka. Smerševitai iš smalsumo perėjo per visą krūvą, joje buvo lygiai šimtas lapų ir ant kiekvieno lapo, viršutiniame kairiajame kampe, buvo galima pastebėti tą patį dizainą – gėlę. Be to, visur gėlė buvo visiškai vienoda – iki paskutinio prisilietimo. Martynas suskaičiavo žiedlapius ant dvidešimties gėlių iš eilės – visur buvo šešiolika žiedlapių, ir jie buvo išdėstyti ta pačia tvarka.

– Trafaretas, – pasakė Maharinas. – Tai aišku. Kitas dalykas neaiškus – kam to reikia ant kiekvieno popieriaus lapo? Tai ne dėl grožio! Ir ne palepinti.

Martynokas nieko nesakęs atidarė dar vieną krūvą. Ir ant kiekvieno lapo taip pat buvo gėlė su šešiolika žiedlapių – lygiai tokia pati, kaip ir ant kitų lapų.

– Sutartinis ženklas... – neužtikrintai tarė Maharinas. – Bet

daugiau nieko į galvą neateina...

– Palauk minutę! – pasakė Martynokas. – Man atrodo, kad po kiekviena gėle yra vis kitas ir tas pats užrašas. Taip, tai teisinga. Visur du identiški žodžiai... Bah! Taip, tai vokiški žodžiai! tiksliai! Vokiečių! Bet dabar mes juos išversime. Nagi, eik... Weise Camilla – taip čia parašyta. Visur, kiekvieniame lape – Weise Camilla. Na, Veisai, tai suprantama. Tai reiškia baltą. Bet kas yra Kamilė?

Černychas tik gūžtelėjo pečiais. Bet Maharinas apie tai pagalvojo. Jam atrodė, kad jis kažkada buvo girdėjęs šį žodį. Anksčiau, prieš karą. Teisingai, girdėjau. Jis net prisiminė, kada ir kur tiksliai. Prieš karą jis tarnavo pasienio poste prie Lenkijos sienos. Ten, Lenkijos pusėje, tuo metu buvo vokiečiai. O vokiečiai turėjo gramfoną – didelį, garsų. Jis rėkė beveik nuolat, skambėjo vis daugiau vokiškų dainų. Ar vokiečiai linksminosi, ar taip bandė sunerinti sovietų pasieniečius – kas žino? Vokiečiai turbūt turėjo nedidelį plokštelių pasirinkimą, nes kasdien skambėjo tos pačios dainos. Ir tarp jų yra daina su žodžiais «Du Bist Meine Weise Camilla». Būtent, jame buvo būtent tie žodžiai. Norom nenorom, sovietų pasieniečiai turėjo klausytis šios dainos, o kartu ir gilintis į jos prasmę. «Tu mano balta ramunė» – štai ką reiškė šie žodžiai. tiksliai! Maharinas taip aiškiai tai prisiminė, tarsi šią dainą būtų girdėjęs tik vakar.

Taigi vokiškas žodis «camilla» reiškia «ramunė». Na, kartu bus «balta ramunė». Štai ką reiškė po nupiešta gėle užrašyti žodžiai. O pati gėlė turėjo reikšti ramunėlę.

«Balta ramunė», – garsiai pasakė Maharinas. – Taip, baltoji ramunėlė...

– Ką? – Martynokas ir Černychas pažvelgė į jį.

«Camilla vokiškai reiškia ramunėlę», – paaiškino Mazharinas. – O kartu – baltos ramunėlės. Prisiminiau...

– Taip yra, – pasitrynė kaktą Černychas. – Na, kodėl visas šis kūrybiškumas nupieštas ir užrašytas kiekviename lape?

«Sakau tau, tai sutartinis ženklas», – ne per daug užtikrintai pasakė Maharinas. – Manau, kad taip... Bet nežinau, ką tai galėtų reikšti.

– Gerai, mes tai išsiaiškinsime! – ryžtingai pasakė Martinokas. – Tardykime savo šnipus, jie mums tai paaiškins.

7 skyrius

Restorano «Golden Dove» savininkas ponas Mironchakas buvo palaužtas, išsigandęs ir prislėgtas. O toks žmogus, kaip sako populiarai išmintis, gali pasidaryti virvę. O palūžusį žmogų priversti kalbėtis ir iš jo išgauti visokią informaciją – labai paprastas reikalas.

Ir tiksliai. Martynkui net nereikėjo labai klausinėti – Panas Mironchakas numatė visus jo klausimus ir, painiodamas lenkiškus ir rusiškus žodžius, o kartais net į savo kalbą įterpdamas ištisas vokiškas frazes, pasakojo, pasakojo, pasakojo... Tiesa, iš pradžių jis. Martynkas išsigandusiu balsu paklausė, ar verta jo savanoriška pagalba narsiai sovietų kariuomenei ir naujajai Lenkijos valdžiai? Martynokas patikino, kad tikrai bus suskaičiuotas, o tokie žodžiai įkvėpė M. Mirončaką.

Tiesa, reikia pasakyti, kad ponas Mirončakas daug ko nežinojo. Tačiau jis vis tiek pasakė kai ką įdomaus. Taip, jis tikrai buvo vokiečių žvalgybos agentas. Tai yra, ne žvalgyba, o gestapas. O jei dar tiksliau – saugaus namo savininkas. Jo restoranas atliko tokio buto vaidmenį. Žinoma, ne visas restoranas kaip visuma, o atskira restorano patalpa. Taip, taip, ta pati, kurioje susitiko paslaptینگasis vyras ir moteris. Buvo labai patogų susitikti ir pabendrauti, nes niekas net negalėjo pagaltoti, kad restorano kambarys yra slapta susitikimų vieta.

Jis buvo užverbuotas dar tada, kai naciai valdė Krokuvą. Na, ką galėjo padaryti vargšas ponas Mirončakas? Ar jis turėjo pasirinkimą? Čia yra vienas iš dviejų dalykų: arba tu sutinki dirbti gestapu, arba rytoj jau nebūsi restorano savininkas, o iš tiesų gali ir nebūti gyvas. Sovietų karininkas turi suprasti, kad neturėjo kito pasirinkimo.

Bet jis niekam nepadarė žalos! Ne ne! Jis tik parūpino vietą kai kuriems žmonėms susitikti, bet kas tie žmonės, apie ką jie kalbėjo už uždarytą atskiro kambario durų, nežino. O taip, žinoma, jis spėjo, kad šie žmonės yra tikri fašistų šnipai, bet ką jis galėjo padaryti? Jis mažas žmogus, norėjo išgyventi. Be to, jį įdarbino pats Kaufmanas, ir tai yra baisus žmogus! Sovietų karininkas neišsivaizduoja, koks baisus žmogus yra šis Kaufmanas!

Kai naciai paliko miestą, o Raudonoji armija atvyko kartu su naująja Lenkijos vyriausybe, Panas Mirončakas manė, kad visos jo bėdos ir rūpesčiai už nugaros ir kad jis pagaliau gali lengvai atsikvėpti. Bet jo ten nebuvo. Trečią, o gal ir ketvirtą dieną po vokiečių pasitraukimo moteris atėjo pas poną Mirončaką, tą pačią poniją, kuri prieš tai buvo susitikusi su Kaufmanu atskirame kambaryje. Ir ši moteris pasakė ponui Mirončakui, kad niekas jo gyvenime nepasikeitė, nepaisant to, kad vokiečiai paliko Krokuvą. Tai yra, jis vis dar yra saugyklos savininkas, o žmonės iš Kaufmano vis tiek ateis į restoraną ir pasikalbės už uždarytą durų. Žinoma, Panas Mirončakas bandė protestuoti, tačiau moteris jam pasakė, kad jis neturi kito pasirinkimo, o situacija paprasta ir aiški: jei Panas Mirončakas nenorės toliau

bendradarbiauti su fašistais, tai rytoj naujoji valdžia žinos, kas. Pan Mironchak iš tikrųjų buvo. Ir tada jam viskas klostysis ne taip gerai. Pasak jų, Raudonoji armija turi specialų padalinį – Smersh, kuris reiškia «mirtis šnipams». Tai yra mirtis tokiems žmonėms kaip ponas Mironchakas. Be jokių variantų. Ir vėl tegul ponas sovietų karininkas pagalvoja – ką galėjo padaryti vargšas ponas Mirončakas?..

O ši moteris dar įsakė, kad vienas žmogus būtų pasamdytas restorane padavėju ir jo neklaustų, kas jis toks, ir neapkrautų papildomais darbais. Ar ponas Mirončakas galėjo nepaklusti šiai moteriai? Negalėjau.

Pan Mironchak nežino, kas yra ši moteris. Jis žino tik viena: anksčiau ji susitikdavo su pačiu Kaufmanu jo restorane, o dabar susitikinėja su kitu vyru. Pan Mironchak taip pat nežino, kas yra šis žmogus. Bet spėja, kad jis visai ne lenkas, o, greičiausiai, vokietis. Panas Mirončakas kartą išgirdo šį vyrą ir padavėją kalbant apie kažką vokiškai. Kodėl lenkas turėtų kalbėti vokiškai? Taigi tas žmogus yra vokietis. O padavėjas irgi vokietis.

Tačiau ponas Mirončakas nieko daugiau pasakyti negali, nes nieko daugiau nežino. Savo restoraną jis teikė tik susitikimams su įvairiais įtartinais asmenimis. Jis parūpino jį vokiečiams ir jiems išvykus. Ir ne savo noru, o vien todėl, kad neturėjo kitos išeities. Sovietų karininkas turi tai suprasti ir pasigailėti pono Mirončako.

Tai viskas, ką Martynkai pavyko sužinoti iš išsigandusio restorano savininko. Nedaug, bet ne daug. Atsikvėpęs Semjonas

nusprendė apklausti vieną iš suimtų vyrų. Pagalvojęs apsigyveno ant padavėjo.

Bet tada jo laukė nesėkmė. Padavėjas kategoriškai atsisakė kalbėtis su Semjonu. Jis tik paniekinamai šypsojosi ir suraukė lūpas, apsimesdamas, kad nesupranta rusų kalbos. O gal jis nelabai suprato – kas žino? Semjonas tik mostelėjo ranka ir paliko jį ramybėje. Buvo aišku, kad negalima tiesiog padavėjo paimti priešais. Taip pat antrasis suimtas. Net akistata su plepiu ponu Mirončaku tikriausiai nebūtų privertusi prisipažinti nei padavėjo, nei antrojo suimtojo. Čia reikėjo kitokio, subtilesnio požiūrio.

* * *

Tuo pačiu metu Macharinas apklausė suimtą moterį. Tiesa, jis pasielgė apdairiau nei Martynokas – į apklausą iš karto atsivedė vertėją, kurio paprašė štabe. Vertėjas, jaunas vyresnysis leitenantas, kaip paaiškėjo, be lenkų kalbos mokėjo ir vokiškai.

«Tai gerai», – sakė Maharinas. «Dabar mūsų ponia neišsisuks». Ji turės atsakyti į klausimus – jei ne lenkiškai, tai vokiškai.

Tačiau iš pradžių suimta moteris nepanoro atsakyti nei lenkiškai, nei vokiškai. Macharinas, numatęs tokį posūkį, tik gūžtelėjo pečiais.

«Tu nenori ir tau nereikia», – sakė jis. – Bus tokių, kurie atsakys be tavęs. Pavyzdžiui, restorano savininkas. Jis yra kalbus žmogus. Ir taip pat išsigandęs. Ir kadangi jis bijo, jis tau pasakys ir darys, ką nori. Tikriausiai tu pats tai žinai. Na, o kai jis mums

viską papasakos, tada tavo prisipažinimai mums nebus naudingi. Todėl išvadas darykite patys.

– Kas tu esi? – lenkiškai paklausė moteris.

«Aš esu iš Smeršo», – atsakė Mazharinas. – Ar girdėjote tokį įdomų žodį?

Moteris nieko neatsakė, tik įdėmiai pažvelgė į Machariną.

– Matau, girdėjome, – nusišypsojo Maharinas. – Ir todėl jie turėtų žinoti, ką reiškia šis žodis – mirtis šnipams. O jūs, beje, įtariamasi šnipinėjimu. Taigi palyginkite.

– Ko norėtum? – vėl lenkiškai paklausė moteris.

– Koks tavo vardas?

«Gana Rylska», – atsakė moteris.

– O kaip tikra?

– Tai yra tikra. Aš lenkas.

– Tarkime, – vėl nusišypsojo Maharinas. – Kiek laiko jus užverbavo vokiečiai? Kas tiksliai jus įdarbino? Abveras? Gestapas? PSO?

Moteris ilgai tylėjo, tada paklausė:

– Jei atsakysiu į jūsų klausimus, ar mano atsakymai bus laikomi garantija?

– Už ką garantija?

– Kad tu išgelbėsi man gyvybę.

«Taigi tu nori gyventi...» Maharinas niūriai nusišypsojo.

«Visi to nori», – atsakė moteris, nutilo ir pakartojo klausimą apie garantijas.

– Tik jei sakysi tiesą. Pirma, tai tiesa, tada kalbėsime apie

garantijas», – sakė A. Mazharinas.

«Taip, aš pasakysiu tiesą», – linktelėjo moteris. – Paklausk.

«Aš jau paklausiau», – sakė Mazharinas. – Uždaviau penkis klausimus...

– Taip, – linktelėjo Ganna Rylska. – Prisimenu... Kaufmanas asmeniškai mane užverbavo – devyniolikos keturiasdešimt dvejų.

– Ar tu tikrai lenkas?

– Taip.

– Kodėl Kaufmanui taip patikai?

– Paklausk Kaufmano, – švelniai nusišypsojo moteris.

– Kai sugausime, būtinai paklausime! – šiurkščiai pasakė Macharinas. – Tuo tarpu aš tavęs klausiu.

«Aš esu gydytoja», – po akimirkos atsakė moteris. – Mokėsi Vokietijoje. Žinau vokiškai. Kaufmanui reikėjo būtent tokio agento – turinčio medicininį išsilavinimą. Taip jis man paaiškino.

– Kodėl būtent su medicininio išsilavinimu? – paklausė Macharinas.

«Turėjau atlikti specialias užduotis». Su medicininio šališkumu», – vėl liūdnei nusišypsojo moteris.

– Būtent?

«Krokuva yra didelis miestas», – sakė moteris. – Mokslas čia visada buvo plėtojamas. Visas mokslas, įskaitant mediciną. O kur mokslas, ten ir mokslininkai. Krokuvoje visada buvo daug žinomų medicinos mokslininkų. Dažniausiai žydai. Kai vokiečiai įžengė į miestą, visi pasislėpė. Tu supranti?

– Suprantu, – linktelėjo Macharinas. – Jūsų užduotis buvo ieškoti šių pasislėpusių žydų gydytojų ir perduoti juos gestapui...

– Ne visai taip, – papurtė galvą Ganna Rylska. – Taip, žiūrėk. Bet ne tam, kad gestapas su jais susidorotų. Jie buvo reikalingi kitam tikslui – bendradarbiavimui su vokiečiais.

– Tikrai? – Macharinas nepatikėjo.

«Būtent taip», – patvirtino Ganna Rylska. – Už bendradarbiavimą. Mano užduotis buvo ieškoti šių pasislėpusių žmonių Krokuvoje ir įtikinti juos bendradarbiauti su vokiečiais. Suteikti saugumo garantijas vokiečių vardu – nepaisant to, kad dauguma jų buvo žydai.

– O koks tai bendradarbiavimas? Kokia jo esmė?

«Tiksliai nežinau», – sakė Ganna Rylska. «Žinau tik tiek, kad tai buvo apie kažkokius medicininius eksperimentus. Juos asmeniškai prižiūrėjo Kaufmanas. Šiuos eksperimentus jis pavadino labai daug žadančiais. Jis sakė, kad tai naujas žodis medicinoje ir apskritai moksle.

– O tai reiškia, kad šiuose eksperimentuose dalyvavo tie gydytojai, kuriuos jūs suradote ir įtikinote bendradarbiauti?

«Taip», – atsakė moteris, stabtelėjo ir pridūrė: «Matyt, tai buvo tikrai svarbūs eksperimentai».

– Kodėl taip manai? – paklausė Macharinas.

– Tiems gydytojams, kurie sutiko jose dalyvauti, Kaufmanas pažadėjo tiesiog fantastiškas sąlygas. Pinigai, net papuošalai. Ir visiškas imunitetas, nepaisant to, kad dauguma gydytojų buvo žydai. Kaufmanas tiesiog taip nežadėtų...

– Taigi, ar gydytojai sutiko?

«Iš esmės taip», – sakė Ganna Rylska. – Taip, jie neturėjo kito pasirinkimo. Klausimas buvo toks: arba tu sutinki bendradarbiauti su Vokietijos valdžia ir kaip užmokestį gauti visokias pašalpas, arba koncentracijos stovykla ir mirtis. Žinoma, dauguma sutiko bendradarbiauti.

– O kas atsitiko tiems, kurie nesutiko?

– Paklausk Kaufmano apie tai...

Mazharinas kurį laiką tylėjo – susimąstė, ką jam pasakė suimta vokiečių šnipė Hanna Rylska, ir tada paklausė:

– Sakėte medicininius eksperimentus. Kam jie buvo atlikti?

«Kaufmanas šia tema nieko nesakė», – atsakė moteris. – Nors... Kartą per susitikimą restorane per daug išgėrė ir liežuvį atsipalaidavo. Ir jis man pasakė, kad neva buvo atliekami eksperimentai su vaikais.

– Per kokius vaikus? – nustebę paklausė Macharinas.

«Netoli vakarinės Lenkijos sienos, manoma, yra koncentracijos stovykla», – atsakė moteris. – Jis vadinamas «Weisse Camille». «Baltoji ramunė»

– Kaip? «Mažarinui atrodė, kad jis neteisingai išgirdo.

– Baltoji ramunė, – pakartojo moteris. – Tai vaikų koncentracijos stovykla. Su jais atliekami eksperimentai. Taip Kaufmanas pasakė būdamas girtas.

Maharinas vėl nutilo – šį kartą dėl kitos priežasties. Priežastis buvo aiški – Macharinui reikėjo iki galo suvokti tai, ką ką tik išgirdo, ir užgniaužti visus savo jausmus. Dabar jis turi būti

nešališkas, subalansuotas ir šaltas. Jis turi gauti visą įmanomą informaciją iš suimto fašistų šnipo ir tinkamai ją surūšiuoti. O emocijas jis parodys vėliau.

– O kokie tai eksperimentai? – jis paklausė.

«Nežinau», – atsakė Ganna Rylska. – Kiek suprantu, kažkas susiję su naujo vaisto kūrimu. Daugiau nieko nežinau. Kaufmanas man nieko nesakė, o aš neklausiau. Ten, žinote, nėra įprasta užduoti nereikalingų klausimų...

– Kodėl sutikote bendradarbiauti su gestapu? – paklausė Macharinas.

– Ar tau tai tikrai įdomu? – vėl liūdnai nusišypsojo moteris.

– Ne, neįdomu! – netikėtai aštriai net sau atsakė Macharinas.

Staiga jis suprato, kad jam tikrai neįdomu. Pirma, jis žinojo numanomą atsakymą į šį klausimą: jis turėjo kažkaip išgyventi, todėl sutiko. Ir, antra, jis dabar buvo užimtas visai kas kita. Vaikų koncentracijos stovykla «Baltoji ramunė»! Medicininiai eksperimentai su vaikais! Ir taip pat...

Macharinas iš savo stalo stalčiaus išsitraukė šūsnį popierių, surištų špagatu. Tai buvo tie patys dokumentai, kuriuos jis rado per kratą pas priešais jį sėdinčią šnipę.

– Kokie tai popieriai? – jis paklausė. – Nesakyk, kad nieko apie juos nežinai! Jie buvo rasti jūsų bute kratos metu. Lentelėje dar visas vežimas tų pačių popierių.

Moteris tylėjo, aiškiai nedrįso teisingai atsakyti į jai užduodamus klausimus.

«Ant kiekvieno lapo, o tokių lapų yra begalė, viršutiniame

kairiajame kampe nupiešta gėlė, o po juo – užrašas vokiečių kalba. Išvertus tai reiškia «baltoji ramunė». Ir ta vaikų koncentracijos stovykla, apie kurią kalbėjote, taip pat vadinama «Baltąja ramune». Ar ne taip?

– Taip, – niūriai atsakė moteris.

– Tai tiesiog leidžia daryti išvadą, kad šie dokumentai yra susiję su koncentracijos stovykla. Ir kadangi straipsniuose yra visokių mokslinių raštų, iš to natūraliai išplaukia kita išvada. Būtent šie dokumentai yra kažkaip susiję su jūsų minėtais mediciniais eksperimentais. Su eksperimentais su vaikais», – patikslino jis. – Aš esu teisus? Klausiu, ar taip?

«Taip», – atsakė moteris tais pačiais vienaskiemeniais.

– Puiku! – Maharinas nesišypsojo, o tiesiog atkišo dantis. – Kaip jūs gavote šiuos dokumentus? Kodėl tavo? Ką turėjai su jais daryti?

«Siųsk į Vokietiją», – atsakė moteris.

– Taigi, į Vokietiją... Kodėl?

– Tai labai svarbūs dokumentai. Paslaptis.

– Kaip ir kodėl juos gavote?

– Dokumentai yra mokslinio archyvo, susijusio su «Baltąja ramune», dalis. Dalį jų vokiečiai išsivežė traukimosi metu, tačiau šią dalį paliko paskubomis. Teko juos vežti į Vokietiją.

– Tu? – patikslino Macharinas.

«Aš ir mano padėjėjai», – sakė moteris.

– Suprask. Jis yra jūsų palydovas ir padavėjas.

– Taip jie. Šie žmonės specialiai atvyko į Krokuvą, kad

padėtų man susidėti visus likusius dokumentus ir paruošti juos siuntimui. Jie surinko, paruošė, bet nespėjo išsiųsti.

– Kodėl dokumentai yra Krokuvoje? – paklausė Macharinas.

«Kadangi čia buvo atliktas pagrindinis mokslinis darbas», – paaiškino Ganna Rylska. «Kartais gydytojai eidavo į stovyklą atlikti kokių nors eksperimentų ir tyrimų, bet visada grįždavo. Štai kodėl čia buvo saugoma ir mokslinė dokumentacija.

– Kur tiksliai yra stovykla?

– Jau sakiau, kad nežinau. Kažkur netoli Lenkijos ir Vokietijos sienos. Kartą girdėjau, kaip Kaufmanas ištarė vietovės pavadinimą pokalbyje su gydytoju, kuriį įdarbinau. Taip, tai tiesa... Kažkodėl prisiminiau šiuos žodžius. «Bala Glinka» – taip jis pasakė. Man atrodo, kad taip vadinasi miestelis, o gal kokia kita gyvenvietė, kurioje yra taboras.

– Tai buvo glinka... – susimąstęs pakartojo Maharinas.

«Baltasis molis», – pasiūlė vertėjas.

Macharinas vėl nutilo. Iš sulaikyto vokiečių šnipo gauta informacija, anot A. Mazharino, buvo labai svarbi, ir jis neišvengiamai ėmė galvoti, ką su ja daryti. Nors, žinoma, tokios mintys buvo per anksti, nes, matyt, Hanna Rylska dar ne viską pasakė. Maharinas papurtė galvą, kad susivoktų, ir paklausė moters:

– Ar jums pažįstamas šis vardas – Zygmuntas Morawieckis?

«Taip», – atsakė Ganna Rylska.

– Kas šis vyras?

– lenkas, medicinos profesorius. Tai labai gerai žinomas

vardas medicinos sluoksniuose ne tik Lenkijoje, bet ir Europoje. Nuo prieškario laikų.

Ji nutilo, matyt, manydama, kad visiškai atsakė į klausimą.

– Papasakok daugiau, – įsakė Maharinas. – Turite ką pasakyti apie profesorių, ar ne?

«Nuo pat operacijos pradžios gestapas norėjo įtraukti jį į bendradarbiavimą», – tęsė Hanna Rylska. «Man buvo duota užduotis bet kokia kaina įtikinti jį bendradarbiauti. Bet aš negalėjau jo rasti. Atrodo, kad jo nebuvo prie vokiečių Krokuvoje. O gal ir buvo, bet sėkmingai slapstėsi. Nežinau... Kaufmanas supyko, reikalavo, kad jį surasčiau, ir per trumpiausią įmanomą laiką. Ir radau jį prieš pat vokiečiams išvykstant iš Krokuvos. Matyt, profesorius nusprendė, kad kadangi vokiečiai išvyksta, jam dabar nėra ko bijoti, ir grįžo namo. Jis turi dvarą Krokuvoje...

– Taip, žinau, – linktelėjo Maharinas. – Ir kas tada atsitiko?

– Ir tada – atėjau į jo namus ir prieš jį išdėliojau visas korteles. O kad profesorius vėl nesiryžtų kažkur dingti, mūsų žmogus apsigyveno savo namuose. Be to, namas buvo stebimas. Užduotis buvo slapta nuvežti profesorių į Vokietiją, o kartu ir likusius dokumentus.

– Ir su kuo profesorius sutiko? – paklausė Macharinas.

«Jis neturėjo kito pasirinkimo». Jau tiksliai sakiau, kaip vyko pokalbis su tais gydytojais, kurie mus domino. Tiksliau, kas domėjosi Kaufmanu ir gestapu. Profesoriumi buvo pažadėtos dangiškos sąlygos ne Vokietijoje, o kitoje šalyje, kurioje nėra

karo.

– Kurioje valstybėje? – paklausė Macharinas.

«Nežinau», – atsakė moteris. «Žinau tik tiek, kad mokslininkai tikrai buvo vežami per Vokietiją į kitas šalis. Atrodo, kad jie tai slėpė.

– Kam? – paklausė Macharinas.

– Na, tai suprantama! – gūžtelėjo pečiais moteris. – Vokietija pralaimėjo karą. Tai ne mano žodžiai, kažkada taip pasakė pats Kaufmanas. Tačiau darbas, kad ir koks būtų, turi tęstis. Kaufmanas kartą paminėjo, kad tai labai perspektyvus mokslinis darbas, o tuo pačiu ir pinigų uždirbimas. Ir medicinos mokslininkai turi tai atlikti. Be jų darbas sustos. Dauguma tai yra moksliniai darbai. Ar Kaufmanas neturėtų to daryti? Kaufmanas yra organizatorius. Jis tiki, kad šis darbas, o tiksliau – jo rezultatai, po karo jam suteiks klestintį gyvenimą.

– Ar jis tau tai pasakė?

– Žinoma, jis man nieko panašaus nesakė. Bet tai jau aišku. Ten kvepia dideliais pinigais.

– O koks čia darbas? – paklausė Macharinas. – Kokia jo esmė? Bent jau maždaug. Ką tai turi bendro su vaikais?

«Nežinau», – pasakė moteris.

– Oi? – Macharinas nepatikėjo.

– Kokia prasmė slėptis? – Moters balse pasigirdo sumišimas. – Dabar, kai aš tavo rankose? «Ji nutilo ir pridūrė: «Jūs patys sprendžiate – kokia buvo Kaufmano nuoširdumo su manimi prasmė? Kas aš esu jo akyse? Jis turėjo daug tokių kaip aš.

– Ar profesorius Morawieckis žinojo apie darbo, kurį jam pasiūlėte, esmę? – paklausė Macharinas.

– Ne, – atsakė moteris. «Tiesiog turėjau jam pasakyti, kad darbas yra labai įdomus ir daug žadantis. O detales jis sužinos vėliau.

– Na, taip, – nusišypsojo Macharinas. – Tai vadinama kiaulės siūlymu kišenėje.

– Kur jis turėjo dingti? – Hanna Rylska gūžtelėjo pečiais. – Kaip tu sakei? Kiaulė kišenėje? Ar tai rusų patarlė? Geriau kiaulė kišenėje nei mirtis.

– Visą laiką jūs ir jūsų žmonės susitikdavote restorane «Golden Dove» tik trečiadieniais ir sekmadieniais. O paskutinį kartą sulaužėte tvarkaraštį ir susitikote ketvirtadienį. Kodėl?

«Manėme, kad esame stebimi», – atsakė moteris. «Nebuvome tikri dėl to, bet tik tuo atveju, jei nuspręstume žaisti saugiai.» Iš principo pasirodėme teisūs.

«Gerai», – pasakė Mazharinas. – Daugiau klausimų tau neturiu. Dar ne.

– Kas man nutiks? – Ganna Rylska su nerimu pažvelgė į Mazhariną.

«Mes dar kartą patikrinsime, ką tu mums sakei», – atsakė Mazharinas. – Ir tada pamatysime.

– Aš pasakiau tiesą! – moters balsas pasidarė dar nerimą keliantis. – Aš galiu tau būti naudingas!

«Pažiūrėsime», – atsakė Maharinas.

8 skyrius

«...Taigi šiuo metu mes taip elgiamės», – baigė savo istoriją Mazharinas ir paeiliui pažvelgė į Martynoką ir Černychą. – Nuo tokių dalykų man sukasi galva. Pagalvokime, ką turėtume daryti toliau.

– Tai kas? – pasakė Martinokas. – Kokia didelė problema? Atvirksčiai, viskas vyksta taip, kad geriau ir būti negali. Mes atskleidėme ir sulaukėme visą fašistų šnipų grupę. Keturi iš karto! Du iš jų sutiko su mumis bendradarbiauti. Kiti du priešinosi, bet po velnių! Iš esmės mums nereikia jų prisipažinimų. Ir be jų prisipažinimų mes žinome, kas jie iš tikrųjų. Taigi ar ne?

«Ir taip, ir ne taip», – pasakė Mazharinas.

– O jei tiksliau? – Martinokas primerkė akis.

«Yra du dalykai, kurie mane persekioja», – sakė Mazharinas. – Keturi atskleisti šnipai, žinoma, yra gerai. Bet kiti liko laisvi!

– Kokie kiti? – Martynokas ir Černychas uždavė šį klausimą beveik vienu metu.

«Per tardymą Ganna Rylska pasakė, kad yra ir kitų», – paaiškino Mazharinas. – Tie, kurie sekė profesorių Morawieckį. Kas jie tokie, kiek jų? Mes dar nieko nežinome...

– O šita! – šyptelėjo Martynokas. – Tai smulkmena. Sulauksime ir jų. Na, o koks antras punktas?

«Antras dalykas yra dokumentai, kuriuos radome per kratą

pas šią Ganą», – sakė Mazharinas. – Labai norėčiau sužinoti, kas yra tuose dokumentuose. Bent jau bendrais bruožais.

– Taip, taip, – sutiko Martynokas. – Nes tai susiję su berniukais, kurie yra šioje prakeiktoje koncentracijos stovykloje... Ir apskritai tai yra niekšiškas dalykas. Jaučiu tai su savo kepenimis. Ir visos kitos mano kūno dalys. Bet kas galėtų atskleisti visą šią mokslinę painiavą? Baltos ramunėlės, po velnių! Hm!..

– Kas čia? – nustebeęs paklausė iki šiol tylėjęs Kirilas Černychas. – Profesoriau Zygmundai Morawiecki, štai kas! Paklauskime, jis paaiškins! Jam, manau, tai yra nereikšmingas dalykas.

– Bet tai tiesa! – Macharinas trenkė sau į kaktą. – Kaip aš pats apie tai nepagalvojau! Paklauskime jo ir jis mums tai paaiškins! Štai ir viskas, Kirilai. Paimkite kelis kovotojus ir eikite pas profesorių. Tu jau buvai pas jį, tad nepasiklysi. Ir pasiimk jį čia. Pakalbėkime.

* * *

Profesorius Zygmuntas Morawieckis buvo pristatytas po pusvalandžio. Jis peržengė slenkstį ir buvo aišku, kaip jis išsigando. Profesorius nerimastingai ir sutrikęs žiūrėjo iš pradžių į Mazhariną, paskui į Martynoką, paskui į Černychą, paskui į vertėją – tą patį vyresnįjį leitenantą, kuris padėjo Mazharinui per suimto vokiečių agento tardymą.

– Ar tu kalbi rusiškai? – Macharinas paklausė profesoriaus.
«Taip, žinoma», – atsakė profesorius ir pridūrė: «Aš moku

šėšias užsienio kalbas». Įskaitant rusų kalbą.

«Labai gerai», – atsakė Mazharinas ir pažvelgė į vyresnįjį leitenantą.

Vertėjas teisingai suprato šį požiūrį. Jis atsistojo ir išėjo.

– Prašau, profesoriau, atsisėskite, – Maharinas parodė į senamadišką sofą. Galima sakyti, kad kitų baldų kambaryje nebuvo. Pats Macharinas sėdėjo ant drebančios kėdės prie vienodai drebančio stalo, o Martynokas ir Černychas tiesiog stovėjo, pasirėmę į palanges.

– Ar aš suimtas? – paklausė profesorius, vis nenuleisdamas nerimastingo žvilgsnio nuo Macharino.

– Ne, – atsakė Maharinas. – Mes neturime priežasties tave suimti.

«Taip, bet...» profesorius aiškiai nesitikėjo tokio atsakymo, todėl dar labiau sutriko. – Juk tikriausiai jau žinai, kad kažkaip aš... – nebaigė jis, aiškiai nenorėdamas ištarti jam baisių žodžių.

– Ką bendravote su vokiečių žvalgyba? – užbaigė jį Maharinas. – Taip, mes tai žinome.

– Na, taigi... – tarė profesorius užpuolusiu balsu.

– Bet jūs, – tramdė šypsena Macharinas, – ar nebendravote su vokiečių žvalgyba nusikalstamai? Bendravai tik su jais, ir nieko daugiau? Ar ne taip?

– O taip taip! – sušuko profesorius. – Žinoma, kad buvo!

– Na, matai, – išskėtė rankas Maharinas. – Kodėl turėtume tave suimti? Dėl bendravimo? Tai, žinote, jūsų sąžinės reikalas. Kvietėme jus dėl visiškai kitos priežasties. Mums reikia tavo

pagalbos.

– Kiek galiu! – entuziastingai atsakė profesorius. Paskutiniai Macharino žodžiai jį gerokai nudžiugino – tai buvo labai pastebima.

«Mums reikia jūsų patarimo», – pasakė Maharinas. – Konsultacijos moksliniu klausimu.

– Taip yra – moksliskai! – buvo aišku, kad profesorius nustebo. – Ar domitės mokslu?

«Na, mūsų susidomėjimas mokslu yra gana specifinis», – nusišypsojo Mazharinas. – Štai reikalas. Patekome į rankas dokumentų, kurie mums atrodo mokslinio pobūdžio. Ir tikrai norėtume sužinoti, kokia yra šių dokumentų esmė. Apskritai, be jokių sudėtingų mokslinių išvadų. Mokslinė išmintis nėra mūsų dalykas.

– Taip, aš pasiruošęs! – ryžtingai pasakė profesorius ir klausiamai pažvelgė į tris smerševičius. – Vis dėlto norėjau paklausti...

«Turėsite susipažinti su dokumentais čia, šioje patalpoje», – sakė Mazharinas. «Suprantu, kad sąlygos čia nėra visiškai tinkamos, bet čia būsite saugūs».

– Ar man gresia koks nors pavojus? – profesoriaus balsas vėl tapo nerimastingas.

«Jei koks nors pasislėpęs Fricas sužinos, kad bendrauji su mumis, gali nutikti bet kas», – paaiškino Martynok. – Tau buvo pasakyta – arba/arba? Arba sutinkate bendradarbiauti su fašistais ir jie jus nugabena į kokią nors ramią vietą, arba...

«O taip, taip», – liūdnai atsakė profesorius. – Išivaizduok, būtent taip man pasakė... Bet, kiek spėju, jūs juos visus suėmėte?

– Taip, jūsų nuomotojas, – atsakė Macharinas. – Ir moteris, kuri įtikino jus bendradarbiauti su gestapu. Ir dar kažkas... Bet tai nėra faktas, kad visi.

– Taip, suprantu, – liūdnu žvilgsniu linktelėjo profesorius. – Tai kur dokumentai?

– Štai jie, – Maharinas padėjo ant stalo krūvas popierių. Pamatęs tiek dokumentų, profesorius nustebeęs atsistojo.

«Taip, taip», – pasakė Maharinas. – Ir tai, kiek mums pavyko išsiaiškinti, yra tik dalis. Dar turime surasti likusius dokumentus. Jei, žinoma, juose tikrai yra kažkas vertingo. Atsisėskite prie šio stalo. Čia jausitės patogiau, kaip mes galime Jums padėti?

«Duok man kelis tuščio popieriaus lapus ir pieštuką», – paprašė profesorius. – Man gali tekti pasižymėti. Ir, jei įmanoma, arbatos. Matai, aš pripratau prie arbatos. Tai skatina smegenų veiklą. Žinoma, jei neturite arbatos, tada...

«Rasime arbatos, popieriaus ir pieštuko», – nusišypsojo Macharinas. – Mūsų darbuotojas bus su jumis. Jei ką, susisiekite su juo su savo prašymais. Jo vardas Kirilas.

«Taip, taip, mes jau šiek tiek su juo pažįstami», – linktelėjo profesorius ir iš karto paėmė kelis raštu aptrauktus popieriaus lapus. – Hm! Kodėl, tai lotynų kalba!

– Taip yra – lotyniškai! – atsiduso Martinokas. – Matau, kad parašyta nesuprantamai.

«Taip, lotynų kalba», – patvirtino profesorius. – Na, kur lotynų kalba, ten ir medicina. Vienas seka iš kito.

– Kirilai, išgerk arbatos! – įsakė Maharinas. – Na, profesoriau, mes jūsų netrukdysime. Vienintelis prašymas – stengtis kuo greičiau atlikti užduotį. Aš tikiuosi, jūs suprantate...

«Žinoma», – nerūpestingai atsakė profesorius, žvilgtelėjęs į nupieštą popieriaus lapą. Jis jau buvo darbe, darbas jį jau suvalgė. Jis buvo tikras profesorius, pačia klasikine to žodžio prasme. Jam darbas buvo svarbesnis už kažkokias išorines aplinkybes, net jei šios aplinkybės kėlė grėsmę jo gyvybei.

* * *

Kol profesorius Zygmundas Morawieckis tvarkė dokumentus, o Černychas buvo su profesoriumi, pavargęs Mazharinas ir Martynokas nusprendė nusnūsti. Intensyvus pastarųjų dienų darbas padarė savo: vokiečių šnipų sekimas, jų areštas, tardymai.

Juodu juos pažadino.

"...Profesorius prašo, kad mes visi tuoj pat pas jį atvyktume», – sakė jis. – Jis labai susijaudinęs. Niekaip kitaip, kaip tik kažką tuose popieriuose iškasiau.

Macharinas ir Martynokas susižvalgė.

«Jaudulys yra gerai», – sakė Maharinas. «Tai reiškia, kad mūsų darbas nenuėjo veltui.

Nukratę miego likučius, jie patraukė pas profesorių. Profesorius tikrai atrodė susijaudinęs, galima sakyti, net susijaudinęs.

– Ak, ponai! Barzo, gerai, kad ateini! – iš jaudulio

Zygmundas Morawieckis net iš dalies perėjo į lenkų kalbą. – O, triukšmaukite! Ak, laidakai! Niekšai, niekšai! Juk tai... Juk tai protu nesuvokiama! «Ir profesorius piktai kratė ant stalo išmėtytus ir net dalinai ant grindų bei ant sofos gulinčius popierius.

«Prašau nusiraminti», – paprašė Mazharinas. «Kitaip mes nieko nesuprastume». Kas tie niekšai ir niekšai?

– Visų pirma aš pats! – kalbėjo profesorius. – Pasirodo, vos nepatekau į labai bjaurią avantiūrą! Negirdėtas nuotykis! Žinoma, moksliniu požiūriu čia yra apie ką galvoti. Bet kalbant apie etinę reikalo pusę... Ak, pone Marawiecki, pone Morawiecki! – supykęs ėmė sau priekaištauti profesorius. – Senas kvailys! Kuo tave pamalonina? Būtų geriau, jei tave nušautų! Taip, taip, būtų geriau ne tik man, bet ir visai žmonijai!

Taip kategoriškai prabilęs profesorius kiek nurimo ir ėmė rinkti išsibarsčiusius popierius.

«Mokslas yra mokslas, – sakė jis, – bet aš manau, kad šie dokumentai kada nors atliks kitą vaidmenį – jie taps įrodymu teisme. Taip! Žinoma, aš nežinau, kada toks teismas įvyks, bet jis tikrai turi įvykti! Šiame pasaulyje turi būti bent šiek tiek teisingumo! Ką manote, ponas?

– Privalau, – labai rimtai atsakė Macharinas. «Štai kodėl mes kovojame». Bet vis tiek, gerbiamas profesoriau...

– Taip, taip, – pertraukė Machariną profesorius. – Aš tave suprantu. Jums reikia rimtų, subalansuotų žodžių, o ne mano šūksnių. Na, kaip matote, aš kiek nusiraminau, tad klausykite.

Macharinas įsitaisė ant sofos, Martynokas ir Černychas atsėdėjo ant palangių. Visi trys viltingai pažvelgė į profesorių.

«Matai, kas čia tokio», – pradėjo profesorius. – Kartoju: moksliniu požiūriu šie straipsniai tikrai vertingi. Nemaža vertė. Tačiau mokslas turi laikytis tam tikros etinės sistemos! Čia nėra jokių etinių rėmų! Visiškai priešingai!

– Vadinasi, nori pasakyti, kad šiuose popieriuose slepiasi kažkoks nusikaltimas? – Matydamas, kad profesorius vėl pasiruošęs pulti į pikta patosą, Mazharinas atsargiai nusprendė sušvelninti savo užsidegimą.

– Galima sakyti, – sutiko profesorius. – O, kaip įmanoma! Būsiu labai trumpas ir konkretus. Šiuose dokumentuose kalbama apie unikalaus vaisto kūrimą. Netgi sakyčiau – jaunystės eliksyras. Taip!

Visi trys Smerševo vyrai išraiškingai pažvelgė vienas į kitą.

«Gerai, bent jau ne nemirtingumo eliksyras», – šyptelėjo Martynokas. – Vaikystėje skaičiau kažką panašaus. Pasakose.

«Tik tai esmė, – liūdnai pasakė profesorius, – kad tai ne pasakos, o tikra tikrovė. Mokslo raida. Ir jie nuėjo gana toli!

– Kaip tai? – nesuprato Martynokas.

«Mokslas visų pirma yra teorija», – pažvelgė į jį profesorius. – Po teorijos tikrai turi sekti praktika. Kas yra mokslinė praktika? Paprastai tariant, tai yra objektas, kurį galite laikyti rankose. Be to, naudokite jį pagal paskirtį.

– Vadinasi, nori pasakyti, kad šis jaunystės eliksyras jau sukurtas? – atspėjo Macharinas.

«Tai ne mano eliksyras, bet iš principo tu teisus», – atsakė profesorius. – Panašu, kad tikrai buvo sukurta. Ir tai ne pasakos», – priekaištingai į Martynką pažvelgė profesorius. – Čia viskas daug paprasčiau. Kalbame apie tam tikrą vaistą, kuris gali sulėtinti organizmo senėjimo procesus.

– Kaip tai? – nustebęs paklausė Černychas.

– Labai paprasta, – sumurmėjo profesorius. «Jei, tarkime, išgersi tokių vaistų, galėsi gyventi...» – dvejojo profesorius, rinkdamasis išsireiškimą. – Galėsite gyventi šiek tiek ilgiau nei natūralus gamtos jums skirtas laikotarpis. Ar aš aiškiai išreiškiu savo mintis?

– Gana, – atsakė Maharinas. – Kiek dar yra šiek tiek ilgiau? Šimtas metų? Šimtas penkiasdešimt?

– Aš to nežinau, – iškėlė rankas profesorius. – Kalbu tik apie bendruosius principus. Tačiau noriu pasakyti, kad šie principai yra gana įtikinami», – į popierius parodė profesorius. – Žinoma, turėjau labai mažai laiko gilintis į teoriją išsamiau, bet net ir tai, ką sužinojau per tokį trumpą laiką, rodo, kad tai nėra vien principai, o ne tik abstrakčios svajonės šulinio stiliaus. – Žinomas rašytojas Wellsas. Ne ne! Visa tai gana įtikinama. Žinoma, čia reikalingi tolesni tyrimai. Rimtas tyrimas!

«Štai kodėl fašistai traukia bendradarbiavimą...» – pradėjo Maharinas, bet profesorius jį pertraukė.

– Būtent! – liūdnai pasakė. – Štai kodėl jie traukia žmones ir žada pasakiškas sąlygas ir visa kita! Ak, Morawiecki! – vėl ėmė sau priekaištauti profesorius. – Įsivaizduokite, pone,

aš, galima sakyti, nugyvenau didžiąją gyvenimo dalį, bet net neišsivaizdavau, kokia aš bjauri! Troškau pasakiškų pažadų, visą gyvenimą bijojau... O, pone, kaip visa tai karti!

– Bet kame problema? – suglumęs paklausė Černychas. – Juk tai geras vaistas! Ar kas nors atsisakytų gyventi šimtą metų pasaulyje?

«Žinoma, bėda ne pats vaistas», – sutiko profesorius. – Ir gaminimo būdu.

– O kokios? – Maharinas buvo atsargus.

Profesorius atsakė ne iš karto. Jis tikriausiai žiūrėjo į kosmosą dvi minutes nemirksėdamas ir tik tada labai aiškiai pasakė:

– Jis ruošiamas iš vaikų. Tai tiek, ponas. Jis ruošiamas iš vaikų.

– Kaip tai įmanoma? – sutrikęs pasakė Martynokas. – Galbūt perkeltine prasme?

– Labai tiesiai, – liūdnai atsakė profesorius. – Biologinė medžiaga paimama iš vaikų kūnų, tiksliau – iš nugaros smegenų. Tai, galima sakyti, yra būsimos medicinos žaliava.

Po šių žodžių kambaryje stėjo tylą. Ir tada Mazharinas paklausė:

– O kas tada atsitiks šiems vaikams?

«Kiek aš žinau apie mediciną, nieko gero», – atsakė profesorius. – Smegenys, žinote, yra subtilus ir paslaptingas dalykas. Įskaitant nugaros smegenis. Dėl to vaikas gali tapti neįgalus arba mirti. Nežinau, niekuomet nesu su tuo susidūręs praktiškai. Iki tol net negalėjau pagalvoti, kad tai įmanoma –

praktiškai. Pasirodo, tai įmanoma. Taip... O dabar, ponai, jūs man sakote: jei tai ne fanatizmas, tai kas tai?

Šis klausimas buvo vienas iš tų, į kuriuos atsakyti nereikėjo.

– Bet iš kur jie gauna vaikų už šį darbą? – paklausė Mazharinas ir iškart rado atsakymą į savo klausimą: – O, aš suprantu – «Baltoji marga»!

«Atsiprašau...» profesorius klausiamai pažvelgė į jį.

«Kažkur Lenkijoje yra vaikų koncentracijos stovykla, pavadinta «Baltoji ramunė», – paaiškino Martynokas. – Ir taip...

«Šie žodžiai yra ir popieriuose, su kuriais dirbau», – sakė profesorius. – Štai, ar norėtum pasižiūrėti? Viršutiniame kairiajame kampe, kiekviename puslapyje.

– Taip, matėme, – linktelėjo Maharinas. «Tiesiog neišku, kam to reikia».

«Procedūros, kurioms taikomi vaikai, yra išlaptintos», – paaiškino profesorius. – Na, kur paslaptys, ten visokie simboliai ir vardai. Taigi: bjaurybė, apie kurią dabar kalbame, taip pat turi savo slaptą pavadinimą. Tai vadinama «baltomis ramunėlėmis». Todėl kiekviename lape yra simboliai. Vokiečiai mėgsta tvarką ir aiškumą», – nuo šių žodžių grimasiavo profesorius.

«Na, dabar viskas tinka», – liūdnai nusišypsojo Martynokas. – Kaip mėgo sakyti vienas mano prieškarinis pažįstamas – nuo jauniklio iki jauniklio.

– Sakėte vaikų koncentracijos stovykla? – paklausė profesorius.

– Taip, – niūriai atsakė Macharinas. – «Baltoji ramunė».

– Gražus vardas ir tokie šlykštūs poelgiai! – atsiduso profesorius. «Niekada sau neatleisiu, kad išitraukiau į tokią bjaurybę! Ir labai ačiū, pone.

– Kam? – paklausė Černychas.

«Už tai, kad neleidau man visiškai ir visiškai pasinerti į šią pelkę», – sakė profesorius. «Nuo šiol aš esu tavo skolininkas – kartą ir visiems laikams. Todėl disponuokite manimi ir mano kukliomis žiniomis, kaip norite. Net jei tu mane teisi, tai nieko nereikš. Aš vis dar jūsų paslaugoms. Kartu turime padaryti galą šiam fanatizmui – štai ką aš manau!

«Žinoma, tai gera idėja», – sutiko Maharinas. – Baigti... Turime apie tai pagalvoti. Konsultuotis.

«O taip, aš suprantu», – stabelėjo profesorius ir paklausė: «O ką man daryti toliau?

– Toliau? – susimąstęs paklausė Macharinas. «Žinoma, tu neturėtum grįžti namo». Priežastį jums jau paaiškinau.

– Bet kaip... – sutrikęs tarė profesorius.

«Kažkaip turime pasirūpinti jūsų saugumu», – pasakė Maharinas. – Taigi, taigi... Dabar jūs su mūsų žmonėmis eisite į jūsų namus, susirinksite reikalingus daiktus ir apskritai viską, ko jums reikia, ir tuoj pat grįšite. Tuo tarpu pasitarsiu su savo viršininkais, kaip turėtume elgtis su jumis.

– Būtų geriau, jei pasodintum mane į kalėjimą! – liūdnei pasakė profesorius. – Aš to nusipelniau!

– Na, tu jau pasodinai save į kalėjimą, – šyptelėjo Martynokas. – Sąžinės graužatis yra pats baisiausias kalėjimas.

Taip sakė vienas mano priešškario pažįstamas.

– O taip, – sutiko profesorius. – Jūsų draugas buvo išmintingas žmogus.

– Taip, buvau, – susimąstęs pasakė Martynokas. – Senas žvejys. Įdomu sužinoti, kur jis dabar yra? Ar jis gyvas?

– Beje! – netikėtai pasakė Černychas. «Norėjau paklausti... Iš kiek vaistų galima gauti...» – dvejojo jis, nedrįsdamas ištarti daugiau žodžių.

– Iš tos pačios biologinės tvoros? – paklausė profesorius. – Ar tai turėjote omenyje?

– Na taip...

– Truputį, – pasakė profesorius. «Štai kodėl turime padaryti daug tokių tvorų». Ir iš to išplaukia, kad... Tikiuosi, suprantate, ką turiu galvoje?

– Suprantu, – niūriai atsakė Černychas.

«Štai kodėl, – trumpai patylėjęs pasakė profesorius, – tokie vaistai turėtų būti labai brangūs. kažkas miršta, o kažkas iš to gauna naudos. Tokiu atveju vaikai miršta.

Martynokas norėjo atsakyti į tokius žodžius, bet kažkodėl nieko nesakė, tik atsiduso ir piktai tskstė.

9 skyrius

Problema su profesoriumi Zygmuntu Morawieckiu buvo išspręsta gana greitai. Tiesa, iš pradžių valdžia į Mazharino istoriją žiūrėjo nepasitikėdami ir net skeptiškai. Kas, sako, yra ilgaamžiškumo eliksyras, kokios pasakos? Tačiau galiausiai Mazharinas įtikino savo viršininkus, kad tai ne pasakos.

«Man gaila vaikų», – liūdnai pasakė valdžia. – Šioje stovykloje veltui miršta vaikai! Norėčiau rasti tą stovyklą ir išlaisvinti vaikus. Žinoma, tie, kurie dar gyvi... Taigi, štai jūsų įsakymas. Per trumpiausią įmanomą laiką pagalvokite, kaip geriausia tai padaryti. Sukurti, taip sakant, specialią operaciją ir bet kada man pranešti. Nes jie vaikai. Nėra nieko svarbiau už juos. Juk už ką mes kovojame? Mes kovojame už juos. Ar užduotis aiški?

«Teisingai», – atsakė Maharinas.

«Atveskite savo puikų profesorių pas mane», – liepė valdžia. – Klausimas tam tikru mastu mokslinis, ar ne?

«Moksliška», – atsiduso Maharinas. – Tai ne mūsų dalis.

«Taigi aš kalbu apie tą patį», – sakė pareigūnai. – O tai reiškia, kad mums gali prireikti konsultanto. Taigi mes iš visų jėgų pasirūpinsime jūsų profesoriumi. Ką nors sugalvosime... Apskritai, veik.

* * *

«Ypatinga operacija yra gerai», – pasakė Martynokas,

išklausęs Mazharino. «Aš pats ketinau pasiūlyti kažką panašaus... Nes man gaila vaikų.» Turime gelbėti dar gyvus vaikus.

«Taip sako valdžia», – sakė Mazharinas.

– Taip, čia viskas aišku ir be valdžios! – Martynokas buvo aiškiai netvarkingas, kas jam nutikdavo gana retai – tik pačiais ypatingiausiais atvejais. Atrodo, kad taip buvo ir dabar. – Taigi galvokime greitu tempu. Na, niekšai, aš jus pasieksiu! – Jis energingai papurtė kumštį. – Prisimink Semjoną Martynką!

...Ilgai nesvarstėme. Machariną, Černychą, o ypač Martynoką apėmė nenumaldoma energija. Norėjosi greitai sugalvoti ir tada atlikti specialią operaciją, kurios tikslas buvo išlaisvinti vaikus iš Baltosios Daisy koncentracijos stovyklos. Išsilaisvinimas nedelsiant, bet kokia kaina, net ir savo gyvybės kaina. Nes pasaulyje buvo kažkas svarbesnio nei jų pačių gyvenimas. Valdžia teisingai pasakė Macharinui: už ką mes kovojame? Dėl jų mes kovojame – už savo vaikus. Ir ne dėl to, kad bet kokia kaina išliktų gyvas.

Po dviejų valandų jau aiškiai ryškėjo būsimos operacijos planas. Reikėjo nustatyti tikslią Baltųjų ramunėlių stovyklos vietą. Remiantis turima informacija, taboras buvo tam tikrame kaime, pavadintame Byala Glinka. Na, tai yra gerai. Rasti vietą, kurioje yra ši gyvenvietė, nėra sunku. Be to, buvo ir papildomų koordinacijų: Byala Glinka buvo kažkur Lenkijos vakaruose, netoli nuo Lenkijos ir Vokietijos sienos. Mažai tikėtina, kad toje vietovėje galėjo būti dvi gyvenvietės tuo pačiu pavadinimu. Tai

reiškia, kad reikia pažvelgti į žemėlapią ir bus visiškai aišku, kur tiksliai yra ši Byala Glinka.

Na, joje ar jos apylinkėse koncentracijos stovyklą rasti gana lengva. Taip, pati Byala Glinka ir atitinkamai koncentracijos stovykla buvo už fronto linijos – sovietų kariuomenė ten dar nebuvo pasiekusi. Na ir kas? Teks kirsti fronto liniją, viskas.

– O gal šią užduotį galėtume patikėti žvalgybos pareigūnams? – abejodamas paklausė Černychas. – Ar pasitelkti jų paramą? Mes esame Smersh. Ne mūsų reikalas klaidžioti po vokiečių užnugarį. Nepakanka patirties. Ir tai yra svarbiausia.

– Nieko! – piktai atsakė Martinokas. – Turime patirties, neturime... Už tokią galimybę šliaužiosime kaip gyvatės! Nes – vaikai!

«Tarkime», – nenorėjo sutikti protingasis Kirilas Černychas. «Mes nuskaitysime, o kas tada?»

«Ir tada, – šį kartą pasakė Mazharinas, – mes nustatysime, kur tiksliai yra stovykla. Nustatykime būdus į tai. Sugalvokime, kaip tai įamžinti mikliai.

– Tai mes trys? – Černychas papurtė galvą.

– Kodėl mes trys? – pasakė Mazharinas. – Prašykime valdžios pagalbos. Tarkime, nusileidimas. Valdžia pažadėjo mums visą įmanomą pagalbą. Trumpai tariant, viską reikia žiūrėti vietoje.

– Ką daryti su sugautais šnipais? – paklausė Černychas. – Juk su jais vis tiek reikia dirbti ir dirbti.

– Ir be mūsų bus kas su jais dirbti! – Martynokas mostelėjo ranka. – Vaikai svarbesni už kai kuriuos šnipus. Geriau

pagalvokime apie jų išlaisvinimo operaciją.

– Beje, – pakėlė galvą Mazharinas. «Turėtume kažkaip pavadinti savo operaciją».

– Raudona ramunė, – trumpai pagalvojęs pasiūlė Martynok.

– Kodėl – «Raudonoji ramunė»? – Aš nesupratau Černyko.

«Nes jie turi «Baltąją ramunę», – sakė Martynokas. – Raudona yra mūsų spalva. Argi neaišku?»

– Gerai, – po trumpos tylos sutiko Mazharinas. – Tebūnie tai «Raudonoji ramunė». O kas, jei gamtoje jo nėra? Turėsime. Dabar štai kas. Mes esame tik trys. Negana... Be to, čia Lenkija. Kita šalis, kiti žmonės. Ir mes net nemokame lenkiškai. Kaip mes bendrausime su žmonėmis?»

«Turime savo lenką Janą Kitsaką», – sakė Černychas.

– Ir ką? – nesuprato Macharinas.

«Pasiimsime jį su savimi», – pasiūlė Černychas. – Manau, kad jis sutiks. Tai kas? Protingas vaikinys.

«Taip, bet jis neturi patirties tokiuose reikaluose...» – abejojo Macharinas.

«Bet jis yra patikimas žmogus», – paprieštaravo Černychas. – Nuoširdus. Argi jis mums to neįrodė? Be jo nebūtume sugavę šnipų, nieko nebūtume žinoję nei apie eksperimentus, nei apie stovyklą. Sąžiningumas yra svarbesnis už patirtį. O jei kas atsitiks, esame šalia – patarsime ir padėsime.

«Aš už», – pasakė Martynok. – Svarbiausia, kad jis mokėtų lenkiškai ir rusiškai. Be vertėjo neapsieisime. Ir mes taip pat nežinome, kokie žmonės yra šioje Belaya Glinkoje. Galbūt

vietiniai gyventojai visai nenorės kalbėtis su rusais. Tai yra, pas mus. O Janas vis dar lenkas.

«Gerai», – pasakė Mazharinas. «Turime su juo šiandien susitikti ir pasikalbėti apie viską. Aš su tavim susitiksiu. Kas toliau?»

«Ir tada – vaikai», – sakė Martynokas.

– Na, vaikai, – Maharinas nesupratingai pažvelgė į Semjoną. – Aišku, kad jie vaikai. Ką turi galvoje?

«Štai kas», – pasakė Semjonas. – Vaikai... Tarkime, išlaisvinsime tuos vaikus. Bent jau pradėti nuo kelių. Kas su jais įgudęs bendrauti – vyras ar moteris? Ištarkite tinkamus žodžius, paglostykite jam galvą... Juk jie vaikai! Taigi, vade, ar mokate tinkamai bendrauti su vaikais? O tu, Kirilai?

«Ne», – vienu balsu atsakė Mazharinas ir Černychas.

«Štai tiek», – pasakė Martynokas. – O aš irgi nelabai... Vadinasi, mūsų grupėje reikia moters, kuri iš prigimties moka bendrauti su vaikais. Ar sutinki su manimi?

«Gal taip ir yra», – susimąstęs pasakė Macharinas.

«Manau, kad net žinau, kas ta moteris», – pasakė Černychas ir nusišypsojo.

– Neatsinešk dantų! – Martynokas mostelėjo jam ranka. – Taip, aš kalbu apie Pova. Ta pati Pavlina, kuri... Apskritai tu atspėjai, kokia tai Pavlina.

– Kodėl gi ne! – šį kartą nusišypsojo Macharinas.

– Kokie jūs kvaili žmonės! – atsiduso Martynokas. – Taigi, ar turėčiau pasikalbėti su Pavlina šia tema?

– Kalbék, – pasaké Maharinas.

– Viskas gerai! – suplojo rankomis Martynokas. – Kas toliau mūsų darbotvarkėje?

* * *

Pokalbis su Janu Kitsaku buvo trumpas. Pirmiausia Mazharinas trumpai papasakojo Yanui apie tai, ką žinojo apie White Daisy stovyklą, jos kalinius ir eksperimentus, kurie buvo atliekami su vaikais stovykloje. Informacija Ianui padarė tokį įspūdį, kad jis net sukando dantis.

– Gyvūnai! Potvory! – niūriai pasaké ir tuoj pat išverté į rusų kalbą: – Pabaisos!

«Mums reikia jūsų pagalbos», – pasaké Maharinas.

– Taip, žinoma, – lengvai pasaké Ianas. – Sakyk, ko reikia. Aš padarysiu viską. Be to, aš, – šyptelėjo jis, – jau kuri laiką esu bedarbis. Restoranas užsidaré ir, kaip suprantu, greitai neatsidarys...

– Taip atsitiko, – išskėté rankas Maharinas.

«Taip, aš suprantu», – saké Yang. – Ką turėčiau daryti?

Maharinas ne iš karto atsaké į šį klausimą, jis nutilo.

«Tai, ką aš noriu pasiūlyti, gali būti pavojinga», – galiausiai pasaké jis. Labai pavojingas. Mirtinai.

– Kam pavojinga? – paklausé Ianas. – Tau? Dėl manęs?

«Visiems», – saké Mazharinas.

– Kodėl tada gąsdinai tik mane, o ne save?

– Esame kariškiai. Mums pavojus yra įprastas ir pažįstamas dalykas.

«Kai vyksta karas, visi žmonės yra kariški», – sakė Yang. –
Taigi aš esu kariškis. Aš nebijau. Nes ten yra vaikai.

«Gerai», – pasakė Mazharinas. – Tada klausyk...

Janas Kitsakas nieko nesakęs išklausė Mazharino pasiūlymą.

«Sutinku», – pasakė jis, kai Mazharinas nutilo. – Kada mes
ten eisime? Šiandien? Rytoj?

«Norėčiau kuo greičiau», – sakė Mazharinas.

– Gerai, – sutiko Yang. «Palauksiu, kol pasakysi, kad turiu ten
eiti». Žinokite, kad esu pasiruošęs bet kurią akimirką.

...Tuo pat metu Martynokas susitiko su Pavlina Potseluiko.

– Matai, – pasakė Semjonas. – Sakiau, kad dar susitiksime.
Kaip sakiau, taip ir atsitiko.

«Neprisimenu tų tavo žodžių», – nusišypsojo Pavlina.

– Taip yra todėl, kad tu manęs neprisiminei, – pasakė
Semjonas. – Bet jei tu pagalvotum apie mane...

– Maniau, – rimtai pasakė Pavlina.

– Tikiuosi, jūsų mintys buvo geros? – Semjonas šiurkščiai
prisimerkė.

«Gerai», – paprastai atsakė Pavlina. «Tu dar neužsidirbai
jokių blogų minčių».

«Taip yra todėl, kad esu visiškai pozityvus žmogus», –
paaiškino Semjonas.

«O kas tave ši kartą atvedė pas mane, pozityvus žmogus? –
šypsodamasi paklausė Pavlina.

– Tai reikalas, – atsiduso Semjonas. «Jei ne tai, aš nežinau,
kada būčiau tave matęs».

«Tai verslas», – pakartojo Pavlina. – Tai vėl vyksta...

Į tai Semjonas tik tyliai išskėtė rankas.

«Aš klausau», – pasakė Pavlina.

– Štai reikalas... – pradėjo Semjonas. – Svarbiausia, kad iš pradžių išklausytum, o tik paskui užduotum klausimus. Taip man bus lengviau paaiškinti.

Pavlina klausėsi tylėdama, tik retkarčiais suraukė antakius, abejingai slampinėdama ant palto sagos. Jie kalbėjosi po atviru dangumi. Pasaulyje karaliavo žiema, buvo vėjuota ir šalta, dangumi šliaužė debesys.

– Štai, – pasakė Semjonas, baigdamas pasakojimą. – Dabar tu viską žinai. Ir tai priklauso nuo jūsų. Jei pasakysi «taip», priimsiu su džiaugsmu, jei pasakysi «ne», neišžižėsiu. Nes tai pavojinga.

– O jeigu aš to nepajėgsiu? – labai rimtai paklausė Pavlina.

– Na, jūs susidorojote su šnipais, – šyptelėjo Semjonas. – Taip, geriau ir būti negali.

– Kada eisim... ten? – Pavlina kiek susvyravo išgirdusi paskutinį žodį.

– Vadinasi, sutinkate?

Mergina tyliai linktelėjo.

– Bet tai pavojingas dalykas! – pasakė Semjonas. – Priekinė linija, prieš užnugaris...

– Tai kodėl tu skambini, jei bijai? – paklausė Pavlina.

– Tada kodėl... – pradėjo Semjonas ir tada nutilo.

Jį staiga pribloškė paradoksalus Pavlinos užduoto klausimo pobūdis. Tikrai, kodėl jis pakvietė ją atlikti tokią pavojingą

užduoti?! Visko gali nutikti. Bet tada jis paskambino Pavlinai, merginai, kuri – ne paslaptis nuo savęs – įkrito jam į širdį nuo pat pirmo susitikimo! Gerąja prasme turėjome rūpintis tokia mergina, o ne tempti ją Dievas žino kur, per fronto liniją, už priešų linijų, o žiemos šaltyje... Juk jei jai kas atsitiks, kaip Semjonas gyvens? Tačiau jis negalėjo jai nepaskambinti. Tai buvo ji, o ne kažkas kitas. Tai buvo paradoksas. Ir kaip, galima paklausti, galima atsakyti į tokį klausimą?

– Kas tada... – vėl pasakė Semjonas.

Atrodo, kad Pavlina nesitikėjo išsamaus atsakymo į savo klausimą. Šio du kartus pakartoto santūrumo jai pakako.

– Tu būsi šalia, ar ne? – paklausė Pavlina.

– Būtinai! – karštai atsakė Semjonas. – Kur aš eisiu?

Matyt, Pavlina norėjo ką nors pasakyti atsakydama Semjonui, bet nieko nesakė. Ji paklausė dar kažko:

– Kada tu paprašysi mano vado mano atostogų?

– Tuoju paklausu, – atsakė Semjonas. – Kam laukti? Reikalas skubus. Juk ten vaikai miršta.

Pokalbis su vadu buvo trumpas. Martynokas net neprašė, o pareikalavo, kad vadas nedelsdamas atsiųstų Smeršo žinion seržantą majorą Pavliną Potseluiko. Smersh skambėjo autoritetingai ir grėsmingai, todėl vadas tik paklausė:

– Kaip ilgai?

«Taip ir išeis», – atsakė Martynokas. – Bent jau ne dieną ar dvi.

– Suprantu, – pasakė vadas.

Taip jie ir nusprendė. Pavlina greitai surinko rankinę su savo daiktais ir kartu su Semjonu nuvyko į nurodytas koordinatas – Smersh žinioje.

10 skyrius

Tą pačią dieną Mazharinas pranešė savo viršininkui, kad turi paruoštą planą. Ir jis ketino pateikti jo esmę kartu su argumentais ir atsakymais į viršininko klausimus. Tačiau viršininkas nustebino Mazhariną netikėta žinute:

– Sakai, Belaja Glinka? Arba kas yra teisinga?

«Taip, Belaja Glinka...», – atsakė Maharinas. – Mes žinome jo koordinates. Tai nedidelis kaimas netoli Vokietijos sienos.

«Jūsų Belaya Glinka vakar buvo paleista, koks didelis dalykas! – pasakė viršininkas. «Mes greitai išėjome iš ten». Specialiai išsiaiškinau, ar tai ta pati Belaya Glinka, ar kokia kita. Paaiškėjo, kad ji buvo. Dabar yra mūsų pažangūs padaliniai.

«Štai kaip yra», – Mazhariną net šiek tiek supainiojo ši informacija.

Be to, painiavos priežastys buvo gana reikšmingos. Jie išlaisvino Belaya Glinka – viena vertus, tai buvo nuostabu. Tai reiškė, kad Mazharinui ir jo grupei nereikės eiti už fronto linijos. Atitinkamai, jums nereikės be reikalo rizikuoti. Tačiau rizika buvo, ir nemaža. Na, o patys smerševitai – tai žmonės, kurie buvo apšaudyti ir yra patyrę. Tačiau su grupe turėjo eiti dar du: grynai civilis vyras Janas Kitsakas ir mergina Pavlina Potseluiko. O kas, jei mergina būtų kariškis? Tai nesumažino rizikos. Taip mąstė Mazharinas ir todėl su dideliu palengvėjimu atsiduso sužinojęs, kad Belaja Glinka buvo išlaisvinta nuo nacių.

Tačiau buvo ir kita reikalo pusė. Kas nutiko White Daisy koncentracijos stovyklai? O tiksliau – su savo įkalintais vaikais? Mazharinas ne kartą girdėjo, kaip naciai susidoruoja su lagerio kaliniais, artėjant Raudonajai armijai. Jie juos sunaikina. Ir nesvarbu, ar kaliniai yra suaugusieji, ar vaikai. Ar tas pats nutiko mažiesiems «Baltosios ramunėlės» kaliniams?

Šią antrą baimę Mazharinas garsiai išreiškė savo viršininkams.

«Vis daugiau priežasčių ten eiti», – sakė viršininkas. – Iš karto! Taigi, norėdami sužinoti, kaip ten viskas vyksta. Išsiaiškinkite ir elkitės pagal aplinkybes. Ir saugok mane.

«Iki šios Belajos Glinkos dar toli», – atsiduso Maharinas. «Kol mes ten pateksime, gali nutikti daug dalykų.

– Ir tu lėktuve! – į tai pasakė viršininkas. – Tiesiog lėktuve! Aš sutvarkysiu. Taigi ruoškitės ir skrinkite šiandien. Ar tvarka aiški?

«Teisingai», – pasakė Maharinas. – Ar galiu eiti?

– Pirmyn, – pasakė viršininkas. – Ne, palauk! Palauk... Pasakyk man štai ką: ar ne per mažas tokiai užduočiai? Tik penki... Gal duoti tau dar porą kovotojų? Išrinksime patikimiausius. Jie pravers.

«Ne, tai nebūtina», – pagalvojęs pasakė Mazharinas.

– Kodėl taip? – nesuprato viršininkas.

– Belaya Glinka yra mūsų, ar ne? – paklausė Macharinas.

«Mūsų», – patvirtino viršininkas.

– Na, ten žmonės irgi mūsų. Esant poreikiui asistentus parinksime vietoje.

«Ir tai yra esmė», – sutiko viršininkas. «Na, tu turėtum būti

pasiruošęs po dviejų valandų». Nes iki to laiko lėktuvas taip pat bus paruoštas. Taip sakant, stovės vietoje. Skristi. Gelbėk vaikus.

* * *

Po dviejų valandų jie pakilo. Lėktuvas buvo mažas ir visai nepanašus į karinį. Taigi – eilinis civilis «kukurūzų augintojas». Bet vis tiek tai buvo lėktuvas, greičiausia transporto priemonė, ir tai reiškė, kad po kelių valandų Mazharinas ir jo pavaldiniai jau bus savo vietoje.

Visi – smerševičiai, Pavlina ir net Janas Kitsakas – buvo apsirengę vienodai – šiltais kamufliažiniais kombinezonais. Ir, žinoma, su ginklais – kulkosvaidžiais ir pistoletais. Net civilis Janas Kicakas buvo ginkluotas.

«Mes skrendame ne pasivaikščioti», – pasakė jam Mazharinas, įteikdamas pistoletą TT. – Taigi imk. Visko gali nutikti. Ar net mokate šaudyti?

«Aš galiu», – pasakė Yang. «Bet aš niekada nešoviau iš tokio pistoleto». Net nelaikiau rankose.

– O, sielvartas! – atsiduso Martinokas. «Turėsime surengti jums greitąjį šaudymo kursą». Viskas gerai, tu išmoksi. Čia nėra nieko įmantraus. Štai kaip tai daroma.

Arba Martynokas pasirodė puikus mokytojas, arba Janas Kitsakas buvo išskirtinai gabus mokinys, bet iš tikrųjų – po pusvalandžio lenkas įvaldė visas paprastas pistoleto valdymo gudrybes. Netgi kelis kartus iššovė kieme. Tačiau čia įvyko incidentas. Pasigirdus šūviams atskubėjo karinis patrulis.

– Kas nušovė? – grėsmingai paklausė vyresnysis patrulis,

jaunas jaunesnysis leitenantas. – Kokia buvo susišaudymo priežastis?

– Nusiramink, vade! – jam atsakė Martinokas. – Viskas kontroliuojama! Vykdomė pagreitinto mokymo kursas.

– Kas tu esi? – susiraukė jaunesnysis leitenantas.

Martynokas prisistatė ir tuo incidentas baigėsi.

«Vis tiek reikia būti atsargiems», – perspėjo jaunesnysis leitenantas. – Kulka kvaila, skrenda bet kur...

«Tai netinkamose rankose», – šypsojosi Martynokas. – O mes – sumanūs žmonės. Mes žinome, kaip sutramdyti kulka, ir jos skrenda tinkama kryptimi.

Patrulis išvyko, šaudymo greitieji kursai buvo baigti.

* * *

Po maždaug dviejų valandų skrydžio pilotas pranešė, kad viskas atvyko ir lėktuvas leidžiasi.

– Visi, ruoškitės išlipti! – įsakė Macharinas.

Lėktuvas buvo nepretenzingas ir galėjo leistis ant bet kokio daugiau ar mažiau lygaus paviršiaus. Ir ši svetainė buvo beveik idealiai lygi.

«Atrodo kaip aerodromas», – apsidairė Černychas.

«Būtent aerodromas», – patvirtino Martynokas. – O dar visai neseniai – fašistas. Yra net skydų su vokiškais užrašais. Ir tuščios vokiško kuro statinės.

Prie lėktuvo, tiksliau, iš jo išlipusių žmonių, priėjo niūrus vyriškis su majoro antpečiais ir su juo pasiruošę keli kariai su kulkosvaidžiais.

– Tu kažkaip nemandagiai su mumis pasisveikini! – šyptelėjo Martynokas. – Kas tai?

– Kas jie tokie? – paklausė majoras, nekreipdamas dėmesio į Martyno žodžius.

Macharinas prisistatė ir pristatė dokumentus.

– Gerai, – linktelėjo majoras. – Aš esu majoras Žitnikas. Man buvo įsakyta suteikti jums visą įmanomą pagalbą ir pagalbą. Kaip aš galiu padėti?

Lėktuvas, kuriuo atskrido smerševikai, tuo tarpu kurtinamai barškėjo ir ruošėsi kilimui. Smerševitai, taip pat majoras Žitnikas ir jo kovotojai krūptelėję pasitraukė į šalį.

– Ne lėktuvas, o kolūkio kuliamoji! – Martynokas, matyt, buvo pakilios nuotaikos. Ir kas žino, kodėl jam tai buvo iškelta? Gal todėl, kad laukė konkreti užduotis, o gal dėl to, kad netoliese buvo tyli Pavlina. Ir, ko gero, iš abiejų vienu metu.

– Kaip aš galiu padėti? – klausimą pakartojo niūrus majoras.

– Kada buvo išlaisvinta Belaya Glinka? – paklausė Macharinas. – Turime žinoti konkretų terminą.

– Mes čia jau tris dienas, – atsakė majoras.

– Ar kaime daug destruktijos? – paklausė Macharinas.

– Ne tiek daug, – gūžtelėjo pečiais majoras. – Vokiečiai, galima sakyti, tikrai to neapgynė. Jie atsitraukė dar prieš mūsų artėjimą.

– Kas yra kaime? – paklausė Macharinas.

– Kalbant apie? – nesuprato majoras.

«Kažkur čia turi būti koncentracijos stovykla», – paaiškino

Mazharinas. – Vaikų koncentracijos stovykla...

– Nežinau, – majoro balse pasigirdo nuostaba. – Atrodo, čia nėra koncentracijos stovyklos... Bent jau aš nieko panašaus nemačiau... Ar matėte? – pažvelgė į savo kovotojus.

Kareiviai tik tyliai purtė galvas, vadinasi, nematė jokios koncentracijos stovyklos.

«Na, mes atkreiptume dėmesį į koncentracijos stovyklą, ypač skirtą vaikams», – sakė majoras. – Tai nėra toks dalykas, kad to nepastebėtum. Ką reiškia «vaikiškas»?

«Nes, – ši kartą atsakė Martynokas, – jame yra vaikų.

«Štai kaip yra, vaikai», – sutrikęs pasakė majoras. – Kodėl vaikai?..

«Prireiks daug laiko paaiškinti», – sakė Mazharinas. – Pirmiausia turėtume surasti šią stovyklą. Mūsų turimais duomenimis, jis yra kažkur čia, Belaya Glinkoje.

– Gal kur nors netoli jos? – pasiūlė majoras. «Aplink yra miškai».

– Galbūt apylinkėse, – sutiko Maharinas. – Be to, jie mums pasakė, kad stovykla buvo užmaskuota.

– Na, matote, – pasakė majoras Žitnikas. – Tada gal pažiūrėkime? Iššukuosime aplinkinius miškus, o jei bus, būtinai jį rasime. Juk tai ne kažkokia smulkmena, ne vieniša lūšna. Na, tai kaip?

«Ne», – pagalvojęs atsakė Macharinas. – Padarykime kitaip. Pasikalbėkime su vietos gyventojais. Jei stovykla yra kažkur netoliese, tai neįmanoma, kad žmonės apie tai nežinotų. Jūs

negalite to paslėpti.

– Tai įmanoma, – sutiko majoras. – Taip, bet atrodo, kad čia esantys žmonės itin išsigandę. Nosis iš namų nesimato. O kaip su tokiais susikalbėti?

– Nieko, – nusišypsojo Martinokas. – Mes pabandysime. Tokiam atvejui turime paruošę gudrybių. Slaptas ginklas, taip sakant.

– Na, kaip norite, – pasakė majoras. «Nagi, aš jums parodysiu mūsų būstinę, jei, žinoma, galite tai pavadinti». Tuo pačiu metu patys kur nors atsisėskite.

* * *

Slaptieji ginklai, kuriuos paminėjo Martynokas, buvo Janas Kicakas ir Pavlina. Janas – todėl, kad jis buvo lenkas, o Pavlina, nes ji buvo moteris. Skaičiavimas čia buvo paprastas. Žinoma, dėl šios priežasties vietiniai gyventojai mieliau kalbėsis su Janu ir Pavlina nei su jiems nežinomais sovietų kariais. Kas žino, kas tų kareivių galvose? O štai lenkas ir moteris. Kokių netikėtumų ir rūpesčių iš jų galima tikėtis?

Mes taip nusprendėme. Mažarinas, Martynokas ir Černychas kol kas tyrinės kaimą – staiga jie užpuls taką, vedantį į koncentracijos stovyklą, o Janas ir Pavlina tuo tarpu bandys užmegzti gyvą pokalbį su žmonėmis.

Nusprendėme ir nuėjome skirtingais keliais – kiekvienas atliko savo užduotį.

Mažarinas, Černychas ir Martynokas lėtai judėjo kaimo gatvėmis. Iš šalies atrodė, kad jie tik vaikšto, bet realiai,

žinoma, ne vaikšto, o studijavo situaciją. Ar kaime daug niokojimo, ar jame yra pastatų, kuriuos būtų galima supainioti su koncentracijos stovykla ar, tarkime, gydymo įstaigomis, nes buvo žinoma, kad naciai vaikams atlikdavo visokias medicinines procedūras ir už tai? žinoma, reikėjo kažkokių specialių pastatų. Be to, smerševikai domėjosi, kaip elgiasi pakeliui sutikti žmonės. Žodžiu, smerševičius domino viskas, ką jie galėjo pamatyti, išgirsti ar net pajusti per žvalgybinę kampaniją, iki pačių nereikšmingiausių smulkmenų. Kadangi kasdieniu požiūriu tai gali būti smulkmenos, bet iš tikrųjų smerševičiams neturėtų būti smulkmenų, nes tai buvo tik smulkmenos, galinčios padaryti dideles išvadas, o po jų – norimų rezultatų.

Pamažu ėmė ryškėti bendras ir aiškus vaizdas. Negalima sakyti, kad vietos gyventojai taip bijojo sovietų karių. Taip, gatvėse jų nebuvo tiek daug, o dauguma, matydami smerševičius, bandė įsukti į kokią nors alėją ar bent pereiti į kitą gatvės pusę, bet tuo pačiu vietos gyventojai neįjautė didelės baimės. Priešingai, daugelis gyventojų smalsiai žiūrėjo į smerševičius, o kai kurie net bandė juos pasveikinti.

«Na, štai», – pareiškė Martynokas. – Ir majoras pasakė, kad žmonės čia yra laukiniai ir įbauginti. Normalūs žmonės! O kad gyventojai mūsų bijo, kaip tik ir turi būti. Savisaugos instinktas. Kas žino, kas mes tokie. Bet kai žmonės pripranta...

Kalbant apie kaimo pastatus, apskritai viskas buvo aišku. Kad ir kaip iš arti smerševikai į juos žiūrėjo ir net į kai kuriuos pastatus patekdavo, niekur nesimatė, kad šiuose pastatuose kada

nors būtu buvusios ligoninės, ambulatorijos, laboratorijos ir kitos gydymo įstaigos.

– Velnias žino! – suglumęs gūžtelėjo pečiais Martynokas. – Jokios jums poliklinikos! Net užuominos apie jų egzistavimą! Kažkaip tai pradeda mane nuvilti.

– Na, ko tu norėjai? – pasakė Mazharinas. – Nieko panašaus čia neturėtų būti. Sakiau tau – stovykla slapta. Tai reiškia, kad visa kita jame taip pat yra išlaptinta. Ne, čia neturėtumėte ieškoti poliklinikų. Man atrodo, kad jie yra stovyklos teritorijoje.

Martynokas nieko neatsakė, tik gūžtelėjo pečiais.

* * *

Kalbant apie Janą ir Pavliną, jų žvalgybos kampanija pasirodė sėkmingesnė. Ne, iš pradžių jiems taip pat nepasisėkė: žmonės, su kuriais bandė kalbėtis, jų išsigando, o jei neišsisukdavo, tiesiog eidavo nuleidę galvas.

«Mūsų kostiumai juos gąsdina», – spėjo Yang. – Jie galvoja, kad ir mes esame kariai. Nors tu, – šypsodamasis pažvelgė į Pavliną, – neatrodai kaip kareivis. Ir tikriausiai aš taip pat.

Tačiau netrukus jiems pasisekė. Netoli vieno iš namų Janas ir Pavlina pastebėjo grupę žmonių, kurie tarpusavyje apie kažką kalbėjo, o gal net ginčijasi.

– Eikime pas juos, – pasiūlė Pavlina.

Žinoma, žmonės pastebėjo prie jų besiartinančius Janą ir Pavliną, bet neišsiskirstė. Galbūt dėl Pavlinos. Koks pavojus gali kilti iš merginos? O tai, kad tiek pati mergina, tiek jos bendražygis buvo apsirengę kariniais rūbais, tai ir buvo karas.

Čia kiekvienas rengiasi taip, kaip gali.

– Vitam, ponas! – lenkiškai pasisveikino Janas.

«Genas yra malonus», – atsargiai atsakė keli žmonės.

«Mums reikia jūsų pagalbos», – vėl pasakė Janas lenkiškai. –

Labai prašome, padėk.

– Ponas lenkas? – kažkas paklausė.

– Taip, – atsakė Ianas.

– O ponias?

«Ji rusė», – pasakė Ianas. – Bet mes kartu. Matote, mes ieškome stovyklos.

– Kokią stovyklą? – paklausė kažkieno balsas.

«Koncentracijos stovykla», – paaiškino Yang. «Čia kažkur turi būti koncentracijos stovykla». Vaikų koncentracijos stovykla.

Išgirdę žodį «koncentracijos stovykla», žmonės elgėsi gana keistai, tiksliau, nuspėjamai. Niekas Ianui neatsakė ir niekas nebandė žiūrėti jam į akis. Tačiau žmonės žiūrėjo vienas į kitą, iš ko ir Janas, ir Pavlina vienu metu padarė išvadą: žmonės bijo kalbėti apie koncentracijos stovyklą. Juk nežinoma, kodėl šie ateiviai apie ją klausia ir kas jie tokie. Šis jaunuolis sako esąs lenkas. O gal jis ne lenkas, o tik taip sako? Taip, bent jau jis lenkas, tai kas? Lenkai irgi skirtingi. Tą patį galima pasakyti ir apie jauną damą. Kas ji iš tikrųjų? Kodėl jis klausia apie koncentracijos stovyklą?

«Mes nežinome, pone», – pagaliau atsakė pagyvenęs vyras. – Ir mes nesuprantame, ko tu klausiš...

«Stovykloje yra vaikų», – kantriai pasakė Jangas. – Daug vaikų. Berniukai ir mergaitės. Mes norime surasti tuos vaikus. Gal jie dar gyvi. Mes norime jiems padėti. Išsaugokite juos.

– Kartu? – paklausė tas pats pagyvenęs vyras.

– Ne, – atsakė Ianas. – Žinoma ne. Mūsų yra daug. Sovietų vadovybė mums davė nurodymus surasti ir išgelbėti vaikus.

– Ar Panas tarnauja sovietinėje armijoje? – paklausė moteris.

«Aš noriu išgelbėti vaikus», – atsakė Yang. – Padėk mums.

Pasakyk man, kur yra stovykla.

Po tokių Iano žodžių žmonės vėl apsižvalgė. Tačiau šį kartą niekas nieko nesakė.

«Mes nežinome, apie ką ponas kalba», – visiems atsakė pagyvenęs vyras. – Apie stovyklą nieko nežinome.

– Gerai, – mostelėjo ranka Jangas. – Nežinai... Tegul šie žodžiai lieka ant tavo sąžinės. O vaikų, kuriuos galėjome išgelbėti, mirtis tebūna ant jūsų sąžinės. Tiesiogiai. Dabar tau nėra ko bijoti. Išskyrus tavo sąžinę.

Ianas ir Pavlina tylėdami ėjo gatve.

«Jie nieko nesakė apie stovyklą», – paaiškino Yang. – Išsigandęs.

«Aš tai supratau», – liūdnai atsakė Pavlina.

«Ir jie mūsų nebijo, bet... jie bijo visko!» – Ijanas mostelėjo ranka. – Nes prieš dvi dienas čia dar buvo fašistų. Fašistų nebėra, bet baimė išlieka.

– Taip, – sutiko Pavlina. – Kai žmonės bijo, jie bijo visų beatodairiškai.

– Teisingai, – atsiduso Jangas. – Ką darysime toliau?

«Kalbėkitės su kitais žmonėmis», – atsakė Pavlina. – Kas dar? Negali būti, kad visi bijo. Sąžinė stipresnė už baimę.

«Teisingai», – pakartojo Yang.

Jie dar šiek tiek vaikščiojo, tada atsisėdo ant suoliuko po senu besidriekinčiu medžiu. Diena buvo šilta, net kvepėjo pavasariu. Iš kažkur toli vėjas atnešė kvapus, kurie egzistuoja tik pavasarij ar atšilus.

«Sėdėsime ir lauksime, – pasakė Pavlina, – kol kas nors praeis pro mus. Ir tada mes jo paklausime...»

Tačiau jų ilgai laukti nereikėjo. Staiga prie jų priėjo pagyvenęs vyras. Jį atpažino ir Ianas, ir Pavlina – tai buvo tas pats žmogus, kuris neseniai vykusiam pokalbyje uždavė daug klausimų, bet nenorėjo nieko pasakyti apie stovyklą. Ir dabar tas pats vyras stovėjo priešais Pavliną ir Ianą ir judėjo iš kojos ant kojos.

– Ko nori ponas? – lenkiškai paklausė Janas.

«Jūsų veidai visiškai skirtingi», – sakė vyras. – Ir akys. Ir šeimininkas, ir jo ponias. Visai ne fašistų veidai. Tai reiškia, kad jūs nesate fašistai.

«Aš jau sakiau, kas mes esame», – atsakė Yang.

«Pone, nepyk», – pasakė pagyvenęs vyras. «Ir jauna ponias taip pat neturėtų pykti». Turiu omenyje mūsų neseniai pokalbį. Supranti – žmonės išsigandę. Koks žmogus sakys tiesą, jei bijo?

– Ko tau reikia? – vėl paklausė Yang.

– Noriu papasakoti apie stovyklą, – pasakė vyras.

Išoriškai Yang į tokius žodžius nereagavo. Jis tik pažiūrėjo į

Pavliną, o Pavlina jam linktelėjo: taip, sako, aš supratau, apie ką buvo pokalbis, šis žmogus nori mums papasakoti apie stovyklą.

«Kalbėk», – pasakė Yang. – Ponia ir aš atidžiai tavęs klausome.

– Ne čia, – pasakė vyras. «Šis suoliukas gali turėti ausis». Ir šis medis. Eik su manimi. Ir nereikia nieko bijoti. Eisime pas mano uošvę. Ji gyvena netoliese ir yra visiškai kurčia. Ji negirdės mūsų pokalbio.

– Ar pokalbis bus toks svarbus? – paklausė Ianas.

– Taip, – atsakė vyras. – Jis bus rimtas. Noriu tau daug papasakoti.

Ijanas akimirką dvejojo. Jis bijojo ne dėl savęs, o dėl Pavlinos. Teoriškai kalbant, niekada nežinai, kur šis žmogus galėjo juos pakviesti. Bet kas gali atsitikti. Nežinoma, ar pagyvenęs vyras jautė, kad Yangas dvejojo, bet Pavlina tai padarė. Ji lengvai ir nepastebimai palietė Iano ranką: jie sakė, viskas bus gerai ir nėra dėl ko jaudintis, o ji pati nieko nebijo.

– Eime, – pakilo nuo suolo Ianas.

Tikrai nebuvo toli. Namas buvo kaip namas, kaip ir dauguma kaimo namų. Kartu su pagyvenusiu vyru Janas ir Pavlina įėjo į namą. Jų pasitikti išėjo žilaplaukė, susigūžusi senolė. Pagyvenęs vyras jai davė ženklus ir ji nuėjo į kambarį.

– Prašau, – pasakė pagyvenęs vyras. – Čia pat, šiame kambaryje. Prašau, atsisėskite», – vyras parodė į suolą prie sienos. – Klausėte apie stovyklą...

– Taip, – atsakė Ianas.

«Yra tokia stovykla», – tylėdamas pasakė vyras. – Taip, po velnių... Tiesa, ne pačioje Belaya Glinkoje, o miške.

– Toli? – paklausė Ianas.

– Ne, – atsakė vyras. – Pusvalandį, jei eisi.

– Ar žinote tikslią vietą, kur jis yra? – paklausė Pavlina.

– Ką sako ponias? – vyras pažvelgė į Ianą.

Janas išvertė Pavlinos klausimą į lenkų kalbą.

– O taip! – linktelėjo vyras. – Aš žinau. Daugelis žmonių žino. Bet jie nenori kalbėti. Išsigandęs. Ir aš nenoriu bijoti. Pavargau bijoti. Štai, – vyras palietė jam krūtinę, – mano širdis sako, kad man nebereikia bijoti.

– Ar parodysi mums kelią? – paklausė Ianas.

«Aš tau geriau paaiškinsiu», – atsakė vyras ir paskubomis pridūrė: «Ne, ne, aš nebijau! Tačiau yra aplinkybių, dėl kurių geriau niekam nežinoti, kad esame kartu.

– O kokios tai aplinkybės? – paklausė Ianas.

– Matote, – pasakė vyras, – daugelis Belajos Glinkos dirbo toje stovykloje. Taip. Prižiūrėtojai, virėjai, gal dar kas... O paskui vokiečiai išvažiavo. Jie išvyko labai greitai, per vieną naktį. Bet vokiečiai tų lenkų, kurie dirbo lageryje, su savimi nepasiėmė. Kam? Na, bent jau manęs nenužudė... Ir dabar jie yra Belajoje Glinkoje. Buvę sargybiniai, virėjai... Ne visi – daugelis pabėgo iš kaimo, kai tik išėjo vokiečiai ir turėjo atvykti tavo kariuomenė. Tačiau yra ir tokių, kurie liko. Aš juos žinau. Čia visi pažįsta visus. Ir todėl nenoriu, kad jie – tie, kurie liko – žinotų, jog aš tau padedu. Tai žiaurūs žmonės, be to, dar bijo,

kad teks atsakyti už tai, kad tarnavo lageryje. Ir jie gali mane nužudyti. Ir mano sena uošvė. Ir visi kiti, kurie nori tau padėti.

– Ar dėl to žmonės nenorėjo su mumis kalbėtis? – susimąščiusi paklausė Pavlina.

– Taip, – linktelėjo vyras. – Baimė juos nutyli.

– Ar galite įvardyti šių žmonių vardus? – paklausė Ianas.

«Galiu», – šiek tiek padvejojęs atsakė vyras ir pridūrė: «Jie jums daug pasakys apie stovyklą». O, čia labai baisi vieta! Nežinau, ką naciai padarė su tais vaikais, bet labai baisu.

– O kaip vaikai? – paklausė Pavlina. – Kur jie yra dabar? Stovykloje?

– Nežinau, – papurtė galvą vyras. – Gal lageryje, gal ne. Praėjo tiek mažai laiko – kaip aš galiu žinoti? Į stovyklą nevažiavau. Ir niekas ten nėjo. Visi bijo. Bet nemanau, kad dabar ten kas nors yra.

– Kodėl taip manai? – paklausė Pavlina.

«Nes tai labai baisi vieta», – atsakė vyras. – Slapta vieta. O vaikai yra liudininkai. Kas paliks liudininkus, jei tai, ką jie padarė vaikams, yra paslaptis? Jie buvo arba nuvežti į kitą vietą, arba...

– Pasakyk man, kur ta stovykla! – skubiai pasakė Pavlina. – Kaip ten patekti?

«Tai labai paprasta», – atsakė vyras. – Kelias veda ten. Aš jums parodysiu tą kelią, ir juo pateksite į stovyklą.

«Gerai», – pasakė Yang. – Dabar padiktuokite mums lageryje tarnavusių asmenų pavardes. Ir jų adresai.

11 skyrius

Smerševitai labai atidžiai klausėsi Jano ir Pavlinos istorijos. Jaunuolių gauta informacija buvo labai vertinga. Jos dėka buvo galima surinkti daug informacijos tiek apie pačią stovyklą, tiek apie jos darbuotojus. Bet visa tai ateina vėliau. O dabar smerševičiams teko kita užduotis: jie turėjo bandyti išgelbėti kalinius vaikus. Ar bent jau pasiimti jų pėdsakus. Jei, žinoma, nepilnamečiai kaliniai būtų gyvi.

«Sąžiningai, negaliu patikėti, kad berniukai gyvi», – atsiduso Martynokas. «Tai vienas iš dviejų dalykų: arba jie buvo nušauti naktį, arba buvo išvežti kur nors kaip vertinga medžiaga medicininiam eksperimentams.

Išgirdęs šiuos žodžius Semjonas liūdnai susiraukė. Iš visko buvo aišku, kad dabar jis tikrai norėjo prakeikti, be to, tokiais žodžiais ir frazėmis, kurių, ko gero, niekas niekada nebuvo girdėjęs, ir tik Pavlinos buvimas sulaukė jį nuo tokio emocinio impulso. Todėl Semjonas tik mostelėjo ranka, atsisėdo ir susiraukė plunksnas.

– O gal jiems pavyko pabėgti? – pasiūlė Pavlina. – Bent kažkas – berniukai, mergaitės. Vokiečiai, sako, paskubomis traukėsi. Tai reiškia, kad kažkas galėjo būti nepastebėta.

– Na, kur jie, tie berniukai ir mergaitės, kurie pabėgo? – nepatikliai paklausė Černychas.

– Nežinau, – sutrikusi pasakė Pavlina. – Gal jie kur nors

slepiasi? Pavyzdžiui, miške.

– Ar tai žiemą? – paprieštaravo Černychas. – Alkanas ir šaltas? Na, tai mažai tikėtina.

– O gal, – nenorėjo pasiduoti Pavlina, – jie slepiasi kaime? Buvo rasti malonūs žmonės ir jie priglaudė... Na, bent keli žmonės.

Niekas apie tai nieko nesakė – nei smerševitai, nei Janas. Ir ką ten buvo pasakyti?

– Gerai, – Maharinas pasitrynė kaktą. «Kad ir kaip būtų, mums reikia patekti į stovyklą ir pamatyti šią vietą savo akimis. Manau, tada daug kas paaiškės. Kirilai, surask majorą Žitniką. Jis čia kažkur. turėčiau su juo pasikalbėti.

Černychas ir majoras Žitnikas atvyko greitai – tiesiogine prasme per penkiolika minučių. Niūriame majoro veide buvo matyti nerimas ir sutrikimas.

– Kažkas nutiko? – majoras paklausė Mazharino ir parodė į Kirilą. – Jis taip skubėjo...

«Tai atsitiko», – atsakė Mazharinas. – Mes žinome, kur yra stovykla. Bent jau kelias, kuris į ją veda. Reikia nedelsiant ten apsilankyti. O mums – visai nieko. Mums reikia pagalbos.

– Taigi stovykla tikriausiai tuščia, – gūžtelėjo pečiais majoras.

– O jei ne? – pažvelgė į majorą Mazhariną. – Jei, tarkime, vokiečiai ten paliktų pasalą? Arba, tarkime, prieš išvykdami išminavo stovyklą? Bet mes vis tiek nesame sapieriai. Mes esame Smersh. Taip sakant, kitokio profilio specialistai.

– Žinoma, – linktelėjo majoras. – Kiek žmonių jums reikia

padėti?

«Manau, kad užtenka vieno būrio», – sakė Mazharinas. – Bet turi būti sapierių!

– Kada turėtum būti stovykloje? – paklausė majoras.

«Kuo anksčiau, tuo geriau», – atsakė Mazharinas. «Gal kai kurie vaikai vis dar yra ten». Na, apskritai, turime išnagrinėti sritį. Taigi jūs suprantate.

– Suprantu, – pasakė majoras. – Aš tuoj.

Ir išties, labai greitai majoras grįžo ir ne vienas, o su visu būriu karių. Buvo aišku, kad kareiviai budi, jų veidai karšti, jie sunkiai kvėpuoja.

– Ar tu bėgioji, ar kaip? – šyptelėjo Martynokas. – Gera, kai bėgame... Bah, ir net mašinos! Du ištisi gabalai!

– Štai, – pasakė majoras, – jūs turite padėjėjų. Komendanto būrys ir du sunkvežimiai. Kad būtų greičiau. Aš vadovausiu būriui. Jei neprieštaraujate, žinoma.

«Aš neprieštarauju», – pasakė Macharinas ir apsidairė į karštus kovotojus. – Ar tarp jūsų yra sapierių?

«Teisingai», – atsakė keli žmonės.

– Ar skubėdamas pamiršote šovinius? – paklausė Macharinas.
«Kitaip staiga turėsite šaudyti».

– Nepamiršk! – atsakė kareiviai, o kai kurie net nusijuokė.

– Na, gerai, – pasakė Macharinas. – Major, komanda.

– Automobiliu! – užkimusi sušuko majoras.

Kareiviai pradėjo lipti į savo automobilius.

– Sėskime visi į antrą mašiną! – įsakė Macharinas

smerševičiams. – Janas ir Pavlina taip pat.

Martynokas subtiliai bandė padėti Pavlinai įlipti į nugarą, bet mergina pažvelgė į jį piktai, o Semjonas paslėpė rankas už nugaros.

– Kodėl įsėdome į antrą, o ne į pirmą mašiną? – sunkvežimiams pajudėjus, paklausė Ianas Martynkos.

«Kadangi tu viską geriau matai iš nugaros», – atsakė Semjonas. – Mūsų pagrindinis darbas – stebėti, pastebėti, lyginti, daryti išvadas. Ką galite pamatyti, kai esate priekyje ant veržlaus žirgo? Tik prieš šūvių šviesos. Žodžiu – SMERSH taktika. Nors, žinoma, pasitaiko ir taip, kad šaudo iš visų pusių – ir iš priekio, ir iš galo.

– Suprantu, – pasakė Yang.

Skaičiavimu, nuo kaimo iki stovyklos buvo maždaug penki kilometrai. Nesulaukę galutinio kilometro tikslo sustojome ir nulipome.

– Toliau pėsčiomis, – pasakė Mazharinas. – Ir ne minioje, o kaip tikėtasi. Su visomis kovinėmis atsargumo priemonėmis.

– Suprantu, – pasakė majoras Žitnikas.

Kovotojai pasiruošę paėmė ginklus ir išsitiesė grandine. Kai kuriems teko eiti keliu, bet dauguma ėjo per mišką, kuriame šen bei ten pasirodė sniego lopai. Majoras jau pakėlė ranką duoti komandą, bet Macharinas jį sustabdė.

«Palaukite, kol duosite įsakymus», – sakė jis. – Pirmiausia turime išsiųsti žvalgybą. Niekada negali žinoti... Išsirink tris kovotojus. Ketvirtasis bus vienas iš mūsų... Kirilas, – akimis

rado Černychą Maharinas, – tu supratai užduotį. Tu esi vyriausias.

«Supratau», – atsakė Černychas ir mostelėjo ranka trims žvalgams. – Eime, vaikinai. Taip, ne pakeliui, o per mišką. Kad niekas mūsų nematytų ir negirdėtų...

«Na, štai», – pasakė Mazharinas. – Kol kas palauksime.

– Būk šalia manęs, – tyliu balsu tarė Martynokas, žiūrėdamas į Pavliną. – Neik toli...

– Bet... – bandė paprieštarauti mergina.

– Būk šalia, ir viskas, – švelniai pasakė Semjonas. – Be jokių «bet».

– O jei tu bėgsi pulti, ar man irgi bėgti su tavimi? – nusišypsojo Pavlina. – Arba kaip?

«Prieš papuolant į puolimą, aš tau pasakysiu, ką daryti», – atsakė Semjonas.

– Pavyzdžiui? – paklausė Pavlina.

«Pavyzdžiui, įkritus nosimi į purvą», – atsakė Martynokas. – Ir guli ten nejudėdamas. Ianas, beje, tai galioja ir tau.

Į tai Janas pratrūko kokia nors ilga ir temperamentinga fraze lenkų kalba. Semjonas įdėmiai klausėsi Iano ir, nors nieko nesuprato, Ianui nutilus žaviai nusišypsojo.

* * *

Skautai grįžo gana greitai. Ir ne visa jėga, o tik jiedu – Černychas ir vienas iš karių.

«Štai ta stovykla», – parodė į toli Černychas. – Net ir su užrašu prie įėjimo. «Baltoji ramunė» Parašyta vokiečių kalba. Stovykla

visai netoli, tik pusantro kilometro nuo čia. Bet tylu, tuščia. Aplinkui siaubinga netvarka. Iš pažiūros vokiečiai paskubomis ją apleido.

– Kur kiti du? – paklausė Macharinas.

«Palikau juos netoli stovyklos», – atsakė Černychas. – Stebėjimui. Dėl viso pikto. O jei ką nors nepastebėjome? Jei kas nors atsitiks, jie duos ženklą.

– Suprantu, – pasakė Macharinas ir pažvelgė į majorą. – Vis dėlto netrukdyk tvarkos. Mes einame su visomis atsargumo priemonėmis.

Majoras davė komandą ir grandinė pajudėjo. Patys smerševitai ir kartu su jais Pavlina ir Janasėjo keliu, bet ne pačiame viduryje, o nuo krašto, arčiau tankmės, į kurią galėjo pasinerti, jei iš stovyklos pusės būtų šaudomi šūviai.

Bet niekas neatleido. Karių grandinė priėjo prie stovyklos, aplink ją sudarė puslankį ir atsigulė.

– Na? – Semjonas šypsodamasis pažvelgė į Pavliną. – Vykdykite komandą, kareivi.

– Kuri komanda? – nesuprato mergina.

– Nuleisk nosį, kaip sakyta, – atsakė Semjonas. – Jau laikas. Čia, arčiau kelio... Ianas, beje, rūpi ir tau. Ir stebėk mus.

– Ir tu? – paklausė Pavlina, net negalvodama apie eiti miegoti.

«Ir aš trumpai nubėgsiu į stovyklą», – atsakė Martynokas. – Pažiūrėsiu, kas ten, kas ten, kaip seksis...

– Tada aš su tavimi! – iššaukiančiai atsakė Pavlina.

– Kaip tai įmanoma? – Semjoną net nustebino merginos

žodžiai.

«Kaip ir tu – trumpais bėgimais», – pasakė Pavlina. – Kur tu eini, einu ir aš. Jis pats pasakė, kad aš visą laiką turėčiau būti šalia tavęs!

«Bet aš to negalvoju šia prasme...» Semjonas buvo visiškai sutrikęs.

– Aš noriu būti su tavimi! – atkakliai tarė mergina. – Štai ir visa esmė!

– Ką tu ten turi? – Maharinas atsigrėžė į juos.

– Vadinasi, nieko, – Semjonas pabandė padaryti nerūpestingą balsą. – Išsiaiškiname galimų karinių operacijų taktiką ir strategiją.

Macharinas nusijuokė, bet nieko nesakė ir lėtai nuėjo keliu, vedančiu į stovyklą.

– Eime ar panašiai, – atsiduso Semjonas, žiūrėdamas į Pavliną. – Aš tave apsaugosiu! Ian, sek paskui mus. Taip, išsiimkite pistoletą iš kišenės – jei prireiks.

Pėsčiomis iki stovyklos nebuvo toli, todėl kelyje praleistas laikas buvo trumpas. Bet kažkodėl Semjonas nenorėjo, kad baigtųsi ir kelias, ir laikas. Priešingai, jis norėjo eiti ir eiti šiuo keliu, o Pavlina vaikščioti šalia jo, ir jis ją saugojo, pasiruošęs bet kurią akimirką ją uždengti savimi. O ką Pavlina jautė, nežinoma. Ji tiesiog ėjo šalia Semjono, ir jis kiekvieną akimirką jautė jos kvėpavimą.

Priekyje ėjęs Macharinas staiga sustojo ir pakėlė ranką. Tačiau jis galėjo to nepadaryti – stovyklą matė ir visi kiti.

Ir pirmiausia – stovyklos vartai. Jie neturėjo durų, sunkios metalinės durys gulėjo ant kelio. Virš vartų kabėjo nuožulni lenta su užrašu vokiečių kalba.

– Baltoji ramunė, – tyliai pasakė Pavlina.

Už vartų pilkoje žiemos prieblandoje matėsi kažkokie pastatai ir stulpai su laidais. Kai kurie laidai nutrūko, šen bei ten ant stulpų ir ant pastatų stogų nejudėdamos sėdėjo varnos.

– Varnos, – tarė Ianas. – Jie sėdi ir neišskrenda. Vadinasi, stovykloje nėra nieko, antraip varnos išsigastų ir išskristų.

«Ir gerai, kad nėra nė vieno», – sumurmėjo Martynokas. – Nors, gal kas nors yra. Jis tiesiog pasislėpė taip, kad net varnos jo nepastebėjo.

Iš aplinkinių krūmų pasirodė du žvalgai.

«Čia nėra nieko», – pasakė vienas iš jų. «Net varnos nerėkia ir neskraido».

«Mes matėme tas varnas», – sumurmėjo Martynokas.

Kareiviai pradėjo artėti prie stovyklos vartų, o kartu su jais ir majoras Žitnikas.

– Taigi, kas toliau? – paklausė majoras.

«Tuomet apžiūrėsime stovyklą», – pasakė Maharinas. – Atsargiai, neskubėdamas.

– O ko mes ieškosime? – paklausė majoras.

«Žmonės», – atsakė Mazharinas. – Visų pirma, vaikai. Gal kas pasislėpė rūsiuose ar griuvėsiuose...

«Ten galėjo pasislėpti ne tik vaikai», – sakė Martynokas. – Ir kažkokios priešų pajėgos.

«Ir tai taip pat įmanoma», – sutiko Mazharinas. – Taigi būsime budrūs. Na, apskritai, mes stengiamės pastebėti viską, ką galime. Tai vadinama pirminės informacijos rinkimu. Tai pravers. Tai gi taip. Sapininkai eina pirmi. Jei viskas gerai, sekame.

Saperių buvo nedaug – tik šeši žmonės. Ir stovykla atrodė didelė. Šešiams iš mūsų buvo neįsivaizduojama ištirti tokią didelę teritoriją. Tačiau atsitiktinai užklysti į stovyklą buvo neįmanoma. Kas žino?

«Mažai tikėtina, kad jie čia pastatė kasyklas», – pasiūlė Černychas. «Jie paskubomis pabėgo». Kasybai čia nėra laiko.

Panašu, kad Kirilo prielaidos pasiteisino. Kad ir kaip bandė sapieriai, jie nerado nei vienos minos.

«Eime», – pasakė Maharinas. – Pažiūrėsime... Major, įstatykite etatus. Dėl viso pikto...

* * *

Paieškoms laiko buvo nedaug – diena praėjo pirmąją pusę. Žiemos vakaras artėjo, bet kiek galima rasti vakare? Tačiau nebuvo laiko prarasti, nes vis dar buvo vilties, kad stovykloje gali būti žmonių. Nesvarbu, kas yra mūsų ar svetimų. Žinoma, būtų geriau, jei jie būtų mūsų pačių, būtent vaikai.

– Neklaidžiok po stovyklą! – davė komandą Macharinas. – Kiekvienas turėtų pamatyti savo kaimyną! Neikite į rūsius ir kitus pastatus vieni!

Semjonas ir Pavlina kartu apžiūrėjo stovyklą. Nieko kito su jais nebuvo – Yana paėmė Černychą po savo sparnu. Netoliese

sėdėjo pailga, kareivinių tipo akmeninė konstrukcija. Ant siaurų jo langų matėsi metalinės grotos. Ant langų stiklo beveik nebuvo, tik prie sienų gulėjo stiklo šukės.

«Langai buvo išdaužyti», – sakė Pavlina. – Kas ir kodėl? Šalta be langų. Koks čia pastatas?

«Bet dabar pamatysime», – pasakė Semjonas. – Suraskime įėjimą į jį, užeikime ir pažiūrėkime...

Įėjimas buvo iš galo. Durys kabėjo ant vyrių, bet buvo atidarytos. Iš tamsios pastato gelmės pūtė šaltas vėjas.

«Aš prikyje, tu už manęs», – pasakė Semjonas. – Ir nesiginčyk! Koks tavo įprotis ginčytis?

«Aš nesiginčiju», – atsakė Pavlina. – Aš tyliu.

«Tai jūs tylite žodžiais, bet ginčijatės sieloje», – sakė Semjonas. – Jaučiu... Nesiginčyk ir savyje. Dabar ne laikas ginčytis.

Jie įėjo į kambarį. Iš kažkur iš pusiau tamsos su nerimą keliančiomis šūksniais išskrido kelios varnos.

«Ir čia yra varnų», – sakė Pavlina.

«Gerai, kad yra varnų», – atsakė Semjonas. – Varna yra geriausias skautų draugas. O dabar jūs ir aš esame skautai. Žiūrėk, varnos mums pasakė, kad viduje nieko nėra.

Netrukus Semjono ir Pavlinos akys priprato prie pusiau tamsos ir jie pradėjo išvelgti, kas yra kareivinių viduje. Ir iš abiejų pusių buvo trijų aukštų mediniai gultai. Ant kai kurių gultų gulėjo skudurai, bet dauguma gultų buvo pliki.

«Jie čia gyveno», – sakė Pavlina. – Vaikai...

Semjonas neatsakė. Jiedu ėjo iš vieno kareivinės galo į kitą. Barakas buvo tuščias – nei ošimo, nei kito garso.

Išėjusi iš kareivinių Pavlina už kažko užkliuvo. Ji pažvelgė žemyn – tai buvo kažkoks mažas daiktas, neaiškiai primenantis skudurinę lėlę. Pavlina pasiėmė šį daiktą – tikrai, tai buvo lėlė. Naminis, iš skudurų, be to, buvo aišku, kad jis pagamintas vaikų rankomis. Pavlinos lūpos drebję.

«Čia, – pasakė ji, – lėlė... Vaikiškas žaislas. Jie žaidė su juo... Čia, šiame šaltame barake...»

Pavlina palaidojo veidą Semjono krūtinėje. Ji verkė. Semjonas nuėmė Pavlinos skrybėlę ir ėmė glostyti mergaitės galvą. Jis nieko nesakė, tik pažvelgė į kosmosą ir pirštais perbraukė Pavlinai per plaukus.

Jie taip stovėjo turbūt penkias minutes, o gal ir daugiau. Pamažu Pavlina nurimo, pažvelgė Semjonui į veidą ir nedrąsiai nusišypsojo.

– Čia... – pasakė ji, bet Semjonas neleido jai baigti.

– Eime, – pasakė jis. – Reikia žiūrėti toliau.

Mergina tyliai linktelėjo, užsidėjo skrybėlę, į kišenę įsidėjo skudurinę lėlę ir jie išėjo iš kareivinių.

Kitas kambarys, į kurį jie įėjo, atrodė labai panašus į polikliniką. Tiesa, joje nebuvo jokios įrangos, matėsi tik pėdsakai, kur ji buvo anksčiau, o visur gulėjo kažkokie skeveldros ir nuolaužos, tarp kurių į visas puses kyšojo laidai. Greičiausiai šiame kambaryje ne taip seniai buvo kažkas, kas susiję su medicina.

«Atrodo, kad jie išplėšė jį tiesiai iš šaknų», – sakė Semjonas. – Paskubomis. Taigi mums nieko neliks. Kaip manai, kas čia atsitiko?

– Kažkokia medicininė įranga, – pasiūlė Pavlina. – Stalai, sofos, dar kažkas... Jiems tai turi būti kažkas slapto ir svarbaus... fašistams. Priešingu atveju, kokia prasmė buvo viską išrauti? Išėitų...

– Taip, tikriausiai, – sutiko Semjonas. – O jei atsižvelgsime į tai, ką pasakojo Krokuvoje sugauti šnipai, tai aišku, kokia tai buvo įranga. Manau, kad taip, dėl eksperimentų. Norėdami gauti vaistų nuo senatvės.

– Eime iš čia! – mergina nevalingai suvirpėjo, o Semjonas, žinoma, tai pajuto.

– Eime, – sutiko jis. «Čia irgi nėra nieko». Ieškosime toliau. Jie išėjo iš kambario. Pro šalį praėjo trys kareiviai.

– Klausyk, broli! – sušuko jiems Semjonas. – Ar radote ką nors įdomaus?

«Nieko», – atsakė vienas iš kovotojų. – Visur tuščia. Nei savo, nei svetimų. Drauge leitenante, ar tiesa, kad čia naciai iš vaikų gamino visokius gėrimus?

– Atrodo, kad tai tiesa, – sumurmėjo Martynokas. – Potions... Išgerk šį gėrimą ir gyvensi šimtą penkiasdešimt metų.

«Ne, aš nenoriu», – sakė kovotojas. «Geriau, jei aš padarysiu ką nors panašaus...» Jis, kaip ir Martinokas, susiraukė ir ištarė kelis stiprius žodžius. – Atleiskite, jaunoji ponija, už tokius žodžius, – jis žvilgtelėjo į Pavliną. – Žinoma, nėra gerai prisiekti

jūsų akivaizdoje, bet iš širdies. Iš vaikų gaminami gėrimai...
Žodžiu – fašistai.

Jau pradėjo temti, kai Semjonas ir Pavlina atsidūrė mažame kambaryje. Iš esmės tai buvo rūsys. Betoniniai laipteliai vedė žemyn, o toliau nieko nesimatė dėl tamsos.

«Turėtume patikrinti, kas ten yra», – sakė Semjonas. – Gal ką nors vertingo...

«Neik vienas», – pasakė Pavlina. – Geriau su manimi...

Semjonas atidžiai pažvelgė į Pavliną ir ketino jai ką nors atsakyti, bet tada pastebėjo du kareivius.

– Kareiviai, eikite čia! – jis paskambino. – Matai rūšį. Įdomi vieta... Reiktų apžiūrėti.

«Mes tai padarysime», – atsakė vienas iš kareivių.

– O ne, – paprieštaravo Martinokas. – Padarykime kitaip. Taigi, aš ir tu lipsime į rūšį“, – parodė į vieną iš kovotojų. „Ir tu, – pasakė jis antrajam kareiviui, – pridengsi mus. Ir tu taip pat, – jis žvilgtelėjo į Pavliną. – Su savimi turiu ir žibintuvėlį. Štai viskas, padarykime tai! – paliepė jis, pamatęs, kad mergina bando prieštarauti.

Pasiruošę ginklus, Martynokas ir vienas iš kovotojų ėmė leistis laiptais. Kur baigėsi laiptai, buvo mažos medinės durys. Martynokas švelniai ją pastūmė, ir durys atsidarė.

– Tyliai! – tyliu balsu tarė Martynokas. – Paklausykime!

«Atrodo, kad kažkas ten juda», – pasiklausęs pasakė kareivis. – Atrodo, kad jis kvėpuoja.

Martinokas taip pat klausėsi, bet nieko negirdėjo ir gūžtelėjo

pečiais.

– Teisingai, jis kvėpuoja! – tvirtino kareivis. – Mano klausa puiki. Savo kompanijoje visada buvau klausytojas.

– Pagal ką? – abejingai paklausė Martynokas, iš visų jėgų klausydamas drėgno, tamsaus rūšio tylos.

– Klausytojas, – pakartojo kovotojas. – Tai yra, naktį klausydavau, ar priešas šliaužia.

– Ir ką? – vis dar abejingai paklausė Martynokas. Jis vis dar negirdėjo jokių garsų, bet staiga pajuto, kad rūsyje iš tikrųjų kažkas gyvas. O Martynokas visada pasitikėjo savo jausmais.

«Kitaip», – sakė kovotojas. – Kai fašistas šliaužė, visada jį girdėdavau. Vis tiek iš toli. Prisimenu kartą...

– Tyliai! – kovotoją pertraukė Martynokas. – Mes tai darome. Atidarau duris ir įsiveržiu į rūšį. Tu mane seki! Mes prisispaudžiame prie sienų – aš einu į kairę, o tu į dešinę. Padėsiu žibintuvėlį, o tada pamatysime. Jei kas nors atsitiks, nedelsdami atidengiame ugnį. Supratau?

«Teisingai», – pašnibždomis atsakė kareivis.

– Ir tada mūsų miesto žmonės išvažiavo! – Martynokas mostelėjo ranka ir spyrė į duris.

Durys lengvai atsivėrė, Martynokas įsiveržė į rūšį ir tuoj pat nulėkė į kairę nuo įėjimo. Sekdamas paskui jį, kareivis nuskubėjo į rūšį ir nulėkė į dešinę. Į juos niekas nešaudė. Martynokas atsikvėpė ir įjungė žibintuvėlį.

Šviesos spindulys prasiskverbė per tamsą ir pataikė į kai kurias prie priešingos sienos sustingusias figūras. Figūros buvo

mažos, jų buvo kelios, bet kiek tiksliai buvo sunku pamatyti dėl tamsos. Martynokas drebėjo iš nuostabos; jam atrodė, kad tai kažkieno lavonai. Bet tada viena figūra pajudėjo, pakėlus ranką prie akių, kad apsisaugotų nuo šviesos; už jos antra figūra ir trečia padarė lygiai tą patį gestą... Tai buvo gyvi žmonės! Būtent, tai buvo žmonės, tai buvo vaikai!

Kažkur tamsoje kovotojas aiktelėjo iš šoko.

– Matai, ką aš matau? – paklausė jo Martinokas.

«Vaikai», – tarė kovotojas. – Teisingai, tai vaikai! Bet kaip...

Martynas pajudino žibintuvėlį, o šviesos spindulys iš tamsos ištraukė dar kelias vaikiškas figūras.

– Ei! – tyliu balsu tarė Martynokas, nežinodamas, ką dar pasakyti. – Ei!

Bet niekas jam neatsakė. Vaikai tylėdami sėdėjo prie sienos, stengdamiesi apsisaugoti nuo šviesos ir nieko daugiau. Tada Martinokas pasuko į šoną šviesos spindulį ir čiupinėjo link vaikų. Jis priėjo prie vienos figūrėlės ir atsargiai ją palietė. Figūra krūptelėjo, bet neatsitraukė ir neišleido nė garso.

– Kas tu esi? – pusiau pašnibždomis paklausė Martynokas. – Aš esu rusas. Ir tu?

Tačiau vaikas tylėjo. Kiti vaikai taip pat tylėjo. Tamsoje jų nesimatė, girdėjosi tik jų kvėpavimas.

– Paskambinkite tiems, kurie yra aukščiau, – užgniaužtu balsu įsakė kareiviui Martynokas.

Pavlina pirmoji nusileido į rūsį. Martynas jos nematė, jautė.

«Ateik čia», – paragino jis Pavliną. – Matai, vaikai...

Žibintuvėlio šviesa mirgėjo nuo vienos vaiko figūros prie kitos. Manau, kad buvo septyni vaikai. Pavlina drebėdamas atsiduso.

«Pasikalbėk su jais», – pasakė jis. «Jie man nieko nesakė».

«Jus reikia pakelti į viršų», – pasakė mergina. – Ir tik tada pasikalbėk su jais. Apšviesk.

Ji paėmė vieną iš vaikų už rankos, tada pajuto kito vaiko ranką ir vedė vaikus laiptais aukštyn. Abu kariai padarė tą patį. Martynkas susilaukė tik vieno vaiko. Teisingai, buvo septyni vaikai. Martynokas, kad ir kaip su žibintuvėliu ieškojo rūsyje, nieko nerado.

Viršuje dar nebuvo visiškai tamsu, ir mes aiškiai matėme vaikus. Taip, jų buvo septyni – keturi berniukai ir trys mergaitės. Martinokui suspaudė širdį, bet neįmanoma įsivaizduoti, kas vyksta su Pavlina. Abu kariai jautėsi maždaug taip pat. O kaip galėtų būti kitaip? Tiksliau, tai buvo maži koncentracijos stovyklos kaliniai. Tai buvo pastebima visame kame – ir jų skuduruose, ir išsekusiuose veiduose, ir akyse. Tai buvo baisios akys, visai ne vaikiškos ir tikriausiai net ne žmogiškos. Tai buvo sumedžiotų žvėrių akys. Vaikai vis dar nieko nesakė, net nejudėjo, tik žiūrėjo nuo Martynkos į Pavliną, o nuo Pavlinos į du kovotojus. Atrodo, kad jie nesuprato, kas tie žmonės, kurie juos atrado tamsiame rūsyje ir išvedė į šviesą. Ir jei taip, tada jie nesuprato, kas su jais bus toliau.

Pavlina atitraukė kombinezono gobtuvą, nusiėmė skrybėlę ir plaukai nukrito ant pečių. Martynok suprato, kodėl taip pasielgė.

Kad vaikai matytų, kad prieš juos yra moteris. Akivaizdu, kad vaikams lengviau bendrauti su moterimi, jie labiau pasitiki moterimi. Taip ir turi būti pagal gamtos dėsnius.

– Koks tavo vardas? – paklausė Pavlina vieno iš berniukų, kuris atrodė kaip vyriausias.

Vaikinas neatsakė, tačiau iš to, kaip reagavo į klausimą, buvo aišku, kad suprato, ko klausama. Jis mokėjo rusų kalbą, vadinas, buvo iš Sovietų Sąjungos. Pavlina tai iškart suprato ir pakartojo savo klausimą. Ir tada ji pridūrė:

– Mes irgi rusai. Esame sovietų kariai. Mes išvijome nacių. Jie daugiau negriš. Mano vardas Pavlina. Ir tu?

«Fedka», – atsakė berniukas, žiūrėdamas į Pavliną iš šono.

«Fedka», – pakartojo Pavlina. – Fedka... Kaip atsidūrei rūsijoje?

«Mes pasislėpėme», – atsakė Fedka.

– Nuo fašistų? – patikslino Pavlina.

Fedka tyliai linktelėjo. Pavlina, iš visų jėgų stengdamasi neverkti, apkabino berniuką. Ji nenorėjo jam užduoti jokių kitų klausimų. Nebuvo prasmės dabar klausinėti; klausimai dabar nėra pagrindinis dalykas. Martynas ir du kareiviai priėjo prie kitų vaikų ir vyriškai, grubiai, bet su nuoširdžiu švelnumu taip pat ėmė juos apkabinti, glostyti galvas, tarti keletą guodžiančių ir padrąsinančių žodžių...

Tai, kad rūsijoje buvo rasti vaikai, pasislėpę nuo nacių, kažkaip akimirksniu tapo žinomi ir kitiems kariams. Paieškų jie atsisakė ir glaudėsi, norėdami savo akimis pamatyti šį nuostabų dalyką

– išgelbėtus vaikus. Kiekvienas iš kovotojų norėjo apkabinti vaiką, pasakyti jam gerus, paguodžiančius žodžius ir, žinoma, pamaitinti. Akimirksniu iš kišenių ir maišelių išsitraukdavo visokios gėrybės: krekeriai, troškinta mėsa, sausainiai, cukrus, net šokoladas. Iš pradžių vaikai buvo drovūs ir nenorėjo liesti maisto, bet iš visko buvo aišku, kad jie buvo labai alkani. Ir pamažu, nedrąsiai, nedrąsiai vaikai pradėjo valgyti. Tarpusavyje besivaržantys kariai, vienas kitą stumdydami, vaikams slysdavo saldžiausias gabalėles. Daugelis kareivių verkė ir nesigėdijo savo ašarų.

Tai tęsėsi gana ilgai. Buvo beveik visiškai tamsu, o kareiviai vis dar stumdėsi aplink išgelbėtus vaikus. Maharinas tylėdamas stovėjo nuošalyje. Jis suprato, kad dabar nereikia kištis į kareivius, kariai turėjo išmesti savo meilę nelaimingiems vaikams ir jų skausmą. Tačiau tai negalėjo tęstis ilgai, dar buvo daug darbo.

Maharinas palietė Pavliną per petį, ji atsigręžė.

– Paklausk jo... – tyliai pasakė Maharinas.

«Taip, dabar», – skubiai atsakė Pavlina ir paklausė Fedkos: «Pasakyk man, ar žinai, ar kas nors kitas pasislėpė nuo nacių? Kokiame kitame rūsyje ar kitur?»

Fedka tyliai papurtė galvą.

«Mes pasislėpėme, o kitus išvežė naciai», – sakė viena iš merginų.

– Taigi... – susimąstęs pasakė Maharinas. – Major, visus vaikus reikia skubiai išvežti į kaimą. Pasirinkite automobilį ir

kelis lydinčius asmenis. Likusieji turėtų tęsti paiešką. Gal dar kas slepiasi... Ieškosime ir ieškosime, kol apieškosime visą stovyklą. Ar visiems viskas aišku?

Niekas nieko nesakė ir neklausė. Ir ko čia buvo klausti? Visiems buvo aišku: reikia pažiūrėti. Turime apversti šią prakeiktą stovyklą aukštyn kojomis – iki pat jos pamatų.

– Semjonai, – Maharinas atsisuko į Martyną. – Tu irgi važiuosi į kaimą.

– Suprantu, – linktelėjo Martynokas. – Sugauti tuos roplius, kurie čia tarnavo ir dabar slepiasi skylėse?

«Teisingai», – pasakė Maharinas. – Štai jums sąrašas.

Ir jis išsitraukė iš kišenės lapelį su pavardėmis ir adresais. Tai buvo tie patys vardai ir adresai, kuriuos gavo Janas ir Pavlina.

«Paimkite kareivius į pagalbą ir veikite», – sakė Mazharinas. – Eikite į visus adresus. Kad nė vienas niekšelis nepaliktų.

– Mes tai padarysime, – nusišypsojo Martynokas. – Pieškime ir pakuosime!

«Pavlina, tu taip pat eik su vaikais», – pasakė Maharinas.

– O jeigu čia dar yra vaikų? – paklausė mergina. – Jie kažkur slepiasi...

«Ar jie čia, ar ne, lieka nežinoma», – sakė Mazharinas. – O šie – štai jie. Būk su jais. Na, supranti...

– Suprantu, – linktelėjo Pavlina.

Jie pradėjo sodinti vaikus į sunkvežimio galą. Iki vakaro atvėso, todėl kiekvienas iš karių laikė savo pareiga apvynioti

vaikus kuo nors šiltu. Kareiviai vilkėjo dygsniuotus švarkus. Kareiviai ėmė nusirengti dygsniuotas striukes, jas apvyniojo vaikinams, paėmė ir nešė į automobilį. Tai, kad jie patys liks šaltyje tik su tunikomis, dabar jų netrikdė. Svarbiausia, kad vaikai būtų šiltai suvynioti.

Automobilis pradėjo judėti ir netrukus dingo vakaro prieblandoje. Kurį laiką visi stovėjo ir tylėdami žiūrėjo į mašiną.

– Ieškokite, – tyliai tarė Macharinas. – Ieškos. Būkime energingesni, kitaip sušalsime.

«Nieko», – linksmai atsakė vienas iš kareivių. «Mes pakaitomis šildysimės, tarp mūsų bus viena paminkštinta striukė». Tai įprastas dalykas.

Jie ieškojo visą naktį ir kitą pusę dienos. Bet niekas kitas nebuvo rastas. Stovykla buvo tuščia, tik varnos ramiai sėdėjo ant stogų ir stulpų ir tingiai skrido aukštyn, artėjant kareiviams.

Kol kareiviai ieškojo rūšių, kareivinių ir kitų patalpų, ieškodami vaikų ar dar ko nors kito, Macharinas, Černychas ir Janas Kitsakas ieškojo visai ko kito – dokumentų. Teoriškai nebuvo atmesta galimybė, kad naciai, skubėdami trauktis, paliko kai kuriuos popierius, ir jūs niekada nežinote, kas tuose dokumentuose galėjo būti! Mazharinas, Černychas ir, ko gero, Janas Kitsakas suprato, kad kiekvienas lageryje rastas popierius bus ne tik popierius, o įrodymas, kaltinantis nacių veiksmus. Galbūt kada nors, greitai ar negreit, bus fašistų teismas, tada šis popierius pasakys savo žodį.

Ieškodami Maharinas, Černychas ir Janas Kitsakas aptiko

erdvų kambarį. Buvo tamsu, o kad suprasčiau, koks tai kambarys, turėjau jį apšviesti iš karto dviem žibintuvėliais.

– Butai, – iš tamsos atsakė Jangas. «Tai tikriausiai buvo kažkieno biuras». Netgi ant sienų yra paveikslų...

Maharinas pakėlė žibintą, šviesos spindulys nuslydo palei sienas. Ant jų tikrai kabėjo kažkokie paveiksiai ar graviūros – nebuvo įmanoma suprasti. Macharinas ir Černychas pradėjo šviesti savo žibintais kampuose. Janas Kitsakas daugiau ieškojo liesdamas, neturėjo žibintuvėlio. Tai jis tamsoje aptiko kažkokią geležinę dėžę. Be to, jis užkliuvo už jo ir vos nenukrito ant grindų.

– Šimtas jiables! – lenkiškai prisiekė Janas.

– Ką tu darai? – paklausė Černychas.

«Čia kažkas slypi», – paaiškino Jangas. – Kažkokia dėžė.

Tamsoje nesimato.

– Gal seifas? – pasiūlė Macharinas.

– Galbūt tai seifas, – iš tamsos atsakė Jangas.

Maharinas priėjo ir pašvietė žibintuvėlį. Ir iš tikrųjų tai buvo metalinė dėžė, kuri priminė nedidelį seifą. Dėžė gulėjo ant grindų durelėmis žemyn.

– Nagi, pasitempkime! – pasakė Mazharinas.

Jie trys apvertė dėžę aukštyn kojomis. Juodu patraukė durų rankeną, durys neatsidarė.

– Norite sužinoti, kas viduje? – paklausė Černychas.

«Kad sužinotumėte, turite jį atidaryti», – sakė Yang.

– Tai logiška, – nusijuokė Černychas. – Bet kaip jį atidaryti?

Dėžutė buvo atidaryta tik išaušus. Dienos šviesoje tai padaryti buvo lengviau. Žinoma, rakto nebuvo, tad teko pasitelkti savo protą.

– Turėčiau smogti jam granata! – pasiūlė vienas kovotojų.

«Na, taip, su granata...» – tarė Mazharinas. «Jūsų granata susprogdins visą dėžę į šipulius». O jei ten yra vertingų dokumentų?

«Tada leisk man pabandyti su peiliu», – pasiūlė tas pats entuziastingas kovotojas. – Turiu nuostabų peilį. Naminis. Nuo prieškario laikų. Ir tai viskas, ko aš jiems nesakiau. Kartą net vokiečių šarvuočio durys. Fašistai užsidarė viduje ir nenorėjo išeiti. Su granata būtų galima, bet šarvuočio gaila. Be to, mums reikėjo «kalbos». Na, aš naudoju peilį, kad atidaryčiau duris...

– Taigi, kas atsitiko? – paklausė Macharinas.

– Kitaip! – išdidžiai atsakė kovotojas. – Juk peilis yra visų peilių peilis! Pagaminta sumaniomis rankomis. Taigi leisk man pabandyti...

«Na, pabandyk», – šiek tiek abejodamas tarė Mazharinas.

Kovotojas pasilenkė prie seifo, savo nuostabiu peiliu užkeipė jį ir, be abejo, durys atsivėrė.

– Gaukite tai geriausiu įmanomu būdu! – smalsiai nusišypsojo kovotojas. – Ar tu abejojai...

Dėžutės viduje gulėjo apkūnus aplankas, perrištas kaspinais. Bet Maharinas nepalietė aplanko. Iš pradžių jis atidžiai apžiūrėjo seifo vidų, nieko neliesdamas.

– Ieškai minos, drauge kapitone? – paklausė kovotojas su

peiliu. – Tai tiesa. Tačiau leiskite man pasižiūrėti. Aš esu saperis...

Mazharinas tyliai užleido vietą kovotojui. Kovotojas atsisėdo priešais seifą ir pradėjo atidžiai tyrinėti jo vidų. Tada su savo nepaprastu peiliu jis atsargiai atidarė aplanką.

– Na, čia nėra mano, – pasakė jis, atsisukęs į Machariną. – Dėžutė kaip dėžė... Turbūt ją kiek numetė per skubėjimą, kai spruko šalin.

«Gal ir taip», – sutiko Mazharinas.

Iš seifo paėmė aplanką ir atrišo kaspinus. Aplanke buvo rašomąja mašinėle atspausdinti popieriai, visi vokiečių kalba. Kareiviai tyliai stebėjo Macharino veiksmus.

«Pažiūrėk ir į tave», – pasakė Aleksejus Kirilui Černychui.

«Atrodo, kažkokie įsakymai», – pasiūlė Černychas. – Įsakymai ar panašiai... Žiūrėk, beveik visi popieriai turi tą patį pavadinimą. Čia pat, žemiau. Irma Lang», – skaitė jis. – O štai Irma Lang. Ir čia taip pat... Tiek parašų – ir visur tas pats vardas. Įdomus...

– Gal stovyklos direktorius? – pasiūlė Macharinas. «Mes nežinome, kas čia buvo atsakingas». Gali būti, kad tai ji.

– Baba yra tokios nešvarios vietos bosas? – nustebeęs paklausė kareivis su peiliu. – Bet kaip tai įmanoma?..

– Ir taip, – Macharinas pažvelgė į kovotoją. – Kodėl gi ne?

– Na gerai! – papurtė galvą kovotojas. – Bet čia vaikai... Eksperimentai su vaikais... Ir staiga – atsakinga moteris! Būtų gerai, kad jo kelnėse būtų koks fanatikas. Ir tada ji yra moteris...

Mazharinas nieko nesakė, tik atsiduso ir pradėjo atsargiai dėti dokumentus į aplanką.

12 skyrius

Į kaimą grįžome arčiau vidurdienio, pavargę ir išsekę. Labai norėjau miego, bet koks tai miegas? Reikėjo pasidomėti, kaip sekasi su Martynka. Ar jam pavyko sulaikyti kurį nors iš buvusių stovyklos darbuotojų? Kas tie žmonės, kaip jie elgėsi sulaikyti, ką pasakė? Bet pirmiausia norėjau sužinoti, kaip jaučiasi išgelbėti vaikai.

– Vaikams viskas gerai! – Martynas pasitrynė kaktą. Jis taip pat atrodė pavargęs ir išsekęs, bet ir laimingas. – Jie miega. Ir Pavlina yra šalia jų. Ji prisijaukino vaikus, jie ja patikėjo. Ji gera mergaitė, mūsų Pavlina. Gerai.

– Ar jie ką nors pasakė? – paklausė Macharinas.

– Vaikinai? Ko nežinau, to nežinau. Turite apie tai paklausti Pavlinos. Turėjau kitų reikalų.

– Na, tada pakalbėkime apie tavo reikalus.

– Koks mano reikalas? – šyptelėjo Martynokas. – Kaip tau sekasi? Tą naktį sugavome net devynias priešos sielas. Visi yra sulaikyti. Septyni vyrai ir dvi moterys.

– Ir ką jie sako? – paklausė Macharinas.

– Ką jie gali pasakyti? – Martynokas gūžtelėjo pečiais. «Visi teisinasi, o moterys net verkia». Jie sako, kad mes turėjome išgyventi ir išmaitinti savo vaikus. O čia geras darbas stovykloje. Įsivaizduokite, vokiečiai už tai sumokėjo gerus pinigus. Ir pinigai, ir šiukšlės. Taigi buvome pamaloninti... Pone, ar dabar

mus sušaus? – pamėgdžiojo jis ir išspjovė.

– Ar klausėte jų apie stovyklos vadovą? – paklausė Macharinas.

– Kitaip, – atsakė Martynokas. «Visi vienu balsu vadina tuo pačiu vardu». Irma Lang, taip yra. Be to, žinai, ponai.

Mazharinas ir Černychas pažvelgė vienas į kitą, ir Martynokas tai pastebėjo.

– Kaip suprantu, – pasakė jis, – tu jau girdėjai šį vardą. Kur? «Stovykloje radome seifą su dokumentais», – atsakė Mazharinas. «Ir beveik kiekvienas popieriaus lapas turi tą patį pavadinimą.»

«Irma Lang», – pasakė Martynok.

«Taip», – pasakė Mazharinas. – Irma Lang. Taigi mes manėme...

«Ir jie galvojo teisingai», – sakė Martynokas. – Kas parašyta tuose dokumentuose?

«Kas žino, – pasakė Černychas. – Jie yra vokiečių kalba. Teks ieškoti vertėjo.

– Suprantu, – linktelėjo Martynokas.

«Turėtum miegoti», – tarė Maharinas Semjonui. «Kitaip jūs užmigsite tiesiai kelyje.»

– Pasižiūrėk į save! – maloniai atrėžė Martynokas.

«Taip, mes taip pat...» sutiko Maharinas. – Bet man reikia pamatyti Pavliną. Ir tu išsimiegosi. Kirilai, Ianai – ar tu mane supranti? Laikykite tai įsakymu.

* * *

Visi septyni išgelbėti vaikinai nebemiegojo. Išsiprausę ir apsirengę švariais drabužiais, jie sėdėjo vienas šalia kito prie krosnies, kurioje degė ugnis. Jie atrodė kaip maži senukai, o dar labiau – į pasakose pasirodančius nykštukus. Atrodė, kad jie bijo palikti viryklę, bet gal iš tikrųjų taip ir buvo. Nes krosnyje degė ugnis, o ugnis yra karštis. Čia buvo ir Pavlina. Pamačiusi Mazhariną, ji pašoko ir pajudėjo link jo.

«Viskas gerai», – Mazharinas nugrimzdo ant suolo, nes kojos sunkiai jį atlaikė. «Išieškojome visą stovyklą, bet daugiau nieko neradome». Kaip šitas.

– Suprantu, – pasakė Pavlina. – A...

«Semjonui taip pat viskas gerai», – sakė Mazharinas. – Gyvas ir sveikas. Miega.

– Jis miega, – nusišypsojo Pavlina, o jos šypsena pasirodė moteriškai paslaptinga. – Leisk jam miegoti...

– Vaikystėje? – paklausė Macharinas.

«Jie šildo save», – atsakė Pavlina. – Jie valgė, o dabar sėdi...

– Kuo maitinote? – paklausė Macharinas.

«Na, čia nėra problemų», – nusišypsojo Pavlina. – Nei su maistu, nei su drabužiais. Pasirodo, čia žmonės labai malonūs ir simpatiški. Išgirdę apie vaikus, jie pradėjo čia lankytis. Kai kurie su maistu, kiti su drabužiais. Visi eina ir eina. Daugelis žmonių prašo, kad jiems būtų duoti vaikai. Sako: tu kareiviai, rytoj eisi toliau, o vaikus tegul pas mus. Jie mums bus kaip šeima. Čia yra gerų žmonių. Mums davė kambarį su virykle. «Ji nutilo ir paklausė: «O ką mes darysime su vaikais? Kur juos dėti?»

– Dar nežinau, – atsakė Maharinas. «Pranešiu savo viršininkams ir pamatysime». Ar tu kalbėjai su jais?

– Taip, žinoma, – linktelėjo Pavlina. – Aš jų net nieko neklausiau, jie patys... Penki iš Sovietų Sąjungos. Du yra iš Lenkijos.

– Ar jie tau ką nors pasakojo apie stovyklą?

– Taip. Aš jų neklausiau smulkmenų, jie kalbėjo patys. Netgi lenkės merginos, o tai dvi seserys, ir jos man bandė ką nors pasakyti lenkiškai... Ten vaizdas toks. Tiesą sakant, ten su vaikais buvo atliekami eksperimentai... Ką tiksliai, vaikai nesakė, nes iš kur jie galėjo žinoti? Jie tik pasakė, kad labai bijo šių eksperimentų, nes daug vaikų negrižo, o tie, kurie grižo, susirgo ir netrukus mirė. Vaikus į eksperimentus vedė baltais chalatais apsirengusios tetos ir dėdės. Tikriausiai jie man būtų pasakę ką nors kita, bet aš jų neklausiau...

«Ir ji pasielgė teisingai», – sakė Mazharinas. – Nereikia jų nieko klausti. Tegul visa tai greitai pamiršta... Na, kaip jie pabėgo?

«Jie sakė, kad naktį visi pabudo ir pradėjo krauti juos į automobilius. Visi. Buvo tamsu, šalta, vaikai buvo raginami pagaliukais... Fedka ir dar šeši vaikai spėjo pasislėpti rūsyje. Niekas jų neieškojo. Taip buvome išgelbėti. Jei nebūtume jų ten radę, būtų sušalę. Viešpatie, kas čia vyksta! – nevalingai pratrūko Pavlina. – Juk jie vaikai!

«Jie yra vaikai», – sutiko Mazharinas. – Yra ir fašistų. Gerai, einu pamiegoti. Kitaip jaučiu, kad čia pat krisiu.

– Rudenį, – nusišypsojo Pavlina. – Čia šilta ir tylu. Čia yra vaikų.

«Ir tai tiesa», – sutiko Mazharinas. – Tai gali padaryti ir čia.

Jis šiek tiek nedrąsiai nusišypsojo ir atsigulė ant medinio suoliuko prie sienos. Po minutės jis jau miegojo.

* * *

Aleksejus pabudo po dviejų valandų ir tuščiu žvilgsniu apžiūrėjo kambarį. Krosnelė, ugnis krosnyje, vaikai, mergaitė... O, taip, žinoma! Maharinas delnu pasitrynė veidą ir atsistojo. Vaikai žiūrėjo į jį tyliai. Viena mergina jam padavė duonos plutą ir gabalėlį cukraus. Macharinas nusišypsojo ir paslėpė dovaną kišenėje.

«Na, tada aš eisiu», – pasakė jis Pavlinai. – Kol kas pasilik su vaikais.

Pirmas žingsnis buvo pasirūpinti septyniomis mažomis gyvybėmis, kurios buvo išgelbėtos iš nelaisvės. Ta proga Mazharinas susitiko su majoru Žitniku.

«Pasirūpinkite savimi», – sakė Mazharinas Žitnikui. «Čia esu atsitiktinis žmogus ir turiu daug kitų rūpesčių». Tą naktį buvo sugauti devyni fašistų kolaborantai.

– Žinau, – atsakė majoras. – Asmeniškai dalyvavo jų gaudime.

«Turime su jais susidoroti», – sakė Mazharinas. – Rinkti informaciją apie stovyklą. Sekite jo pėdsaką. Nes ten yra ir kitų vaikų. Ir šie septyni yra ant jūsų sąžinės. Ką galvoji su jais daryti?

– Ką čia daryti? – gūžtelėjo pečiais majoras. – Gerąja prasme turėtume išsiųsti juos namo. Jų artimieji bus laimingi! Jei,

žinoma, dar liko kuo pasidžiaugti. Ir patys namuose, jei lieka. Bet vis tiek tai yra geriausia išeitis. Humaniškas.

– Taip, – sutiko Maharinas. – Žmogus... Geriau už kokią nors pastogę.

«Gerai, pabandysiu», – pasakė majoras Žitnikas. – Nors, žinoma, tai varginantis dalykas. Bet vis tiek...

«Ir papasakok man apie rezultatus», – paprašė Mazharinas. – Ne už tarnybą, o už draugystę.

«Sutarėme», – linktelėjo Žitnikas.

* * *

Martynokas, Černychas ir Janas taip pat seniai pabudo ir nekantriai laukė Mazharino.

– Štai aš, – pasakė Aleksejus ir apsidairė aplink savo nedidelę kariuomenę. – Na, pabalnokime arklius ir važiuokime toliau?

«Norėčiau žinoti, kokių keliu», – sakė Černychas.

«Neišsigąšk», – nusišypsojo Martynokas. «Kur vadas įsakys, mes ten eisime». Už tai mes pasisakėme ir stovėsime toliau.

«Atrodo, kad turėsime šokinėti skirtingomis kryptimis», – sakė Mazharinas. – Pirmoji pusė yra...

– Palauk, vade, – pasakė Martynokas. – Žinoma, atsiprašau, kad sutrukdžiau jūsų vado kalbą, bet... Kaip sekasi vaikams?

«Gerai», – pasakė Mazharinas. – Apsirengęs, išskalbtas, pamaitintas, šiltas. Jie sėdi ir šildosi prie krosnies. Vietiniai žmonės juos maitino ir šildė. Geri žmonės.

– O Pavlina? – atsargiai paklausė Semjonas.

«Ir Pavlina yra su jais», – sakė Mazharinas. – Tai jos kovinis

postas. Turite kitų klausimų? Apie vaikus ar, tarkime, apie Pavliną?

– Daugiau klausimų nėra! – šypsodamasis pasakė Martynokas.

– Taigi, pirmiausia turime susitvarkyti su dokumentais, kuriuos radome stovykloje. Jie turėtų būti išversti į rusų kalbą, ir kuo anksčiau, tuo geriau. Kirilai, tai bus tavo rūpestis. Raskite būstinę, susiraskite ten vertėją, paaiškinkite užduoties svarbą. Negali būti, kad būstinėje nėra vertėjo. Tegul išverčia visus dokumentus, o vertimą įrašykite raštu, kitaip mes pamiršime, kas tuose popieriuose. Ir niekaip negalima pamiršti. Bet kokių atveju tai yra smerkiantys dokumentai. Tinka bandymui. Karas baigsis, o tada bus teismas. Būtinai bus.

«Aš tai padarysiu», – trumpai atsakė Černychas.

– Na, tada, – pasakė Mazharinas, – turime susidoroti su tais, kurie buvo sulaikyti naktį. Turime juos visus apklausti, bet nuodugniai. Mes trise tardysime. Tai yra, mes su Semjonu užduodame klausimus, o tu, Ijanai, būsi vertėjas. Jie visi dabar išsigandę, tikisi, kad bus sušaudyti ir visa kita...

– Na, taip, – sutiko Martynokas. «Vienas dalykas, kai tave, išsigandusį, tardo vienas tyrėjas, ir visai kas kita, kai yra du tyrėjai. Ir tuo pat metu žmogus yra piktas ir baisus. Aš kalbu apie save.

– Apie tai, – nusišypsojo Maharinas. – Na, apie arklius?

* * *

Černychas ne iš karto rado vertėjo, kaip ir ne iš karto surado

būstinę. Kaime buvo daug kariuomenės, visi skubėjo, išeidavo ir išeidavo, bardavosi ir tyčiodavosi – žodžiu, tai buvo eilinis karinis gyvenimas su visu neišvengiamu šurmuliu ir sumaištimi. Ir todėl niekam nerūpėjo koks nors leitenantas, kuris paklausė, kur yra būstinė, jie jam tik pamojavo. Kas žino, kur yra būstinė? Gal iš viso nėra būstinės? Ar nematai, kad mes išvykstame? Pirmyn, į vakarus! Kokia čia galėtų būti būstinė?

Vis dar buvo būstinė – ne jos klasikine prasme, o, galima sakyti, keliaujančioje versijoje. Černychas praleido dar visą valandą, bandydamas surasti tinkamą viršininką ir paaiškinti jam, kodėl jis ieško vertėjo. Galiausiai Kirilas buvo nuvestas į mažą kambarį, kuriame buvo du vertėjai. O tiksliau, dvi vertėjos – merginos su leitenanto petnešomis.

– Aš iš Smeršo, – prie durų prisistatė Kirilas.

– Kur? – abu vertėjai iš karto pakėlė galvas.

– Iš Smeršo, – pakartojo Kirilas. – Yra toks nekenksmingas biuras...

– Ką, tu gaudai šnipus? – koketiškai paklausė vienas iš vertėjų.

– Taip! Kirilas atsiduso.

– Taigi, ar daug jų pagavo? – sukikeno vertėjas.

Kitą akimirką ir kitoje situacijoje pačiam Kirilui tikriausiai patiktų žaisti su merginomis jų prasminguose flirto žaidimuose. Tačiau smerševičiams nėra «kitų akimirkų», jiems visos akimirkos yra skubios ir privalomos.

– Štai, – pasakė Kirilas, – dokumentai. Juos reikia skubiai perkelti. Ir raštu. Tai jūsų viršininkų įsakymas. Na, čia mano

asmeninis prašymas. Taigi pradėkite.

– Suprantu, – nusibodo vertėjai. «Grižk po poros valandų ir viskas bus paruošta».

– O ne, – pasakė Kirilas. – Aš liksiu su tavimi.

– Ar bijai, kad kam nors pasakysime? – išžiėdęs paklausė vienas iš vertėjų. – Taigi mes įrodyta...

Į tai Kirilas nieko neatsakė, tik ryžtingiausiu žvilgsniu atsisėdo ant kėdės. Vertėjai pasižiūrėjo vienas į kitą ir ėmėsi reikalo.

Jie išvertė, nukopijavo tai, ką išvertė, į atskirus lapus, o Kirilas skaitė šiuos vertimus. Taip, iš tiesų, didžiaja dalimi tai buvo visokie įsakymai, pasirašyti Baltosios Daisy koncentracijos stovyklos komendantės Irmos Lang. Kai kurie popieriai, pasak Kirilo, nesukėlė ypatingo susidomėjimo – tai buvo visokie įsakymai, susiję su lagerio vidaus gyvenimu.

Tačiau kita popierių dalis buvo daug įdomesnė – jei, žinoma, toks žodis jiems buvo tinkamas. Atrodė, kad tai buvo įvairūs pranešimai, skirti kai kurioms aukštesnėms institucijoms. Ir tarp jų yra skaičiai. Kai kuriose ataskaitose buvo kalbama apie kai kurių pristatytų ir sunaudotų medžiagų kiekį. Kirilas kurių laiką svarstė, ką galėtų reikšti žodis «medžiagos», bet netrukus suprato, kad komendantas šiuo žodžiu vadina vaikus. Tai yra, ataskaitose buvo nurodyta, kiek vaikų per tam tikrą laikotarpį buvo pristatyta į stovyklą ir kiek buvo išleista. Kitaip tariant, jie buvo nužudyti dėl jiems atliktų procedūrų ir tikriausiai dėl kitų priežasčių. Kiti laikraščiai pranešė apie kai kurių «koncertų» skaičių. Be to, atskirai buvo nurodyta, kiek «koncertų» pavyko,

o kiek – nesėkmingų. Kirilas taip pat suprato šią alegoriją. Greičiausiai mes kalbėjome apie eksperimentus, atliekamus su vaikais. Tiesa, popieriuose nebuvo nurodyta, pagal kokius kriterijus «koncertai» skirstomi į sėkmingus ir nesėkmingus, tačiau tai buvo galima nesunkiai atspėti be jokios nuorodos.

Buvo ir trečia popierių dalis – mažiausias skaičius. Juose buvo pateikti kai kurie finansiniai skaičiavimai. Galbūt tai buvo sąskaitos už apmokėjimą už kažkieno paslaugas, o gal jie kalbėjo apie kai kurias išlaidas – Kirilas to nesuprato. Tačiau sumos tose sąskaitose buvo labai išpūdingos, ir jos buvo išreikštos – Kirilas tai pažymėjo ypatingai – visokiomis užsienio valiutomis, dažniausiai Amerikos doleriais.

Kai darbas buvo beveik baigtas, vienas iš vertėjų paklausė:

– Kur ta stovykla?

– Čia, netoliese, – atsakė Kirilas.

– O kas yra toje stovykloje? – paklausė vertėjas.

«Dabar nieko nėra», – atsakė Kirilas. – Ir vaikų buvo. Tai buvo vaikų koncentracijos stovykla.

– Vaikiška? – nustebęs paklausė vertėjas.

– Ar kada nors girdėjote apie vaikų koncentracijos stovyklas? – paklausė Kirilas.

– Ne...

– Na, dabar tu sužinosi.

– Bet kodėl vaikai turėtų eiti į koncentracijos stovyklą? Ką jie padarė ne taip?

«Iš jų gamino vaistus», – atsakė Kirilas ir pajuto, kaip

nevalingai griežia dantys. – Potion, žinai...

– Koks vaistas? – beveik vienu metu paklausė abu vertėjai. – Kaip tai įmanoma – vaistas nuo vaikų?

– Ir šitaip! – griežtai atsakė Kirilas. – Vaistai, prailginantys gyvenimą. Išgerkite šį mišinį ir gyvensite šimtą dvidešimt metų. Jauna ir graži.

«Bet kaip...» vertėja norėjo kažką pasakyti, bet nesakė, tik drebančiai atsiduso.

– O šita Irma Lang, komendantė... ar tu ją suradai? – paklausė antrasis vertėjas.

Kirilas tylėdamas papurtė galvą.

– Būtinai rask! – sakė vertėjas. – Viešpatie... Moteris ir koncentracijos stovyklos komendantas... Vaikai... Vaistai nuo vaikų...

«Mes jį rasime», – sakė Kirilas, rinkdamas išbrauktus popieriaus lapus. «Surasime ir vaikus».

13 skyrius

Ir tuo pačiu metu Mazharinas, Martynokas ir Janas Kitsakas tardė suimtuosius – buvusius «White Daisy» koncentracijos stovyklos darbuotojus. Nusprendėme pradėti nuo moterų. Jų buvo du.

Jie atnešė pirmąjį. Ji buvo vidutinio amžiaus moteris, pavargusiu veidu ir atitolusiu žvilgsniu.

– Koks tavo vardas? – paklausė Macharinas.

«Franciszka Glechik», – atsakė moteris.

– Ar žinote, kodėl buvote sulaikytas? – paklausė Macharinas.

Moteris tyliai linktelėjo.

– Pasakyk tai garsiai! – pareikalavo Martinokas.

– Dirbau lageryje...

– Kas jūs ten dirbote? – paklausė Macharinas.

– Virėja, – atsakė moteris.

– Na, kaip gerai maitino vaikus? – sumurmėjo Martinokas.

Moteris papurtė galvą.

– Iš kur buvo vaikai stovykloje? – paklausė Macharinas. – Iš kokių šalių?

– Iš Lenkijos. Iš Čekoslovakijos. Bet labiausiai iš Sovietų Sąjungos. Buvo ir žydų vaikų, bet aš nežinau, iš kur jie kilę.

– O stovykloje buvo daug vaikų? – paklausė Macharinas.

– Daug. Gal šimtas žmonių, gal daugiau. Bet pasitaikydavo ir taip, kad jų liko labai mažai. Tada jie atnešė kitus.

– Ir kur jie dingo? – paklausė Martynokas.

«Nežinau», – atsakė moteris.

– O tu net nenutuoki? – griežtai paklausė Macharinas.

Moteris neatsakė, tik nuleido galvą.

– Ką jie veikė su vaikais stovykloje? – paklausė Macharinas.

«Nežinau...» – nepakeldama galvos atsakė Franciska

Glečik. – Buvau virėja.

– O tu net nenutuoki? – Martynas atsistojo iš savo vietos, priėjo prie moters ir baisiai dantis atkišo virš jos. – Neatspėjai? Na?

«Sakė, kad gydytojai jiems kažką daro», – baimingai žvelgdama į Martynką atsakė moteris. – Ten buvo daug gydytojų. Vaikai jų labai bijojo.

– Cha! – įnirtingai iškvėpė Martinokas, grįždamas į savo vietą. – Vadinasi, gydytojų daug. Auksiniais akiniais ir baltais chalatais... Cha!

Daugiau su sulaikytuoju apie ką kalbėti nebuvo. Bet Mazharinas vis tiek paklausė:

– Kodėl išėjai dirbti į tokią baisią vietą?

«Aš našlė», – atsakė moteris. – Turiu tris vaikus. Turėjau juos maitinti. Stovykla apmokėjo gerai.

– Suprantu, – atsiduso Maharinas. – Na...

Bet tada Janas Kitsakas staiga apie save paskelbė. Iki šios akimirkos jis sąžiningai ir aistringai atliko vertėjo pareigas. Tačiau atrodo, kad paskutiniai moters žodžiai palietė kažkokį skaudų stygą jo sieloje. Jis pašoko iš savo sėdynės, pribėgo prie

moters ir pradėjo jai kažką sakyti lenkiškai – karštai ir painiai. Ir ne tik kalbėti, bet ir papurtyti kumščiais per moters galvą.

Kalbėjęs Janas nutilo ir kaltai pažvelgė į Mazhariną ir Martynką.

«Galiu išversti tai, ką jai sakiau», – pasiūlė jis.

«Nereikia», – pasakė Maharinas. – Be to viskas aišku. Aš pati galėčiau jai tą patį pasakyti... Bet iš to būtų mažai naudos.

– Kas man nutiks? – išvežama paklausė moteris.

«Mes jus perduosime Lenkijos valdžiai», – atsakė Macharinas. – Leisk jiems nuspręsti.

«Turiu vaikų», – pakartojo moteris. – Trys vaikai...

«Stovykloje taip pat buvo vaikų», – sakė Mazharinas. – Tokia pati kaip tavo.

Antrosios moters vardas buvo Miroslava Sedlacek – bent jau taip ji save vadino. Ji buvo visai nepanaši į pirmąjį sulaikytoją – nei išvaizda, nei elgesiu. Ji turėjo glotnų veidą, lygiai aptakias rankas ir šaltą, arogantišką išvaizdą. Atrodo, kad ji visai nebijojo tų, kurie ją tardė, o gal net niekino.

– Oho, koks pasipūtimas! – pašaipiai pasakė Martynokas. – Kiek tau metų, gražuole?

– Dvidešimt septyni, – nenoriai atsakė suimtas.

– O kodėl tave sulaikė? – paklausė Semjonas.

«Tu žinai geriau», – atsakė Miroslava Sedlacek. – Aš nežinau.

– Vadinasi, nežinai? – linksmai nustebo Martynokas. – Na, bet vis tiek? Jei, pavyzdžiui, gerai pagalvojate ir prisimenate?

– Prisimeni ką? – paklausė moteris, o jos balse girdėjosi

panieka.

– Tavo nuodėmės, kas dar? – Martynokas gūžtelėjo pečiais.

– Nesuprantu apie ką tu kalbi...

– Tikrai nesupranti? – Martinokas plačiai nusišypsojo. –

O, mano auksinė ir brangioji!.. Ji nesupranta! Ką veikei stovykloje? – šypsena akimirksniu dingo iš Martynkos veido, veidas tapo kietas. – Na?

– Kurioje stovykloje? – Miroslava Sedlacek gūžtelėjo pečiais.

– Vaikų koncentracijos stovykla «Baltoji ramunė», kuri yra čia, šalia! – sušuko Martinokas.

– Nesuprantu... Kokia stovykla?

– Štai ir viskas, gražuole! – išrėžė dantis Martynokas. «Mes neturime laiko čia kvailioti». Esame rimti ir užsiėmę žmonės. Štai kodėl mes turime jums verslo pasiūlymą. Arba jūs atsakysite į visus mūsų klausimus, arba mes ištrauksime jus iš šių sienų ir paliksime jus vienus pagrindinėje aikštėje be apsaugos. Tuo pat metu ji pranešė vietos gyventojams, kad štai ji, gražuolė, dirbusi vaikų koncentracijos stovykloje «Baltoji margarė»! Ji tyčiojosi iš nelaimingų vaikų! O po poros minučių liks tik dirželiai – laikykis mano žodžio! Nes tai buvo vietiniai gyventojai, kurie mums pasakė jūsų vardą ir papasakojo apie jūsų žygdarbius. Tai yra, galite tai laikyti taip, jie priėmė nuosprendį. Jie įvykdys šį nuosprendį. Gal galime išbandyti šį mielą eksperimentą, tiesa? Fu! – iškvėpė Martinokas. – Matote, aš net pavargau nuo tokios ilgos ir temperamentingos kalbos!

– Na, o kaip? – į pokalbį įsijungė Maharinas. – Ar atsakysi

į klausimus?

«Jie mane privertė...» – po pauzės pasakė sulaikytasis. – Fašistai... Aš slaugytoja. Sakė, kad lageryje man yra darbo... O jei nesutiksiu, tai mane į lagerį pasodins pats. Ką galėčiau padaryti? Ką darytum, jei būtum aš?

«Aš esu savo vietoje», – sakė Mazharinas. – Ką konkrečiai veikėte stovykloje?

«Buvau padėjėja», – moteris vėl neatsakė iš karto.

«Daugiau informacijos», – pasakė Mazharinas.

– Asistavau gydytojams.

– Ką padarė gydytojai?

«Jie... paėmė mėginius iš kalinių», – moteris aiškiai nenorėjo atsakyti į klausimus, tačiau atrodė, kad Martnynoko grasinimas ją tikrai išgąsdino.

– Vaikams? – patikslino Macharinas.

– Taip.

– Kokie tai testai? – paklausė Macharinas.

– Ar tu gydytojas? – Miroslava Sedlacek pažvelgė į jį.

– Ne.

– Tada man bus sunku tau paaiškinti...

– Pabandykite paaiškinti kuo paprasčiau.

– Testai... – moteris nutilo. – Smegenų skystis, nugaros smegenys ir pan.

– Kam? – paklausė Macharinas.

«Jie man to nepaaiškino», – atsakė moteris. «Mano darbas buvo padėti».

– Tai aišku. Ar tai buvo pavojinga?

– Kam? – paklausė moteris.

– Vaikams, – į pokalbį įsiterpė Martynokas. – Ne tau, gražuole! Ir ne gydytojams auksiniais pincetais! Ir ne Irmui Langui!

«Taip», – po akimirkos atsakė sulaikytasis.

«Daugiau informacijos», – sakė Maharinas. Buvo pastebėta, kad jam buvo sunku susilaikyti, kad neprarastų savitvardos. Ir tai yra Mazharinas, kuris visada išsiskyrė savo ramybe ir ramybe. Ir ką mes galime pasakyti apie Martynką ir Yaną!

«Po to vaikai susirgo», – sakė moteris. – Daugelis mirė.

– Ką jie darė su sergančiais vaikais? – paklausė Macharinas.

«Už du kilometrus nuo stovyklos yra kapinės...» – atsakė moteris.

– Suprantu, – iškvėpė Macharinas.

– Kas nužudė sergančius vaikus? – paklausė Martynokas.

«Manau, kad jie stovyklos sargybiniai», – atsakė moteris.

– Vokiečiai? – pasitikslino Martynokas.

«Pusė sargybinių buvo vokiečiai, kita pusė – vietiniai», – paaiškino moteris. – Jie nužudė. Vietiniai... Vokiečiai šį darbą patikėjo jiems.

«Stovykla dabar tuščia», – sakė Mazharinas. – Vokiečiai pabėgo. O kaip vaikai?

«Jie pasiėmė vaikus su savimi», – sakė moteris. – Vokiečiai pasakė: mes traukiamės, todėl vaikus reikia išsaugoti tolimesnėms procedūroms. Kur dabar galite gauti

eksperimentinės medžiagos? Taigi jie jį išsivežė. Naktį mus susodino į sunkvežimius ir...

– Kur jie nuėjo? – paklausė Macharinas.

– Tiksliai nežinau, – moteris nusigrėžė.

– Tikrai? – ironiškai paklausė Martynokas. – Na, o jei prisimintum?

«Kažkur Vokietijoje», – sakė moteris.

– O jei dar tiksliau? – atkakliai paklausė Martynokas.

«Yra miestelis, vadinamas Steine», – atsakė sulaikytasis. – Atrodo, kad jie jį ten nuvežė.

– Bet tu sakai, kad nežinai, – šyptelėjo Martynokas. – Tu viską žinai, gražuole! Na, kodėl pats nenuėjai pas tą patį Steiną? Juk spėk, koks tavo vardas?

«Jie man paskambino», – linktelėjo suimtasis. – Jie pažadėjo aukso kalnus. Jie užsiminė, kad Vokietijoje niekas ilgai neužsibus, kad mūsų visų jau laukiama kokioje nors užjūrio šalyje... Nes mūsų eksperimentai buvo labai vertingi ir daug žadantys.

– Vaistas nuo senatvės, – nusijuokė Martynokas. – Žinoma... Na, kodėl nėjai su jais pas tą palaimintą užjūrio galybę tranzitu per Vokietiją?

Miroslava Sedlacek į šį klausimą neatsakė. Martynokas norėjo pakartoti klausimą, bet persigalvojo, nes suprato, kad ji vis tiek neatsakys. Taip, iš esmės toks atsakymas smerševičiams buvo nesvarbus. Galų gale tai buvo asmeninis Miroslavos Sedlacek reikalas – kodėl ji nepasitraukė su vokiečiais. Galbūt ji išsigando,

gal jautė kažką panašaus į pavėluotą atgailą. Smerševičiams nebuvo laiko įsijausti į šios moters sielą, ir tai nebuvo jų reikalas. Kiekvienas žmogus visada turi likti vienas su savo siela.

– Na, kur dingo sargybiniai? – paklausė Martynokas. – Tie, kurie yra vietiniai? Manau, kad vokiečiai jų nepasikvietė?

«Nežinau», – atsakė moteris. – Jie bėgo į visas puses. Sugavai septynis...

– Štai kaip yra! – nustebo Martynokas. – Vadinasi, šie ūsuoti vaikinai ir drąsuoliai yra tie sargybiniai, kurie šaudė vaikus?

Moteris tyliai linktelėjo.

– Nusiramink, Ianai! – Mazharinas pažvelgė į Kitsaką, pamatęs, kad jis vėl pašoks ir, tikriausiai, pasakys dar vieną piktą kalbą. – Nereikia. Dabar mums reikia faktų.

Yang mostelėjo ranka ir nuleido galvą.

«Na, gražuole, kol kas tiek», – tarė Martynokas, atsisukęs į moterį. – Nepasakysiu, kad mūsų susitikimas buvo malonus. Aš tavęs nematyčiau per amžius, toks ir toks... Dabar tave nuves į slemerį, ir viskas, atsisveikink. Nors draugiškai turėtume nuvesti į aikštę – kad visi matytų ir suplėšytų. Pagal aukščiausius teisingumo įstatymus.

«Galiu papasakoti detaliau apie procedūras», – išsigandusiu balsu atsakė sulaikytasis. – Aš daug ką žinau!..

«Tu tikrai man pasakysi», – nusišypsojo Martynokas. – Kur tu eini? Bet jau ne mums. Užtikrinu, kad turėsite kitų susidomėjusių jūsų išpažinčių klausytojų ir žinovų.

– Ar į Vokietiją išvyko ir stovyklos komendantė Irma Lang? –

staiga paklausė Macharinas.

– Tikriausiai, – pasakė moteris. – Ji neturėtų čia likti.

14 skyrius

– Na, ką mes turime šiuo metu? – Maharinas paeiliui pažvelgė į Martynką, Černychą ir Janą. Pavlinos ten nebuvo, ji vis dar buvo su išgelbėtais vaikais. – Man atrodo, kad tai nėra taip mažai. Pirma, krūva įvairiausių dokumentų. Dokumentai, kurie liko Krokuvoje, popieriai, kuriuos Kirilas atsinešė... Antra, devyni suimtieji, kurie buvo koncentracijos stovyklos darbuotojai. Jų liudijimas. Tiesa, sargybinių dar neapklausėme, bet ir be jų vaizdas labai aiškus. Ir išvada iš šios nuotraukos yra tokia...

«Buvo žiauri koncentracijos stovykla, o koncentracijos stovyklos nebuvo», – prie Aleksejaus žodžių pridūrė Martynokas. «Liko tik pastatai ir varnos ant stogų». O gydytojais auksiniais pincetais dingo kartu su vaikais.

– Būtent, – linktelėjo Maharinas. – Taip, po velnių, su šiais gydytojais ir kitais niekšais. Vaikai yra svarbiausia.

«Taip, taip», – pasakė Martynokas, o Černychas ir Janas, sutikdami su juo, linktelėjo.

– Ir ką mes darysime? – Mazharinas paklausė savo mažos armijos, o kadangi visi tylėjo, jis pasakė: – Man gaila vaikų. Labai gaila. Jie išnyks. Turime padėti vaikams.

«Taip, turėtume», – sutiko Černychas.

Martynokas nieko nesakė, tik pritariamai nusišypsojo. Kalbant apie Janą, iš visko buvo aišku, kad jis pasiruošęs skubėti padėti nelaimingiems vaikams net ir dabar, net į pasaulio kraštus, o ne

tik į nežinomą Vokietijos miestelį Steine.

– Bet kokia problema, – išskėlė rankas Maharinas. – Kur jis, ta pati Steine?

«Atrodo, kaip Vokietijoje», – sakė Martynokas. – Jei, žinoma, tiki šia gražuole, kurią apklausėme.

«Tai yra Vokietijoje», – atsiduso Maharinas. – Tai yra už fronto linijos. O tai reiškia, kad jei, tarkime, eisime į šią Steine, turėsime kirsti fronto liniją.

«Na, taip», – pasakė Černychas. – Kaip kitaip?

«Ne mūsų reikalas klaidžioti už fronto linijos», – sakė Mazharinas. – Tarsi savęs nežinai... Turime kitų užduočių. Šioje pusėje.

– Žinoma, tai tiesa, – sutiko Martynokas. – Bet vaikai... Jie apgailėtini vaikai. Oi, kaip gaila!

«Mūsų darbas yra rinkti įrodymus», – atsargiai pasakė Mazharinas. – Mes juos surinkome. Ir kas nors kitas galėtų padėti vaikams.

– O kas tai? – lygiai taip pat atsargiai paklausė Martynokas. – Ir, svarbiausia, koku būdu? Ką, ar komanda pakeis visus jų planus dėl kokio nors mažo miestelio? Ar jis atsiųs kariuomenę, kad ją paimtų audra? Bet jis nepakeis ir nesiųs. Ar tikrai neaišku? Ne, čia reikia elgtis kitaip.

– O kokios? – paklausė prieš tai tylėjęs Ianas.

– Gudrus ir klastingas, – nusišypsojo Martynokas. – Kitaip tariant, sugalvokite operacijos tęsinį gražiu pavadinimu «Red Daisy».

– Ar turite konkrečių pasiūlymų? – paklausė Macharinas.

«Gal ir yra», – ne iš karto atsakė Martynokas. – Taip, jei pažiūrėsi, tai paprastas dalykas. Matote, čia matoma tik viena galimybė.

«Išreikšk savo mintis», – pasakė Mazharinas.

«Ir tai yra svarstymai», – sakė Martynok. – Pirmiausia turime nustatyti, kur tiksliai yra šis Vokietijos miestelis. Beje, ką reiškia šis žodis? Palauk, dabar aš prisiminsiu... Steine, Steine... O, taip! Steinas vokiškai yra akmuo. tiksliai! Išgirdau šį žodį priekyje. Turėjau galimybę kautis Kaukaze. Na, vokiečiai ten nuolat barškėjo – stein ir stein. Todėl ir prisiminiau. Ir steinai tikriausiai yra akmenys. Daug akmenų. kažkas panašaus...

«Na, tai įdomu», – sakė Černychas. – Jei miestas taip vadinamas, tai tikriausiai jis yra tarp akmenų? Priešingu atveju, kodėl jie jį taip vadintų?

«Gal taip yra, o gal kažkaip kitaip», – gūžtelėjo pečiais Martynokas. «Šuo juos išsiaiškina, kodėl jie šią vietą taip vadino? Na, dabar ne tai esmė. Išsiaiškinkime. Dabar esmė kita. – Semjonas stabtelėjo, pagalvojo ir tęsė: – Taigi mums reikia kažkaip priartėti prie šio miestelio. Stebėk, žvalgai... Ar dabar stovykla yra, o gal jos visai nėra? Ir tada elkitės taip, kaip reikalauja situacija.

«Tu sakei, kad mes...» Černychas pažvelgė į jį.

– Kas dar? – Semjonas atsiduso. – Teisingai – mums. O gal manote kitaip?

Niekas į tai nereagavo.

– Na, matai, – išskėtė rankas Martynokas. – Pasiūlymas buvo priimtas vienbalsiai.

«Bet jie neleis mums kirsti fronto linijos», – atsiduso Černychas. – Vadas teisus – tai ne mūsų reikalas.

– Mūsų, ne mūsų! – sumurmėjo Martinokas. – Kieno tada? Gal skautai? Na, juk jie nėra mokomi gelbėti vaikus iš koncentracijos stovyklų! Ir kas tada tai padarys?

Martynkos argumentai buvo chaotiški, bet kartu ir savaip įtikinami. Nes iš tiesų gyvenime būna akimirkų, kai nereikia diskutuoti, kas tu iš tikrųjų esi ir ką gali ir ko negali. O tokiomis akimirkomis tiesiog reikia veikti. Dabar buvo kaip tik tokia akimirka. Tiesą sakant, niekas nėra apmokytas, kaip išgelbėti vaikus iš koncentracijos stovyklos, nes tokio mokslo pasaulyje dar nebuvo. Bet karas kaip tik kilo, o kartu ir toks baisus poreikis – išgelbėti iš mirties gniaužtų nekaltus vaikus. Ir nesvarbu, kas tu esi – skautas, «Smersh» darbuotojas ar kas nors kitas...

«Taigi, taip», – pasakė Maharinas. – Dabar pagalvosime. Atspindėti. Kruopščiai, taškas po taško...

* * *

Ilgai negalvojome – laikas bėgo. Ir galiausiai jie priėjo prie vieningos nuomonės.

Pirma: visi devyni sulaikytieji – buvę koncentracijos stovyklos darbuotojai – turėtų būti perduoti vietos valdžiai. Lageryje rasti ir į rusų kalbą išversti dokumentai yra tie patys. Išvaduotoje Lenkijoje turi būti bent kažkokia galia, bent jau jos pradžia? Taigi tegul susitvarko su savo piliečiais – fašistų kolaborantais.

Tas pats pasakytina ir apie stovykloje rastus vaikus – ir tai buvo antras dalykas. Majoras Žitnikas pažadėjo, kad pasirūpins vaikais. Vietos valdžia turėtų prisidėti prie šio rūpesčio. Nes kitaip nėra prasmės iš viso šito sumaištis su taboru. Kovojuame dėl vaikų, dėl kiekvieno iš jų. Ir nesvarbu, iš kur jie – Lenkijos, Čekoslovakijos ar Sovietų Sąjungos.

Trečia: patys smerševitai turi nedelsdami išvykti į Krokuvą kaip visa grupė. Tai yra, kartu su Pavlina ir Ianu. Ir skubiai susitikite su savo komanda ir praneškite jam visą informaciją apie operacijos «Red Daisy» rezultatus. Ir pranešę, pabandykite įtikinti vadus, kad smerševitai, o ne niekas kitas, turi tęsti operaciją ir padaryti ją logiška bei teisinga. Tai yra, eikite už fronto linijos, suraskite miestelį, pavadintą Steine, ir jame yra vaikų koncentracijos stovykla «White Daisy». Ir tada elkitės taip, kaip reikalauja situacija. Mazharinas turės įtikinti komandą. Jis yra grupės vadas, taigi – kas dar, be jo?

Na, o tada viskas priklausys nuo komandos sprendimo, pamatysime vėliau. Ir tai buvo ketvirta.

Taigi, planas buvo paruoštas, bet tada iškilo netikėta kliūtis. Viskas buvo apie Janą ir Pavliną. Kaip jie? Patikima logika lėmė, kad Janui ir Pavlinai reikia padėkoti už dalyvavimą operacijoje ir toliau apsieiti be jų. Janas – civilis, Pavlina – moteris. Laukė neišsivaizduojami sunkumai, iš kurių net apmokytiems Smerševičiams buvo sunku išsivaduoti. Vadinasi, ir Ianas, ir Pavlina turės atsisveikinti.

Tačiau Yangas, vos išgirdęs tokius žodžius, pradėjo riaušes.

– Aš irgi eisiu su tavimi! – sušuko jis, maišydamas rusiškus ir lenkiškus žodžius. – Kodėl aš negaliu eiti su tavimi? Tai mano reikalas, ne tik tavo! Ar aš tave nuvyliau? Ar ką nors apgavai? Su mano pagalba Krokuvoje pagavote vokiečių šnipus! Ir jie papasakojo apie šią stovyklą! Aš nesigiriu, bet taip yra! Su mano pagalba! Tai reiškia, kad visi turime ir toliau veikti kartu!

Veltui Mazharinas bandė samprotauti su Janu ir pateikti pagrįstų argumentų. Ianas nenorėjo nieko klausytis.

– Tai štai, vade! – Martynokas mirkstelėjo į Machariną. – Pasitraukime į šoną. Ir tu, Kirilai, taip pat. Aš noriu tau kai ką pasakyti. O tu, Ianai, nusiramink ir iškvėpk. Dar niekas nebaigta.

Mazharinas, Martynokas ir Černychas pasitraukė į šalį – toliau, kad maištaujantis Janas nieko negirdėtų.

– Štai ką aš noriu pasakyti, – tyliu balsu pasakė Martynokas ir nusišypsojo. – Vaikinas dėl kažko teisus. Taip, žinoma, jis yra civilis. Tai parašyta jam ant kaktos. Bet tai gerai. Išivaizduokite – mes pateksime į kitą pusę. Ir mums reikės atlikti žvalgybą. Kas ten eis? Tu? aš? Kirilas? Žinoma, galime ir mes. Bet mes esame kariški žmonės, ir tai, beje, ir mums ant kaktos parašyta. Bet koks bjaurus vokietis atspės, kas mes tokie. Ir, tarkime, niekas į Ianą nekreips dėmesio. Na, argi tai ne mūsų visų nauda?

Maharinas tylėjo, mąstė.

«Be to, – pridūrė Martynokas, – mūsų Ianas tikrai sąžiningas vaikas. Šis tau į nugarą nedurs. Ir jis nenusivils. Na, visa kita ateis. Apskritai aš esu už tai, kad jį pasiimčiau su savimi.

– Aš taip pat manau, – sumurmėjo Kirilas.

– Bet jis neturi patirties kirsti fronto liniją! – paprieštaravo Macharinas.

«Bet mes turime tokios patirties», – sakė Martynok. – Bent jau man. Senais laikais aš vaikščiojau ta fronto linija! Ir tu taip pat, – jis žvilgtelėjo į Mazhariną, – kiek aš žinau, taip pat. Taigi štai jums visa mano istorija.

– Gerai, – pasidavė Aleksejus. «Aš nuraminsiu šį rėkantįjį».

– Palauk, – pasakė Martinokas. – Yra dar vienas neišspręstas klausimas...

– Povas? – paklausė Macharinas.

– Taip, ji yra, – linktelėjo Semjonas. – Ji taip pat norės eiti su mumis.

– Kodėl taip manai? – nustebeęs paklausė Macharinas.

– Žinau, – trumpai atsakė Martynokas. – Tai kaip su Pavlina?

«Bet mes jos paklausime, tada pažiūrėsime», – pasakė Aleksejus.

– Čia nėra ko pamatyti, – papurtė galvą Martynokas. «Buvo pasakyta, kad ji taip pat norės eiti, ir viskas!»

– O kam mums to reikia ten, už fronto linijos? – paklausė Macharinas.

– Už tą patį, kaip čia, – atsakė Martynokas. – Atrodo, kad mes išleisime vaikus į laisvę, ar ne? O kas juos prižiūrės, kai išlaisvinsime? Gal tu pats? Arba tas garsiakalbis Ianas?

– Ar tikrai nori, kad ji eitų? – su užuomina paklausė Macharinas. – Bet nebūtų gaila, jei...

– Nenoriu, – atsakė Martynokas. – Ir tu teisus dėl gailės.

Būtų geriau, jei ji liktų čia. Bet ji norės eiti. Ir apskritai tai bus teisinga. Žinoma, jūs, kaip vadas, galite įsakyti jai pasilikti, ir tai taip pat bus savaip teisinga. Bet...» Semjonas nebaigė ir tik mostelėjo ranka.

«Visa tai kol kas tik mūsų svajonės ir planai», – atsiduso Mazharinas. «Bet mūsų viršininkai neduos leidimo, tada nusiraminsime».

– Taip! – užtikrintai pasakė Martinokas. – Kaip galiu neduoti? Juk jie vaikai! Juk už ką gyvybę atiduodame, jei ne už juos... Klausyk, rūkiau! – jis atsisuko į Ianą. «Ateik čia, mes tau pasakysime ką nors laimingo!

...Pavlina, kaip ir tikėjosi Martynokas, taip pat griežtai pasisakė už tai, kad ir ji eitų už fronto linijos ieškoti nelaimingų vaikų. Mazharinas bandė ją atkalbėti, bet ji net nenorėjo jo klausyti.

«Žinoma, tu gali mane įsakyti», – pasakė ji, žiūrėdama tiesiai Aleksejui į akis. – Ir aš paklusiu. Bet tai nebus sąžininga. Nes...» ji nebaigė, o jos akyse pasirodė ašaros.

Macharinas nežinojo, ką daryti su verkiančia moterimi – tokios kasdienės patirties jis neturėjo. Jis net šiek tiek sutriko, pamatęs verkiančią Pavliną.

– Aš nieko neužsakysiu! – tai viskas, ką jis pasakė.

* * *

Tą pačią dieną jie išvyko atgal į Krokuvą. Pavlina apkabino išgelbėtus vaikus – kiekvieną paeiliui – ir kiekvienam pasakė gerus žodžius. Smerševitai ir Janas stovėjo nuošalyje ir tylėdami

stebėjo atsisveikinimą. Jie suprato, kad nereikia skubėti Pavlinos.

Atsisveikinusi mergina tylėdama nuėjo gatve. Vyrai ją nusekė. Jiems reikėjo patekti į aerodromą, kad galėtų įsėsti į lėktuvą į Krokuvą.

Visi septyni vaikinai prižiūrėjo Pavliną ir vyrus. Tylusis majoras Žitnikas stovėjo šalia vaikų.

– Ar jie vis dar stovi? – tyliai paklausė Pavlina šalia einančio Semjono.

«Jie stovi», – tarė Martynokas, apsidairydamas.

– Dabar jiems viskas bus gerai, tiesa? – paklausė Pavlina.

– Žinoma, – atsakė Semjonas.

15 skyrius

Tiesioginis Mazharino viršininkas buvo pulkininkas Koreškovas. Atvykęs į Krokuvą, Mazharinas susitiko su juo. Reikėjo pranešti apie jo grupės viešnageš Byala Glinkos kaime detales. Be to, reikėjo įtikinti valdžią tęsti operaciją «Red Daisy». Tai yra, paaiškinkite, kodėl būtina kirsti fronto liniją, o svarbiausia, kodėl Mazharinas ir jo pavaldiniai turėtų vykti į Vokietijos miestelį Steiną.

Su pirmąja ataskaitos dalimi problemų nekilo. Ir iš tikrųjų, kokios gali būti problemos? Kokius skundus valdžios institucijos galėtų pateikti prieš Mazhariną? Smerševitai surado stovyklą, sulaikė devynis jos darbuotojus ir net išgelbėjo septynis vaikus. Puikūs rezultatai! Ir tai, kad stovykla buvo tuščia, nebuvo Mazharino kaltė.

Tačiau su antrąja pranešimo dalimi, kaip ir tikėjosi Aleksejus, iškilo visokių sunkumų. Išgirdęs apie Macharino ketinimus eiti ieškoti stovyklos, pulkininkas Koreškovas energingai mostelėjo rankomis.

– Palik ramybėje! – jis pasakė. – Koks perėjimas per fronto liniją? Jūs atlikote savo užduotį. O gal jau nebeturi darbo? Taigi imkitės savo verslo!

«Ten yra vaikų», – atkakliai pakartojo Mazharinas.

– Ir ką? – pulkininkas Koreškovas sumurmėjo, apsimeddamas, kad nesupranta, apie ką kalba šis užsispyręs SMERŠEV

kapitonas. – Na, vaikeliai... Šis tavo miestelis bus išvaduotas, o kartu ir vaikai!

«Vaikai nebus išleisti», – nesutiko Mazharinas. – Tiesą sakant. Ten nebus vaikų. Jie bus arba nužudyti, arba išvežti kur nors toli. Gal net į kokią kitą šalį. Kur mes jų ieškosime vėliau?

– Kas verčia manyti, kad jus būtinai nužudys arba išsiveš? – paprieštaravo pulkininkas. – O gal jie tave tiesiog paleis? O gal jie tiesiog pasitrauks? Kodėl purtote galvą, drauge kapitone?

«Jie nepaleis tavęs ir neapleis», – sakė Mazharinas. – Nes tai jau nutiko Belaya Glinkoje. Vaikai jiems yra vertinga biologinė medžiaga», – prisiminė sulaikytos slaugytojos žodžius. «Be to, jie taip pat yra liudininkai». Vaikai išnyks. Galų gale, kokia prasmė mums kovoti ir lieti kraują? Dėl jų mes kovojame. Juk ne dėl to, kad užimti šį Steine miestelį. Tas miestas pasidavė mums.

– Žinoma, taip yra, – atsitraukė pulkininkas. – Kovojame dėl vaikų... Gerai. Sakote, kad turite planą. Tada papasakokite apie tai išsamiai.

–...Bet kodėl tu? – paklausė pulkininkas Koreškovas, išklauses Mazharino planą. – Ar jūsų reikalas klajoti per fronto liniją? Jūs esate Smersh.

Žinoma, Mazharinas numatė tokį klausimą ir jam buvo paruoštas atsakymas.

– Koks skirtumas kam? – jis paklausė. – Smeršas, žvalgyba, pėstininkai... Ten yra vaikų. Juos reikia gelbėti. Tai viskas. Mes pradėjome šį dalyką, turime jį užbaigti.

Žinoma, tokių argumentų nebūtų galima pavadinti

įtikinamais. Juose buvo daug daugiau emocijų nei logikos. Bet galbūt tai buvo lemiamas momentas. Pulkininkas Koreškovas – jis taip pat buvo vyras. Ir jam taip pat buvo gaila nelaimingų vaikų.

– Na, – pasakė pulkininkas. – Taigi jūs... Kiek žmonių yra jūsų grupėje?

Mazharinas kalbėjo ir tuo pačiu paaiškino, kodėl grupėje reikia moters ir civilio lenko.

«Na, jūs žinote geriau», – nesiginčijo pulkininkas. – Bet jums trūksta vertėjo. Kaip tu gali eiti į vokiečių užnugarį be vertėjo? Tai tarsi kurčias.

Macharinas buvo priverstas sutikti su tokiais argumentais.

«Aš tau duosiu vertėją», – pasakė Koreškovas. – Turiu galvoje vieną. Protingas vaikinys, patyręs. Tai jūsų nenuvils. Tuo tarpu aptarkime visas operacijos detales. Tai rimtas reikalas.

* * *

Mes taip nusprendėme. Žinoma, geriausia fronto liniją kirsti naktį. Tačiau fronto linija šiuo metu yra iš esmės sąlyginė sąvoka. Vokiečiai šniokščia, todėl kai kuriose fronto atkarpose susidarė spragos. Būtent per tokį tarpą reikia pereiti į kitą pusę. Taip bus daug saugiau.

Kaip aptikti tokią skylę? Na, skautai pabandys. Jie palydės grupę iki tos skylės, o jei kas atsitiks, tai uždengs, nukreipdami dėmesį į save.

Na, tada... O tada grupė bus palikta savieigai. Čia jai niekas negali padėti. Toliau reikia rasti Steine miestelį ir

jame koncentracijos stovyklą «White Daisy». Jei koncentracijos stovykla yra būtent ten, turite nuspręsti, iš kurios pusės geriausia prie jos priartėti, ir perduoti sprendimą per radiją.

– Beje, ar mokate naudotis racija? – paklausė pulkininkas. – O gal reikia ir radistės?

«Nereikia», – atsakė Mazharinas. – Vienas iš mūsų, leitenantas Černychas, buvęs signalininkas. Taip, ir aš pats moku naudotis racija, jei taip.

«Tai gerai», – pasakė pulkininkas. – Nereikia pačiam būti itin herojiškam. Ką galite padaryti šeši iš jūsų? Tu tik veltui gulėsi. Taigi darykime taip. Atradęs stovyklą, tu žinai jos tikslias koordinatas ir lauki pastiprinimo. Kitaip tariant, laukia nusileidimo. Atvažiuoja nusileidimo pajėgos, tu jį sutinki, vietoje jam paaiškink, kas yra kas, ir...» Koreškovas energingai mostelėjo ranka.

– Suprantu, – pasakė Maharinas. – Bet turiu dar vieną klausimą... Ką daryti su išlaisvintais vaikais? Kur juos dėti?

– Taip, tai tikrai klausimas, – pulkininkas Koreškovas pasitrynė kaktą. – Tikrai... Manau, jų ten bus daug, vaikai? Be to, alkanas, sergantis... Juk čia koncentracijos stovykla, o ne kurortas! O, tau nesiseka! Na, ką tu manai apie tai?

«Aš dar nežinau», – sakė Maharinas. – Spręsimė vietoje. Juk kas žino, kaip išeis?

«Tai, žinoma, taip», – susimąstęs pasakė Koreškovas. – Beje, kur yra šis miestelis... Vis dar neprisimenu jo pavadinimo?

– Steine, – pasiūlė Maharinas.

– Taip, Steine... Tai kur?

«Ne taip toli», – pasakė Maharinas. – Beveik prie Lenkijos ir Vokietijos sienos. O jūra visai arti.

– Štai žemėlapis, – pulkininkas atsistojo ir priėjo prie ant sienos kabančio žemėlapio. – O kur ta Steine ant jos?

– Čia pat, – atkreipė dėmesį Macharinas.

– Hmm... – pagalvojęs pasakė Koreškovas. – Ir tikrai toli. Ir netoli sienos, ir nuo jūros. Na, atkreipkime dėmesį. Bet tai mane neramina... O jei ten nėra vaikų?

«Remiantis mūsų informacija, jie ten yra», – sakė Aleksejus.

«Tai yra, jei beatodairiškai pasitikite savo informacija», – pagrįstai pastebėjo pulkininkas. – O jeigu jus apgautų ir visos mūsų pastangos bus bergždžios? o kur?

– O jeigu ten yra vaikai? – atsakydamas paprieštaravo Macharinas. – Vadinasi, jie ten, o mes nieko nedarysime, kad juos išgelbėtume? Ir kaip su tuo gyventi? Ir tai apskritai yra neteisinga. Ar jie yra, ar ne, pamatysime, kai ten pateksime. Ir spėlioti... Mano nuomone, taip nėra. Sąžinė graus.

– Tai tikrai, – trumpai pagalvojęs sutiko pulkininkas Koreškovas. – Graus tavo sąžinė... Tai, brole, taip... Graužia. Na, pabandykime atsitiktinai. Gal juodu jas išims!

Į kabinetą įėjo pareigūnas.

– Vyresnysis leitenantas Sennikovas! – prisislatė pareigūnas. – Atvyko pagal jūsų užsakymą!

– Štai, – pulkininkas parodė į karininką, atsisukęs į Machariną. – Būtent apie tokį vertėją aš kalbėjau. Sennikovas.

Įeik, Vladimirai. Susitik su manim.

Maharinas prisistatė, įdėmiai pažvelgęs į Sennikovą. Jis norėjo iš pirmo žvilgsnio nustatyti, koks jis žmogus. Bent jau bendrais bruožais. Juk jiems kartu teko atlikti pavojingą užduotį. Bet Macharinas nieko panašaus nematė Sennikove. Vyresnysis leitenantas buvo atviro, draugiško veido, kai kuriais atžvilgiais netgi atrodė kaip Martynokas.

«Štai, Sennikovas, jūs vyksite į svarbią misiją», – sakė pulkininkas. «Kartu su šiuo kapitonu ir jo grupe», – jis parodė į Aleksejų. – Už fronto linijos, kaip vertėjas. Tai įsakymas.

Išoriškai Sennikovas niekaip nereagavo į pulkininko žodžius, tik atidžiai pažvelgė į Mazhariną.

«Aš viską paaiškinsiu», – santūriai pasakė kapitonas ir žvilgtelėjo į Koreškovą: «Ar leisi man eiti?»

«Taip, eik», – pasakė pulkininkas. – Pasiruošk. Ir kai būsite pasiruošę, praneškite man.

* * *

Visa grupė buvo surinkta – jie laukė grįžtančio Mazharino. Daug kas priklausė nuo naujienų, kurias jis turėjo atnešti. Aleksejus pasirodė ne vienas, o kartu su Sennikovu.

«Susipažinkite», – pasakė jis. – Vladimiras Sennikovas, vertėjas. Ateis su mumis.

Mazharino ištarti žodžiai buvo negausūs, tačiau jie turėjo didžiulę reikšmę. Jie reiškė, kad valdžia uždegė žalią šviesą tęsti operaciją «Red Daisy». Ir visi labai greitai turės eiti už fronto linijos.

«Tai geresnis bardzas», – džiaugsmą išreiškė Ianas. – Taigi, eime!

Pavlina, išgirdusi naujienas, džiaugsmingai nusišypsojo. Martynokas ir Černychas į savo vado žodžius nereagavo – reikiamu momentu jie buvo santūrūs. O dabar buvo kaip tik toks momentas: būtinas, svarbus, lemiamas.

– Susipažinkite, – pakartėjo Maharinas.

– Vertėjas yra geras, – pasakė Martynokas, priėjęs prie Sennikovo. – Pati pagalvojau, kaip išsiversime be vertėjo? Mano kuklių prieš kalbos žinių tikrai nepakaktų! Aš esu Semjonas Martynokas.

«Kirillas Černychas», – prisistatė Černychas.

– Janas Kitsakas, – pasakė Janas.

Pastaroji pasivadino Pavlina. Sennikovas nusišypsojo ir laikė Pavlinos ranką.

– Taigi tu irgi ateisi su mumis? – jis paklausė. – Tai yra gerai...

«Tu ateini su mumis», – sausai atsakė Pavlina ir išlaisvino ranką.

– Na, taip, taip, – taikiai sutiko Sennikovas. – Aš su tavimi, tu su manimi, ir visi kartu...

Buvo aišku, kad Sennikovo elgesys, o ypač jo požiūris į Pavliną, Martynui nepatiko. Jis spragtelėjo pirštais ir niūriai pasakė Sennikovui:

– Mes vadiname vienas kitą vardu. Štai kaip mes tai darome.

– Turėsiu tai omenyje, – lengvai sutiko Vladimiras.

«Štai mes», – nepatenkintas tarė Martynokas.

«Taigi, taip», – pasakė Maharinas. – Pasvarstykite, kad susitikome. Dabar klausyk manęs. Aš jums pasakysiu, ką nusprendėme su pulkininku Koreškovu...

16 skyrius

Koncertavome jau kitą vakarą – nebuvo kada delsti. Pirmiausia grupė buvo nugabenta lėktuvu arčiau fronto linijos, į tą pačią vietovę, kur Mazharinas ir jo pavaldiniai turėjo pereiti į priešų pusę. Į Byala Glinką skridome tuo pačiu lėktuvu kaip ir prieš dvi dienas.

– Ir vėl tu! – džiaugsmingai ir plačiai šyptelėjo lakūnas, lyg būtų buvę jo seni pažįstami. – Na, tu turi!

«Kas tai», – atsakydamas nusišypsojo Martynokas. «Mums labai patiko važinėti jūsų kolūkio maišytuvu». Puikus vienetas. Taigi nusprendėme vėl smagiai praleisti laiką! Užveskime jūsų barškutį ir skriskime!

Pilotas dėl tokių žodžių nė kiek neišsižeidė ir įlipo į kabiną. Netrukus variklis pradėjo ūžti, o sraigtas pradėjo sukstis. Pilotas pasilenkė iš kabinos ir padarė kviečiantį gestą – įeik ir įsitaisyk.

Lėktuve buvo ankšta, tad grupė vos tilpo į jį. Sennikovas atsisėdo šalia Pavlinos.

– Ar tu nebijai? – klausė jis merginos, prisiglaudęs prie ausies, bandydamas nuslopinti lėktuvo riaumojimą. – Juk skrendame į vokiečių užnugarį. Kas žino?

– Ir tu? – paklausė Pavlina.

– Kas man rūpi? – nerūpestingai atsakė Sennikovas. – Esu pažįstamas ir patyręs žmogus! Tu jau kitas reikalas. Dar mergina...

Pavlina neatsakė. Iš kito suolo galo Martynokas niūriai žiūrėjo už scenos.

Mes pakilome. Skrydis neprailgo ir netrukus nusileido.

– Atvyko! – pasakė pilotas. – Išsikrauti. Ir kada galime tikėtis tavęs sugrįžti? Paimsiu, man lengva.

«Pasakyčiau tau anekdotą, tinkamą šiai progai, bet nėra laiko», – lakūnui sakė Martynokas. – Kitą kartą būtinai papasakosiu. Tu juoksiuosi.

«Mums viskas aišku», – rimtai nusiteikė pilotas. «Tada grįžk saugiai ir ne tuščiomis».

– Tai kitoks pokalbis! – nusišypsojo Martinokas. «Taip pat turėtumėte pasirūpinti savo segtuvu».

Netoliese kai kurie žmonės laukė Mazharino ir jo komandos.

«Kapitonas Khitrovas», – prisistatė vienas iš jų. – Turiu įsakymą pervežti tave į kitą fronto pusę. Sekite, prašau, paskui mane.

Taip atsitiko, kad Sennikovas vėl atsidūrė šalia Pavlinos.

«Manau, tau sunku su tokiu ir tokiu bagažu! – pasakė jis, rodydamas į rankinę už Pavlinos. – Leisk man padėti. Man tai nesunku.

Martinokas niūriai veidu priėjo prie Sennikovo.

– Klausyk, tautie! – jis pasakė. – Pasitraukime į šoną! Kaip sakydavo vienas mano prieškarinio pažįstamas, turiu tau pasakyti porą švelnių žodžių!

– Kas nutiko? – Sennikovas suglumęs gūžtelėjo pečiais.

– Štai ką, – tyliai pasakė Martynokas, kad niekas kitas

negirdėtų. – Per daug neprisirišk prie šios merginos, supranti? Laikykitės atokiau nuo jos, gerai?

– Kodėl taip? – paklausė Sennikovas.

«Tiesiog taip», – sakė Martynok. – Be jokių komentarų. Taigi atsižvelkite į mano žodžius. Priešingu atveju būsite nusiminęs. Žinai, aš neturiu ilgai...

– Tai kaip aš jį gausiu? – nusišypsojo Sennikovas.

– Taip, – linktelėjo Martynokas. – Ant kaklo. O gal net į veidą. Tai kažkas, kas nenuspėjama.

– O kaip su pavaldumu? – vis dar šypsodamasis paklausė Sennikovas.

– Kokia dar komandų grandinė? – nustebo Martynokas. – Kas tai yra?

– Na, jūs – leitenantas, o aš – vyresnysis leitenantas. Ar galima smogti vyresniajam į kaklą? O ypač į veidą? Tai yra neteisėta.

«Mes neturime jokios pavaldumo grandinės», – sakė Černychas. Jis tyliai priėjo prie Sennikovo ir Martynkos ir todėl išgirdo visą jų pokalbį. – Mes turime teisingumą. Vadinasi, būsi nusiminęs. Būkite tikri.

– Ką tu čia turi? – Maharinas apsidairė.

– Nieko nėra! – susitaikęs pakėlė rankas Martynokas. – Taigi – įgaliojimų pasikeitimas. Naujajam mūsų kovinės komandos nariui paaiškinome jo teises ir pareigas. Jis yra protingas vaikinai, todėl viską suprato teisingai. Ar tai tiesa? – Martynokas pažvelgė į Sennikovą užsimerkęs.

– Taip taip! – patvirtino Sennikovas ir pusbalsiu pasakė

Martynui: – Neturiu jokio tolimojo tikslo... Kodėl tu toks piktas?

«Jums net nereikia matyti iš arti! – pasakė Martynokas.

Prie ginčo prisidėjo ir Pavlina. Nieko nesakiusi ji priėjo prie Martinoko ir pažvelgė į jį rimtomis akimis. Lygiai taip pat tyliai Semjonas paėmė sunkų rankinį Pavlinai nuo pečių ir metė jam už nugaros.

Kapitonas Khitrovas nuvedė grupę į paskubomis pastatytą iškasą.

«Čia lauksite iki vakaro», – sakė jis. – O kai sutems, pabandykite... Kol kas patariu miegoti. Ir kas žino, kas bus naktį? O iš kitos pusės – ir netikrumas...

* * *

Nors ir tikėjomės tamsos, ji vis tiek praslinko nepastebimai. Visa grupė pabudo vienu metu, tarsi liepta, nors komandos niekas nedavė. Khitrovas įėjo į dugną.

«Po pusvalandžio bus visiškai tamsu», – sakė jis. – Taigi būk pasiruošęs. «Jis nutilo ir tęsė: «Štai dalykas... Tiesiog šiandien priešais mus buvo skylė». Kitoje pusėje nė vienos gyvos sielos. O dabar, kaip pasisekė, krautai pradėjo maišytis ir ėmė slampinėti. Ką mes darome?

– Eik į kitą pusę, kas dar? – Maharinas gūžtelėjo pečiais. – Neturime laiko laukti.

– Suprantu, – pasakė Khitrovas. – Taigi, darykime taip. Po pusvalandžio atidarome beatodairišką ugnį už dviejų šimtų metrų nuo čia. Su rikšmais, su klyksmu... Apskritai vaidiname

spektaklį, kad nukreiptume dėmesį. Kaip tik šiuo metu toje vietoje, kurią tau nurodysiu, tu tyliai judi į kitą pusę. Mūsų vaikinai jus lydės ir pridengs iki pat Vokietijos fronto linijos. Ir tada tu esi vienas. Viskas aišku?

– Suprantu, – pasakė Maharinas.

«Tada ruoškis», – pasakė Chitrovas ir pažvelgė į laikrodį. – Ateisiu tavęs pasiimti po dvidešimt trijų minučių.

Smerševikai ir Sennikovas greitai susirinko – patirtis bylojo. Černychas padėjo Janui pasiruošti, o Martynokas – Pavlinai.

«Pamėgink likti šalia manęs», – pasakė jis. – Nepaklysk tamsoje... Ar mokate šliaužioti pilvais?

– Galiu, – nusišypsojo mergina. – Mokė...

Semjonas kiek abejodamas pažvelgė į Pavliną ir pasakė visai ką kita:

«Ir tegul tavo krepšys lieka su manimi». Tau bus lengviau, o man ramiau.

...Chitrovas, kaip ir buvo žadėjęs, atėjo į dugną lygiai po dvidešimt trijų minučių.

«Sek paskui mane», – pasakė jis.

Naktis pasirodė tamsi – danguje nesimatė nė vienos žvaigždės. Pūtė klampus, drėgnas vėjas. Po jo gūsiomis girgždėjo nematomos medžių šakos ir girgždėjo tos pačios nematomos sausos piktžolės.

– Vėjas geras, – sušnibždėjo Martynas Povui. – Niekas neišgirs mūsų maišant tamsoje...

– Dėmesio! – tyliai pasakė Chitrovas. – Koncertas prasidės

dabar.

Ir tarsi iš karto po jo žodžių iš kažkur iš kairės pasigirdo šūviai ir garsūs riksmi. Iš Vokietijos pusės iškart pasigirdo atsakomieji šūviai ir riksmi.

– Eime! – įsakė Khitrovas, paliesdamas Macharino petį. – Sėkmės!

Aleksejus pirmasis išlindo iš apkaso. Už jo – Sennikovas. Už Sennikovo yra Janas. Toliau buvo Pavlina, o šalia Martynokas. Černychas paskutinis paliko apkasą. Netoli jų abiejose pusėse, taip pat ir priekyje tyliai vinguriavo tamsūs siluetai. Tai buvo viršelio grupė. Teko nušliaužti apie du šimtus metrų, o gal ir daugiau. Žinoma, smerševičiams ir Sennikovui tai nebuvo atstumas, bet juk civilis Janas Kitsakas ir mergina Pavlina šliaužė su jais! Tačiau, kiek galima spręsti, tiek Janui, tiek Pavlinai sekėsi gerai. Bet kokių atveju jie neatsiliko.

Šūviai ir riksmi iš kairės nesiliovė. Priešingai, jie vis garsėjo. Netrukus net ėmė girdėti granatų sproginiai. Koncertas įsibėgėjo.

Kažkas iš viršelio grupės, vienas iš priekyje šliaužiančių, sustingo. Kiti sustojo paskui jį. Atrodė, kad jie nušliaužė. Ir tikrai, jie šliaužė. Tada Macharinui ir jo pavaldiniams be palydos teko šliaužti dar šimtą metrų, o tada jie galėjo atsistoti ir pusiau pasilenkę trumpais brūkšniais bandyti patekti kuo toliau nuo priekinės linijos – į priešų užnugarį.

Taip jie ir padarė. Iš pradžių – šliauždamas, paskui – pusiau pasilenkęs, o paskui įkrikęs į iš tamsos atsiradusią daubą.

– Roll call! – įsakė Macharinas.

– Kirilas! – tamsoje pasigirdo balsas. – Jang! Aleksejus!
Povas! Semjonas!

– Visi čia! – iškvėpė Macharinas. – Dešimt minučių poilsio ir judame toliau. Vėliau bus lengviau...

«Oho, mes tikrai praėjome», – iš tamsos atsakė Martynokas. – Ir niekas nepagautas! Beje, geras ženklas! Tai reiškia, kad mums ir toliau seksis. Tikras žodis!

17 skyrius

Remiantis skaičiavimais, iki Steine miestelio truko trys dienos. Žinoma, tai buvo labai grubūs skaičiavimai, nes niekas nežinojo, kaip iš tikrųjų susiklostys situacija. Trys kelionės dienos – jei viskas vyksta sklandžiai, grupė nesusiduria su priešo kareiviais ir neprasideda mūšis.

Tačiau mūšis nėra pats pavojingiausias ir nepageidautinas įvykis. Bus daug blogiau, jei kas nors iš grupės bus sužeistas. Negalite palikti sužeisto žmogaus, taip pat negalite jo sutalpinti su geraširdžiais žmonėmis. Kokie ten geraširdžiai žmonės? Čia Vokietija, čia gyvena vokiečiai. Ir kas žino, ką jie darys, jei aptiks sovietų karius, o juo labiau, jei jų paprašys priglausti sužeistąjį?

Tad geriau nerizikuoti. O nerizikuoti reiškia nesiskirti su sužeistaisiais, kurie bus našta.

Žinoma, kol kas visos tai buvo grynai hipotetinės prielaidos, tačiau būtų klaida neapgalvotai jas atmesti. Turėjome atsižvelgti į juos ir dar daugiau. Todėl buvo nuspręsta naktį judėti, o dieną slėptis nuošaliuose vietose ir pailsėti.

Dabar buvo naktis, o grupė greitai judėjo į šiaurės vakarus. Būtent ta kryptimi buvo išikūręs Steine miestas, o jame buvo White Daisy koncentracijos stovykla. Nors, žinoma, galėjo nutikti taip, kaip tikėjosi pulkininkas Koreškovas ir Macharinas. Tai yra, kad miestelyje nėra stovyklos, kad sulaikyta Smerševio medicinos sesuo apgavo, o gal miestelyje stovykla nebuvo įkurta

ilgą laiką, o išvyko kur nors toliau – kartu su vaikais. Viskas galėjo būti...

Ėjo iki paryčių, o auštant pasislėpė krūmais apaugusioje ilduboje. Rytas pasirodė drėgnas, vėjuotas, šlapdriba, o aplink tvyrojo niūri pusiau tamsa. Nevalingai norėjau užsikurti laužą, pasišildyti ir išgerti ko nors karšto. Bet, žinoma, visi suprato, kad jokios ugnies negalima kūrenti. Ugnis šlapiu oru rūks, o kam šie dūmai pritrauks, kas atkreips dėmesį, kol kas nežinia.

– Kirilai, žiūrėk! – įsakė Maharinas. – Pasukite galvą į visas puses, bet neiškiškite galvos. Vladimirai, tu jį atleisi po dviejų valandų. Semjonai, tu pakeisi Vladimirą. Aš pakeisiu Semjoną, Ianas pakeis mane.

– O kaip man? – paklausė Pavlina. – Jie pamiršo mane!

Maharinas pažvelgė į merginą šonu ir pasakė:

– Dabar dienos trumpos. Užteks mano paskirtų stebėtojų. Viskas! Visi pusryčiauk ir eik miegoti!

Miegoti, kai iš viršaus ant tavęs krenta nesibaigiančios vandens dulkės, nėra maloni patirtis. Bet, kita vertus, kur reikėjo eiti? Užmigti buvo būtina, nes koks tu naktinis vaikščiotojas, jei neišsimiegi ir užmiegi judėdamas? Pusryčiaudavome su konservais ir krekeriais, o konservų skardines įkasdavo į žemę ir apibarstydamo supuvusiais lapais, kad grupės pėdsakų neaptiktų priešai.

Kuri laiką Semjonas žiūrėjo į šoną, kaip Pavlina bandė pasislėpti nuo mažų vandens purslų. Jai tai pasirodė blogai. Kamufliužinis kombinezonas, kuri vilkėjo Peacockas, buvo

visiškai prisotintas drėgmės, todėl jo neišgelbėjo ir neišildė. Semjonas atsiduso, tyliai priėjo arčiau Pavlinos ir apkabino jos pečius. Ji pašiurpo, nustebusi pakėlė galvą, pažvelgė į Semjoną, bet neatsitraukė. Ji suprato, kodėl Semjonas ją apkabino, bet tik tuo atveju jis paaiškino:

– Tai būtina... Kad tau būtų šilčiau... Dabar sušildysi. Man karšta, aš tave sušildysiu. Tai tiek... Ar ne šilčiau?

Pavlina linktelėjo. Ji tikrai jautėsi šilčiau ir patogiau, nors nežinoma dėl kokios priežasties. Arba todėl, kad Semjono kūno šiluma ją sušildė, arba tiesiog todėl, kad Semjonas buvo šalia ir apkabino jos pečius.

* * *

Sutemus pajudėjome toliau. Oras pagerėjo. Nustojo pūsti įkyrus drėgnas vėjas, liovėsi ir lengvas lietus. Pavlina bandė atimti iš Semjono savo rankinę, bet jis švelniai atstūmė jos ranką, nusišypsojo ir pasakė:

– Net negalvok apie tai. Ne, man tai tikrai visai nesunku.

Vietos, per kurias judėjo grupė, buvo apleistos. Tik kelis kartus tamsoje pasirodydavo tolimos išsklaidytos šviesos. Atrodo, kad tai buvo kažkokie kaimai. Jų grupė jų išvengė ir pajudėjo toliau.

Kažkur vidury nakties jie susidūrė su keliu. Žinoma, smerševitai neketino eiti toliau šiuo keliu. Tai būtų neprotinga pasielgti, be to, nežinoma, kur veda kelias. Atrodė, kad ji veda visiškai kita kryptimi, neiėjo grupė. Bet reikėjo pereiti kelią, o tai nebuvo taip paprasta, tai buvo pavojingas reikalas. Niekada

nežinai, su kuo gali susidurti kelyje.

Maharinas davė ženklą visiems gultis. Grupė iš karto nugrimzdo ant šaltos žemės, permirkusios nuo pastarojo lietaus.

– Semjonai, žvalgyk! – sušnibždėjo Macharinas.

Martynokas paėmė nuo pečių abu maišus, patogiau griebė automata ir šliaužė. Kelias buvo labai arti. Semjonas nušliaužė į kelio pusę ir nusivylęs spragtelėjo liežuviumi. Tai nebuvo koks apleistas kaimo kelias, tai platus takas, grįstas kažkuo kietu. Ir tai buvo blogai. Tai reiškė, kad bet kurią akimirką vokiečiai galėjo važiuoti keliu automobiliais ir pastebėti lauke gulinčią grupę, todėl kelią reikėjo kirsti kuo greičiau.

Martynui nespėjus apmąstyti šios minties, tolumoje pradėjo mirgėti šviesos, o tada pasigirdo variklių ūžesys. Tai reiškė, kad artėja priešas, galbūt visa kolona transporto priemonių.

Martynas paskubomis atšliaužė atgal. Dabar svarbiausia buvo prisiglausti, susiliesti su žeme, ištirpti tamsoje. Tai yra, darykite viską, kas įmanoma, kad priešas ugnis jų neišryškintų. Ir jei jie tai pabrėžia, pabandykite išeiti. O jei negali išeiti, kovok. Greičiausiai šiame mūšyje kažkas liks už ekrano, uždengdamas kitus, kad jie galėtų pabėgti. Būtų neteisinga, jei visi žūtų atsitiktiniame mūšyje – ne dėl to jie dabar vaikščiojo už priešas linijų. Jie turėjo kitą užduotį, o tie, kurie liko gyvi, turėjo ją atlikti.

– Matėte tai? – tarė Martynokas Mazharinui. – Jie eina... Viskas gerai, gal praeis! O jei neveikia, tada išeik. Su trūkčiojimais, kilpomis, kaip kiškis... Ir aš tave uždengsiu.

Kitaip mes visi čia atsidursime.

Maharinas į tai nieko neatsakė, o ką čia atsakyti? Jis manė tą patį. Jei jie bus pastebėti, jie turės išeiti. Ir kažkas vienas turi likti padengti atsitraukimą. Vienas mirs, bet visi kiti, ko gero, bus išgelbėti ir toliau vykdys užduotį, dėl kurios yra čia.

Tuo tarpu automobiliai privažiavo. Jų buvo trys: didelis dengtas sunkvežimis ir du mažesni automobiliai. Tamsoje nebuvo įmanoma pamatyti, ar tai automobiliai, ar šarvuočiai. Atrodė, kad jie jau pravažiavo tą vietą, kur smerševikai įsispaudė į žemę, bet staiga mašinos sustojo. Pasigirdo balsai, atrodė, kad žmonės pradėjo šokinėti iš sunkvežimio ant žemės.

– Atrodo, jie pastebėjo... – sušnibždėjo Martynokas, atsisukęs į Machariną. – Tai tiek, vade, išvesk žmones. Ir aš čia šiek tiek pasilinksminsiu. Man labai patinka tokios pramogos! Nagi! Ehma! Mane vadino Semka Martynko, jei ką!.. Stomp! Yra vaikų... Ne, palauk! – staiga sušuko jis. – Štai kas yra, vade. Prižiūrėk Pavliną, jei ką...

Maharinas nieko nesakė ir kaip judrus driežas slydo šlapia žeme.

– Išeikime! – pasakė jis visai savo grupei. – Semjonas lieka pridengti. Štai ir viskas, iš karto! Nepakilkite visu ūgiu! Kaip kiškis! Pavlina, būk su manimi!

– Bet... – bandė paprieštarauti mergina. – Kaip... Semjonai...

– Persiūsti! – šiurkščiai pasakė Macharinas.

Jis sugriebė Pavliną už apykaklės ir tiesiogine prasme tempė

ją kartu su savimi. Likusieji bėgo iš paskos – pasilenkę, ausdami, neatsigręždami. Iš nugaros pasigirdo šūviai. Tai reiškė, kad jie vis tiek buvo pastebėti.

– Nežiūrėk atgal! – iškvėpė Macharinas, atsisukęs į Pavliną. Jis vis dar nepaleido jos kombinezono apykaklės. – Persiųsti. Bėk! Toli!..

Retkarčiais virš bėgančių smerševičių galvų nušvilpė kulkos. Bet jie skrido aukštai: tie, kurie šaudė, šaudė atsitiktinai. Tamsoje sunku tiksliai šaudyti.

* * *

Martynokas taip pat neleido vokiečių kariams tiksliai šaudyti. Ištiestas ant žemės jis trumpais šūviais paleido link kelio. Paleidęs kelis šūvius, tuoj pat peršliaužė, tiksliau, apsvirtė galva per kulnus į šoną, keisdamas padėtį ir vėl paleido kelis šūvius.

Nebuvo įmanoma suprasti, ar jis kam nors trenkė, ar ne, ir tai nebuvo pagrindinis dalykas. Svarbiausia buvo neleisti fašistams skubėti persekioti grupę. Skaičiavimas čia turėjo įtikinti vokiečius, kad į juos šaudė ne tik Martynokas, o keli žmonės iš karto. Tada vokiečiai galbūt nerizikuotų tamsoje palikti kelią, o tai reikštų, kad jie neskubės persekioti grupės.

Ir taip pat – jis labai norėjo išsilaikyti kuo ilgiau. Jis suprato, kad greičiausiai neišgyvens, bet labai norėjo pagyventi papildomas dešimt minučių ar bent vieną papildomą minutę. Ir ne dėl jo paties, o vėlgi dėl tų, kuriuos jis dabar dangstė. Dėl Mazharino, dėl Černycho, dėl Sennikovo, dėl Yano ir, svarbiausia, dėl Pavlinos. Kad jie visi, o svarbiausia – Pavlina,

galėtų nueiti kuo toliau, supainioti pėdsakus, dingti tamsoje... Taip, taip, Pavlina buvo pagrindinė šiame sąrašė, o Martynokas negalvojo, ar tai. buvo teisus ar neteisus, bet jis tiesiog šaudė į kelius, greitai riedėdamas iš vienos vietos į kitą.

Vokiečiai atšaudė, bet, rodos, nuo kelio pasitraukti nesiruošė. Galbūt jie bijojo liūsti į žiemą nežinomą tamsą, gal turėjo kokių kitų ketinimų ir planų – Martynokas, žinoma, nieko to nežinojo. Ir ne tai dabar buvo svarbiausia, o svarbiausia, kad grupė judėjo vis toliau.

Tuo tarpu šūviai iš kelio krašto ėmė skambėti vis rečiau ir netrukus visiškai nutilo. Pasigirdo aštrūs balsai ir geležies žvangesys – atrodė, kad vokiečiai, perspėjimui šovę į naktinę erdvę, nedrįso pasitraukti nuo kelio, o pradėjo sėsti į savo automobilius važiuoti toliau.

Iš kelio pusės užė varikliai, mirksėjo priekiniai žibintai. Atrodė, kad vokiečiai tikrai išvyksta.

– Na, tu turi! – pro sukąstus dantis tarė sau Martynokas. – Jie išeina! Eik, kormoranai, eik... Šiuo metu neturiu tau laiko.

Automobiliai pradėjo judėti, o netrukus jų urzgimas nutilo tolumoje. Bet Martynokas vis tiek gulėjo išsiskleidęs ant šlapios šaltos žemės ir nejudėjo. Tai turėjo savo logiką. Taip, vokiečiai tikrai išvyko, bet ar tai viskas? O gal jie čia paliko pasalą? O ta pasala tik ir laukia, kol Martynokas praras budrumą ir pakils visu ūgiu. Taigi, mums reikia palaukti. Turite įsitikinti, ar yra pasala, ar ne. Ir tik tada galvok, ką daryti toliau.

Martynokas gulėjo daugiau nei valandą, bet nieko negirdėjo ir

nematė. Užmiestyje stojo visiška tyla. Tik du kartus per šį laiką sunkvežimiai važiavo pirmyn ir atgal, bet net nesulėtino greičio.

«Gerai», – pagaliau sau pasakė Martynokas. «Laikas mums dingti iš šios vietos!»

Jis atsistojo, bet ne visu ūgiu, ir klausėsi. Vis dar buvo tylu. Ir tada Martinokas nuėjo, stengdamasis žengti tyliai. Taigi pusiau pasilenkęs nuėjo apie kilometrą ir tik tada atsitiesė visu ūgiu.

Kur jis ėjo? Žinoma, sekant grupę. Jis, žinoma, nežinojo, kuria kryptimi Mazharinas vedė savo pavaldinius. Tikriausiai kažkokie pėdsakai galėjo būti rasti ant žemės, o Martinokas tikrai juos būtų radęs, bet ne tamsoje! Kaip galite juos rasti tokioje beviltiškoje tamsoje? Martynkas su savimi turėjo žibintuvėlį, bet juo šviesti buvo nesaugu. Ir kiek tu gali jiems parodyti? Todėl beliko pasikliauti logika.

Tai gi taip. Mazharinas ir grupė negalėjo eiti per toli nuo kelio, nes jie būtinai turėjo kirsti šį kelią. Atrodo logiška. Toliau. Šteino miestas yra šiaurės vakaruose. Ir todėl grupė eis tiksliai į šiaurės vakarus. Galbūt jis pasirinks nedidelį aplinkelį, kad supainiotų savo pėdsakus, bet jis tikrai pajudės į šiaurės vakarus. «Ir šiaurės vakarai yra ta kryptimi», – suprato Martynokas.

Taigi, Martynui reikia eiti keliu – ne per arti jo, bet ir ne per toli. Kiek toli grupė sugebėjo nukeliauti, kad išvengtų šūvio? Daugiausia du kilometrus. Bėgti toliau nebuvo prasmės, kulkos čia nebepasieks, todėl grupė, greičiausiai, puolė per kelią ir iškart pasuko į šiaurės vakarus. Ir ji vaikščios ir vaikščios, kol ateis aušra.

Tikriausiai koks geras ir galingas angelas vedžiojo Martynką. Jis nuėjo du kilometrus keliu į šiaurę, nepastebimai kirto kelią, pasuko į šiaurės vakarus, nuėjo gerus tris kilometrus nuo kelio ir tik tada ėmė aušti. Ir Martynkui pagaliau pasisekė – jis pakliuvo! Tai buvo nusileidžiančio bato pado įspaudas. Atspaudas buvo labai mažas, ne vyriškas, o tai reiškė, kad ženklą paliko moteris. Kokia moteris galėtų vaikščioti po šią apleistą vietovę, avėdama nusileidimo batus ir naktį? Tik Pavlina ir niekas kitas. Na, jei tai buvo Pavlina, vadinasi, visi kiti buvo šalia.

Martynokas pavargęs ir džiaugsmingai šypsojosi: ėjo teisingu keliu. Apsidairęs ir nieko nepastebėdamas nuėjo į šiaurės vakarus, iš visų jėgų stengdamasis nenuklysti iš pasirinktos krypties. Maždaug po kilometro jis aptiko dar vieną nusileidžiančio bato pado įspaudą, sprendžiant pagal dydį, vyro.

...Jis aplenkė grupę po dviejų ir ketvirčio valandų kelionės. Grupė sustojo dienai pailsėti molingoje įduboje, apaugusioje sausomis piktžolėmis. Ianas tuo metu budėjo. Iš pradžių išgirdo kažkieno žingsnius, o paskui pamatė žmogaus figūrą. Ianas jau ruošėsi pakelti pavojaus signalą, bet figūra jam atrodė stebėtinai pažįstama. Jis atidžiau pažvelgė ir atpažino Martynką. Yangas akimirksniu pamiršo atsargumo priemones ir tiesiogine prasme nukrito į įdubos dugną. Visi miegojo, bet, žinoma, iš karto pabudo nuo triukšmo ir su nerimą keliančiu sutrikimu žiūrėjo į Ianą.

– Cholera aišku! – Ianas iš susijaudinimo net pamiršo rusų kalbą. – Ten... ten! Jis idze! Tai ateina!

– PSO? – Maharinas spoksojo į jį. – Kas eina!

– Jis! – tiek Ianas galėjo pasakyti.

Mazharinas akimirksniu pakilo į paviršių, pažiūrėjo ir akimirkai taip pat prarado kalbos galią, nes pamatė Martynką! Gyvas ir nepažeistas! Martynokas taip pat pastebėjo Aleksejų ir pavargęs mostelėjo ranka. Visiškai nesislėpdamas Macharinas puolė Martynko link. Kiti taip pat matė Semjoną. Ir, ko gero, jie taip pat norėjo veržtis link jo, bet susimąstęs Maharinas perspėjo ranka. Jis tiesiogine prasme nusitempė Martinoką į įdubą ant savęs.

– Na, – nusišypsojo Semjonas. – Ir tu manai, kad aš tavęs nerasiu! Jie vingiavo ir supainiojo pėdsakus... Ir štai aš. Galite būti tikri, kad tai tikrai aš, Syoma Martynok asmeniškai!

Ir tada jo žvilgsnis nukrypo į Pavliną. Pavlina sėdėjo ant kojos, nenuleido akių nuo Semjono ir drebėjo nuo mažų drebėjimų. Ji negalėjo patikėti savo akimis...

«Tai tikrai aš», – pakartojo Semjonas, bet šį kartą jo žodžiai buvo skirti Pavlinai ir niekam kitam.

Mergina atsistojo, nedrąsiai priėjo prie Semjono ir apsviję rankomis jo kaklą. Ji verkė, o visi stovėjo šalia ir tyliai žiūrėjo, kaip ji verkia ir apkabina Semjoną. Visi suprato, kad dabar jų trikdyti negalima, nes pasaulyje yra kažkas svarbesnio ir reikšmingesnio už karą.

18 skyrius

Tik ketvirtą dieną grupė pasiekė tikslą – Steine miestą. Dar tris kartus jie susitiko su vokiečių kareiviais ir keturis kartus turėjo kirsti kelius, tačiau kiekvieną kartą smerševičiams pavyko iš anksto prisidengti ir taip išvengti susidūrimo su priešu. Jiems nereikėjo kovoti, jie turėjo kitą tikslą. Ir kiekvienas susidūrimas su priešu gali sutrukdyti pasiekti šį tikslą.

Jie priartėjo prie miesto arčiau ryto. Žibintuvėlių šviesoje patikrinome žemėlapi – tai tikrai Steine. Pūtė šiaurės vėjas, jautėsi jūros kvapas. Tai nenuostabu – miestelis buvo įsikūręs netoli Baltijos jūros. Grupė prisiglaudė tarp akmenų – vietovė, kiek galima spręsti, buvo uolėta ir nusėta daubų.

«Štai kodėl jis ir Steine yra, nes čia yra daug akmenų», – sakė Janas.

Reikėjo apsispręsti, ką daryti toliau. Tačiau buvo aišku, ką daryti – ieškoti Baltųjų ramunėlių stovyklos pėdsakų. Kaip sakoma, tada jie atėjo.

«Palauksime iki ryto», – pasakė Maharinas. – O ryte reikia daryti žvalgybą. Ianai, ruoškis.

Tai buvo Ianas, kuris turėjo vykti į žvalgybą – tai buvo nuspręsta iš anksto. Tiesą sakant, todėl jis buvo įtrauktas į grupę. Čia atliktas skaičiavimas buvo patikrintas. Janas yra lenkas. Steine miestas nėra taip toli nuo Vokietijos ir Lenkijos sienos, o tai reiškia, kad, be vokiečių, ten turėtų gyventi ir lenkai. Ir todėl

niekas neturėtų kreipti ypatingo dėmesio į Ianą.

Janas su savimi turėjo civilinį kostiumą – įprastą, kurį lenkai dėvi abiejose sienos pusėse. Kostiumu buvo pasirinkta iš anksto. Belieka sulaukti aušros, persirengti ir eiti tyrinėti. Pats Janas taip manė, bet Maharinas turėjo kitokią nuomonę.

«Tau reikia nusiskusti», – pasakė jis. – Priešingu atveju tai kaip velnias... Ir jie atkreips dėmesį į tave – į neskustą. Jie klausia, iš kur tai? Jau aušra, ir būtinai nusiskusti.

– Bet aš neturiu skustuvo! – sutrikęs pasakė Yang.

«Turiu», – pasakė Martynok. – Tai tik...

– Ką? – Macharinas pažvelgė į Martynką.

«Pasitraukime į šoną», – pasakė Semjonas Aleksejui. – Pašnabždėkime.

Suklupę už akmenų po kojomis, jie pasitraukė.

«Rizikingas verslas paleisti jį vienam, štai ką», – tyliai pasakė Martynokas. – Turėtum apsidrausti...

«Aš pats žinau, kas rizikinga», – sutiko Mazharinas. – Taip, mums yra tik prabanga siųsti du žmones į žvalgybą vienu metu. Ką daryti, jei atsitiks kažkas nepageidaujamo? O jei žvalgyba užmiega? O kiek mes nuveiksime, kai būsime tik trys? Kiekvienas žmogus su mumis svarbus. Todėl jei rizikuojate, geriau turėti vieną nei du.

«Žinoma, tai tiesa», – sutiko Martynokas, nutilo ir pasakė: «Kitaip būčiau važiavęs su juo». Kad būtumėte saugūs...

Maharinas apie tai nieko nesakė, ir tuo pokalbis baigėsi.

* * *

Mazharinas nepaskyrė Jano naktinio budėjimo.

«Tau reikia pailsėti», – pasakė jis. – Geriau miegok.

– Negaliu užmigti, – atsiduso Kitsakas.

– Ar nerimauji? – paklausė Aleksejus.

– Ne, – atsakė Ianas. – O dėl ko nerimauti? Tereikia vaikščioti

po miestą, žiūrėti ir klausytis... Ar tikrai pasako, kas aš esu? Lenkas ir lenkas...

Iš esmės Ianas buvo teisus, išskyrus vieną išimtį. Jis turėjo Krokuvos dokumentus. Todėl, kalbant apie dokumentų tikrinimą mieste, neišvengiamai iškils klausimas: iš kur Janas sugalvojo Krokuvos dokumentus? Kur yra Krokuva ir kur Steine? Žinoma, Ianas turi atsakymą į šį atvejį. Jis, sako, pabėgo iš Krokuvos, bėgdamas nuo Raudonosios armijos. Jis pabėgo ir atsidūrė Steine. Tačiau kyla klausimas: ar jie patikės Ianu? Ir vis dėlto turėjome rizikuoti.

Atėjo rytas. Pirmiausia smerševikai apsidairė. Netoli, maždaug už kilometro, rytiniame rūke matėsi kažkokie pastatai. Paaiškėjo, kad tai buvo Steine miestelis. Vieta, kurią smerševai pasirinko prieglaudai, paliko daug norimų rezultatų. Tuščiaaviduris, kuriame jie slėpėsi, buvo negili ir, tiesą sakant, aiškiai matomas. Tiesa, aplinkui buvo daug akmenų, kurie ją maskavo – ir tai, ko gero, buvo vienintelis pastogės privalumas. O visa kita būtų galima priskirti prie minusų. Ypač kelias, kuris vingiavo tarp akmenų labai arti. Be to, tai buvo ne koks apleistas kaimo kelias, tai buvo asfaltuotas greitkelis. Ir tai neišvengiamai reiškė, kad judėjimas juo buvo atitinkamas. Dabar išauš, o keliu

riedės visoks transportas, o kur transportas, ten bus ir žmonių. Svetimi...

– Kirilai, žiūrėk ir klausyk! – įsakė Maharinas. – Yang, ruoškis! Niekas neturėtų keltis! Judame pasilenkę, o dar geriau – šliaužiamo!

Ijanas greitai persirengė ir nusiskuto.

«Štai tiek», – tarė jis, atsisukęs į Mazhariną. – Aš pasiruošęs.

– Suprantu, – tarė Maharinas, kritišku žvilgsniu pažvelgęs į Ianą. – Viskas lyg ir gerai... Pamiršote dokumentus? Palik ginklą. Ginklų ten nereikia. Jūs esate taikus pabėgėlis. Kaip elgtis mieste, prisimeni?

– Taip, – linktelėjo Ianas.

«Atminkite, kad turite vieną dieną viską padaryti», – sakė Mazharinas. – Turėtum grįžti iki nakties. Mes Jūsų lauksime.

– O jei aš negrįšiu iki nakties? – paklausė Ianas. – Niekada nežinai...

«Tada palauksime kitos nakties», – nusišypsojo Mazharinas. – Dar nekantraujame... Tai viskas, eik. Kirilai, ar yra kas nors?

– Niekas, – trumpai atsakė Kirilas.

«Eik», – pasakė Maharinas. – Viskas bus gerai...

– Taip, – sutiko Yang. – Labai nepasisėkė.

Jis atsargiai išlipo iš pastogės, sekundę stovėjo, apsidairė ir nuėjo link kelio.

* * *

Janas į miestą pateko ne šiaip nepastebėtas – ne, jis buvo matytas. Arčiau miesto kelyje ėmė atsirasti žmonių. Dažniausiai

jie buvo apsirengę civiliais drabužiais, nors buvo ir karių. Tačiau nė vienas iš jų kol kas nekreipė dėmesio į Ianą.

Miestelis buvo mažas. Janas, apsidairęs, pagalvojo, kad esant reikalui miestelį galima nesunkiai apeiti per pusdienį. Ijanas ėjo gatve, atidžiai žiūrėjo ir klausėsi. Žmonių daugėjo ir, matyt, vokiečiai, nes vokiškos kalbos girdėjosi iš visur.

Netrukus Janas pasiekė beveik miesto centrą. Čia, be civilių, pradėjo susitikti vokiečių kariai. Visi jie buvo niūrūs ir užsiėmę, visi kažkur skubėjo ir nekreipė jokio dėmesio į besiblaškančius civilius. Lenkų kalbos vis dar nesigirdėjo, o Janas ėmė nerimauti – o jeigu šiame miestelyje iš viso nebūtų lenkų? Ką jam daryti, kai aplink yra vokiečių ir jis vienintelis lenkas?

Bet Janas iškart atsigavo, nes įjėgęs į vieną iš gatvių pamatė visai netoli bažnyčią. Taip, taip, tai buvo tikra bažnyčia! Na, kur bažnyčia, ten ir lenkai, nes čia lenkų, o ne vokiečių bažnyčia. Tuo pat metu bažnyčia neatrodė apleista, ir tai Ianą dar labiau paskatino. Tai reiškė, kad bažnyčioje buvo žmonių, ir šie žmonės neabejotinai buvo lenkai!

Janas priėjo prie bažnyčios vartų. Vartai buvo atrakinti. Dvejojęs Ianas įėjo į kiemą. Čia buvo tuščia, bet netrukus iš bažnyčios išėjo niūrus vidutinio amžiaus vyriškis, apsirengęs civiliais drabužiais ir tylėdamas spoksojo į Ianą.

Kitsakas pasisveikino su vyru lenkiškai. Jo džiaugsmui vyras jam atsakė ir lenkiškai.

– Ko tau reikia? – paklausė vyras.

«Ieškau darbo», – pirmas į galvą atėjo Yangas. – Čia yra

bažnyčia. Bažnyčioje visada yra ką nuveikti...

– Tu lenkas? – paklausė vyras.

– Lenkas, – atsakė Ianas.

– Iš čia? – paklausė vyras.

– Ne, – atsakė Ianas. – Naujokas.

Jis vylėsi, kad vyras nesidomės, iš kur tiksliai kilęs Yangas, nes vyksta karas, dėl kurio daug žmonių buvo iškeldinti. Ir jei taip, tai koks skirtumas, iš kur atsirado tas ar kitas žmogus? Ir tikrai, vyras Ianui neuždavė jokių nereikalingų klausimų. Vietoj to jis pasakė:

– Koks tavo darbas dabar? Darbo nėra.

«Bažnyčioje visada yra ką nuveikti», – atsargiai paprieštaravo Janas. – Kur žmonių, ten ir darbo.

«Na, žmonių beveik nėra», – sakė vyras. «Dabar beveik niekas neina į bažnyčią. Aš esu kunigas, o kas, jei ne aš, turėtų tai žinoti? Žmonės bėga... Toli nuo karo. Karas čia tuoj ateis, ar nežinai? rusai ateis...»

– Taip, taip, – linktelėjo Jangas. – Karas... Bet kas nors liks! Vokiečiai, žinoma, pabėgs. Ir mes esame taikūs žmonės. Ko mes turime bijoti?

– Gal ir taip, – neaiškiai atsakė kunigas. «Bet tai nesvarbu – žmonės bėga». Vokiečiai pirmoje vietoje. Ateik pats! Kitaip... – numojo ranka liūdnu žvilgsniu.

– Kas tai? – atsargiai paklausė Yang.

– Negirdėjai? – paeiliui paklausė kunigas.

– Na, aš svetimas...

«Mūsų mieste yra koncentracijos stovykla», – sakė kunigas.

– Viskas! – iškvėpė Yang. – Koncentracijos stovykla! Neturtingi žmonės! Bet jei vokiečiai bėga, jie žmonių su savimi nesiims! Jie juos nužudys...

– Viskas! – atsiduso kunigas. – Na, tai suaugusieji... Bet tai vaikai!

– Kokie vaikai? «Ianas stengėsi apsimesti, kad nesupranta, apie ką kunigas kalba.

– Kurie yra stovykloje, – atsakė kunigas. – Tai vaikų koncentracijos stovykla.

– Viskas! – atsiduso Jangas. – Kaip taip gali būti?..

– Ir šitaip! – išskėtė rankas kunigas. – Pasigailėk jų mamos... Vaikai ten... Ir lenkai, ir rusai... Paprašiau vokiečių valdžios – duok mums šiuos vaikus! Bažnyčia jais pasirūpins. Jie net neklausė. Jie sakė, kad jei aš vėl priartėsiu prie stovyklos, mane nušaus. Kam jiems reikia vaikų? nesuprantu...

– Taip, taip, – liūdnai tarė Ianas ir padarė tai gana nuoširdžiai. – Vaikai... Vadinasi, ši stovykla yra kažkur netoliese?

«Beveik prie bažnyčios», – atsakė kunigas. – Priemiestyje. «Jis nutilo ir pridūrė: «O jūs sakote, kad tai darbas». Aš neturiu jokio darbo. O apmokėti už darbą pinigų nėra. Ieškokite darbo kitur.

«Taip, aš suprantu», – atsiduso Yang. – Tai laikai... Siaubingi laikai. Na, tada aš eisiu...

Ir jis, nusviręs, išėjo pro vartus. Paėjęs šimtą žingsnių gatve,

Ianas sustojo. Reikėjo pagalvoti ir nuspręsti, kaip toliau elgtis. Jis sužinojo pagrindinį dalyką – vaikų koncentracijos stovykla tikrai yra miestelyje. Belieka tiksliai išsiaiškinti, kur, ir jo žvalgybos darbas bus atliktas. Bus galima palaukti iki išnaktų ir grįžti atgal.

Sukaupęs mintis Janas nuėjo gatve link tos vietos, kur, kaip sakė kunigas, turėjo būti koncentracijos stovykla. Jis, žinoma, nežinojo, kaip atrodo koncentracijos stovykla, bet tikėjosi, kad nesuklys ir ją atpažins.

Miestas staiga baigėsi. Tik dabar buvo visokių miesto pastatų, bet dabar jų nebėra. Priekyje, apie tris šimtus žingsnių, matėsi niūrios dirbtuvės ar sandėliai, aptverti tvirta tvora ir užrakintais geležiniais vartais. Iš miesto pas juos vedė kelias. Prie vartų buvo sargybiniai, kiek Ianas galėjo matyti. O visai netoli buvo keli sunkvežimiai ir lengvieji automobiliai, prie kurių sėlino kareiviškai apsirengę žmonės. Tai tikriausiai buvo koncentracijos stovykla.

Stovėdamas atokiau, Ianas bandė iširti situaciją. Pastatai buvo išsidėstę tolumoje, vietovė plika, tik šen bei ten išilgai kelio pakraščių kilo kelios akmenų krūvos. Ianas nebuvo kariškis, bet nereikėjo juo būti, kad suprastų, jog labai sunku priartėti prie stovyklos. Net ir naktį, jau nekalbant apie šviesią parą. Jis, žinoma, nežinojo, ar kam nors teks prisiartinti prie stovyklos, bet prisiminė tai tik tuo atveju. Žvalge kiekviena smulkmena yra svarbi – taip sakė Mazharinas, įspėdamas Yaną.

Kitsakas čia nebeturėjo ką veikti. Beliko laukti vakaro, kad tamsoje nepastebimai sugrįžtų pas jo laukiančius bendražygius.

Ijanas klajojo gatve ir tada jie staiga jį pašaukė. Ir vokiškai. Janas sustojo ir apsisuko – keturi vokiečių kareiviai lėtai ėjo link jo. Vienas iš jų ranka parodė Ianui, liepdamas sustoti.

Ianui per nugarą perbėgo šaltukas. Jis karštligiškai svarstė, ką daryti. Kam jo prireikė kariams? Ar jie jį kažkuo įtarė? Ar jie nori patikrinti jo dokumentus? Gal kas kita? Ką turėčiau daryti? Ar klusniai laukiate, kol jie prieis, ar bandysite pasprukti? Ianas pasirinko pastarąjį. Jis puolė bėgti gatve, nežinodamas, kur žvelgia jo akys.

Matyt, vokiečiai to nesitikėjo iš Jano, nes kurią laiką jis negirdėjo už nugaros trypimo kojomis, riksmų, šūvių. Bet tada pasigirdo šis, kitas, ir trečias: iš pradžių – riksmas, paskui – trypimas, o paskui – šūviai. Ianas instinktyviai nusileido, tada užkliuvo už akmens ir nukrito, skaudžiai trenkdamas veidu į grindinio plokštes. Pajutęs kraują veide, pašoko ir nubėgo toliau. Pakeliui jis aptiko alėją. Ianas įsiveržė į ją, perbėgo per kažkokius kiemus, pasuko į dešinę, o paskui į kairę... Vis dar girdėjosi riksmas ir trypčiojimas, bet jie skambėjo tolumoje, ir tai Ianą padrašino. Jis net trumpam sustojo apsidairyti ir nusišluostyti nuo veido kraują. Atsikvėpęs nubėgo toliau.

Vėl pasukęs į dešinę ir išlindęs iš alėjos, Janas staiga pastebėjo bažnyčią, kurioje Janas šiandien jau lankėsi ir kalbėjosi su kunigu. Ianas nubėgo į bažnyčią, pastūmė vartus ir atsidūrė kieme – apleistas, kaip ir praėjusį kartą. Bet dabar jis neturėjo laiko laukti, kol kas nors išeis jo pasitikti. Tolumoje pasigirdo riksmas ir trypimas – tai neabejotinai buvo persekiojimas.

– Ei! – garsiai sušuko Yang. – Ei!

Atsakydamas į šauksmą, tas pats niūrus kunigas išėjo iš bažnyčios. Jis nustebeęs žiūrėjo į Ianą.

– Paslėpk mane! – tarė Kitsakas sunkiai kvėpuodamas. – Vokiečių kareiviai mane vejasi!

Kunigas, sekundę dvejojęs, mostelėjo ranka, kviesdamas Ianą sekti paskui jį. Jie įėjo į aptemusią bažnyčią, kunigas nuvedė Ianą į kažkokį labai tamsų kambarį ir įstūmė į vidų. Ir tada jis užtrenkė duris ir, kiek Ianas galėjo suprasti, uždėjo durų spyną.

Netrukus Iano akys pradėjo priprasti prie tamsos, ir jis net pamatė situaciją kambaryje. Atrodo, kad tai buvo kažkas panašaus į sandėlį: visoks šlamštas beveik visiškai užgriozdino visą erdvę, todėl joje buvo sunku apsisukti. Bet, žinoma, Ianą dabar vargino ne tai. Jis liko užrakintas – štai kas dabar buvo svarbu. Ką su juo darys tylus kunigas? Ar tai išgelbės jį nuo vokiečių? O gal priešingai – perduos fašistams, taip sakant, supakuotą? Ianas neturėjo atsakymo į šį klausimą. Jis galėjo tik laukti ir tikėti, kad galiausiai viskas susitvarkys.

Kiek laiko jis taip sėdėjo – valandą, dvi, tris? Ianas negalėjo atsakyti į šį klausimą. Pusiau tamsoje ir net tada, kai nervai sutrinka, laikas teka visiškai kitaip. Bet sprendžiant iš to, kad pas Janą niekas nepriėjo ir už užrakintų durų nesigirdėjo triukšmo, galima tikėtis, kad pavojus praėjo, antraip vokiečiai jau seniai čia būtų buvę. Nuo šios minties Yangas kiek nurimo ir net užsnūdo.

Jis pabudo nuo atrakinimo spynos garso. Atsidarė durys ir jis pamatė kunigą – tik jį, ir daugiau nieko.

«Jie išėjo», – sakė kunigas. – Jie manęs paklausė, ar aš tave mačiau. Pasakiau, kad mačiau. Jis pasakė, kad tu bėgai gatve. Jie patikėjo ir išėjo. «Kunigas nutilo ir pridūrė: «Manau, boskės motina man atleis šį melą».

– Ačiū, – pasakė Ianas.

– Išeik, – tarė kunigas. – Jau gali... Sek paskui mane.

Jis vėl vedė Ianą per kai kuriuos silpnai apšviestus kambarius ir praėjimus, ir netrukus jie atsidūrė mažame, šviesiame kambaryje. Čia sklido maisto kvapas, o Ianas jautė aštrų alkį.

– Sėskis, – parodė kunigas į stalą. – Mes pietausime.

– Ačiū, – dar kartą pakartėjo Ianas.

– ...Kas tu esi? – paklausė kunigas, kai pietūs jauėjo į pabaigą.

Kitsakas suprato, kad privalo atsakyti į šį klausimą. Kunigas išgelbėjo jį nuo vokiečių kareivių, pavaišino vakariene, todėl jis turi teisę užduoti jam šį klausimą. Ir galbūt ne tik šis, bet ir kiti klausimai. Kitas dalykas, ką jam atsakyti? Sakyk tiesą? Meluoti? Trumpai pagalvojęs, Ianas nusprendė nesislėpti.

«Jūs kalbėjote apie vaikų koncentracijos stovyklą...“, – sakė jis.

Kunigas tylėdamas pažvelgė į Ianą.

– Aš kalbu apie stovyklą, – toliau kalbėjo Ianas. – Sužinok, kas yra kas. Mums reikia gelbėti vaikus... Atėjome čia jų gelbėti. Tikrai juos išgelbėsime. Tu man padėjai... pasakei kur ta stovykla. Tu esi geras vyras.

Kunigas vis tiek nieko nesakė, tik pažvelgė į Ianą. Atrodo, kad

dabar jis sprendė sau nelengvą užduotį – tikėti ar netikėti Ianu. Ar jis sako tiesą, o gal priešais jį sėdintis jaunuolis iš tikrųjų yra fašistų provokatorius? Ir vis dėlto kunigas juo patikėjo.

– Kaip dar galiu padėti? – pagaliau paklausė.

«Nežinau», – pagalvojo Ianas ir pridūrė: «Norėčiau čia pasilikti iki vakaro». O kai sutems, aš išeisiu...

– Gerai, – pakilo nuo stalo kunigas.

* * *

Laukdami, kol ateis vakaras, jie sėdėjo čia, šiame kambaryje. Ianas paklausė:

– Kodėl jūs čia, Vokietijoje, o ne Lenkijoje?

«Todėl, kad pasaulyje nėra Vokietijos ar Lenkijos», – atsakė kunigas.

– Kaip tai įmanoma? – nesuprato Ianas. – Kas tada yra?

«Žemė ir žmonės ant jos, – atsakė kunigas, – kuriems reikia padėti. Visa kita yra reliatyvu. Ir nesvarbu.

Netrukus pasidarė tamsu. Pro langą pradėjo barbenti lietus – nedažnas ir niūrus.

– Turiu eiti, – tarė Yangas atsistodamas. – Dar kartą ačiū už viską.

Kunigas lydėjo Ianą iki pat vartų.

«Būk atsargus», – pasakė jis Kitsakui.

– Ir tu taip pat, – pasakė Ianas. – Kitaip niekada nežinai...

Geri žmonės turėtų pasirūpinti savimi. Gal ne dėl savęs, o dėl kitų. Iki pasimatymo, nors gal dar pasimatysime. Vokiečiai tuoj išeis, bet mes liksime. O jei pasiliksime, susitiksim dar kartą.

Ir Ianas įžengė į nejaukią tamsą, persmelktą reto lietaus.

19 skyrius

Ijanas be jokių ypatingų incidentų pasiekė įdubą, kurioje slėpėsi smerševitai. Tiesa, kelias šįkart nebuvo apleistas, juo nuolatos sunkvežimiai su įjungtais žibintais spurdėjo daugiausia link miestelio. Kad nebūtų pastebėtas, Ianas turėjo kristi ant žemės su kiekvienu artėjančiu priekiniu žibintu ir įsispausti į lietaus permirkusią dirvą. Taigi jis pateko į grupės vietą šlapias, purvinas ir atšalęs. Bet tai, žinoma, buvo nieko. Svarbiausia, kad jis grįžo.

«Yra koncentracijos stovykla», – trumpai pasakė jis. – Ir vaikai jame. Mačiau – lagerį. Jis yra vakariniame pakraštyje. Malonūs žmonės pasiūlė. Vienas geras kunigas... Sakė ir apie vaikus. Jie yra stovykloje. Kunigas paprašė vokiečių duoti jam tuos vaikus. Jie to neišdavė. Jie sakė, kad nušaus, jei jis dar kartą paprašys. Ir toliau. Vokiečiai ruošiasi išvykti. Ir jei jie nenori atsisakyti savo vaikų, vadinasi, jie eina kartu su vaikais. O gal jie tiesiog bus nužudyti. Taip sakė kunigas.

– Ar kunigas yra kunigas? – paklausė Martynokas.

– Taip, – atsakė Ianas.

– O kur tu su juo susidūrei, šitas geras kunigas? – nepatikliai paklausė Martynokas. – Ar jis tikrai malonus, o gal dar kažkas?.. Abejotina figūra?

«Jis taip pat išgelbėjo mane nuo vokiečių», – sakė Janas. «Paslėpiau tai savo bažnyčioje».

– Štai kaip yra! – sušvilpė Martinokas. – Smagi diena buvo!

Mes esame tie, kurie čia sušalę per lietu.

«Viskas gerai, tu greitai sušils!», – sakė Maharinas.

«Ar tu manai...» Martynokas staiga rimtai sumišo.

«Taip aš manau», – pasakė vadas. – Stovykla su vaikais, žinoma, gerai. Kaip rasti požiūrių į tai? Koks ten saugumas? Kur laikomi vaikai? Na, ir taip toliau – klausimų daug.

«Tai reiškia, kad mums reikia «kalbos», – linktelėjo Martynokas. – Žinoma... Na, suorganizuokime. Tuo pačiu sušildysime save, nes imti «liežuvį» yra karštas reikalas.

Čia pat, įduboje, buvo surengtas trumpas susirinkimas. Černychas buvo pašalintas iš stebėjimo – jo reikėjo susitikime. Pavlina užėmė stebėjimo postą – daugiau nieko nebuvo.

Susitikimo metu jie nusprendė «kalbėti» kuo greičiau, tai yra, šią naktį. Nes kas žino, gal šią naktį vokiečiai ir jų vaikai norės palikti miestelį. Ir taip pat gerai, jei einate su vaikais. Priešingu atveju jie gali atsikratyti vaikų kaip jiems pavojingų liudininkų.

«Taigi, taip», – pasakė Maharinas. – Semjonai ir Kirilai, jūsų darbas yra susigrumti «liežuvį» ir atvesti jį čia. Apklausti jį vietoje nepatikima. Staiga pradeda triukšmauti... Vladimirai, būk pasiruošęs versti. Ar visiems viskas aišku?

– Tikrai ne, – papurtė galvą Martynokas. – «Yazyka» teks paimti iš stovyklos. Kitu atveju imsime bet ką, bet jis net nieko nežino. Ar aš teisus?

– Ir ką? – paklausė Macharinas.

«Ir faktas yra tas, kad aš ir Kirilas neįsivaizduojame, kur

yra ta stovykla», – sakė Martynokas. «Mes jo dar nematėme, bet tamsoje turėsite tai išsiaiškinti.» Žodiniai paaiškinimai nepatikimi. Reikia vadovo.

«Aš eisiu su tavimi», – atsakė Yang.

«Tai aš norėčiau išgirsti», – sakė Martynok. – Vade, ką tu manai?

«Manau, kad tu teisus», – pasakė Aleksejus. – Pasiruošk. Eisite visi trys. Semjonai, tu esi vyriausias. Stebėkite ten esantį vaikina. Juk jis civilis. Niekada negali žinoti... – Macharinas pasakė šiuos žodžius, kad niekas, išskyrus Martyną, jų negirdėtų.

Pavlina vis dar buvo stebėjimo poste ir negirdėjo, apie ką vyrai kalba. Martynas priėjo prie merginos.

– Ar tu ziuri? – pašnibždomis paklausė. – Viskas tylu?

– Tyliai, – atsakė Pavlina. – Išskyrus lietu. Pažiūrėkite, kaip jis beldžiasi į akmenis! Viskas beldžiasi ir beldžiasi... Bet man atrodo, kad kažkas ateina. Žiūriu į tamsą – bet nėra nė vieno.

– Nieko, – pasakė Martynokas. – Tai iš įpročio. Bet kai priprasi, galėsi atskirti visus garsus. Lietus nepanašus į žmogaus žingsnius. «Jis nutilo ir pridūrė: «Dabar aš išvažiuoju... Tai visai netoli». Ir neilgam...

– Ir vėl? – Pavlina pažvelgė į jį. – Kur ši kartą?

– Aplankysiu miestą, – pasakė Semjonas ir nusišypsojo. – Geriau pažinsiu vietos gyventojus.

Pavlina neatsakė, tik drebėdamas atsiduso.

«Taip, aš ne vienas», – pasakė Semjonas. – Kirilas ir Ianas taip pat ateis su manimi. Trumpai tariant, įmonė yra patikima.

Taigi viskas bus gerai.

– Pasirūpink savimi, – pasakė Pavlina ir tamsoje palietė Semjono ranką. – Nes aš tave pažįstu...

Žodžiai buvo kaip žodžiai. Moteris visada sakydavo tokius žodžius vyrams – tol, kol žemėje egzistavo pati žmonija. Bet Semjonas, išgirdęs juos, staiga prarado kvapą.

– Nieko, – pasakė jis. – Aš pasivaikščiosiu ir grįšiu. Man belieka rūpintis tik į miestą ir atgal.

Ir, nieko daugiau nesakęs, pusiau susilenkęs nuėjo į kitą įdubos galą.

* * *

Jie išvažiavo po pusvalandžio. Miestą pasiekėme kelyje nieko nesutikę. Lijo, pūtė vėjas, tokiu oru mažai kas norėjo važinėti ar pasivaikščioti. Žinoma, žmonės pradėjo susitikinėti mieste. Jų buvo mažai, nes buvo vėlu, lijo, be to, mieste tikriausiai buvo komendanto valanda. Bet vis tiek žmonės retkarčiais susitikdavo ir kiekvieną kartą Martynokas, Černychas ir Kitsakas stengdavosi pasislėpti, kad nepakliūtų į akis.

«Ten», – karts nuo karto pašnibždomis pasakė Yang, nurodydamas judėjimo kryptį. – Prisimenu kelią...

– Ar tiksliai prisimeni? – nepatikliai paklausė Martynokas.

«Būtent», – užtikrintai pasakė Jangas. – Čia bažnyčia. Tą patį, kur slėpiausi nuo vokiečių. Taigi, nuo bažnyčios – tiesiai šia gatve, o paskui į kairę. Ir važiuosime į miesto pakraštį. Ten ir bus – koncentracijos stovykla.

Kai iki miestelio pakraščio, taigi ir iki stovyklos, buvo

likę visai nedaug, smerševitai vos neužpuolė vokiečių. Ir ne patruliui, o beveik visam būriui karių, kurie išsibarstę rikiuote ėjo stovyklos link. Tik paskutinę akimirką smerševičiams ir Janui pavyko prisiglausti už pastato kampo.

Palaukęs, kol kariai išeis, Martynokas paskambino Kirilui ir Janui.

– Bet kareiviai, atrodo, nuklydo link stovyklos! – pašnibždomis pasakė Martynokas. – Ai, Ianai? Stovykla ta pačia kryptimi, ar ne?

– Taip, – atsakė Ianas. – Ir ką?

«Ir faktas yra tas, kad man nepatinka šie naktiniai judesiai», – sakė Martynokas. – Kyla klausimas, kas juos paskatino naktį temptis į stovyklą? Kokie yra neatidėliotini reikalai?

– Aptarnavimas, – neaiškiai atsakė Černychas.

«Akivaizdu, kad tai paslauga, o ne vakarėlis», – sakė Martynokas. – Bet, vis dėlto? Kodėl jie ten traukėsi naktį? Juk jei naktis, vadinasi, skubu, tiesa? Kas gali taip skubiai vykti stovykloje?

– Gal evakuacija? – pasiūlė Černychas. – Kaip neseniai sekėsi Belaya Glinkoje? O gal dar kažkas... – Černychas nebaigė, bet to ir nereikėjo, nes visi suprato, kas gali slypėti po šiuo neišsakytu «nes».

– Štai apie ką aš kalbu! – atsiduso Martynokas. – Gerai, eime toliau. Oratorijos eigą išsiaiškinsime, kaip sakė vienas mano prieškarinio pažįstamas...

– Štai, stovykla! – netrukus pasakė Yang. – Matote?

– Matome, – sumurmėjo Martynokas. – Kaip tu nematai?

Jie stovėjo pasislėpę už išorinių pastatų. Be to, iki pat stovyklos pastatų nebuvo. Iš išorinių pastatų į stovyklą vedė kelias. Jis buvo tuščias, bet pačioje stovykloje, tiksliau, prie pagrindinių jos vartų, virė gyvenimas: ryškiai degė elektros lemputės, keliomis eilėmis stovėjo sunkvežimiai, šurmuliavo žmonės.

– Man nepatinka ši oratorija! – Pro sukąstus dantis tarė Martynokas ir atsigrėžė į Kirilą ir Ianą: – Tai štai, vaikinai...

Bet jis nespėjo baigti, nes iš tolo, iš miestelio pusės, išgirdo variklio ūžesį. Ir, sprendžiant iš garso, važiavo ne sunkvežimiais, o lengvasis automobilis. Ir gerai, kad tai buvo lengvasis automobilis. Tai reiškė, kad jame keliavo nedaug žmonių, kad ir kas jie būtų. Be to, tai turi būti svarbūs žmonės, nes kas dar gali važinėti automobiliais? O svarbus žmogus turi gerą «kalbą», nes daug ką moka. Ši mintis vienu metu šmėstelėjo Semjonui ir Kirilui, ir Janas Kitsakas turėjo galvoti tą patį, nors buvo civilis.

– Paimkime! – pusbalsiu komandą davė Martynokas. – Kito atvejo gali ir nebūti!

Tam nebuvo jokio specialaus plano, o iš kur jis būtų atsiradęs per tokį trumpą laiką? Be to, «liežuviai» visada paimami būtent taip – be jokio iš anksto suplanuoto ir kruopščiai parengto plano, nes operacijos sėkmė priklauso nuo konkrečios situacijos, o ji gali būti skirtinga, to neįmanoma numatyti.

Tuo tarpu variklio garsas artėjo ir netrukus už kampo atvažiavo automobilis. Teisingai, tai buvo automobilis. Priekiniai

žibintai skleidžia ryškius šviesos pluoštus, užtemdytus lietaus.

– Kirilai, ruoškis! – davė komandą Martynokas. – Ianai, neiškišk kaklo! Tyli už kampo! Ir jei kas nors atsitiks, šaudykite! Ne mums, o jiems. Būkite atsargūs, kad nesusipainiotumėte.

– Taip, – atsakė Ianas, pašėlusiai išsitraukdamas iš kišenės pistoletą.

Martynokas nusijuokė ir kartu su Kirilu išėjo į kelio vidurį. Skaičiavimas buvo paprastas. Buvo vėlu, tamsu, lietus virto tikra liūtimi, Smerševo vyrai vilkėjo kamufliažiniais kombinezonais, turėjo ir vokiškų ginklų – tokioje situacijoje važiavę mašina vargu ar supras, kas bando sustoti. juos. Greičiausiai automobilio keleiviai manys, kad tai vokiečių patrulis, todėl sustos išsiaiškinti, kas atsitiko. Semjonui ir Kirilui kaip tik to ir reikėjo. Ir tada pamatysime.

Privažiavus automobiliui, Martynokas pakėlė ranką, reikalaudamas sustoti. Sucypė stabdžiai. Nuo galinės sėdynės atsidarė langas, išlindo kažkieno galva su vokiečių karininko kepurėle. Karininkas kažko piktai paklausė vokiškai. Martynko vokiečių kalbos žinios buvo kuklios, bet jis vis tiek suprato, ko pareigūnas klausė. Jis paklausė, kas atsitiko.

Žinoma, Martynokas jam neatsakė. Jis tik gestą padarė ranka, o tai reiškė, kad reikia apžiūrėti automobilio vidų. Pareigūnas prapliupo keiksmiais, bet vis tiek atidarė duris. Martynokas automobilio viduje pašvietė žibintuvėlį. Be pareigūno, salone buvo tik vairuotojas. Ši aplinkybė smerševičiams buvo tikra sėkmė.

Martynokas ir Černychas apsikeitė žvilgsniais. Černychas lėtai priėjo prie vairuotojo ir mostelėjo atidaryti automobilio dureles. Užteko vieno trumpo ir beveik nepastebimo smūgio, kad vairuotojas suglebtų ir veidą įkastų į vairą. Tai pamatęs pareigūnas intuityviai trūkčiojo ir bandė iššokti iš automobilio. Tačiau Martynokas įstūmė pareigūną į kabiną, iškart atsisėdo šalia, apčiuopė ant pareigūno diržo kabantį dėklą ir ištraukė iš jo pistoletą. O paskui atsargumo dėlei ir tam, kad geriau suprastų situaciją, smogė pareigūnui į žandikaulį.

– Liese, – pasakė jis karininkui vokiškai. – Feršteinas?

Tai reiškė, kad pareigūnas turi tylėti ir apskritai suprasti situaciją, kurioje atsidūrė. Ištaręs tokius žodžius Martynokas beveik visiškai išnaudojo vokiečių kalbos žinias, tačiau pareigūną vis tiek teko apklausti – ir čia pat, automobilyje, iš karto. Nes tempti jį per visą miestą, kad jį tinkamai apklaustų Mazharinas ir vertėjas – šioje situacijoje nebuvo prasmės. Tai būtų užtrukę daug laiko, o smerševai neturėjo laiko. Šurmulis netoliese esančioje koncentracijos stovykloje tai patvirtino. Stovykloje aiškiai buvo kažkas blogo.

Černychas išjungė automobilio žibintus ir liko lauke, dairėsi aplinkui ir tuo pačiu stebėjo vairuotoją, ar jis nepabudo. Vairuotojas gyvybės ženklų nerodė, aplinkui niekas nesimatė ir nesigirdėjo. Martynokas bet kokia kaina bandė apklausti paimtą vokiečių karininką.

– Vas ist das? – paklausė rodydamas į netoliese matomą stovyklą. – Ar ten yra kinderis? Klausiu – maloniau? Na?

O siekdamas didesnio įtikinėjimo, Martynokas dar kartą kumščiu bakstelėjo pareigūnui į veidą.

– Aš, aš, – nenoriai atsakė pareigūnas. – Kinder.

– Ar ten yra koncentracijos stovykla? – pasitikslino Martynokas.

«Esu», – patvirtino pareigūnas.

– Vas ist das? – dar kartą paklausė Martynokas ir pridūrė: – Mashinen, auksinis...

Klausimas, žinoma, pasirodė neaiškus, bet pareigūnas jį suprato.

«Evakuirung», – atsakė pareigūnas.

– Evakuacija? – pasitikslino Martynokas. – Geresnis?

«Esu», – sukandęs dantis atsakė pareigūnas.

– Suprantu, – Semjonas pasakė šiuos žodžius sau, o ne pareigūnui.

Ir iš tikrųjų viskas buvo daugmaž aišku. Tą naktį vaikai turėjo būti evakuoti. Tai yra, nusiųskite jį kur nors toli. Nebuvo įmanoma leisti naciams atimti vaikus. Negali būti. Nes pabandykite juos rasti vėliau. Kaip tik apie tai dabar galvojo Martynokas, karštligiškai galvodamas, ką daryti toliau. Arba, žinoma, ne tik jam, bet ir Kirilui, Janui, Mazharinui, vertėjui Sennikovui ir Pavlinai, kurie dabar jų laukia. Visi.

– Kirilas, – tyliai pasakė Martynokas.

Atėjo Černychas.

– Evakuacija, – pasakė Semjonas. – Kaip ir tikėjomės. Šis niekšelis man viską papasakojo», – jis linktelėjo pareigūnui.

Pareigūnas suprato, kad apie jį kalbama, ir kažką sumurmėjo vokiškai. Jis tikriausiai paklausė, kas jam nutiks. Macharinas pareigūnui neatsakė. Sukandęs dantis, pistoletu smogė jam į šventyklą. Pareigūnas susmuko į savo vietą. Černychas priėjo prie sąmonės praradusio vairuotojo ir padarė tą patį.

«Štai tiek», – pro sukąstus dantis pasakė Martynokas. Jis išlipo iš mašinos, pasišaukė Ianą ir pasakė: «Štai, vaike! Nedelsdami skriskite pas mūsų žmones ir pasakykite jiems: šią naktį vaikai bus evakuoti iš stovyklos.

– Gerai, – lengvai atsakė Yang.

– Tada sakyk tai. Leiskite Mazharinui skubiai paprašyti pagalbos per radiją! Nusileidęs, velniop plikis – bet kas! Skubiai! Palauk minutę!..

Semjonas iš kišenės išsitraukė bloknotą ir pieštuką ir ant popieriaus lapo surašė kelis skaičius.

– Štai, – pasakė jis Ianui. – Perduok tai Maharinui. Čia pateikiamos tikslios koncentracijos stovyklos koordinatės. Tegu Macharinas viską tinkamai paaiškina – bent jau desantininkams, bent... Apskritai, bėkite. Ir mes su Kirilu liksime čia. Truputį kovosim...

– Bet... – mikčiojo Ianas.

Bet Martynokas tik nerūpestingai mostelėjo ranka ir nusišypsojo.

«Jie liepia tau bėgti», – susiraukė jis. – Kaip lenkiškai sakote «bėgti»?

«Utsian», – atsakė Jangas.

– Na, tai reiškia, kad jis utsietis, – vėl nusišypsojo Martynokas.

Ianas apsisuko ir nubėgo. Netrukus jo nebebuvo matoma. Pasaulis vis dar buvo tamsus ir lijo.

«Paslėpkime šį transportą», – tarė Martynokas Kirilui. – Nagi, pasitempkime!

Jiedu automobiliu nuriedėjo į netoliese esančią alėją ir ten paliko.

– Viskas gerai, – pasakė Semjonas. – O dabar – trumpais brūkšniais arčiau koncentracijos stovyklos!

Užsidengę pakeliui šen bei ten gulinčių akmenų krūvas, jie netrukus priartėjo prie stovyklos. Čia, už akmenų krūvų, jie užėmė poziciją. Pozicija buvo patogi. Pirma, iš čia viskas matėsi, antra, į šurmuliuojančius vokiečius galėjai net mesti granatą. Ir Martynokas, ir Černychas puikiai suprato savo užduotį – neleisti vokiečiams tą naktį evakuoti vaikų.

20 skyrius

Janas Kicakas dar niekada nebuvo bėgęs taip, kaip ši kartą. Tikriausiai todėl, kad nebuvo jokios priežasties. Ir dabar buvo priežastis, ir kokia priežastis! Ir taip Ianas puolė visu greičiu, be atokvėpio, nekreipdamas dėmesio į tamsą ir lietu. Jei savo kelyje būtų susidūręs su vokiečiu patruliu, greičiausiai nebūtų kreipęs į tai dėmesio ir net nebūtų pagalvojęs nuo jo prisiglausti ar bent pasukti į šalį. Bet, laimei, patrulio jis nesutiko, o kitų žmonių nesutiko – miestelis buvo tuščias, lyg niekas jame negyventų.

Išbėgdamas iš miesto Ianas iš pradžių instinktyviai bandė bėgti tiesiai keliu, bet netrukus suprato, kad tai pavojinga. Jei jis būtų buvęs matytas lakstantis vidury nakties ir lyjant iš kažkokio palei keliu važiuojančio automobilio, tada viskas būtų pasibaigę. Tai būtų pasibaigę jam, o svarbiausia – visiems kitiems: Mazharinui, Sennikovui, Pavlinai, Martynkai ir Černykui ir, ko gero, nelaimingiems vaikams, kuriuos vokiečiai planavo evakuoti šią audringą naktį. Štai kodėl Ianas turi pasirūpinti savimi. Ne tiek dėl savęs, kiek dėl kitų. Nes jis neša svarbią žinią ir niekas, išskyrus jį, jos neperduos ir nepasakys Mazharinui, kas ir kaip. O Ianas bėgo ir bėgo, slysdamas lietaus išplautoje žemėje, nuolat kliūdamas, krisdamas ir tuoj pat atsistodamas atsigerti ir bėgti toliau...

Sennikovas pirmasis pastebėjo Janą – jis kaip tik tarnavo – ir paskambino Mazharinui.

Prieš pasiekdamos įdubą, kurioje slėpėsi Mazharinas, Sennikovas ir Pavlina, Janas griuvo iš nuovargio. Jam nebeliko jėgų. Mazharinas ir Sennikovas iššoko iš priedangos ir nutempė išsekusį Janą į įdubą.

– Ten, – bandė paaiškinti Janas, kvėpuodamas traukuliais trūkčiojimai, – čia stovykla ir vaikai... evakuacija... šianakt... Semjonas man pasakė – bėk ir pranešk... čia, ant popieriaus lapo, viskas surašyta... koordinatės...»

– Kur Semjonas ir Kirilas? – Yana Mazharin sulėtino greitį. – Kas jiems negerai?

– Jie ten, – Ianas vis dar negalėjo atgauti kvapo. – Eime į stovyklą. Sakė – kovosime. Kad vaikai... kad neatimtų. Semjonas pasakė – man reikia pagalbos... pagalbos... paprašykite per radiją. Popieriaus... ten viskas surašyta. Pagalba...reikia.

«Taigi», – pasakė Mazharinas, o jo balsas buvo neįprastas – užkimęs ir tvirtas. – Vladimirai, padėk. Pavlina – bud!

Su Sennikovo pagalba Mazharinas atskleidė radiją. Ryšys užsimezgė beveik iš karto. Mazharinas trumpai papasakojo apie situaciją ir nurodė stovyklos koordinatas. Tada po pauzės pridūrė:

– Stovykloje yra vaikų! Vaikai! Kaip jie mane suprato?

«Suprantame – stovykloje yra vaikų», – atsakė kitas belaidės linijos galas.

Mazharinas be priežasties kalbėjo apie vaikus. Desantininkams reikėjo tinkamai suprasti situaciją. Ir jie veikė

tiksliai atsižvelgdami į šią situaciją. Atsižvelgiant į tai, kad stovykloje yra vaikų ir jokia būdu jų negalima numušti kulku, kitaip visa operacija «Raudonoji marga» neteks prasmės. Kas iš to bus, jei vaikai mirs išlaisvinimo metu?

«Palauk pagalbos», – pasakė jie, ir bendravimo sesija tuo baigėsi.

– Dabar paimkime ginklus ir eikime! – įsakė Macharinas. – Greičiau greičiau!

– Kur aš einu? – nesuprato Sennikovas.

– Į stovyklą! – paaiškino Macharinas. – Padėkite Semjonui ir Kirilui! Ianai, kaip laikaisi? Ar atgavo kvapą?

– Taip, – atsakė Ianas. «Aš tave nuvesiu... parodysiu, kur yra stovykla».

– Persiūsti! – įsakė Macharinas. – Greitu tempu! Iki aušros!

Ir jis pirmasis iššoko iš priedangos. Už jo – Janas, Pavlina ir Sennikovas. Turėjome vaikščioti, tiksliau, bėgti nuskustu tempu, o ne keliu – tai buvo pavojinga. Jie judėjo lygiagrečiai keliui, kad pavojaus atveju galėtų nukristi ant žemės, gulėti ir pasislėpti nuo pašalinių akių. Ir iš tikrųjų jiems teko tai daryti kelis kartus, kad jų nepastebėtų keliu važiuojantys automobiliai. Trys automobiliai nuvažiavo miesto link, du – priešinga kryptimi. Visi automobiliai buvo dengti sunkvežimiais, ir jūs niekada nežinote, kas gali būti po priedanga!

Kaip šiuo metu jautėsi Pavlina? Tai buvo keisti jausmai... Jai atrodė, kad jos čia nėra dabar ir apskritai, kad ji visai ne ji, o kažkas kitas, netikras, o ji pati, tikroji, yra kažkur šalia,

gal pusėje, o gal kur nors aukščiau, ir tik stebi viską, kas vyksta žemėje. Naktis, lietus, sunkus, nuskurdintas keturių žmonių bėgimas per purviną, tvankią žemę, o kažkur ten, priekyje, yra miestas, o tame mieste – Semjonas. Taip, taip, Semjonai, kuris dabar, šią akimirką, kariauja sunkią nelygią kovą – kovą ne dėl savęs, o dėl nelaimingų vaikų ir, ko gero, dėl jos, Pavlinos. Ir jei taip, tai jis neturėtų mirti, jokių būdu neturėtų mirti, nes ar įmanoma žūti tokiam mūšyje? Net jei esi vienas, o priešų yra tūkstantis...

* * *

Ianas puikiai žinojo savo kelią po miestą, nepaisant to, kad jame lankėsi tik du kartus ir abu kartus su visokiais nelaimėmis. Pabėgimas nuo vokiečių patrulio, beprotiškas bėgimas iš lagerio į prieglaudą ieškoti pagalbos... Bet nepaisant to, jis užtikrintai vedė į stovyklą Mazhariną, Pavliną ir Sennikovą.

– Ten, – jis parodė ranka kažkur į tamsą. – Kur jie šaudė...

Ištis tolumoje pasigirdo šaudymas. Du kartus nugriaudėjo duslūs sprogimai – sprogo granatos. Visi suprato šaudymo priežastį. Jie nušovė Martynoką ir Černychą. Ir atsakydami į juos šovė.

– Bėk! – įsakė Macharinas.

Ir jie bėgo per apleistą, aidintį miestą. Dabar slėptis nebuvo prasmės. Netrukus miestas baigėsi ir paaiškėjo, iš kur tiksliai kilo šaudymas. Jie šaudė prie tolimų, tupių pastatų, apšviestų ryškiomis elektros lempomis.

– Bėk ten! – davė komandą Macharinas. – Mes slepiame už

akmenų!

Bėgimas kariškiui yra įprastas dalykas. Bet ką daryti, jei kariškis yra mergina? O gal turėtų bėgti grynai civilis žmogus? Mes, žinoma, kalbėjome apie Pavliną ir Yaną. Žinoma, jiems buvo sunku. Be to, per pastarąsias dvi dienas Ianas buvo labai pavargęs. Tai ne juokai – tris kartus aplankyti priešų užimtą miestą. Ir tai ne tik aplankyti, o ne ramiai pasivaikščioti šaligatviais. Atvirksčiai: iš pradžių tave persekioja karinis patrulis, tada stačia galva bėgate per lietaus permerktą miestą, o po to grįžtate dalyvauti mūšyje! Ianas nebeprisiminė, kada miegojo, bet ar tikrai taip buvo?

Povui nebuvo lengviau. Ir dėl to, kad ji buvo mergaitė, ir dėl to, kad ją dabar kankino psichiniai skausmai, o jie, beje, irgi atima jėgas. Ir tada begalinis lietus. Kokie yra trumpi brūkšniai?

Tačiau, nepaisant visko, ir Janas, ir Pavlina puikiai atsilaikė ir, galima sakyti, beveik neatsiliko nuo Mazharino ir Sennikovo.

Maharinas beveik iš karto nustatė, kur yra Martynokas ir Černychas. Štai jie už akmenų – trumpais šūviais šaudė link stovyklos į už mašinų besislepiančius vokiečių kareivius. Ir kareiviai šaudė atgal. Macharinas nušliaužė prie arčiausiai jo esančių akmenų, už kurių slėpėsi Martynokas. Žinoma, Semjonas pajuto, kad kažkas šliaužia link jo, ir buvo pasiruošęs paleisti šliaužiojantįjį. Ir būtų nukirtęs, bet Mazharinas, numatęs tokius Martynkos veiksmus, jį perspėjo:

– Tai aš, Aleksejus, – ir greitai trūktelėdamas atsidūrė šalia Martynkos.

«Kitą kartą perspėk garsiau», – pasakė Semjonas. – Padainuok dainą ar dar ką nors. Ir tada tai nėra toli nuo nuodėmės. Ką, ar visi atvyko? Visa jėga?

«Kaip ir turi būti», – pasakė Maharinas. – Pranešk apie situaciją.

«Atmosfera linksma», – sakė Martynok. – Pats matai. Svarbiausia, kad jie jau pasiruošę sukrauti nelaimingus berniukus į sunkvežimius! Išėmė, sustatė į vieną failą... Na, mes su Kirilu šaudėme į juos. Ne vaikams, žinoma, ir ne kariams. Vokiečiai šalia vaikų, galima sakyti, apsikabinę, tai supranti. Štai kodėl mes padarėme netvarką virš savo galvų ir net dėl sunkvežimių. Jie tikėjosi, kad tai šiems kormoranams bus staigmena. Ir taip išėjo. Jie išsigando ir pasislėpė už automobilių. Čia šaudė... Ir berniukus išvarė atgal. Ir jie patys nejuda į priekį. Aišku, jie nežino, kas mes tokie, iš kur atėjome, kiek mūsų yra... Manau, viskas bus taip iki paryčių. Ir su aušra, žinoma, jie išsiaiškins, kas yra kas. Tada prasidės tikroji oratorija.

Jis nutilo, nes prie sunkvežimių pastebėjo kažkokį judėjimą. Ir jis davė liniją ta kryptimi. Už netoliese esančių uolų prisiglaudęs Kirilas taip pat paleido du trumpus šūvius.

«Tai mūsų taktika», – sakė Martynokas. «Mes neleidžiame jiems išeiti». Ką jie pasakė per radiją?

«Jie sakė, kad laukite pagalbos», – atsakė Mazharinas.

«Ačiū už tai, kol kas», – nusijuokė Martynokas, nutilo ir paklausė: «Ar čia ir Pavlina?»

«Kur dar», – atsakė Maharinas. – Čia viskas.

– Taip... – susimąstęs pasakė Martynokas. – Visi čia... Man gaila merginos. Mes skirtingi dalykai. O ji... Norėčiau, kad galėčiau ją išgelbėti. Pavyzdžiui, leiskite jai pasislėpti kur nors mieste, kol atvyks pagalba. Tarkime, bažnyčioje, kurią paminėjo Janas. Ką tu į tai pasakysi, vade?

«Aš nieko nesakysiu», – atsakė Mazharinas. – Nes ji nesutiks. Bet aš jos neužsakysiu. Net galiu paaiškinti kodėl.

– Nereikia nieko aiškinti, – atsiduso Semjonas. – Ir taip viskas aišku. Aš pati žinau, kad ji niekur nedings.

«Gerai», – pasakė Mazharinas. – Eisiu paskirstysiu kovotojus į pozicijas. Tiksliau šliaužiosiu. Ir aš paskirsiu jiems kovinę misiją.

Ir jis nušliaužė. Martynas ilgesingai jį prižiūrėjo. Dabar jis labai norėjo pamatyti Pavliną ir pasakyti jai keletą žodžių. Nesvarbu, kas ir kas, šiuo atveju žodžių reikšmė neturėjo reikšmės. Svarbiausia būti šalia ir jausti kvėpavimą to, kuris yra šalia. Ir žodžiai yra tik priedas prie pagrindinio dalyko.

Bet Martynokas suprato, kad dabar neturi tokios galimybės – būti šalia Pavlinos. Ir jis tokios teisės taip pat neturi. Jis neturi palikti savo pozicijos nė akimirksniui. Jis turi stebėti priešą. Nes – štai jis, priešas, labai arti. Vos už šimto metrų. O gal net mažiau.

21 skyrius

Iki paryčių vokiečiai nesiėmė jokių ryžtingų veiksmų. Ir tai buvo suprantama ir paaiškinama. Nesuprato, kas į juos šaudė iš už akmenų, iš kur į juos šaudė, kiek jų buvo. Tik retkarčiais iš priedangos išlįsdavo vienas ar kitas vokiečių kareivis, tada iš už akmenų pasigirsdavo trumpas ugnies pliūpsnis. Dėl nesusipratimo vokiečiai neišjungė prožektorių – tamsoje priešui, kad ir kas jis būtų, buvo lengviau prilipti arčiau. Vaikai į lauką taip pat nebuvo išvesti.

Žodžiu, vokiečių taktika buvo aiški – reikėjo laukti aušros. Smerševičių taktika buvo aiški – reikėjo neleisti vokiečiams įkelti vaikų į mašinas, taip pat laukti pagalbos. Tuo pačiu metu nebuvo žinoma, kada atvyks pagalba, nes lietus nesiliovė. O lietingu oru sunku iš dangaus išlaipinti kariuomenę. Lėktuvai neskraido, kai lyja. Be to, smerševičiams teko taupyti savo amuniciją – šovinių nebebuvo daug.

Atėjo rytas – be džiaugsmo, šlapias. Lietus šiek tiek aprimo, bet buvo aišku, kad bet kurią akimirką gali užplūsti su nauja jėga. Pasislėpęs už akmenų Martynokas akylai stebėjo priešą ir tuo pačiu galvojo apie Povą. Jis negalėjo negalvoti apie ją. Kaip jai sekasi? Juk šalta, drėgna, pavargęs, norisi miego... Net pats Martynokas jaučiasi pavargęs, o ką jau kalbėti apie merginą? Žinoma, ji laikysis iš visų jėgų – bet kiek jai liko jėgų?

Auštant vokiečiai greitai suprato, kas yra kas. Tai yra, jie

suprato, kad jiems priešinasi labai maža žmonių grupė. Kas tie žmonės, vokiečiams nebuvo svarbu. Kitas dalykas buvo svarbus – su jais buvo galima lengvai susidoroti ir laisvai atlikti pagrindinę užduotį – pakrauti vaikus į mašinas ir išsiųsti.

Naciai pasidalijo į dvi grupes. Pirmoji grupė ėmė apsupti smerševičius, o antroji – krauti vaikus į mašinų galines. Vaikai buvo išvesti už vartų ir paskubomis, be ceremonijų, tarsi ne gyvi vaikai, o kažkokius nejautrus daiktus, ėmė mėtyti į sunkvežimius. Buvo blogai, labai blogai. Dabar vaikai bus pakrauti, o sunkvežimiai pajudės. Ir viskas, ieškokite jų vėliau...

Ir iš to seka štai kas: sunkvežimiai jokių būdu neturėjo pajudėti. Kaip tai pasiekti? Yra tik vienas būdas – juos išjungti. Bet čia iškilo kita problema. Į sunkvežimius šaudyti buvo neįmanoma, juose buvo vaikai. Vadinasi, daužytis reikėjo ne pačius sunkvežimius, o ratus. Su sulūžusiomis padangomis sunkvežimis toli nenuvažiuos, net nepajudės.

Raidydamasis kaip driežas šaltame purve ir šliauždamas iš vienos vietos į kitą, Maharinas davė nurodymus savo mažam būriui. Černychas ir Janas turėjo šaudyti į sunkvežimio ratus. Likusieji – atremti vokiečių veržimąsi ir neleisti jiems apsupti mažo būrio.

Ir taip jie padarė. Černychas ir Janas ėmė daužyti ratus pavieniais šūviais, o Martynokas, Sennikovas, Pavlina ir pats Mazharinas trumpais pliūpsniais prispaudė prie žemės besiveržiančius vokiečius. Naciams nebuvo kur pasislėpti: nuo lagerio vartų iki pat akmenų, už kurių buvo įsikūrę smerševitai,

buvo plokščia erdvė. Ir tai suteikė smerševičiams, nors ir nedidelę, bet vis dar viltį laimėti laiko prieš atvykstant desantui – jiems daugiau nebuvo ko tikėtis.

Smerševitai atmušė pirmąjį puolimą. Palikę kelis nejudančius kūnus gulėti ant žemės, vokiečių kareiviai nuriedėjo prie stovyklos vartų ir prisiglaudė už sunkvežimių. Patys sunkvežimiai nepajudėjo. Ir tai taip pat suteikė vilties laukti nusileidimo.

Pasinaudojęs atokvėpiu, Maharinas dar kartą radijo ryšiu susisiekė su komanda pagalbos. Jis kalbėjo atvirai – šioje situacijoje slėptis nebuvo prasmės. Jis trumpai papasakojo apie esamą situaciją, į kurią vadovybė atsakė, kad pagalba, nepaisant prasto oro, jau yra pakeliui ir į įvykio vietą atvyks maždaug po pusantros valandos. Ir šias pusantros valandos Mazharinas ir jo būrys turėjo atsilaikyti – bet kokiomis priemonėmis ir būdais. Ir ne tik patys išsilaikyti, bet ir neleisti naciams atimti vaikų.

Macharinas nebekreipė dėmesio į purvą ir šaltį. Šliauždamas ant šlapios žemės, jis aplankė visas savo grupės kovines pozicijas ir komandomis perteikė visiems pokalbio turinį. Savo pavaldiniams jis nesakė jokių papildomų žodžių, nes žodžiai šiuo metu neturėjo didelės reikšmės. Visiems viskas buvo aišku be žodžių: reikėjo ištvirti, kol atvyks pagalba. Tik pusantros valandos. Visą pusantros valandos...

Maharinas tik Pavlinai nepasakė daugiau.

– Kaip laikaisi? – paklausė jis merginos. – Ar jis nepažeistas? Ar ištersi?

– Žinoma, – ji silpnai nusišypsojo. «Išlaikysiu...» Ji nutilo ir paklausė: «Kaip jam sekasi?

– Semjonai? – paklausė Macharinas, nors jau puikiai žinojo, apie ką Pavlina klausia. – Gyvas... Paklausė apie tave.

«Bus proga, pasakyk jam, kad...» – nebaigė mergina.

«Aš tau tikrai pasakysiu», – nusišypsojo Maharinas. – Na, eik. Per daug neiškiškite galvos iš už uolų. Rūpinkitės savo amunicija. Jei kas nors atsitiks, kvieskite pagalbą.

Ir jis nušliaužė į vietą, kur buvo Černychas ir Janas.

– Vadas! – paskubomis pasakė Černychas Mazharinui. – Ar girdi?

– Ką? – nesuprato Macharinas.

– Varikliai, – pasakė Černychas ir parodė į miestą. – Jie dūzgia... Jie vis artėja.

– Girdžiu, – klausydamas tarė Maharinas. – Iš tikrųjų...

«Tai pagalba, štai kas», – sakė Černychas. – Vokiečių... Sunkvežimiai pakeisti tuos, kuriuos mįsime. Gal net su kareiviais... Dabar atvažiuos, vokiečiai įkels vaikus į juos, ir... Supranti?

– Suprantu, – tarė Macharinas, karštligiškai galvodamas, ką daryti.

«Turime juos sulaikyti», – sakė Černychas. – Neleiskite jiems priartėti prie stovyklos.

– Taip, turėtume, – sutiko Aleksejus. – Bet...

«Taigi mes juos sugriebsime», – sakė Černychas. – Aš ir Ianas. Taigi duok įsakymą, vadas. Taip, paskubėk. Ir tada girdi,

jie labai artimi.

«Eik», – pasakė Maharinas. «Šliaužia, bėga...» Jis norėjo dar ką nors pasakyti, bet nepadarė.

– Taip! – visiškai nekariškai atsakė Kirilas. – Išspręskime šį reikalą! Ech, Ian? Ar kepsime pyragus vokiečiams?

– Kas yra Shanezhki? – paklausė Ianas.

«Paaiškinsiu jums tai vėliau», – pasakė Kirilas. – Ir dabar nėra laiko. Na, tiesiai į priekį ir įžūliai! Saratovo stilius! Greitai grįšime, vade!...

O Černychas, pasilenkęs, nubėgo šalia esančio miesto link. Janas, atsainiai žvilgtelėjęs į Machariną, nubėgo paskui jį. Macharino širdį staiga suskaudo blogas jausmas. Ir norėdamas nuvyti šį jausmą, jis ėmė dairytis stovyklos link. Atrodo, kad vokiečiai ruošėsi pradėti antrą puolimą.

Ir, žinoma, jie būtų išvykę, bet tada pasigirdo šūviai iš miesto pusės ir nuaidėjo keli granatų sprogimai. Paskui trumpam viskas nutilo, o paskui šūviai atsinaujino. Ir tai atitolino vokiečių puolimą.

– Vadas! – sušuko Martynokas iš savo slėptuvės. – Kokia tai oratorija? Dėl kokios priežasties? Ar tikrai galime sulaukti pagalbos?

«Vaidina Kirilas ir Ianas», – atsakė Maharinas.

– Suprantu, – pasakė Martynokas. – Padėkite, bet ne mūsų! Na, laukime savo brangiojo!

* * *

Greičiausiai smerševitai nebūtų galėję sulaukti jų pagalbos

– naciai juos būtų tiesiog sutriuškinę jei ne antruoju puolimu, tai trečiuoju – tikrai. Jei ne Kirilas ir Ianas. Būtent jie atidėjo pražūtingą vokiečių puolimą.

Iš tiesų, nė vienas sunkvežimis prie stovyklos vartų negalėjo pajudėti. Vienų automobilių varikliai buvo apgadinti nuo kulku, kitų – padangos. O vokiečiai prašė kitų sunkvežimių, ištisų, ir ne tuščių, o su kareiviais. Būtent šiuos sunkvežimius Černychas ir Janas Kitsakas bandė sustabdyti.

Pasiekę atokesnius pastatus, Kirilas ir Ianas prisiglaudė prie kelio esančiuose griuvėsiuose ir pradėjo laukti, kol pasirodys automobiliai. Sprendžiant iš daugybės variklių garsų, keliu link stovyklos judėjo visa sunkvežimių kolona. Klausydamasis variklių kaukimo, Černychas bandė tiksliai nustatyti, kiek transporto priemonių yra kolonoje. Paaiškėjo, kad ne mažiau nei dešimt.

Kirilas nusijuokė ir paruošė granatas. Tačiau jis jų neišmetė iš karto. Jis laukė. Už kampo pasirodė pirmas automobilis, paskui antras, trečias, ketvirtas, penktas... Kirilas iškvėpė, paėmė granatą, ištraukė žiedą ir metė granatą į pirmąjį sunkvežimį. Tikėjosi, kad pirmaujantis sunkvežimis sustos ir užblokuos kelią visai kolonai. Prireiks laiko, kol kiti sunkvežimiai išsiaiškins, kas yra, ir kol jie bandys nutempti apgadintą automobilį nuo kelio. Ir gal laiku atvyks sovietinis desantas. Tereikėjo sėkmingai mesti granatą ir nepraleisti.

Kirilas tai padarė. Granata nukrito tiesiai ant priekinio automobilio variklio dangčio ir iškart nugriaudėjo sprogimas,

po kurio kilo dūmai ir liepsnos. Antrasis sunkvežimis iš karto nestabdė, iškart įkišo nosį į apgadinto sunkvežimio kėbulą. Ir tada Kirilas sviedė dar vieną granatą – į antrąjį automobilį. Ir pataikė, tiesa, ne į variklį, o į brezentu dengtą kėbulą. Nugriaudėjo dar vienas sproginimas, o kūną apėmė liepsnos. Žmonės pradėjo šokinėti iš automobilio. Buvo tamsu, bet Kirilas vis tiek spėjo juos pamatyti. Atrodo, tai buvo ne vokiečių kariai, o policininkai. Tačiau tai neturėjo didelės reikšmės. Iš sunkvežimio iššokę žmonės pradėjo rėkti, veržtis ir kvailai šaudyti į skirtingas puses. Ir tada Kirilas trenkė į juos keliais ilgais kulkosvaidžio šūviais. Ianas padarė tą patį. Keli žmonės krito, kiti išsibarstė slėptis.

Kurių laiką šaudymas nutrūko. Policininkai ar kas jie iš tikrųjų buvo, svarstė, ką daryti toliau. Ir tada, supratę, o gal ir gavę komandą, šen bei ten ėmė lipti iš priedangos ir artintis prie dviejų apgadintų automobilių – greičiausiai, nusprenddami, ką su jais toliau daryti – tempti juos į kelio pusę arba eiti aplink juos. Nutempti į šoną du degančius automobilius neužtruks daug laiko. O kai kelias taps laisvas, likę sunkvežimiai pajudės į vaikų koncentracijos stovyklą. Ir tai negalėjo leisti įvykti. Ir Kirilas ir Ianas vėl ilgais smūgiais smogė skubantiems policininkams.

Be to, Kirilui ir Ianui taip pat pasisėkė. Priekyje apgadintas automobilis, iki tol rūkęs aitrus dūmus, staiga sprogo kurtinantis garsas. Liepsnojančioje ugnies kolonoje matėsi, kaip iš automobilio į visas puses sklaidėsi kai kurie geležies gabalai. Tai, be abejo, pasisėkė Kirilui ir Ianui. Dabar nėra ko galvoti apie

greitą degančių šiukšlių pašalinimą nuo kelio ir taip pašalinant važiuojamąją dalį! Bet iš paskos degė ir antras automobilis!

Tai suprato ir kelyje buvę policininkai, kurie bandė imtis vienintelio įmanomo manevro šioje situacijoje – apvažiuoti apgadintus automobilius. Ir tai padaryti nebuvo taip paprasta. Kelias buvo siauras, abiejose jo pusėse knibždėte knibždėte knibžda pastatų, tarp degančių automobilių ir pastatų buvo beveik neįmanoma įsispausti. Tačiau policija neturėjo kitos išeities. Palikę žuvusiuosius gulėti ant kelio, jie šoko į išlikusių sunkvežimių galines, o automobiliai urzdami įsitempę ėmė trauktis į kelio pusę. Ir abiejose degančių sunkvežimių pusėse.

– Laikykis į dešinę! – sušuko Černychas Janui. – O aš – išėjau! Jei kas nors atsitiks, daužykite priekinius stiklus! Pagal vairuotoją!

– Taigi! – atsakė Ianas. – Aš suprantu!

Kaip vėliau paaiškėjo, ne visi policininkai išsoko į sunkvežimius – dalis jų taip ir liko, kad, jei kas nutiktų, galėtų ugnimi uždengti išlikusias transporto priemones. Vienas iš automobilių – dešinėje pusėje – spėjo įvažiuoti į siaurą tarpą tarp degančių sunkvežimių ir namo sienų ir išvažiuoti į kelią. Tai reiškė, kad visi kiti automobiliai taip pat galės pakartoti tą patį manevrą. Ir tada Kirilas ir Janas nebegalės jų sulaikyti.

Yangas buvo civilis, jis neturėjo supratimo apie mūšio taktiką, be to, jis buvo impulsyvus žmogus. Todėl jis nesislėpė už kampo, o tiesiog išsoko per sunkvežimį, ropojantį į kelią, ir pakėlė automata, taikydamas į priekinį stiklą. Bet jis neturėjo laiko

šaudyti: kažkas iš mašinos šono pirmas šovė...

Kirilas iškart atspėjo, kad Ianas mirė. Sunkvežimis nušliaužė ant kelio, o už jo pasirodė kito sunkvežimio kabina... Tai reiškė, kad Iano nebėra gyvo, nes į mašinas niekas nešaudė. Dabar Kirilas liko vienas.

Černychas atsargiai apsidairė už pastato kampo. Antrasis sunkvežimis jau įvažiavo į kelią. Kirilas siūbavo ir metė kitą granatą – priešpaskutinę. Tačiau šį kartą nepataikė: granata priekinį sunkvežimį praleido tik puse metro. Tiesa, abu sunkvežimiai sustojo, iš sunkvežimių vėl pasipylė žmonės, tačiau Kirilas suprato, kad jie ilgai nesipainios. Dabar jie išsiaiškins situaciją, o tada...

Kirilas pakeitė slėptuvę ir atsidūrė priešais ant kelio šliaužiančius sunkvežimius. Jis turėjo paskutinę galimybę sustabdyti automobilius – kelis kartus išdaužyti priekinius stiklus, kad partrenktų vairuotojus ir taptų nedarbingais. Tiesa, tuo pačiu Kirilas suprato, kad, likę be vairuotojų, mašinos ilgai stovės – tikrai atsiras kas kitas, kuris perims vairą, ir mašinos pajudės toliau, bet vis tiek... Vis dėlto kai kurie praeis laikas, o gal ir šio laiko užteks laukti sovietų desanto atvykimo...

Kirilas taip ir padarė. Jis trumpu šūviu paleido į pirmąjį automobilį, o iš karto norėjo paleisti į kitą sunkvežimį, tačiau kulkosvaidis nebešovė. Mums baigėsi amunicija. Tuo tarpu priekinis sunkvežimis riaumoja – pasirodo, Kirilas paskutiniu sprogimu nepataikė vairuotojo – ir pajudėjo.

Ir Kirilas pasielgė taip, kaip jam liepė situacija. Jam

liko paskutinė granata ir jis neturėjo teisės jos praleisti. O kad nepražiopsotų, reikėjo kuo arčiau priėti prie priekinio sunkvežimio. Greičiau, greičiau – kol sunkvežimis padidino greitį. Kirilas ištraukė kaištį iš granatos, suspaudė granatą į kumštį ir puolė per priešų transporto priemonę. Sunkvežimis dar nebuvo padidinęs greičio. Kirilas pribėgo prie sunkvežimio, užšoko ant kabinos laiptelio ir įmetė granatą tiesiai į kabiną. Nugriaudėjo sprogimas, bet Kirilas jo net negirdėjo... Bet pajuto, kaip sunkvežimis trūkčioja, apsisuko ir sustingo skersai kelio.

22 skyrius

Žinoma, Macharinas, Martynokas, Pavlina ir Sennikovas išgirdo šį sprogimą iš miesto pusės. Ir apskritai jie teisingai suprato jo esmę – nes po sprogo stoji tylą.

«Taigi taip yra...» – tarė sau Martynokas.

Jis tikriausiai būtų pasakęs ką nors kita, bet neturėjo laiko. Iš kažkur rytų, iš viršaus, staiga pasigirdo plonas skambėjimas, kuris tapo garsesnis ir ryškesnis. Netikėdamas prisimerkęs Martynokas pakėlė galvą. Lietus liovėsi, bet dangų vis dar dengė suplyšę debesų skiautelės, todėl buvo sunku patikėti, kad pro šią neįveikiamą niūrumą skrenda lėktuvas. Lėktuvai negali skristi tokiu oru!

Bet tai vis tiek buvo lėktuvo garsas! Jūs negalite supainioti jo su jokių kitu garsu! Variklių dainavimas vis augo, ir, žinoma, jį, be Martynokos, girdėjo ir kiti: Mazharinas, Pavlina ir Sennikovas. Jį išgirdo ir puolimui besiruošiantys vokiečių kareiviai – negalėjo būti, kad jie jo negirdėjo! Iš savo slėptuvės martynas matė, kaip jie pakėlė galvas, bandydami išvelgti šio garso šaltinį. Tai buvo lėktuvas! Sovietinis lėktuvas! Lėktuvas su pagalba!

Netrukus lėktuvas išniro iš debesų ir pradėjo leisti žemyn. Bet tada kiti garsai susimaišė su jo variklio garsu. Martynokas įdėmiai apžiūrėjo – keli brezentu dengti sunkvežimiai važiavo stovyklos link iš miesto pusės.

«Taigi, kaip yra...» Martynokas vėl pasakė sau. – Mašinos

čia, bet Kirilo ir Iano nėra...

Tuo tarpu lėktuvas leidosi dar toliau, apuko ratą virš stovyklos ir netrukus iš jos ėmė kristi žmonių figūros. Kurią laiką jie greitai skrido žemyn, o tada virš jų atsivėrė balti parašiotų kupolai. Tai buvo sovietų desantas – ilgai lauktas.

– Tik pažiūrėk! – vėl pasakė sau Martynokas, nes neturėjo su kuo daugiau pasikalbėti. – Mes atvykome!

Keli desantininkai nusileido tiesiai į SMERSH pozicijas. Ir vienas iš jų vos nenukrito Martynkai ant galvos.

– Kur tu eini, valkata! – sušukdamas jį pasveikino Semjonas. – Ar nematai, čia yra žmonių!

– Mano! – džiugiai nusišypsojo parašiotininkas. – O aš jau planavau kovoti su tavimi ranka į rankas...

– Na, taip, – ironiškai pasakė Martynokas. – Geriau kovok su jais ranka į rankas!..

Ir jis parodė į vokiečius. Matyt, sovietų desantininkų pasirodymas jiems buvo visiška staigmena. Tas pats, beje, kaip ir sunkvežimiais įvažiuojantiems policininkams. Stovykloje ėmė slėptis vokiečiai, iš sunkvežimių išspylė policininkai ir bėgo atgal į miestą.

Maharinas pribėgo prie desantininko.

– Kur tavo vadas? – jis paklausė.

– Dar nežinau, – atsakė desantininkas. – Kažkur čia turi būti... Taip, čia!

Prie jų atskubėjo keli desantininkai.

– Kas tavo vadas? – paklausė Macharinas.

«Na, aš», – atsakė vienas iš desantininkų. – vyresnysis leitenantas Chodasevičius. O tai reiškia, kad tu toks pat...

– Taip, – trumpai atsakė Maharinas. – Tos pačios... Tai štai, vyresnysis leitenante Chodasevičius. Už tų sienų, – parodė į koncentracijos stovyklą Mazharinas, – yra vaikai. Daug vaikų. Kaliniai.

«Taip, jie mums pasakė», – linktelėjo vyresnysis leitenantas Chodasevičius. – Vaikai... Sakyk, ką daryti.

«Norėdamas išgelbėti vaikus», – sakė Mazharinas. – Kas dar? Bet tik būk atsargus. Negaudyk vaikų. Kitaip niekada nežinai... Ir daryk operaciją, kad kuo greičiau išlaisvintum vaikus. Kitaip, ką gero, fašistai juos nužudys. Jie nužudys tave stovykloje. Taigi, todėl ne jiems ir ne mums...

– Suprantu, – vyresniojo leitenanto veidas tapo labai rimtas. – Pabandykite.

* * *

Atvykę desantininkai išmanė savo darbą. Netrukus jie šturmavo stovyklą – pagal visas karo mokslo taisykles. Vieni stovyklą puolė kaktomuša, kiti – aplink. Taip pat buvo šaudoma pačioje stovykloje – dalis desantininkų turėjo parašiotu iššokti tiesiai į stovyklos teritoriją.

– Taigi, vade, eikime ir mes! – Martynokas pasitrynė rankas. – Jau kurį laiką aš puoliau! Tai kaip?

Ir tada Martinoko žvilgsnis nukrypo į Pavliną. Ji stovėjo nuošalyje ir, žinoma, išgirdo Semjono žodžius, bet nieko jam nesakė, tik tyliai žiūrėjo plačiai atmerktomis akimis.

– Taip, čia nėra nieko pavojingo! – pasakė jai Semjonas. – Desantininkai, žinoma, išspręs tai be mūsų. Drašūs vaikinai! Vienas nukrito tiesiai man ant galvos! Bet... – jis nutilo. «Dabar mano sąžinė man sako: Syoma, klystum, jei nepultum! Nes ten yra berniukų! Tai dabar man sako sąžinė.

Macharinas nieko neatsakė, tik mostelėjo ranka, trumpai žvilgtelėdamas į Martynoką ir Sennikovą. Tai, be jokios abejonės, reiškė tik viena – dabar jie trys taip pat vyks į stovyklą gelbėti vaikų, sekdami desantininkus. Kitaip niekaip. Nes tai sąžinė.

– O tu, lauk mūsų čia, – priėjo Martynokas prie Pavlinos. «Ne jūsų reikalas pulti». Pasislėpk už akmenų ir lauk. Greitai būsimė. «Jis nusišypsojo ir paglostė Pavlinos galvą. – Tokia šlapia... Kaip višta. Apskritai, palaukite.

Ir jis puolė stovyklos link paskui desantininkus. Mazharinas ir Sennikovas bėgo iš paskos.

* * *

Mūšis truko neilgai – vokiečius pribloškė netikėtai pasirodžiusi sovietų desantinė pajėga, todėl nesugebėjo tinkamai pasipriešinti. Šaudymas lageryje ėmė slūgti, paskui visiškai nutilo, tik retkarčiais šen bei ten pasigirdavo šūviai.

Netrukus atsivėrė stovyklos vartai ir pasirodė desantininkai. O už jų – vaikai. Sekdami vaikus, Maharinas ir Sennikovas išėjo pro vartus. Kažkodėl Martynko su jais nebuvo.

– Įsakyk, – tarė vyresnysis leitenantas Chodasevičius, atsisukęs į Mazhariną. – Lygiai aštuoniasdešimt penki vaikai.

Visi, kuriuos radome.

«Mes vis dar turime ieškoti», – sakė Mazharinas. – Apieškokite visą stovyklą. Galbūt vienas iš vaikinų pasislėpė.

– Pažiūrėsime, – linktelėjo Chodasevičius. – Žinoma... Taip, čia paėmėme šešis belaisvius. Jie nežudė jų, jei jie buvo jums naudingi. Jūs esate kažkas panašaus į intelektą. Beje, tarp jų yra moteris su SS uniforma. Atrodo, koks didelis rangas.

– Kur jie yra? – paklausė Macharinas.

Chodasevičius įsikišo du pirštus į burną ir sušvilpė. Atsakant pasigirdo tas pats veržlus švilpukas ir netrukus prie vartų pasirodė šeši surišti žmonės vokiškomis karinėmis uniformomis. Juos lydėjo desantininkai.

– Štai jie, gražuoli! – išspjovė Chodasevičius. – O štai vokietis Frau... Ką su jais daryti?

«Pastebėkite juos keletą minučių», – sakė Mazharinas. «Dabar neturime jiems laiko». Turime bėdų... Vienas iš mūsiškių buvo sužeistas. Tai tvirtai užsikabino... Mes dabar. Ir tuo pačiu prižiūrėti vaikus.

«Taip, žinoma», – pasakė Chodasevičius ir pažvelgė į vaikus.

Jie visi buvo vietoje, niekam net nekilo mintis pabėgti ar pasislėpti. Atrodo, kad jie visiškai nesuprato, kas vyksta ir kas tie žmonės, kurie juos išvedė už stovyklos vartų. Kai kurie vaikai liko ant kojų, bet dauguma atsisėdo tiesiai ant šlapios žemės.

Netrukus grįžo Mazharinas ir Sennikovas. Jie nešė Martynką ant rankų. Jo veidas buvo kruvinas, galva bejėgiškai siūbavo iš vienos pusės į kitą, bet vis tiek buvo sąmoningas.

«Turime ir sužeistųjų», – sakė Chodasevičius. – Dvylika žmonių. Ir dešimt žuvo. Tai štai... Su sužeistaisiais tai suprantama. Bet ką daryti su mirusiais?

«Turime ir žuvusiųjų», – pasakė Mazharinas ir linktelėjo link miesto. – Du.

Pavlina jau bėgo link jų. Žinoma, ji nesėdėjo savo slėptuvėje. Gal ji bėgo link vaikų, o gal pamatė, kaip Macharinas ir Sennikovas kažką neša pro vartus ir akimirksniu suprato, kas tai... Pribėgusi ji žvilgtelėjo į vaikus ir stačia galva puolė link Martynkos. Ji nieko nesakė nei jam, nei Mazharinui ir Sennikovui, nei desantininkams, bet tai nebuvo būtina. Kam čia reikėjo žodžių? Šiame pasaulyje yra kažkas svarbesnio už bet kokius žodžius, net pačius savalaikius ir teisingiausius.

– Aš gyvas, – silpnai nusišypsojo Martynokas. – Matote, kad ir su atmintimi. Taigi mano oratorija dar nedainuota. Taigi, šiek tiek įstrigo...

Mažarinas ir Sennikovas nuleido sužeistąjį Martynką ant žemės, paguldę jį ant brezento gabalo. Jie suprato, kad Pavlina dabar yra šalia jo ir ji juo pasirūpins. Ir niekas negali to susitvarkyti geriau už ją, net geriausi gydytojai, net jei jie būtų čia.

Maharinas priėjo prie šone stovinčių kalinių. Kurį laiką jis žiūrėjo į juos tylėdamas, tada pažvelgė į Sennikovą.

«Jūs išversite mano klausimus», – sakė jis.

«Na, jie man rado darbą pagal specialybę», – nusijuokė Sennikovas. – Išversiu...

– Kas tu esi? – paklausė Maharinas SS uniforma vilkinčios moters.

Tačiau moteris neatsakė, tik žiūrėjo į Machariną su arogantiška panieka ir neapykanta.

– Suprantu, – pasakė Aleksejus ir pažvelgė į kitą nelaisvę vyrą: – Kas ši moteris?

«Jos vardas Irma Lang», – atsakė kalinys.

– Baltųjų margučių stovyklos vadovas? – patikslino Macharinas.

– Taip, – atsakė kalinys.

«Taigi taip yra...» Po pauzės pasakė Maharinas.

«Ten vis dar yra krūva popierių», – sakė Chodasevičius. «Vaikinai jį atnešė tik tuo atveju». Rasta šios gražuolės biure. Galbūt jums tai bus naudinga.

– Jie pravers, – linktelėjo Maharinas. – Ne mums, o kitiems...

* * *

Mes taip nusprendėme. Visus išgelbėtus vaikus susodinkite į policijos paliktus sunkvežimius, susodinkite ir visus sužeistuosius ir skubėkite į netoli nuo čia esančios jūros pakrantės. Ten jų turėtų laukti specialiai įrengtas laivas, kuris vaikus ir sužeistuosius nugabentų į Sovietų Sąjungą, į Leningradą.

«Štai kaip yra», – nustebę pasakė Maharinas.

– Kodėl gi ne! – nusišypojo Chodasevičius. – Mes viską apgalvojome!

«Tuomet susodinkite vaikus į automobilius», – sakė

Mazharinas. – Ir sužeistieji. Ir kaliniai. Nepamirškite apie dokumentus. Ir duok mums keletą vaikinių.

– Kodėl tai? – nesuprato Chodasevičius.

«Čia, – parodė į miestą, – du iš mūsų. Turėtume juos išvalyti.

...Jie greitai surado Kirilą ir Janą. Pirmiausia – Kirilas, paskui

– Yana.

«Paimkite juos», – pasakė Maharinas desantininkams. – Pridėkime juos prie tavo mirusiųjų. Bus dar du mirusieji...

Ir tai buvo visi žodžiai. Ką daugiau gali pasakyti? Šiame pasaulyje yra du dalykai, dėl kurių galite visiškai apsieiti be žodžių. Kur meilė ir kur mirtis. Nei meilei, nei mirčiai žodžių nereikia, nes dėl jų ir meilė, ir mirtis tampa nenuoširdūs, tarsi apsimestiniai.

Žodžių prireikė tik tada, kai žuvę Kirilas ir Janas buvo paguldyti šalia žuvusių desantininkų.

– Kur mes juos palaidosime? – paklausė Chodasevičius.

Maharinas ilgai neatsakė, mąstė. Ir tada jis pasakė:

– Štai ką! Iškelti mirusiuosius į automobilį! Chodasevičius, duok man tuziną savo vaikinių!

– O už ką šį kartą? – paklausė Chodasevičius.

«Palaidoti», – atsakė Mazharinas. -Tai neilgai.

Mazharinas žinojo, kur jam reikia nuvežti žuvusius Kirilą ir Janą kartu su žuvusiais desantininkais. Jis prisiminė, ką Janas pasakė apie bažnyčią ir gerą kunigą. Būtent pas jį, šitą kunigą, Macharinas dabar pasiėmė savo nužudytus bendražygius. Jis žinojo, kur rasti kunigą. Greičiausiai miestelyje yra tik viena

bažnyčia, ir jis ten ją ras.

Bažnyčios vartai buvo atviri, automobilis netrukdomas įvažiavo į kiemą. Iš bažnyčios išėjo vyras. Jo veide matėsi susirūpinimas.

– Ar tu kunigas? – paklausė Macharinas.

– Taip, – atsargiai atsakė vyras, ir nerimas dingo iš jo veido. Mat nepažįstamas pašnekovas į jį kreipėsi ne vokiškai, o kokia nors kita kalba. Manau, kad tai buvo rusiška.

«Mes esame Raudonosios armijos kariai», – sakė Mazharinas. – Tu supranti?

– Taip, – pasakė kunigas, ir iš jo veido buvo aišku, kad tokie žodžiai jį sumišo. Nes iš kur čia Raudonoji armija? Ji toli, bet čia Vokietija.

«Atvykome išlaisvinti vaikų», – sakė Mazharinas. – Vaikai, koncentracijos stovykla.

– Suprantu, – linktelėjo kunigas.

«Ir mes juos išlaisvinome». Ir štai, – parodė į mašinos kėbulą Maharinas, – mūsų kareiviai. Jie mirė išlaisvindami vaikus. Juos reikia palaidoti. Mes prašome juos palaidoti. Atėjo laikas mums. Turime vaikų.

– Suprantu, – pakartojo kunigas. – Daryk.

«Taip, padaryk tai», – sakė Mazharinas. «Suprantu, kad tai pavojinga». Bet kito nėra.

– Taip, – pritarė kunigas. – Nieko kito nėra.

Desantininkai tylėdami pradėjo iškrauti kūnus iš sunkvežimio. Kunigas sustojo prie vieno kūno.

«Taip», – pasakė Mazharinas. – Tai mūsų Janas, kurį paslėpei nuo vokiečių.

– Janas, – pasakė kunigas. – Taigi. Nieko kito nėra...

Epilogas

Laivas visu greičiu plaukė į Leningradą. Laive buvo pakankamai vietos visiems: išgelbėtiems vaikams, sužeistiesiems, desantininkams ir kaliniams.

– Kodėl su savimi tempiamės kalinius? – Chodasevičius paklausė Macharino. – Žinoma, jei ne paslaptis... Man šitiems niekšams trenkčiau vietoje! Pažiūrėkite, ką jie sugalvojo – koncentracijos stovyklą vaikams! Ką jie veikė su jais, su vaikais?

«Ne su jais, o iš jų», – atsakė Mazharinas ir nusijuokė. – Vaistas.

– Kaip? – nesuprato Chodasevičius.

– Medicina, – pakartotojo Maharinas. – Nuo senatvės.

– Kaip tai įmanoma? – išplėtė akis vyresnysis leitenantas.

«Ir taip», – atsakė Mazharinas.

Kuri laiką Chodasevičius buvo priblokštas tylus, sugniuždytas tokių Mazharino žodžių. Jų klausantys desantininkai taip pat tylėjo.

«Na, tada viskas aišku», – pagaliau pasakė Chodasevičius. – Tada, žinoma... Tu negali jų nužudyti. Pirmiausia turite juos apklausti. Jie yra liudininkai. Ar teisingai sakau?

«Taip», – atsakė Mazharinas.

«Tikriausiai todėl su savimi nešiojamės šiuos dokumentus», – pasiūlė Chodasevičius. – Taip pat tarsi įrodymas...

«Taip», – atsakė Mazharinas.

– O kas visa tai įrodys? – paklausė Chodasevičius. – Tu?

– Ne, – atsakė Maharinas. – Tai ne mūsų reikalas. Savo darbą atlikome.

Laivas plaukė ir plaukė, o iki Leningrado liko visai nedaug. Labiausiai užsiėmęs žmogus laive tikriausiai buvo Pavlina. Tai ne juokai – ji turėjo prižiūrėti vaikus ir prižiūrėti sužeistąjį Semjoną. Semjonas, nors ir buvo sunkiai sužeistas, vis dar buvo sąmoningas ir net bandė juokauti.

«Plauksime į Leningradą, – pasakė jis, – ir tikriausiai būsiu nugabentas į ligoninę. Ką daryti, jei neapsaugojote savęs? O kur tu eini? Tikriausiai jo buvusios tarnybos vietoje. Na, tai irgi teisinga. Štai ką... Ar prisimeni tuos gražius drabužius, kuriuos tau nupirkau užduočiai?

«Prisimenu», – atsakė Pavlina.

– Taigi neleisk jos niekur eiti, gerai?

– Kam man to reikia?

– Kaip už ką? Bet jie mane suremontuos ligoninėje, ir aš tau pasirodysiu! Būtinai pasirodysiu! Tiesiog aš neturiu kito kelio žemėje, tik pas tave! Ir tai reiškia, kad sutiksime mane su tais drabužiais. Tu tokia graži joje! Sutiko?

«Sutarėme», – šypsojosi Pavlina ir tuo pat metu verkė.

Na, viskas teisinga: kur meilė, ten visada juokas ir ašaros.